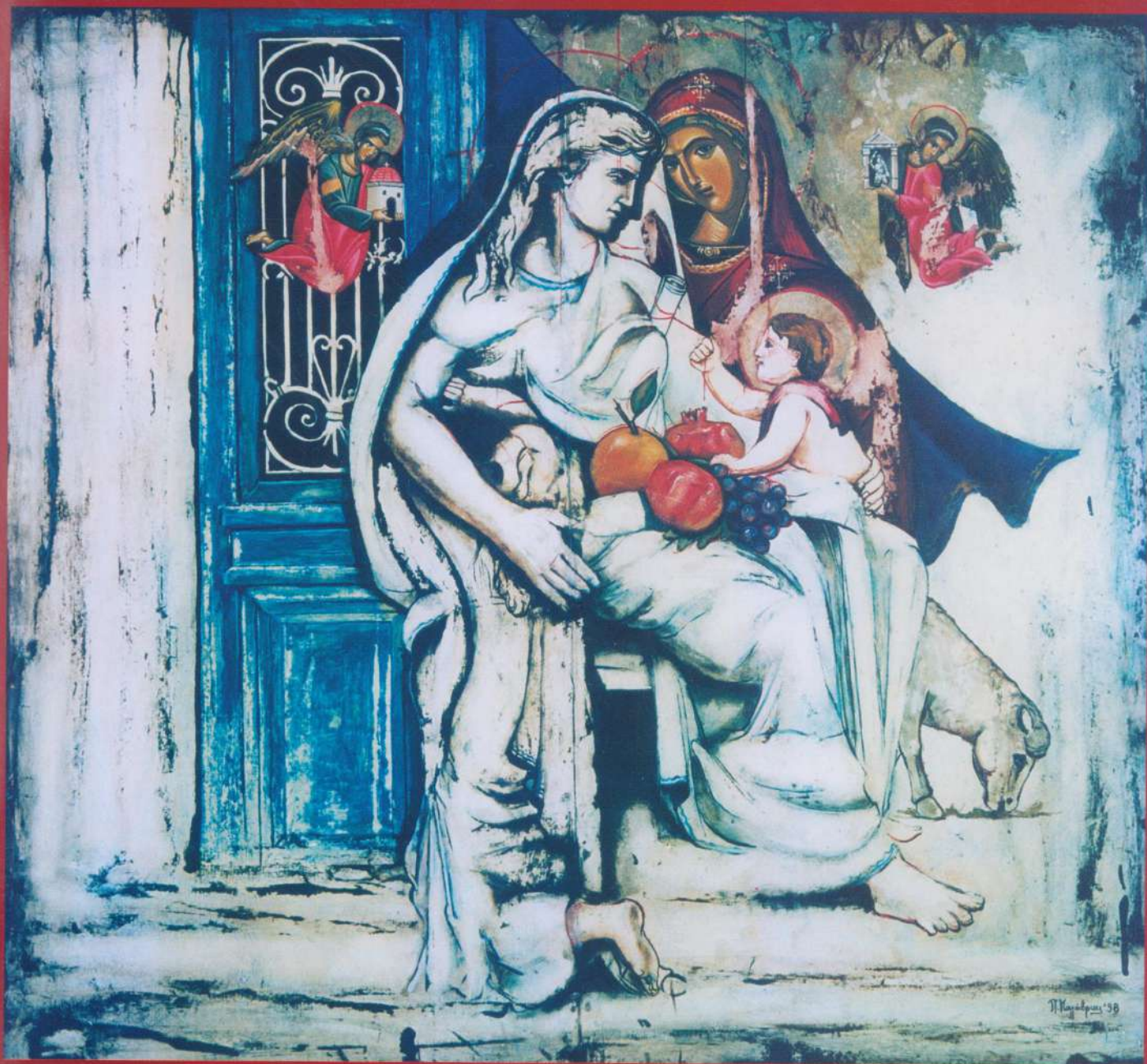

ΕΛΛΟΠΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

- Ελληνισμός και Ορθοδοξία
- Διαβαλκανικές Σχέσεις
- Η Πολυπολιτισμική Εκπαίδευση
- Οπλικά Συστήματα κατά του Ιράκ
- Πολιτική Ενηλικίωση της Γερμανίας
- Οδοιπορικό σε Αλύτρωτες Πατρίδες

Γράφουν οι:
Γρ. Γκιζέλης, Χρ. Γιαλλουρίδης,
Σ. Καργάκος, Ν. Κατσαρός,
Αχ. Λαζάρου, Ευθ. Σουλογιάννης
Κ. Χολέβας

Τεύχος 64^ο (41^ο) Περίοδος Β'
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ-ΜΑΡΤΙΟΣ 2003
ΤΙΜΗ: 5,00 €

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΠΟΙΚΙΛΙΑΣ ΕΙΔΩΝ

«ΚΟΚΚΙΝΗ ΜΗΛΙΑ»

25ης Μαρτίου 1 και Άναστάσεως
στά όρια τών Δήμων Χολαργού-Παπάγου
Τηλ.: 201-65.19.728

*Η ελληνική σημαία-θρύλος με ιστό τό σώμα επαναστάτη,
κατά τόν βομβαρδισμό της στό Άκρωτήρι το 1897*

- Έλληνικές Σημαίες ανεξίτηλες από ύφασμα εξαιρετικής ύφανσης
- Ιστοί ξύλινοι, βαμμένοι με ρίγες μπλέ-άσπρου χρώματος και με Σταυρό ή άνευ, δικής μας επιμελημένης κατασκευής

ΕΞΩΦΥΛΛΟ 64ου ΤΕΥΧΟΥΣ

«Εἰς Διόνυσος, εἰς Ζεὺς, εἰς Ἥλιος, εἰς Θεός,
ἐν πάντεσι»

Αυγοτέμπερα σε χαρτόνι (80×100 εκ.)

Ἔργο του Τάκη Καλάβρια,
τον οποίο ευχαριστούμε

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	3
ΕΛΛΟΧΕΥΟΝΤΑΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑΖΟΝΤΑΣ	5
ΘΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	
Ποιός θυμάται την Βόρειο Ἥπειρο; (του Κ. Χολέβα)	8
Μνήμη Θεόφιλου Γεωργιάδη	10
ΚΥΠΡΙΑΚΟ: Θέατρο παίζει η Άγκυρα (του Ε. Κωνσταντίνου)	12
ΔΙΕΘΝΗ	
Η πολιτική ενηλικίωση της Γερμανίας (του Χ. Γιαλλουρίδη)	14
Οπλικά συστήματα που πιθανώς να χρησιμοποιηθούν στο Ιράκ (του Ν. Κατσαρού) ..	16
ΚΟΙΝΩΝΙΑ	
Η πολυπολιτισμική εκπαίδευση στην Ελλάδα (του Γρηγόρη Γκιζέλη)	19
ΙΣΤΟΡΙΑ	
Σκέψεις επί της Επανάστασης του 1821 (του Σ. Γεραμάνη)	25
Επιστολή του Αδαμαντίου Κοραή προς τους Σουλιώτες	28
ΒΑΛΚΑΝΙΑ	
Διαχρονικές διαβαλκανικές σχέσεις πολιτισμού (του Α. Λαζάρου)	31
ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ	
Ο Ελληνισμός και η Ορθοδοξία κατά την τρίτη χιλιετία (του Σ. Καργάκου)	36
Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ	
Ο Ελληνισμός στη Νότια Αφρική και στην Αυστραλία (του Ε. Σουλογιάννη)	42
Ελληνική πνευματική παράδοση και το μέλλον της ελληνικής παιδείας στην αφρικανική ζωή και κοινωνία (του Ε. Σουλογιάννη)	43
ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ	
Το Αργυρόκαστρο στον Αυτονομιακόν Αγώνα (του Α. Παπαθεοδώρου)	47
ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ	
Οδοιπορικό σε αλύτρωτες πατρίδες (του Ευλαβίου Προσκυντού)	51
ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΠΑΡΧΙΑΚΟ ΤΥΠΟ	57
ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΕΝΤΥΠΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ	62
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	64
ΑΡΘΡΑ ΑΠΟ ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ΤΕΥΧΗ ΤΗΣ «ΕΛΛΟΠΙΑΣ» (επιλογή)	67

«Ζεῦ ἄνα, Δωδωναίε Πελασγικέ...»
(Ίλιάς II, 233)

ΕΛΛΟΠΙΑ = «ἀρχαία ὀνομασία τῆς κοιλάδας τῶν Ἰωαννίνων, ὅπου κατοικοῦσαν οἱ Ἑλλοπες, Ἑλλοί ἢ Σελλοί, ἱερεῖς τοῦ Δωδωναίου Δία. Ἡ Δωδώνη τῆς Ἑλλοπίας ἦταν ἡ χώρα τῶν Μολοσσῶν*, ἔδρα τοῦ ἀρχαιότερου ἑλληνικοῦ μαντείου πού προφήτευε ἐρμηνεύοντας τό θροῖσμα τῶν φύλλων τῆς βελανιδιάς. Ἑλλοψ, γιός του Ἰωνος, ἐγγονός τοῦ Ἑλληνος».

* πατρίδα τῆς Ὀλυμπιάδας, μητέρας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

	6 τεύχη	12 τεύχη
ΕΛΛΑΔΑ	30,00€	60,00€
ΕΥΡΩΠΗ-ΚΥΠΡΟΣ	40,00€	80,00€
ΛΟΙΠΕΣ ΧΩΡΕΣ	45,00€	90,00€
ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ	50,00€	
ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ-ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ		
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	40,00€	80,00€

* Φοιτητές, πολύτεκνοι, στρατιώτες, χαμηλοσυνταξιούχοι, 15,00€ 30,00€

ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Τίς συνδρομές σας μπορείτε νά τίς στείλετε μέ ταχυδρομική ἐπιταγή στή Διεύθυνση Ἀλληλογραφίας ἢ νά τίς καταθέτετε στόν λογαριασμό τῆς ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ 099-51510230, γράφοντας τό ὄνομά σας στό ἔντυπο κατάθεσης.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Βιβλιοπωλεῖα Ἀθηνῶν:

«ΚΟΚΚΙΝΗ ΜΗΛΙΑ»

25ης Μαρτίου 1 & Ἀναστάσεως
155 61 ΧΟΛΑΡΓΟΣ, τηλ. 210 65 19728

Βιβλιοπωλεῖα Θεσσαλονίκης:

Βασίλειος Χρήστου

Ἑκδόσεις «ΚΥΡΟΜΑΝΟΣ»

Πρ. Κορομηλά 42 - Θεσ/νίκη,
τηλ. 2310 282427

ΔΙΑΝΟΜΗ

— Στίς παροικίες τοῦ Ἑλληνισμοῦ

— Στήν Κύπρο καί στίς ἐπαρχιακές πόλεις

— Στούς ἐφημεριδοπώλες τῆς Ἀθήνας

Ἀπό τό πρακτορεῖο Ἐφημερίδων «Εὐρώπη» Α.Ε.

Ἀμφιαράου 15-17, ΑΘΗΝΑ 104 42

ΕΛΛΟΠΙΑ

ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

Τεύχος 64^ο (41^ο) Περίοδος Β'

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ-ΜΑΡΤΙΟΣ 2003

*

ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ 5,00€

*

Ἑκδότης - Ὑπεύθυνος σύμφωνα μέ τόν νόμο

Μπινιχάκης Θεόδωρος

25ης Μαρτίου 1 & Ἀναστάσεως

155 61 Χολαργός, τηλ. 210 65 19728

*

ISSN 1107-1923

*

Γλωσσική Ἐπιμέλεια

Χρυσάνθη Βυργιώτη

Κωνσταντῖνος Ποταμιάνος

*

Διεύθυνση Ἀλληλογραφίας

Ταχ. Θυρίδα 78035

173 10 Ἄγ. Δημήτριος

Τηλεομοιότυπο (Τ.Ο.Τ.): 210 65 19728

e-mail: memfisae@otenet.gr

Σέ αὐτό τό τεύχος συνεργάσθηκαν:

Βασίλης Βαβουράκης
Χρυσάνθη Βυργιώτη
Σπυρίδων Γεραμάνης
Χριστόδουλος Γιαλλουρίδης
Γρηγόρης Γκιζέλης
Θωμάς Καλογορίτσας
Βασίλειος Καρβουνιάδης
Σαράντος Καργάκος
Σταῦρος Καρκαλέτσος
Νικόλαος Κατσαρός
Εὐαγόρας Κωνσταντῖνου
Ἀχιλλέας Λαζάρου
Θεόδωρος Μπινιχάκης
Ἀπόστολος Παπαθεοδώρου
Φώτης Πλατανίδης
Κωνσταντῖνος Ποταμιάνος
Εὐλάβιος Προσκυνητής
Εὐθύμιος Σουλογιάννης
Κωνσταντῖνος Χολέβας
Εὐσέβιος Χούσος

- Ἡ ἐπιμέλεια τῆς ὕλης γίνεται ἀπό Συντακτική Ὁμάδα.
- Τά ἐνυπόγραφα κείμενα δέν ἐκφράζουν κατ' ἀνάγκην τήν ἀποψη τοῦ συνόλου τῆς Συντακτικῆς Ὁμάδας.
- Χειρόγραφα δέν ἐπιστρέφονται.
- Οἱ προβολές βιβλίων, περιοδικῶν καί δραστηριοτήτων τοῦ πατριωτικοῦ χώρου δέν ἔχουν ἐμπορικό χαρακτήρα.

— Εισαγωγικό σημείωμα —

Οι μεγάλες καταστροφές του Φεβρουαρίου σε διάφορες περιοχές της χώρας (Πελοπόννησος, Εύβοια, Κυκλάδες, Κρήτη, νησιά Α. Αιγαίου που συνέβησαν μετά τα άσχημα καιρικά φαινόμενα (κυρίως έντονες βροχοπτώσεις), ήρθαν να ολοκληρώσουν την πολύ σαφή πλέον αποσύνθεσης που χαρακτηρίζει σχεδόν όλες τις λειτουργικές δραστηριότητες του οικοδομήματος που λέγεται Ελληνική Δημοκρατία. Είναι δύσκολο για οποιονδήποτε καλόπιστο αναγνώστη, απλό πολίτη, ειδικό και μη αναλυτή να θυμηθεί τέτοια περίοδο για τη χώρα μας, όπου τίποτε δεν φαίνεται να λειτουργεί σωστά και οι προοπτικές για το μέλλον είναι τόσο αρνητικές.

Η φύση και το χλιοσταλαιπωρημένο και πλειστάκις βιασθέν ελληνικό τοπίο αρχίζει να εκδικείται. Τα καμένα δάση, τα μπαζώματα των χειμάρρων, η άναρχη δόμηση τώρα έρχονται στην «επιφάνεια», συνεπικουρούμενα από τις απαράδεκτες κατασκευές των οδικών δικτύων. Αποτέλεσμα όλων αυτών, ένα μεγάλο κομμάτι της Πελοποννήσου να κινδυνεύει να αποκοπεί συγκοινωνιακά από την υπόλοιπη χώρα, εθνικοί οδοί άξονες, άρτι κατασκευασθέντες να υφίστανται εκτεταμένες κατολισθήσεις, στα περισσότερα νησιά των Κυκλάδων στην Εύβοια, στην Κρήτη, να παρατηρούνται άνευ προηγουμένου καταστροφές στο επαρχιακό οδικό δίκτυο. Ολόκληρες περιοχές θα δεινοπαθήσουν τα επόμενα 5 - 10 χρόνια, όσον αφορά στον τουρισμό τους, τις καλλιέργειες, τις εν γένει παραγωγικές δραστηριότητές τους. Η αποτίμηση των ζημιών φθάνει τα 1,5 δισ. ευρώ. Όσο για τις ευθύνες, πολιτικές, κατασκευαστικές και όποιες άλλες ουδείς λόγος.

Όπου και αν κοιτάξει κανείς σκάνδαλα επί σκανδάλων. Δικαστικές διώξεις και εισαγγελικές έρευνες. Επιχειρηματικοί πόλεμοι εν εξελίξει. Ημέτεροι διαπλεκόμενοι επιχειρηματίες, μεγαλοεργολάβοι και εργολήπτες του Δημοσίου, «όλως τυχαίως» και εκδότες εφημερίδων και κάτοχοι τηλεοπτικών και ραδιοφωνικών σταθμών εναντίον άλλων οικονομικών παραγόντων. Φοβερές κατηγορίες εναντίον κορυφαίου οικονομικού παράγοντα της χώρας (μέχρι και για κατασκοπεία). Εκδότες και δημοσιογράφοι κατηγορούμενοι για εκβιασμούς επιχειρηματιών και μητροπολιτών. Κρατικοί λειτουργοί και πολιτικοί παράγοντες κατηγορούμενοι για αδιαφάνεια, απιστία, απάτη, υπεξαιρέσεις και Κύριος οίδε τι άλλο.

Η οικονομία διολισθαίνει και κατολισθαίνει σαν το οδικό μας δίκτυο. Ο πληθωρισμός δια της βίας συγκρατείται στο 3,5%, η ανεργία, ιδίως μεταξύ των νέων, παραμένει υψηλή, τα νοικοκυριά υπερχρεώνονται, οι τράπεζες αυξάνουν τα επιτόκια των δανείων, η αγορά στενάζει, επιχειρήσεις κλείνουν, το έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών ξεπέρασε το 6% του ΑΕΠ, γεγονός που πρέπει να σημάνει συναγερμό για το Οικονομικό Επιτελείο της κυβέρνησης, σύμφωνα πάντα με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η αντα-

γωνιστικότητα της ελληνικής Οικονομίας πνέει τα λοίσθια, η χώρα παύει να παράγει και να εξαγει προϊόντα, σε λίγο θα εισάγουμε και τον αέρα που αναπνέουμε προς δόξαν της οικονομικής πολιτικής των κυβερνήσεων, των επιλογών τους, της καταπάτησης των πόρων από τα 3 Ευρωπαϊκά Πλάσια Στήριξης, της αδιαφάνειας, της διαπλοκής και της αναξιοκρατίας και της όποιας ανομίας κυβερνήσεων και μη. Η ισχυρή οικονομικά Ελλάδα της ΟΝΕ και του ευρώ αποβιομηχανίζεται πλήρως, οι Έλληνες καθίστανται όμηροι των Τραπεζών υποθηκεύοντας το μέλλον το δικό τους αλλά και των παιδιών τους και η εξάρτησή μας από ξένα κέντρα μεγιστοποιείται. Γι' αυτά τα αποτελέσματα εισήλαμε στην Ενωμένη Ευρώπη; Ποιος ευθύνεται για την πλήρη έκπτωση και απαξίωση του ευρωπαϊκού μας ονείρου; Πού θα σταματήσει αυτός ο γεωπολιτικός κατήφορος της χώρας, ο οποίος πολύ πιθανόν να φέρει καταιγίδες κάποια στιγμή και σε θέματα εθνικής ασφάλειας;

Μέσα σ' αυτό το πολιτικό και κοινωνικό κλίμα θα ήταν παράδοξο η εξωτερική μας πολιτική και η διπλωματία μας να παρήγαγε θετικό έργο. Η ελληνική κυβέρνηση προσπαθεί την ανάγκη ποιούσα φιλοτιμία να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της Προεδρίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η έκτακτη Σύνοδος Κορυφής των Βρυξελλών και το κοινό ανακοινωθέν, που εξεδόθη, πιστώνεται στις επιτυχίες της ελληνικής πλευράς. Συγχαρητήρια εδόθησαν και προσωπικά στον Έλληνα πρωθυπουργό, αλλά επί της ουσίας, τίποτα σημαντικό δεν επετεύχθη. Οι διαφορές Γαλλογερμανών και φιλοαμερικανών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης παραμένουν σοβαρές. Η Ευρώπη και οι ΗΠΑ φαίνονται γεωπολιτικά να αποκλίνουν σε σοβαρά θέματα και το πρόβλημα του Ιράκ φαίνεται να λειτουργεί περισσότερο σαν αφορμή. Το ΝΑΤΟ κλυδωνίστηκε όσο ποτέ άλλοτε από τη στάση Γαλλίας, Γερμανίας και Βελγίου σχετικά με την παροχή βοήθειας στην Τουρκία έναντι της «Ιρακινής απειλής». Τελικά ο συμβιβασμός επετεύχθη αλλά η πληγή θα αργήσει να κλείσει. Η Ευρώπη με οδύνη ανακαλύπτει ότι απέχει πολύ από το να καταστεί σημαντική γεωπολιτική δύναμη, χωρίς κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας. Η προσθήκη νέων μελών δεν οδηγεί αυτόματα σε ενίσχυση των δομών. Ο δρόμος για τους Ευρωπαίους είναι μακρύς. Και δυστυχώς σ' αυτόν τον δρόμο οι Αμερικανοί θα είναι αντίπαλοι.

— Είναι άραγε προετοιμασμένη η Ελληνική πολιτική σκέψη για τέτοιου είδους τομές και ρήξεις στην εξωτερική πολιτική της χώρας; Ή ο εφησυχασμός και το βόλεμα σε έτοιμα σχήματα έχει καλύψει τα πάντα; Τι θα γίνει αν η χώρα στο ΝΑΤΟ και στην Ευρωπαϊκή Ένωση ακολουθήσει τους Γαλλογερμανούς, που συνεπικουρούμενοι από το Βέλγιο προσπαθούν να σώσουν την πολιτική τιμή της Ευρώπης, προστατεύοντας τα οικονομικά τους συμφέροντα;

Είμαστε έτοιμοι να αντέξουμε σε πιέσεις πάνω σε θέματα εθνικής ασφαλείας που πιθανώς θα ασκήσουν οι Αμερικανοί μέσω Τουρκίας, Αλβανίας, Σκοπίων ή και Βουλγαρίας ακόμη, χώρες καθαρά Αμερικανοελεγχόμενες; Ή τότε θα ψάχνουμε την χαμένη αποτρεπτική ισχύ των Ενόπλων μας Δυνάμεων, τη στρατιωτική θητεία που μειώσαμε ή εξαφανίσαμε, τα οπλικά συστήματα που δεν πήραμε, τη χωροφυλακή που διαλύσαμε, τα σύνορα που δεν φυλάξαμε κ.λπ.;

Τι θα γίνει σε ενάντια περίπτωση αν η πολιτική μας ηγεσία, αγνοώντας το λαϊκό αίσθημα, συνταχθεί με τον ισχυρό, δηλαδή τους Αμερικανούς; Θα αντέξει η Ελληνική οικονομία το σοκ της περιθωριοποίησης εντός της Ε.Ε.; Και αν ναι, με ποιο κόστος; Υπάρχουν εναλλακτικά σενάρια για όλα αυτά; Ή νομίζουν οι πολιτικοί μας ταγοί ότι μπορούν να ακολουθήσουν ουδέτερη οδό; Αυτό πρέπει μάλλον να το ξεχάσουν. Μόλις τελειώσει η Ελληνική Προεδρία στην Ε.Ε. η ελληνική πλευρά θα πρέπει να διαλέξει στρατόπεδο. Ποιος θα αποφασίσει; Ο πρωθυπουργός που λέγεται ότι θα «δραπετεύσει» για την προεδρία της Κομισιόν; Ή η αντιπολίτευση που δεν μας κάνει την τιμή να μας καταστήσει κοινωνούς των σκέψεών της; Ο νεοεκλεγείς Κύπριος πρόεδρος Τάσος Παπαδόπουλος θα βρεθεί σε πολύ δύσκολη θέση προσπαθώντας να συγκεράσει τις δικές του απορριπτικές απόψεις και το παρελθόν του στην ΕΟΚΑ, με τις απαιτήσεις του ΑΚΕΛ που τον στήριξε στην Κύπρο, αλλά και της ελληνικής κυβέρνησης που θα ήθελαν λύση του προβλήματος με κάθε τρόπο. Η ελληνική διπλωματία σέρνεται πίσω από τις συνεχείς της υποχωρήσεις και ένα μεγάλο εθνικό θέμα οδηγείται σε μια λύση επονειδίστη, απαξιοτική, ατιμωτική για τους ήρωες και τους νεκρούς του απελευθερωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ (1955 - 59). Το μέλλον της Κύπρου είναι δυσώπιο ακόμα και αν η ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση ολοκληρωθεί. Το νησί καθίσταται όμηρος των Βρετανών και των Αμερικανών πλήρως, ενώ απομακρύνεται από τον εθνικό κορμό και βρίσκεται στην διακριτική ευχέρεια των Τούρκων στρατηγών.

Όσο για τις εγγυήσεις ασφάλειας που μπορεί να προσφέρει η ελληνική πλευρά, ας μην συζητάμε καλύτερα. Εδώ σε λίγο καιρό δεν θα επαρκεί ο στρατός μας να καλύψει τα βόρεια σύνορά μας, η Κύπρος λένε να αποτελέσει εξαίρεση;

Στο διεθνές πολιτικό σκηνικό η επικείμενη εισβολή των Αμερικανών στο Ιράκ κυριαρχεί. Κάποιοι αναλυτές υποστηρίζουν ότι εντός του μηνός Μαρτίου, οι Αμερικανοί θα επιτεθούν. Το σίγουρο είναι μάλλον ότι οι Αμερικανοί θα επιτεθούν. Μόνο η αποχώρηση του Σαντάμ από την εξουσία ή η εκ των έδων ανατροπή του θα απέτρεπε την επίθεση, πράγμα εξαιρετικά δύσκολο. Τούρκοι στρατιώτες, Κούρδοι του Βορείου Ιράκ, Ιρανοί, Ιρακινοί πιστοί στον Σαντάμ, Σίτες του νοτίου Ιράκ και 150.000 Αμερικανοί στρατιώτες συνθέτουν ένα εκρηκτικό μίγμα, έτοιμο προς ανάφλεξη. Σημαντικά οικονομικά συμφέροντα σε συνδυασμό με κάποιους ανεγκέφαλους ακροδεξιούς, νεοφασίστες και θρησκόληπτους που

κυβερνούν στις ΗΠΑ επέλεξαν να ανοίξουν τους ασκούς του Αιόλου. Η ανθρωπότητα ίσως μπει σε περιπέτεια.

— Μπορεί να γίνει χρήση όπλων μαζικής καταστροφής και από τις δύο πλευρές.

— Μπορεί να υπάρξουν μεγάλα τρομοκρατικά χτυπήματα σε δυτικές πόλεις.

— Μπορεί να καταστραφούν οι πετρελαιοπηγές του Ιράκ. Το σίγουρο είναι ότι ο πόλεμος είναι απρόβλεπτος. Κανείς δεν ξέρει πώς θα εξελιχθεί. Το σίγουρο είναι ότι ο λαός του Ιράκ θα υποφέρει. Επίσης σίγουρο το ότι τα καθεστώτα της Σαουδικής Αραβίας, της Συρίας, του Ιράν αλλά και της Αιγύπτου θα πρέπει να αισθάνονται αρκετά ανήσυχα και άβολα. Ο Αραβικός και ο μουσουλμανικός κόσμος παρακολουθεί προς το παρόν ανίκανος να παρέμβει. Κανείς δεν ξέρει τι θα συμβεί όμως, αν οι Ιρακινοί προβάλλουν σθεναρά αντίσταση, πράγμα πιθανό. Κανείς δεν ξέρει επίσης, ποια θα είναι η στάση των χωρών Ευρώπης, της Ρωσίας και της Κίνας όταν ξεκινήσουν οι επιχειρήσεις. Την ίδια στιγμή οι αιματηρές επιχειρήσεις του Ισραηλινού στρατού συνεχίζονται στα Αυτόνομα Παλαιστινιακά εδάφη με θύματα εκατέρωθεν, κυρίως αμάχους.

Η λογική μας οδηγεί σε μια προοπτική εύκολης ή λιγότερο εύκολης επικράτησης των Αμερικανών. Όμως η διαδρομή και η εξέλιξη ενός πολέμου ποτέ δεν ακολούθησε λογικά μονοπάτια.

Η αλαζονεία που εκπέμπει η γραφειοκρατία και η διοίκηση των Αμερικανών έχει φυσικά και τις απρόβλεπτες συνέπειές της. Η πρωτοφανής στα διπλωματικά χρονικά παραίτηση του πολιτικού συμβούλου του Αμερικανού πρέσβη στην Αθήνα Μπραντ Κίσλινγκ (πολιτικός προϊστάμενος της πρεσβείας και Νο3 στην ιεραρχία μετά τον πρέσβη) απέτέλεσε ισχυρό πλήγμα για την Αμερικανική διπλωματία. Η επιστολή παραίτησης μάλιστα του συγκεκριμένου αξιωματούχου καταδεικνύει σαφώς την ιδεολογική ένδεια των επιχειρημάτων και την εντός διεθνούς νομιμότητας γραμμή πλεύσης της κυβέρνησής του.

Ένα δεύτερο κτύπημα, εξ ίσου σοβαρό, για τους αμερικανικούς σχεδιασμούς αποτέλεσε η απόρριψη από την τουρκική εθνοσυνέλευση της πρότασης της τουρκικής κυβέρνησης για ανάπτυξη αμερικανικών στρατευμάτων εντός του τουρκικού εδάφους εν όψει των επιχειρήσεων στο Ιράκ. Ανεξάρτητα από την κατάληξη του θέματος και τις εσωτερικές παραμέτρους της υπόθεσης για τους Τούρκους, οι Η.Π.Α. ανακαλύπτουν έκπληκτοι ότι και οι θεωρούμενοι ως πλέον πιστοί σύμμαχοί τους δεν μπορούν να τις παρακολουθούν πάντοτε στο φιλοπολεμικό της κατήφορο.

Τα ενδεικτικά αυτά γεγονότα και η πρωτοφανής ενεργοποίηση της παγκόσμιας κοινής γνώμης με τα ογκώδη αντιπολεμικά συλλαλητήρια, η συρροή αντιβιστών από Ευρώπη, Αμερική κι αλλού στη Βαγδάτη και η βέβαιη συνέχιση των αντιδράσεων κατά του πολέμου συναποτελούν την ελπίδα ότι τον τελευταίο λόγο στην έκβαση της πορείας του κόσμου μας θα την έχουν οι λαοί και όχι τα οικονομικά συμφέροντα των κυβερνήσεων των πολυεθνικών.

Ψήφισμα της Βουλής του Μισούρι αναγνωρίζει τη Μακεδονία ως ελληνική

Με πρόσφατη απόφασή της η Βουλή των Αντιπροσώπων της Πολιτείας του Μισούρι πέρασε ψήφισμα, το οποίο αναγνωρίζει την Μακεδονία ως Ελληνική, τονίζοντας ότι οι αρχαίοι Μακεδόνες είναι Έλληνες και ότι οι κάτοικοι της βόρειας περιοχής της Ελλάδος, Μακεδονίας, είναι Έλληνες απόγονοί τους.

Το ψήφισμα, το οποίο παρατίθεται αυτούσιο, πέρασε από την πολιτεία του Μισούρι ακολουθώντας τα ανάλογα ψηφίσματα των πολιτειών της Νέας Υόρκης, του Ιλινόις και της Καλιφόρνια.

Πρόκειται για μια επιτυχία του λόμπι της Παμμακεδονικής Ένωσης ΗΠΑ - Καναδά, που αντιστέκεται σε οποιαδήποτε παραχάραξη της ιστορίας καθώς και στα πιθανολογούμενα σενάρια για την επίσημη ονομασία των Σκοπίων.

Υπ' αριθμόν 3354 από 11 Δεκεμβρίου 2002 απόφαση της Βουλής των αντιπροσώπων της Πολιτείας Μισούρι των ΗΠΑ Αμερικής.

Επειδή ο Φίλιππος της Μακεδονίας, ο γιος του Μέγα Αλέξανδρος και ο δάσκαλός του Αριστοτέλης γεννήθηκαν και μεγάλωσαν στην βόρεια περιοχή της Ελλάδος, την Μακεδονία, και

επειδή η γλώσσα και η παιδεία των αρχαίων Μακεδόνων, των προγόνων των σημερινών κατοίκων της βόρειας Ελλάδος, ήταν ελληνικές, και

επειδή η ιστορία της αρχαίας Μακεδονίας ήταν ελλη-

νική από 3.000 ετών και συνεχίζει να είναι και σήμερα, και **επειδή** οι Μακεδόνες, όπως οι λοιποί Έλληνες της αρχαιότητας, πίστευαν στους δώδεκα Θεούς του Ολύμπου και έπαιρναν μέρος με τους λοιπούς Έλληνες στους Ολυμπιακούς αγώνες, και

επειδή η Πέλλα, το ανάκτορο στο οποίο γεννήθηκε ο Μέγας Αλέξανδρος και η Βεργίνα, η νεκρόπολη των Μακεδόνων Βασιλέων, βρίσκονται στη Βόρεια Ελλάδα: κατά συνέπεια, εμείς, τα Μέλη της Βουλής των Αντιπροσώπων της Πολιτείας Μισούρι, κατά την 91η Γενική Συνέλευση

ΣΥΝΑΠΟΦΑΣΙΖΟΥΜΕ ΟΜΟΦΩΝΑ

Αναγνωρίζουμε ότι οι αρχαίοι Μακεδόνες είναι Έλληνες και οι κάτοικοι της βόρειας περιοχής της Ελλάδος, της Μακεδονίας, είναι Έλληνες απόγονοί τους.

Αποφασίζεται περαιτέρω ο Γενικός Γραμματέας της Βουλής των Αντιπροσώπων του Μισούρι να επιδώσει κυρωμένο αντίγραφο της Αποφάσεως αυτής στην Παμμακεδονική Ένωση.

Ο Εισηγητής Thomas A. Villa, Βουλευτής της 108 Περιοχής.

Εγώ, ο Jim Kreider, Πρόεδρος της Βουλής των Αντιπροσώπων, κατά την 91η Γενική Συνέλευση, Δεύτερη Τακτική Συνεδρία, επικυρώνω ότι το ανωτέρω είναι ακριβές αντίγραφο της Αποφάσεως του Κοινοβουλίου υπ' αριθμόν 3354, που υιοθετήθηκε την 11η Δεκεμβρίου 2002.

89η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ

Η 17η Φεβρουαρίου 1914 ημέρα έναρξης του αυτονομιακού αγώνα στη Βόρειο Ήπειρο αποτελεί κορυφαία έκφραση της ματωμένης ιστορικής διαδρομής του Βορειοηπειρωτικού Ελληνισμού και φωτεινό ορόσημο του αγώνα του για διατήρηση της εθνικής του ταυτότητας.

Ήταν Δεκέμβριος του 1913, όταν οι ισχυροί της Ευρώπης με το πρωτόκολλο της Φλωρεντίας επιδικάζουν τη Βόρειο Ήπειρο στο νεοσύστατο τότε αλβανικό κράτος. Οι Βορειοηπειρώτες, υψώνοντας τη σημαία της Αυτονομίας, αποδύθηκαν στον αγώνα για την προάσπιση της απειλούμενης ελευθερίας τους. Τρεις μήνες νικηφόρου αγώνα οδήγησαν στην υπογραφή του πρωτοκόλλου της Κερκύρας (17 Μαΐου 1914) με το οποίο παρείχεται πλήρης διοικητική αυτονομία στη Βόρειο Ήπειρο (ελευθερία θρησκείας, παιδείας, επικοινωνίας), πρωτόκολλο που και η Αλβανία συναποδέχθηκε και συνυπέγραψε.

Σήμερα, 89 χρόνια μετά, η αλβανική πολιτική ηγεσία εξακολουθεί αναβιώνοντας παλιές καταδικασμένες μεθόδους:

- Αρνείται το άνοιγμα Ελληνικών σχολείων σε ολόκληρη τη Βόρειο Ήπειρο και όπου αλλού κατοικούν Έλληνες.

- Δεν αναγνωρίζει ακόμα την ελληνικότητα της Χει-

μάρρας και των κατοίκων της.

- Λησταιεί την πολιτιστική κληρονομιά των Βορειοηπειρωτών και

- Περιορίζει δικτατορικά τις πολιτικές ελευθερίες τους.

Τελευταία έκφραση της πάγιας τακτικής της Αλβανίας για πλήρη συρρίκνωση του Βορειοηπειρωτικού Ελληνισμού, είναι η απάλειψη της ελληνικής εθνικής καταγωγής των Βορειοηπειρωτών από τα δημοτολόγια των ληξιαρχείων. Με τον τρόπο αυτό, οι Έλληνες Βορειοηπειρώτες στερούνται το αναφαίρετο δικαίωμά τους να αυτοπροσδιορίζονται εθνικά και ταυτόχρονα ανοίγει ο δρόμος για την πλήρη εθνογραφική αλλοίωση της Βορείου Ηπείρου και τη συνακόλουθη εξαφάνιση της έννοιας «Ελληνας» της Αλβανίας.

Η Βόρειος Ήπειρος λοιπόν βρίσκεται στην κρισιμότερη ίσως καμπή της ματωμένης ιστορικής της πορείας. Ας αναλάβουμε, επί τέλους, όλοι τις ευθύνες μας και ας αγωνιστούμε ενωμένοι, από την ελεύθερη Αμμόχωστο μέχρι το Αργυρόκαστρο, για την προάσπιση των ιστορικών της δικαίων.

- Το απαιτεί η Ιστορία και οι θυσίες των αδελφών μας.

- Το απαιτεί ο Ελληνισμός.

Το Κεντρικό Διοικητικό Συμβούλιο της Σ.Φ.Ε.Β.Α.

Αποφυλάκιση του Φετχί Γκιούλτεπε

Η δίκη του Πόντιου φοιτητή του Παντείου Πανεπιστημίου Φετχί Γκιούλτεπε είχε οριστεί για τις 23 Ιανουαρίου. Έμεινε σε φυλακή τύπου F στη Ραιδεστό πάνω από τρεις μήνες, με γελοίες κατηγορίες. Η ευρωπαϊκή κινητοποίηση για την απελευθέρωσή του αποκάλυψε το επίπεδο βαρβαρότητας του τουρκικού ρατσιστικού καθεστώτος αλλά και τη γελοιότητά του. Ιταλοί βουλευτές και ευρωβουλευτές, η «Διεθνής Ένωση για τα Δικαιώματα και την Απελευθέρωση των Λαών» (Γενεύη), το ιταλικό της παράρτημα, η «Επιτροπή για τους Απειλούμενους Λαούς» της Γερμανίας κατήγγειλαν στους ευρωπαϊκούς και εθνικούς θεσμούς, στην ευρωπαϊκή κοινωνία πολιτών, το τούρκικο παράλογο και έκφρασαν την αλληλεγγύη τους προς τον Πόντιο φοιτητή από την Τόνια της Τραπεζούντας. Στην Ελλάδα η Πρωτανεία του Παντείου Πανεπιστημίου ένωσε τη φωνή της με αυτούς. Αποφασιστική για την εξέλιξη της υπόθεσης ήταν η διεθνής δραστηριοποίηση αλλά και εβδομαδιαία εκστρατεία του πολιτικού κινήματος της Δημοκρατικής Περιφερειακής Ένωσης στη Θεσσαλονίκη. Η εκστρατεία κατέληξε σε συγκέντρωση έξω από το τουρκικό Προξενείο της πόλης στις 20.1.2003.

Μπροστά στον κίνδυνο της διεθνούς γελοιοποίησης, το τουρκικό καθεστώς άλλαξε στάση. Επισπεύθηκε η ημέρα της δίκης. Αντί για την Πέμπτη έγινε την Τρίτη 21.1.2003. Ο δικηγόρος του Φετχί ειδοποιήθηκε από δημοσιογράφο το πρωί της Τρίτης να προσέλθει αμέσως στο δικαστήριο για τη δίκη. Το «δικαστήριο» αθώωσε και αποφυλάκισε τον Φετχί Γκιούλτεπε. Το τουρκικό καθεστώς όμως ακολουθεί το δρόμο της ελληνικής χούντας. Έστειλε το φοιτητή στον στρατό.

Πετύχαμε μια μεγάλη νίκη, είχαμε μια νίκη των Ευρωπαϊκών δημοκρατικών αξιών. Απελευθερώθηκε ο Γκιούλτεπε και το ρατσιστικό καθεστώς απέτυχε να τρομοκρατήσει τους Ποντιακούς πληθυσμούς στον Πόντο, την Κων/πολη και τις άλλες μητροπόλεις της Μικράς Ασίας. Για τη νίκη αυτή οφείλουμε να εκφράσουμε δημόσια ένα μεγάλο ευχαριστώ στους Ευρωπαίους κι Έλληνες φίλους.

Να τονίσουμε ότι είμαστε ευγνώμονες προς τους Ευρωπαίους και Έλληνες φίλους του πλέον μαρτυρικού λαού της Μικράς Ασίας, των Ποντίων Χριστιανών και Μουσουλμάνων. Δυστυχώς, δεν μπορούμε να εκφράσουμε την ίδια ευγνωμοσύνη προς την κυβέρνηση, τους υπουργούς της, το Κοινοβούλιο, την αξιωματική αντιπολίτευση, τα λεγόμενα κινήματα ενάντια στην παγκοσμιοποίηση. Η κυβέρνηση μάλιστα, όπως έπραξε και στο δύσκολο αγώνα μας για την αναγνώριση της Ποντιακής Γενοκτονίας διεθνώς, υπονόμωσε και τον αγώνα μας για την απελευθέρωση του Φετχί.

Ο αγώνας μας δεν σταματά εδώ γιατί Φετχί Γκιούλτεπε στον Πόντο είναι πολλοί και είναι σε εμάς άγνωστοι. Στερούνται του δικαιώματος στις ανώτερες σπουδές, του δικαιώματος στη γλώσσα, του δικαιώματος της ελεύθερης επικοινωνίας και διακίνησης. Το Ελληνικό Προξενείο

της Κων/πολης όχι μόνο δεν τους παραχωρεί βίζα αλλά τους συμπεριφέρεται απολίτιστα και βάρβαρα, όπως συμπεριφέρονταν στους Πόντιους νέους πρόσφυγες στο Προξενείο της Μόσχας τις προηγούμενες δεκαετίες. Ο αγώνας όμως δεν σταμάτησε για τον ίδιο τον Φετχί Γκιούλτεπε. Το τουρκικό καθεστώς οφείλει να επιτρέψει την επιστροφή του στην Αθήνα για την ολοκλήρωση των σπουδών του αντί να τον επιστρατεύσει. Οφείλει να γνωρίζει ότι θα είναι υπεύθυνο για την ψυχική και τη σωματική του ακεραιότητα και οτιδήποτε θα την προσβάλλει. Οι Ευρωπαϊκοί θεσμοί, η Ευρωπαϊκή κοινή γνώμη, η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ ενδιαφέρονται άμεσα για τον Φετχί Γκιούλτεπε.

Την τελευταία διετία οι φίλοι των Ποντίων σε όλο τον κόσμο αυξάνονται καθημερινά. Οι Πόντιοι στον Πόντο σήμερα, εξισλαμισμένοι ή κρυπτοχριστιανοί, δεν είναι απομονωμένοι, εγκαταλελειμμένοι, απροστάτευτοι ανάμεσα στα Ποντιακά βουνά και την Ευξείνια Θάλασσα, όπως το 1914 - 1923. Στο άμεσο μέλλον θα εμφανιστούν και στην Ελλάδα φίλοι των Ποντίων μιμούμενοι τον Γερμανό Καραβαγγέλη, τον Αγριτέλλη (Ζήλων), τον Καθενιώτη, τον Καζαντζάκη. Δεν μπορεί η χώρα και οι πολίτες της να μείνουν στον κατευθυνόμενο την τελευταία δεκαετία κυνισμό, την αδιαφορία, τον ρατσισμό, την παρακμή.

Θεσσαλονίκη 22.1.2003

ORHAN OGUZ είναι ο 105ος νεκρός

Ο ΤΑΥΑΔ (Σύλλογος των Οικογενειών των Πολιτικών Κρατουμένων για την Συμπάρταση και τήν Αλληλοβοήθεια) ανακοινώνει ότι στις 27.2.2003 στο νοσοκομείο Haydarpasa Numune της Κωνσταντινούπολης απεβίωσε με αυτοπυρπολισμό ο ORHAN OGUZ ως διαμαρτυρία ενάντια στα «Λευκά Κελιά» απομόνωσης της Τουρκίας. Είναι ο 105ος νεκρός που πέφτει στον αγώνα για να σταματήσουν να υπάρχουν φυλακές τύπου F. Πριν από 11 ημέρες ήταν στις φυλακές του TEKIRDAG, σ' ένα κελί μόνος του, λέγοντας ότι πρέπει να διαμαρτυρηθώ για να σταματήσει αυτή η απαράδεκτη κατάσταση. Ήταν 23 ετών και ανήκε στο κόμμα DHKP-C (ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ ΛΑΪΚΟ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ-ΜΕΤΩΠΟ).

Καλούμε όλους τους ανθρώπους καλής θέλησης να εκφράσουν την αλληλεγγύη τους ηθικά και υλικά απέναντι στους πολιτικούς κρατούμενους της Τουρκίας και του Κουρδιστάν.

Από τον «ΑΓΩΝΑ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ
ΚΑΙ ΤΟ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ»

“ΤΕΧΝΗ”

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΚΙΛΚΙΣ

ΟΓΔΟΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ «ΤΕΧΝΗΣ» ΚΙΛΚΙΣ

Α. ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ

Η «ΤΕΧΝΗ» ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ ΚΙΛΚΙΣ προκηρύσσει τον **Όγδοο Πανελλήνιο Ποιητικό Διαγωνισμό** με τίτλο **«ΚΟΥΡΟΣ ΕΥΡΩΠΟΥ»** υπό την αιγίδα του Υπουργείου Πολιτισμού.

Οι ποιητικές συλλογές που θα σταλούν για το διαγωνισμό πρέπει: **ΝΑ ΜΗΝ ΕΧΟΥΝ ΕΚΔΟΘΕΙ, ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΗΜΕΝΕΣ ΣΕ ΤΡΙΑ ΑΝΤΙΤΥΠΑ ΚΑΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ 20 ΕΩΣ 30 ΣΕΛΙΔΕΣ.**

Οι συλλογές θα στέλνονται με ψευδώνυμο. Σε δεύτερο κλειστό φάκελο αλληλογραφίας ο υποψήφιος, εξωτερικά, θα αναγράφει πάλι το ψευδώνυμό του και μέσα τα πραγματικά του στοιχεία (όνομα, επίθετο, διεύθυνση, τηλέφωνο). Ο δεύτερος αυτός φάκελος θα ανοιχθεί από την επιτροπή του διαγωνισμού μόνο σε περίπτωση βράβευσης της συλλογής.

Τα ποιητικά έργα **δεν θα επιστραφούν.**

Οι υποψήφιοι μπορούν να υποβάλουν τα έργα τους από την 15η Ιανουαρίου 2003 έως την 30ή Απριλίου 2003 στη διεύθυνση **«ΤΕΧΝΗ» Μ.Κ.Ε. ΚΙΛΚΙΣ, 25ης ΜΑΡΤΙΟΥ 20, ΚΙΛΚΙΣ Τ.Κ. 61100.**

Τηλ. 234 1024217 και 234 1028340.

Η μη τήρηση έστω και ενός από τους παραπάνω όρους του διαγωνισμού συνεπάγεται τον αποκλεισμό του υποψηφίου.

Η κρίση των έργων θα γίνει από 7μελή κριτική επιτροπή, την οποία αποτελούν:

1. Ζωή Σαμαρά, Ομότιμη Καθηγήτρια Α.Π.Θ., Πρόεδρος
2. Δημήτρης Γουνελάς, Αναπληρωτής Καθηγητής Α.Π.Θ.
3. Ελισάβετ Καλφοπούλου, Φιλολόγος.
4. Πηγή Κουτσογιαννοπούλου, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών.
5. Σόνια Λευκίδου, Φιλολόγος.
6. Μίλτος Πεχλιβάνος, Λέκτορας Α.Π.Θ. Τμήματος Φιλολογίας.
7. Αφροδίτη Σιβετίδου, Καθηγήτρια Α.Π.Θ.

Τα χρηματικά βραβεία που θα απονεμηθούν (Α' 900 ΕΥΡΩ, Β' 600 ΕΥΡΩ και Γ' 300 ΕΥΡΩ) θα συνοδεύονται από ένα αντίγραφο του Κούρου του Ευρωπαίου.

Η απονομή θα γίνει σε επίσημη τελετή, κατά τη διάρκεια των **«ΕΛΕΥΘΕΡΙΩΝ»** της πόλης του Κιλκίς (Ιουνίου 2003).

Β. ΑΠΟΝΟΜΗ ΑΡΙΣΤΕΙΟΥ

Η κριτική επιτροπή του Όγδου Πανελλήνιου Ποιητικού Διαγωνισμού της **«ΤΕΧΝΗΣ» ΚΙΛΚΙΣ** αποφάσισε ομόφωνα να απονεμίσει εφέτος το Αριστείο **«ΚΟΥΡΟΣ ΕΥΡΩΠΟΥ»** στον ποιητή **Τίτο Πατρίκιο** για την προσφορά του στα ελληνικά γράμματα.

ΧΟΡΗΓΟΙ:

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Κιλκίς
Δήμος Ευρωπού
Επιμελητήριο Ν. Κιλκίς
Δήμος Χέρσου

Ανακοινώσεις της εκδοτικής ομάδας

1 Από τον Μάρτιο του 2001 η τιμή πωλήσεως του περιοδικού διαμορφώθηκε στις 1.500 δραχμές ή 4,40€ το τεύχος. Από τότε μέχρι σήμερα το κόστος της δημιουργικής παραγωγής της «ΕΛΛΟΠΙΑΣ» αυξήθηκε με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, με συνέπεια κάθε τεύχος να μην καλύπτει τα έξοδα έκδοσής του. Σ' αυτό συνέβαλε και η κατακόρυφη αύξηση της δαπάνης για τα ταχυδρομικά έξοδα, ιδιαίτερα για την Κύπρο, που την κατέταξαν στην κατηγορία άλλης χώρας και απαιτεί αξία γραμματοσήμου ως αυτό των κρατών της Ευρώπης.

Με την ευκαιρία θέλαμε να επιστημόνουμε ότι παραμένουμε ερασιτέχνες, εθελοντές στην προσπάθεια ανάπτυξης της μελέτης, την καλλιέργεια εθνικής συνειδήσεως, την προώθηση και προβολή των εθνικών θεμάτων και την ενημέρωση των ευαισθητοποιημένων Ελλήνων σ' αυτά.

Μέσα στη γενική ΣΗΨΗ που επικρατεί στην πατρίδα μας η «ΕΛΛΟΠΙΑ», όπως κι άλλες τίμες προσπάθειες, εξακολουθεί να λειτουργεί με γνώμονα το εθνικό συμφέρον και ν' αντιστέκεται στην αλλοτρίωση και την απεθνοποίηση.

Θεωρούμε, λοιπόν, τη μικρή αύξηση της τιμής πωλήσεως του περιοδικού αμελητέα, εκτός από αυτήν της Κύπρου, και σας ζητούμε να συνεχίσετε να στηρίζετε ενεργότερα την προσπάθειά μας πριν εξαπληθούμε ηθικά και υλικά.

2 «ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΛΛΟΠΙΑΣ» - ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ. Από τους εφημεριδοπώλες και τα περίπτερα των Αθηνών και της ελεύθερης Κύπρου διατίθενται παλαιότερα τεύχη της «ΕΛΛΟΠΙΑΣ», συσκευασμένα ανά τρία διαφορετικά αντίτυπα, από την παρακαταθήκη μας στην τιμή των 6,60 €. Τα κείμενα αυτών των τευχών είναι διαχρονικού ενδιαφέροντος, ως επί το πλείστον, κάποια δε, παρ' όλο που μπορεί να γραφτήκαν πριν από λίγα χρόνια, έχουν την επικαιρότητά τους.

Θεωρούμε ότι με αυτόν τον τρόπο σε κάποιους που θα προμηθευτούν μία ή περισσότερες σειρές θα κεντρίσουμε τον εθνικό προβληματισμό και θα συμβάλουμε στη συμπλήρωση των γνώσεών τους και την γνωριμία τους με τα εθνικά θέματα.

Η «ΣΥΛΛΟΓΗ ΕΛΛΟΠΙΑΣ» πριν από τη Λαμπρή θα συγκεντρωθεί από την Αθήνα και θα διανεμηθεί σ' όλες τις άλλες πόλεις της Ελλάδος από τους πάγκους των εφημεριδοπωλών, από περίπτερα και τα υποπρακτορεία τύπου της «ΕΥΡΩΠΗΣ».

3 Για άλλη μια φορά βρισκόμαστε στη δυσάρεστη θέση ν' ανακοινώσουμε ότι η «ΕΛΛΟΠΙΑ» δημοσιεύει άρθρα που στέλνονται κατ' αποκλειστικότητα σ' αυτήν. Εργασίες δημοσιευμένες ή προς δημοσίευση σε άλλο έντυπο, εφ' όσον μας τις στέλνουν, παρακαλούνται οι συνεργάτες μας να μας πληροφορούν εγκαίρως προς τούτο. Σ' αυτήν την περίπτωση η εκδοτική ομάδα του περιοδικού θ' αποφασίζει σχετικά.

ΠΟΙΟΣ ΘΥΜΑΤΑΙ ΤΗΝ ΒΟΡΕΙΟ ΗΠΕΙΡΟ;

Μπορεί η προσοχή μας να είναι στραμμένη περισσότερο στο Κυπριακό, δεν πρέπει όμως να λησμονούμε και τα άλλα μέτωπα, όπου αγωνίζεται ο Έλληνοισμός. Κι ένα τέτοιο μέτωπο είναι ο χώρος της Βορείου Ήπειρου. Η κυβερνητική προπαγάνδα ισχυρίζεται ότι οι έλληνοαλβανικές σχέσεις βελτιώνονται σταθερά και ότι οι Έλληνες στην Αλβανία απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματα και τις ελευθερίες. Τα πράγματα δυστυχώς δεν είναι έτσι. Ο Έλληνοισμός στην γειτονική Αλβανία αισθάνεται ανασφαλής, γι' αυτό και μειώνεται συνεχώς. Όσοι έρχονται στην Ελλάδα έχουν ως στόχο να βγάλουν χρήματα και να επιστρέψουν στην ιδιαίτερη πατρίδα τους, αλλά οι εκεί επικρατούσες συνθήκες δεν καθιστούν εύκολη την επιστροφή. Δουλειές δεν υπάρχουν, επενδύσεις δεν γίνονται, ψυχολογική βία ασκείται, ελληνική παιδεία δεν παρέχεται πλην εξαιρέσεων, γενικά η **Αλβανία ασκεί μία πολιτική αναιμάκτης γενοκτονίας κατά των Βορειοηπειρωτών. Και μία τέτοια γενοκτονία είναι ό,τι πιο επικίνδυνο υπάρχει, διότι δεν έχεις άπτά και πειστικά τεκμήρια για να την καταγγείλεις διεθνώς.**

Επειδή οι εξελίξεις στο ζήτημα αυτό περνούν συνήθως στα ψιλά των εφημερίδων καλόν είναι να κάνουμε μία σύντομη ανασκόπηση των κυριωτέρων εξελίξεων των τελευταίων μηνών:

1) Στις 25 Ιουνίου 2002 ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανής και Κονίτσης κ. Ανδρέας με ανακοίνωσή του καταγγέλλει ότι: «Για μία ακόμη φορά η Κυβέρνηση της Αλβανίας δείχνει τόπραγματικό πρόσωπό της και τις διαθέσεις της απέναντι στην Ελληνική Έθνηκή Κοινότητα της Βορείου Ήπειρου. Έτσι δημιουργεί συστηματικά συγκεντρωμένους οικισμούς στα έδαφη της Βορείου Ήπειρου, όπως για παράδειγμα στα χωριά **Άγιος Γεώργιος** (κοντά στο χωριό Τσουνά), **Γκάτσια** (κοντά στους Άγιους Σαράντα), **Έξαμίλι** και **Προφήτης Ήλιος**, από πολίτες αλβανικής καταγωγής, που προήλθαν από επιλεγμένη έσωτερική μετανάστευση. Αποκορύφωμα δέ της θρασυτητας και ασυδοσίας των κυβερνώντων στην γείτονα είναι ο ισχυρισμός τους ότι ο αριθμός των Έλλήνων Βορειοηπειρωτών φθάνει μόλις τό... 2%, βασιζοντας μάλιστα τό ποσοστό αυτό σε απογραφή του 1989, που όμως δεν έγινε ποτέ!».

2) Στις 25 Οκτωβρίου 2002 η αλβανική εφημερίδα

«Μπαλκάν» αναφέρει πληροφορίες για την ίδρυση νέας παναλβανικής οργάνωσης, η οποία θα αγωνισθεί δυναμικά για τό ζήτημα των «Τσάμηδων». Τό ζήτημα αυτό ξεκινά ως δήθεν ανθρωπιστικό - επιστροφή των περιουσιών των εγκληματιών πολέμου Μουσουλμάνων της Θεσπρωτίας και καταλήγει σε ξεκάθαρη εδαφική διεκδίκηση κατά της Θεσπρωτίας και άλλων ελληνικών εδαφών. Η αλβανική εφημερίδα γράφει ότι τό Μέτωπο έχει έπαφές με εκπροσώπους της αλβανικής διασποράς στη Γερμανία, την Έλβετία και τή Δανία, θά δημιουργήσει δέ και ένοπλη πτέρυγα στα πρότυπα του ΟΥ-ΤΣΕ-ΚΑ του Κοσσυφοπεδίου. Στις διάφορες έπαφές τους τό μέλη του Μετώπου δηλώνουν: «Έχουμε την στήριξη του αλβανικού κράτους και του Σοσιαλιστικού κόμματος, με τό όποιο έχουμε στενές σχέσεις».

3) Στις 7 Νοεμβρίου 2002 τό Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με Ψήφισμά του διαπιστώνει ότι η Αλβανία βρίσκεται πολύ πίσω όσον άφορά στον έμπρακτο σεβασμό των δικαιωμάτων των έθνικών μειονοτήτων. Η ελληνική Κυβέρνηση θά μπορούσε να αξιοποιήσει τό Ψήφισμα αυτό ως μέσον πίεσεως προς τό Τίρανα, αλλά προτίμησε την σιωπή και τό χαμόγελο προς την αλβανική ήγεσία.

4) Στις 9 Δεκεμβρίου 2002 η εφημερίδα «ΠΡΩΪΝΟΣ ΛΟΓΟΣ» των Ιωαννίνων αποκαλύπτει ότι στα αλβανικά σχολικά βιβλία και μάλιστα σ' αυτά που διδάσκονται και στα δημοτικά σχολεία των έλληνοπαίδων περιλαμβάνονται ανιστόρητες άνθελληνικές θέσεις, οι όποτες καταδεικνύουν ότι η Μεγάλη Αλβανία παραμένει η επίσημη πολιτική της γειτονικής μας χώρας. Συγκεκριμένα στο βιβλίο Ιστορίας της Στ' Δημοτικού, που έχει μεταφρασθεί και στα ελληνικά, τό Γιάννινα και τό Σούλι χαρακτηρίζονται ως αλβανικά κέντρα επί Τουρκοκρατίας, η δέ Νότιος Ήπειρος παρουσιάζεται ως αλβανική περιοχή άδίκως κατεχομένη από την Ελλάδα.

5) Στις άρχές Ιανουαρίου καταγγέλλεται στο ελληνικό Κοινοβούλιο από βουλευτές της Νέας Δημοκρατίας και στο αλβανικό Κοινοβούλιο από τό Κόμμα της Ένωσης Άνθρωπίνων Δικαιωμάτων ο νέος αλβανικός νόμος, βάσει του όποιου στις ληξιαρχικές πράξεις και σε άλλα πιστοποιητικά δέν αναγράφεται πλέον η έθνικότητα. Έτσι δέν θά υπάρχει κανένα στοιχείο για την καταγραφή του αριθμού των Έλλήνων, άφου η περιφημη απογραφή έθνικών και θρησκευτικών κοινοτήτων

Του Κωνσταντίνου Χολέβα Πολιτικού Έπιστήμονα

αναβάλλεται συνεχώς, αν και την έχει ζητήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση.

6) Στο θέμα της εκπαίδευσης των Βορειοηπειρωτών η Άλβανία κάνει ό,τι μπορεί για να μειώσει τα όκτατά-ξια σχολεία, όπου διδάσκονται τα ελληνικά. Ένώ για τα Καθολικά σχολεία δεν απαιτείται κάποιος ελάχιστος αριθμός παιδιών —κατόπιν συμφωνίας των Τυράνων με το Βατικανό— για τα ελληνικά σχολεία απαιτείται η ύπαρξη 25 τουλάχιστον έλληνοπαίδων στην συγκεκριμένη κοινότητα, πράγμα που περιορίζει σε μικρό αριθμό τα ελληνικά σχολεία στοιχειώδους εκπαίδευσης. Έξ άλλου σε περιοχές όπως η Χειμάρα, για την οποία και Διεθνείς Όργανισμοί δέχονται ότι κατοικείται κυρίως από Έλληνες, η Άλβανία επισήμως ανακοινώνει ότι δεν την αναγνωρίζει ως «μειονοτική», άρα δεν δικαιολογείται η λειτουργία ελληνικού σχολείου. Το ίδιο συμβαίνει και με τις περιοχές των υπερήφανων Έλληνοβλάχων, όπως η Κορυτσά. Ευτυχώς, το κενό έχει αναλάβει να το καλύψει η ιδιωτική πρωτοβουλία εξ Ελλάδος και χαρακτηριστικά αναφέρουμε τα 100 Φροντιστήρια Έλληνικής Γλώσσας της ΣΦΕΒΑ (Συντονιστικής Φοιτητικής Οργανώσεως Βορειοηπειρωτικού Αγώνος) σε όλον τον χώρο της Βορείου Ηπείρου.

Είναι προφανές ότι από τον Ιανουάριο του 1996 και με όρσημό τα Ύμια πολλά έχουν αλλάξει στον χειρισμό των Έθνικών μας Θεμάτων και αυτή η αλλαγή έχει επιφέρει μία σειρά υποχωρήσεων, παραχωρήσεων και κινήσεων δήθεν «καλής θελήσεως», που τελικά αποθρασύνουν την άλλη πλευρά είτε πρόκειται για Τούρκους, είτε για Άλβανούς είτε για άλλους. Η προστασία του Βορειοηπειρωτικού Έλληνισμού υπήρξε θεμελιώδης άρχη της Έξωτερικής μας Πολιτικής —έστω και με διακυμάνσεις— από το 1974 μέχρι το 1996. Ο Ανδρέας Παπανδρέου τον Φεβρουάριο του 1984, εν μέσω σκοταδιστικού άθεϊσμού στην Άλβανία, τόνισε ότι η βελτίωση των έλληνοαλβανικών σχέσεων έχει ως προϋπόθεση την βελτίωση των δικαιωμάτων της Έλληνικής Μειονότητας. Στην περίοδο 1990 - 1993 και ο Πρωθυπουργός Κ. Μητσοτάκης και ο ΥΠ. ΕΞ. Αντώνης Σαμαράς είχαν διακηρύξει ότι «όποια δικαιώματα ζητεί η Άλβανία για τις εκτός Άλβανίας αλβανικές μειονότητες, τα ίδια δικαιώματα πρέπει να παραχωρήσει και στον Έλληνισμό εντός Άλβανίας». Από το 1996 μέχρι σήμερα βλέπουμε ισχυρή οικονομική και πολιτική βοήθεια από την Ελλάδα προς την Άλβανία και το όφελος για τους Βορειοηπειρωτές... οὐδέν. Τα πράγματα πηγαίνουν από το κακό στο χειρότερο!

Αν θέλουμε κάτι να περιοσθεί πριν είναι πολύ άργα και αν δεν θέλουμε να θρηνήσουμε άλλη μία χαμένη πατριδα πρέπει όλοι να αφυπνισθούμε και να πιέσουμε τους κυβερνώντες ώστε να χαραχθεί μία εθνική πολιτι-

«Τό άγαλμα τής Β. Ηπείρου». Μολύβι σε χαρτί του Βαγγέλη Μ. Γκίκα

κή για την επιβίωση των Βορειοηπειρωτών εκεί στα πατρογονικά τους χώματα. Πιστεύω ότι οι κύριοι άξονες μιας τέτοιας πολιτικής, υπερχομματικής και μακροπρόθεσμης, πρέπει να είναι:

α) Η σύνδεση κάθε μορφής οικονομικής βοήθειας από την Ελλάδα προς την Άλβανία, περιλαμβανομένης και της παροχής εργασίας στους Άλβανούς μετανάστες στην Ελλάδα, με την ταχεία, έμπροκρη και άνευ παλινδρομήσεων εφαρμογή όλων των δικαιωμάτων και ελευθεριών, που δικαιούνται οι Έλληνες γηγενείς εντός αλβανικού εδάφους.

β) Η καταγγελία στην Εϋρ. Ένωση και στους Διεθνείς Όργανισμούς όλων των αλβανικών αυθαιρεσιών στα θέματα Παιδείας, ιδιοκτησίας γης, εκλογικής και πολιτικής ελευθερίας των Βορειοηπειρωτών.

γ) Η σαφής δήλωση ότι τό Τσάμικο είναι θέμα κλειστό και άνύπαρκτο για την Ελλάδα και η εξήγηση των νομικών και πολιτικών παραμέτρων του ζητήματος σε διεθνή βήματα. Προφανώς απαιτείται η έκδοση σχετικών εντύπων στα αλβανικά και στις ευρωπαϊκές γλώσσες προς αντιμετώπιση των αλβανικών ψευδολογιών.

δ) Η διεκδίκηση καθεστώτος Εϋρείας Τοπικής Αυτοδιοικήσεως με επικρατούν τό ελληνικό στοιχείο στα άστυνομικά, εκπαιδευτικά και διοικητικά καθήκοντα στον χώρο της ιστορικής Βορείου Ηπείρου. Δεν βοηθούμε την ισορροπία στην περιοχή, όταν άκοϋμε την Άλβανία να διεκδικεί Άνεξαρτησία για τό Κοσσυφοπέδιο και έμεις άπεμπολοϋμε τό Πρωτόκολλο τής Κερκύρας του 1914!

ε) Η συστηματική καθοδήγηση και κατεύθυνση των ελληνικών δημοσιών και ιδιωτικών επενδύσεων προς τις νότιες επαρχίες τής Άλβανίας, όπου κατοικεί τό ελληνικό στοιχείο και όχι προς τά Τύρανα, όπου τής ροκανίζουν διάφοροι επιτήδειοι.

Ο αλβανικός εθνικισμός θά ταλαιπωρήσει επί χρόνια τά Βαλκάνια. Έμεις θά αφήσουμε άπροστάτευτους τούς όμοεθνείς μας;

ΜΝΗΜΗ ΘΕΟΦΙΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗ Η θυσία του Ήρωα και τ' αδιέξοδα του σχεδίου Ανάν

«**Ο** Κυπριακός Ελληνισμός δεν έχει ρωτηθεί για τη λύση ομοσπονδίας, την οποία το Εθνικό Συμβούλιο αποδέχθηκε καθ' υπόδειξη των ξένων κέντρων αποφάσεων και αδυνατώντας να αντιταχθεί σ' αυτή την απαίτηση. Αντίθετα αντιτάχθηκε στη λαϊκή θέληση που το εξουσιοδοτούσε για ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ και ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ, σε βαθμό που οι παραχωρήσεις αυτών των τελευταίων 18 χρόνων να εγείρουν το ερώτημα: Ποιον εκπροσωπεί το Εθνικό Συμβούλιο, τη διεθνή κοινωνία, τις επιταγές της οποίας μεταφέρει στο λαό, ή το λαό, την εντολή του οποίου έχει εκτροχιάσει;»

Μάλιστα Θεόφιλε!

Κάτι πρέπει, όμως, να εκπροσωπεί κι από εμάς το «Εθνικό μας Συμβούλιο», αλλά τι; Ίσως το «Εμείς» που εκχωρήσαμε. Το «Εμείς» που θα διαμορφώσουν και εν συνεχεία θα το διαχειριστούν κατά βούλησιν, εν τη απουσία μας, οι λογής - λογής εθνομεταπράττες.

Ο θρίαμβος της Κοπεγχάγης. Ποιος θρίαμβος;

Μας έβαλαν στην Ενωμένη Ευρώπη. Ευρωδοχολομία, δηλαδή, αν δεν εκμεταλλευθούμε τις Ευρωπαϊκές δομές για να διεκδικήσουμε τις τρεις αυτονόητες ελευθερίες του Κοινοτικού Κεκτημένου: Περιουσίας, Διακίνησης και Εγκατάστασης. Πιστοί άλλωστε, στην Ποντιοπυλατική τους παράδοση, οι Ευρωπαίοι μας το διεμήνυσαν: «Ό,τι αποφασίσετε στις δικοινοτικές συνομιλίες στην Κύπρο, εμείς θα το ενσωματώσουμε (= αποδεχτούμε)». Σιγά, δηλαδή, μην έρθουν οι Ευρωπαίοι (= οι απόγονοι Σταυροφόρων, δουλεμπόρων και λεηλατών/αποικιοκρατών) να αποδώσουν δικαιοσύνη στην Κύπρο. Αυτά πάτες...

Τουρκοκυπροποίηση

Η εθνική και η Εξωτερική μας πολιτική Τουρκοκυπροποιείται: 70.000 Τουρκοκύπριοι βγαίνουν στους δρόμους και απαιτούν μαζί την παραίτηση Ντενκτάς, την υπογραφή του σχεδίου Ανάν ως έχει και την ένταξη μιας ενιαίας Κύπρου στην Ενωμένη Ευρώπη... Ούτε μία ψευτοσημαία του ψευδοκράτους στις διαδηλώσεις: Αυτοκατάργηση των συμβόλων ενός ψευδοκράτους, που αυτόματα (;) οδηγεί και στην κατάργηση της Ελληνικής Σημαίας από τους Έλληνες της Κύπρου... Αμοιβαία αυτοκατάργηση.

Χαιρετισμός του Αρχιεπισκόπου Κύπρου κ.κ. Χρυσόστομου στ' Αποκαλυπτήρια της προτομής του Θεόφιλου το 1999.

Μόνο που το ένα είναι ψευδοκράτος ενώ το άλλο είναι κράτος που στήθηκε με αγώνες και αίμα ηρώων και Μαρτύρων της Πίστεως και της Ελευθερίας... Τι «ωραίο» τέχνασμα εξαφάνισης Εθνών και Ιδεωδών, στ' αλήθεια... Και ενώ οι Ελληνοκύπριοι, μεταξύ ούισκι και μπάπας (= ποδοσφαίρου), δοξολογούν τους αγωνιστές Τουρκοκύπριους, παρακαλώντας για την ανατροπή του Ραούφ Ντενκτάς, ποιος παρέχει στήριξη στον Άιχμαν της Κύπρου; Μα ο Γλαύκος Κληρίδης, φυσικά! Ο συνεγκάθετος συνθιασώτης του! Το συνεταιράκι του, στις συνομιλίες - παρωδία! «Δεν μπορώ», λέει ο Γλαύκος, «να ζητήσω την απομάκρυνση του ανθρώπου με τον οποίο συνομιλώ»!!! Καταλάβατε το βάθος της συμπαιγνίας; Οι Αγγλο-Αμερικάνοι δημιουργούν και στηρίζουν αποτελεσματικά δύο ανδρείκελα, τα οποία εγκαθιστά ως ηγέτες των δυο «αντιπάλων» μερών. Έτσι ελέγχει το «παιχνίδι που σκηνοθέτησε: Διαίρει και βασιλεύει, αρκεί και οι δύο «βασιλείς» της διχόνοιας να είναι «δικοί σου», φυσικά...

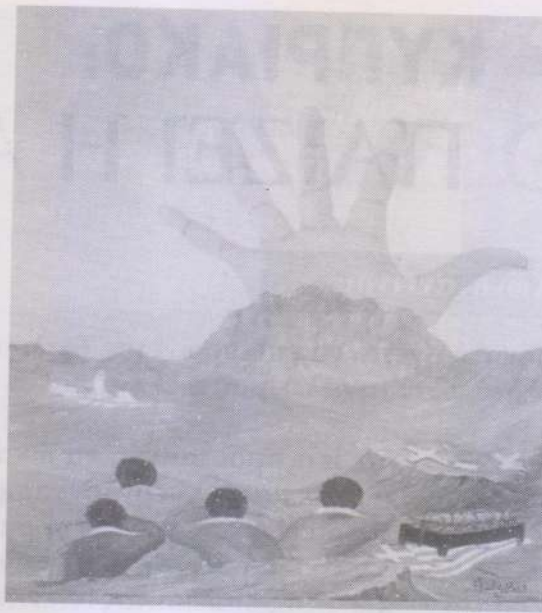
Σχέδιο Ανάν: Ό,τι δεν υπογράψαμε το '74

Σήμερα, η Αριστερά είναι συγκυβέρνηση στην Κύπρο. Ο κ. Παπαδόπουλος, δεν εφέρετο ως αρεστός στους Αμερικανούς. Εκλεγμένος Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, σήμερα, υποσχέθηκε να διαπραγματευθεί σκληρά τους όρους του Σχεδίου Ανάν για λύση του Κυπριακού προβλήματος. Θα επιδώσει και εφαρμογή της 3ης Βιέννης για τους εγκλωβισμένους...

Ο Θεόφιλος ονειρευόταν μια ελεύθερη Κύπρο και ο στόχος του ήτο η συνένωση όλων των αυτοχθόνων εθνοτήτων της Μ. Ασίας, των σφαγιασθέντων...

των, ατιμασμένων, ξεκληρισμένων, σε ένα κοινό αγώνα, δια να επιτευχθεί επανένωση του νησιού με ελεύθερη διακίνηση, εγκατάσταση και δικαίωμα παρουσίας και όχι μετά από τόσους αγώνες θυσίες, αγνοουμένους και εγκλωβισμένους να καταλήξουμε στο σχέδιο Ανάν.

Του έκλεισαν όμως τον επαναστατικό του κύκλο μια συννεφιασμένη Κυριακή (20 Μαρτίου 1994) στα 37 του χρόνια. «**Η Αθανασία ζητάει πάντοτε ένα πρόωρο θάνατο**». Τι είναι όμως το σχέδιο Ανάν; Πολύ απλά, είναι ό,τι δεν υπογράψαμε στην Κύπρο το '74, μετά τον 2ο Αττίλα. Ο κ. Ευάγγελος Βενιζέλος, για να μας πείσει να υπογράψουμε, μας θυμίζει ότι το '74 στην Κύπρο χάσαμε τον πόλεμο. Δεν χάσαμε κανέναν πόλεμο, γιατί αυτό

Να που χρειάστηκε τώρα η Μούντζα της απαλάμης σου
Να που ξηγήθηκε τώρα η ανεξήγητη Μούντζα
της υψωμένης απαλάμης σου

ΠΑΓΚΥΠΡΙΑ ΚΙΝΗΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ

δεν ήταν πόλεμος κ. Βενιζέλο. Προδοσία και σιωνιστική συνωμοσία ήταν. Αυτό ήταν. Αλλά δεν είναι από εσάς που περιμένουμε να ακούσουμε την αλήθεια. Άλλωστε, ούτε στα πιο αχαλίνωτα όνειρά μας δεν μπορούμε να σας φανταστούμε να κρατάτε όπλο και να φοράτε κράνος για να υπερασπιστείτε την Κύπρο. Ούτε καν τη δύσμοιρη εκλογική σας περιφέρεια μπορείτε να υπερασπιστείτε. Δύο σημεία είναι κρίσιμα για μας: **Πρώτον**, η απεμπόληση του νόμιμου και ιερού δικαιώματος που έχει κάθε έθνος στην αυτοάμυνα. Αυτό υλοποιείται με την **αυτοκατάργηση της Εθνικής Φρουράς**, των ενόπλων δυνάμεων της Κυπριακής Δημοκρατίας, του μόνου αξιόλογου εγγυητή της Εθνικής μας επιβίωσης στην Κύπρο. **Δεύτερον**, το σχέδιο Ανάν κατασκευάστηκε για να τορπιλλιστεί. Όπως έγραφε και ο Θεόφιλος, αρκεί ένας Κερυνειώτης που θα βρεθεί σε μια στιγμή απόγνωσης και θα κάνει μια απονενοημένη ενέργεια και μετά: Λίβανος. Θα τιναχτούν όλα στον αέρα: και η λύση και οι μεταβατικές διατάξεις της και οι πρόνοιες και η επιστροφή των προσφύγων και η διερεύνηση της τύχης των αγνοουμένων μας. Όλα... Και τότε οι επί τούτω караδοκούντες τοποτηρητές (μεσολαβητές) θα παραχωρήσουν στον κ. Ντενκτάς μια πλήρως αναγνωρισμένη Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου, κρατώντας για τον εαυτό τους ένα πλήρες σύστημα κυρίαρχων «βρετανικών» βάσεων. Και, κυρίως, μια κυρίαρχη βάση για το υψίστης σημασίας κατασκοπευτικό τους σύστημα. Για τους απληροφόρητους, υπογραμμίζουμε ότι το εθνικό μας πρόβλημα είναι τα ξένα συμφέροντα και όχι η τουρκική επεκτατικότητα... Οι τούρκοι ήρθαν στην Κύπρο για να προστατευθούν τα Αγγλο-αμερικανικά συμφέροντα και όχι για να

προστατευθούν οι «Τουρκοκύπριοι», που ιστορικά, τουλάχιστον, είναι κατά τα εννέα δέκατα βιαίως εξισλαμισμένοι Έλληνες, Λινοβάμβακοι... Όσον αφορά στις υπόλοιπες πτυχές του σχεδίου (ποσοστά εδάφους, κυριαρχίες, επιστροφή προσφύγων κ.λπ.) αυτά είναι απλώς προπέτασμα καπνού και σαπουνόφουσκες, κούφια λόγια και στάχτη στα μάτια των αδαών, για την συγκάλυψη αυτού που όλοι οι σφουγκοκωλάριοι των ξένων συμφερόντων κρατούν στο απυρόβλητο, μακριά από την όποια πιθανότητα συζήτησης (και φυσικά έγκρισης) εκ μέρους του λαού: Η Κύπρος να γίνει ένα άχρωμο, άοσμο και άγευστο, αεθνικό ψευδοκράτος, υποχείριο των Νατοϊκών απαιτήσεων. Όπως τα Σκόπια, το Κόσσο-

βο, το Αφγανιστάν ή σε λίγο το Ιράκ.

Υπάρχει αντίδοτο;

Ναι! Να ηχήσουν επί τέλους τα νοερά τύμπανα της Αιωνίου Ελλάδος. Διαφορετικά, καλό είναι να δούμε πώς θα λειτουργήσουν ξανά τα Κρυφά Σχολεία στην Κύπρο. Με την επιβολή του σχεδίου Ανάν, θα περάσουμε σε μία γκριζα νεοτουρκική σκλαβιά νεοταξίτικου τύπου, με κυρίαρχο στοιχείο την αυτοκαταστολή κάθε φιλελεύθερης φωνής και τη «σιωπή των αμνών»...

Παγκύπρια Κίνηση Πολιτών

Αρχικά, αντιτάχθηκε σθεναρά στην επιβολή του σχεδίου Ανάν. Αν είχε και συνέχεια, τότε θα ήταν μια αχτίδα ελπίδας. Μετά, όλα τα κάλυψε η ομίχλη των εκλογών. Ποιος είπε ότι η αυτοοργάνωση του εθνικού ενστίκτου είναι εύκολη υπόθεση; Κι όμως, τέσσερις χιλιάδες άτομα να ψάλλουν, υπό καταρακτώδη βροχή και ασκεπείς, με τις ομπρέλες κλειστές, τον εθνικό μας ύμνο, αυτό δεν ξεχνιέται εύκολα. Ήταν και ο Θεόφιλος εκεί. Και να θυμάστε, αγαπητοί συνέλληνες: Άλλον Ανάν δεν έχει. Οι τοποτηρητές του NATO δεν θα κάνουν το λάθος να μας δώσουν άλλη ευκαιρία τύπου Ανάν για να αφυπνιστούμε. Αυτή ήταν μάλλον η τελευταία. Από δω και πέρα θα επαληθεύεται μόνον ο ποιητής του «Άξιον Εστί»: *Και φωνή προβάτου δεν ακούστηκε παρεχτός επάνω στο μαχαίρι. Αν και ακόμη βλέπω τα πελέκια στον αέρα σχίζοντας προτομές αυτοκρατόρων και στρατηγών.. Αλήθεια, ποιος θυμάται το Columbia, που έπεσε μεταξύ Αθηνών και Παλαιστίνης;*

Συναγωνιστής του Θεόφιλου

ΚΥΠΡΙΑΚΟ: ΘΕΑΤΡΟ ΠΑΙΖΕΙ Η ΑΓΚΥΡΑ

Του Ευαγόρα Κωνσταντίνου*

Το αδιέξοδο στο Κυπριακό φαίνεται να επικυρώνεται, διαλύοντας τις παραισθήσεις που, για μία ακόμη φορά, τύλιξαν την ελλειμματική και παθογόνο ελλαδική διπλωματία.

Επί μήνες, η κυβέρνηση Σημίτη, σε μία προσπάθεια να δικαιολογήσει τις επιλογές της, ή καλύτερα τις εμμονές της, άφησε να καλλιεργούνται ψευδαισθήσεις στον ελληνικό λαό. Η κυριότερη, ήταν αυτή που ήθελε τον διαχωρισμό του τουρκικού συγκροτήματος εξουσίας σε «καλούς» και «κακούς». Ο Ταγίπ Ερντογάν εξωραϊσθήκε και αφέθηκε να εννοηθεί ότι εάν δεν υπήρχε ο αδιάλλακτος Ντενκτάς, το Κυπριακό θα λυνόταν εντός ωρών.

Οι κρατούντες όμως και οι διευθύνοντες την εξωτερική πολιτική της Ελλάδος, πόσο θα μπορούν να αυταπατώνται και να παραπλανούν, συνειδητά ή μη, τον λαό στα ΜΜΕ;

Πέρασαν απαρατήρητα τα έγγραφα του Υπουργείου Εξωτερικών, που διέρρευσε και δημοσιεύθηκαν στον κυπριακό τύπο, στα μέσα Φεβρουαρίου του 2003. Ένα μόνο απόσπασμα ενός από αυτά (δημοσιεύθηκε στην «ΣΗΜΕΡΙΝΗ» της Λευκωσίας, στις 23 Φεβρουαρίου) θα ήταν αρκετό για να προκληθούν αναταράξεις στην ορθίως και υπτίως κοιμωμένη ελληνική διπλωματία:

«Υψηλά ιστάμενο κοινοβουλευτικό στέλεχος της Τουρκίας, που παρίστατο σε ενημέρωση της επιτροπής εξωτερικών υποθέσεων της τουρκικής εθνοσυνέλευσης από υψηλόβαθμα στελέχη των Υπουργείων Άμυνας και Εξωτερικών, διαβεβαίωσε στη συνέχεια ότι όλη η φιλολογία περί αλλαγής γραμμής πλεύσης (σ.σ.: επί το «φιλελληνικότερον»), ισχύσε μόνο για όσο ήταν παρόντες στην ενημέρωση οι εκπρόσωποι των τουρκικών τηλεοπτικών καναλιών. Μόλις άρχισε η συνεδρία, κεκλεισμένων των θυρών, ο βοηθός Υφυπουργού Εξωτερικών πρέσβης Μπακί Ιλτσίν και ο αντιστράτηγος που εκπροσωπούσε το υπουργείο Άμυνας, είπαν στους βουλευτές:

— Αυτά, που είπαμε πριν, ήταν γι' αυτούς εκεί έξω (εννοώντας τους δημοσιογράφους). Η πολιτική μας δεν έχει αλλάξει σε τίποτα».

Η από 13 Ιανουαρίου 2003 απόρρητη έκθεση της ελληνικής πρεσβείας στην Άγκυρα, είναι ένα επιπρόσθετο ντοκουμέντο, που κατέδειξε έγκαιρα τις πραγματικές προθέσεις των Τούρκων. Στην έκθεση υπενθυμίζεται ότι «...η πολιτική της Τουρκίας δεν έχει μεταβληθεί ούτε πρόκειται να μεταβληθεί... Όλη η φιλολογία περί αλλαγής της στάσης της ισχύει μόνο για τους δημοσιογράφους». Η γραμμή της Άγκυ-

ρας είναι με σαφήνεια οριοθετημένη, στη γραμμή της λύσης των «δύο κρατών» και όσο το τουρκικό κατεστημένο συνδέει την Κύπρο με την περιφερειακή ασφάλεια της χώρας, αυτή η οπτική δεν πρόκειται να αλλάξει. Μπορεί λοιπόν ο κύριος Αλβάρο ντε Σότο να πηγαινόερχεται στη γειτονιά μας (όπως προσφάτως και ο ίδιος ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ), λύση όμως θα υπάρξει μόνο όταν το όποιο σχέδιο πλησιάσει πολύ τις τουρκικές απαιτήσεις. Ο διάλογος Αθηνών-Άγκυρας, απ' ευθείας και δίχως κυπριακή παρουσία, για το κεφαλαιώδες ζήτημα της ασφάλειας και των εγγυήσεων, ναυάγησε στην εκκίνηση του.

Στην ελληνική πλευρά είναι δύσκολο να γίνει κατανοητό το πλέον απλό: Η Τουρκία θα δεχθεί λύση, μόνο αν αυτή ανταποκριθεί στις προδιαγραφές της. Ήτοι, παρουσία «Απίλα» και εποίκων, ηχηρά δικαιώματα εγγύησης και επέμβασης, διατήρηση της γεωστρατηγικής ομηρίας της Κύπρου και εξοβελισμός της Ελλάδος από την Ανατολική Μεσόγειο.

Όλα τα άλλα, δεν συνθέτουν παρά ένα ιδιότυπο σκηνικό θεάτρου. Του θεάτρου που παίζει η Τουρκία και που, ενώ η ίδια το εκλαμβάνει ως κωμωδία, για τον Ελληνισμό μπορεί να εξελιχθεί σε δράμα.

Εξ άλλου, για ποιον λόγο οι Τούρκοι να βάλουν νερό στο κρασί τους, όταν οι Αμερικανοί τους χρειάζονται τώρα όσο ποτέ; Στην Άγκυρα έχουν επίγνωση της αναγκαιότητας της συμμετοχής τους στο άνοιγμα δεύτερου μετώπου στο βόρειο Ιράκ και πόσο σημαντικό αυτό είναι για τις ΗΠΑ. Ο πρωθυπουργός Αμπντουλάχ Γκιούλ δήλωσε τρεις φορές τον τελευταίο μήνα ότι η Ουάσινγκτον θα πρέπει να μην ζητά ευλυγισία στο Κυπριακό, αν θέλει την

* Ιστορικός - Συγγραφέας

Στιγμιότυπο από τη συνάντηση του νεοεκλεγέντος προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας με τον μεσολαβητή του Ο.Η.Ε. Αλβάρο Ντε Σότο

τους δίνουμε, με ανοιχτές αγκάλες. Μας ζητούν φρεγάτες να πάνε στον Περσικό; Φρεγάτες τους στέλνουμε μετά των ευχών μας. Ελληνικά αεροπλάνα για περιπολίες; Αεροπλάνα - θαλασσοφύλακες τους παραχωρούμε πασίχαροι. Την στρατιωτική μας στήριξη στην Τουρκία απαιτεί το ΝΑΤΟ; Τους την προσφέρουμε. Το κερασάκι του συμμαχικού «ιδεαλισμού» μας; Για να δανείσει στρατό, αεροδρόμια, λιμάνια στις ΗΠΑ, η Τουρκία αξιώνει υπερά-

απρόσκοπτη τουρκική συνέργεια στα σε βάρος του Ιράκ σχεδιαζόμενα.

Τι ζητά και φαίνεται να έχει επιτύχει η Τουρκία από τις ΗΠΑ; Οικονομική βοήθεια 15 δισ. δολλαρίων και παραγραφή του χρέους της, της τελευταίας 5ετίας για την προμήθεια αμερικανικού στρατιωτικού υλικού (άλλα 6 δισ. δολάρια). Πρόσθετο κονδύλι ύψους 1 δισ. δολλαρίων έχει εγκριθεί από την κυβέρνηση Μπους με πρόσχημα την ανάληψη της αρχηγίας των συμμαχικών δυνάμεων του Αφγανιστάν από την Τουρκία.

Άγνωστο παραμένει κατά πόσον η Ουάσιγκτον θα συμμεριστεί τις ανησυχίες της Άγκυρας για αυτονόμηση των Κούρδων του Βορείου Ιράκ, ενώ στα πολιτικά ανταλλάγματα θεωρείται δεδομένη η αμερικανική «κατανόηση» στην Τουρκική ανελαστικότητα στο Κυπριακό.

Ας σκεφτούμε λοιπόν ρεαλιστικά και όχι ιδεαλιστικά. Οι Τούρκοι δεν έχουν τώρα κανέναν λόγο να βιάζονται για το Κυπριακό. Η Κοπεγχάγη είναι παρελθόν και αυτό, που τους ενδιαφέρει τώρα, είναι η «κεφαλαιοποίηση» της συνεισφοράς τους στα αμερικανικά σενάρια πολέμου.

Ο Μάριος Πλωρίτης εκλαϊκεύει καυστικά το προαναφερθέν «αλισβερίσι» Τούρκων και Αμερικανών («Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ», 23.2.2003), στηλιτεύοντας την ελληνική πολιτική του καλού και φιλότιμου (και πάντα υπάκουου) παιδιού:

«Την Σούδα ποθούν οι Αμερικανοί, Την Σούδα

φθονα δολάρια. Και η Ουάσιγκτον ανοίγει προθυμότητα τα πουγκιά της στην χειμαζόμενη χανούμι. Αντίθετα, εμείς δεν γυρεύουμε ούτε σέντσι. Και επιχαίρουμε που το ΝΑΤΟ είναι «ενθουσιασμένο» μαζί μας για την «εποικοδομητική» μας στάση απέναντι στην Τουρκία και τη συμμαχία. Αυτό θα πει ρωμείο φιλότιμο».

Μπορεί λοιπόν ο Κόφι Ανάν να εκφράζει ευχολόγια για διεξαγωγή δημοψηφισμάτων τον Μάρτιο, μπορεί ο Τζωρτζ Μπους να παρεμβαίνει τηλεφωνικά στον Τούρκο πρόεδρο Αχμέτ Σεζέρ (24.2.2003) ζητώντας του να συμβάλει στην επίλυση του Κυπριακού, μπορεί ο Αλβάρο Ντε Σότο να «βελτιώνει» συνεχώς το σχέδιο (αλήθεια, προς όφελος τίνος;), αλλά το παρασκήνιο άλλα χτίζει πίσω από τα φώτα.

Μένει να ευχηθούμε πως θα μας σώσει, στην πιο κρίσιμη στιγμή, η τουρκική αδηφαγία και πλεονεξία. Για άλλη μία φορά. Διότι, για την ελληνική πλευρά, απαγκίστρωση από την διαπραγματευτική βάση που δέχθηκε, είναι εξαιρετικά δύσκολο (και δυστυχώς αργά) να επιτευχθεί.

Η αναβάθμιση της Τουρκίας, μέσω του επιχειρούμενου πολέμου στο Ιράκ, θα κορυφώσει την αλαζονεία της και τις απαιτήσεις της. Ίσως τελικά, αυτό μας απεγκλωβίσει από το θανάσιμο αδιέξοδο στο οποίο απερίσκεπτα εισήλθαμε, όταν δεχθήκαμε να συζητήσουμε ένα σχέδιο που ακυρώνει όλα τα πλεονεκτήματα της ένταξης της μεγαλονήσου στην Ευρωπαϊκή Ένωση...

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΝΗΛΙΚΙΩΣΗ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Ενώ ο επαπειλούμενος εδώ και πολλούς μήνες πόλεμος των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής κατά του Ιράκ είναι ante portas, για πολλούς μάλιστα έχει ήδη ξεκινήσει, η κρίση που δημιουργεί το φαινόμενο του πολέμου και η απόφαση των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής να επιβάλλουν την "Τάξη της Νέας Ρώμης"

παντού, όπου δε το κρίνουν αναγκαίο δια πυρός και σιδήρου, η κρίση λοιπόν του πολέμου, δεν αφορά μόνο και αποκλειστικά στο κεντρικό θέατρο των επιχειρήσεων, δηλαδή στο Ιράκ και την ανώφελη εγκληματική αιματοχυσία που θα προκαλέσει, κυρίως σε αμάχους, γυναίκες και παιδιά, αλλά θα υπάρξουν σε πολλά επίπεδα παρεπόμενες και παράπλευρες κρίσεις, που προκαλεί η ίδια η δυναμική του πολέμου. Μια τέτοια παρεπόμενη, παράπλευρη κρίση, εκδηλώνεται ήδη στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία εκδηλώνει τις υπαρκτές, δομικές αδυναμίες της στο πολιτικό επίπεδο και ήδη της πολιτικής ενοποίησης της, δηλαδή της δημιουργίας συνθηκών και προϋποθέσεων για

κοινή πολιτική έκφρασης προς τα έξω, τη θρυλούμενη και πολλάκις προσδοκώμενη Κοινή Εξωτερική Πολιτική της Ένωσης. Η υπονόμευση των οκτώ στο εσωτερικό της Ένωσης και η αδυναμία των δύο Μεγάλων, Γερμανίας και Γαλλίας, να σύρουν την Ένωση σε μια κοινή απόφαση διαφοροποίησης από την θέληση του Ηγεμόνα για πολεμική επίλυση των διαφορών του με το Ιράκ, δείχνει για μία ακόμα φορά το πόσο δύσκολη είναι η υπόθεση της διαμόρφωσης Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Άμυνας για την Ένωση, δηλαδή πό-

σο βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα σχεδόν ανέφικτη είναι η υπόθεση της Πολιτικής Ενοποίησης της Ε.Ε.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει σε αυτές τις εξελίξεις των παρεπόμενων και των παράπλευρων κρίσεων, που εκδηλώνει η πολεμική εμπλοκή των Η.Π.Α. στο Ιράκ, το φαινόμενο της Γερμανίας,

Του Χριστόδουλου Γιαλλουρίδη
Αναπληρωτή Καθηγητή Διεθνούς Πολιτικής
στο Πάντειο Πανεπιστήμιο

η οποία εκδηλώνει για πρώτη φορά από τη γέννησή της ως Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και την επανένωσή της μετά την πτώση του Σοβιετικού Ιμπεριουμ, σοβαρές και έκδηλες τάσεις πολιτικής χειραφέτησης από τον πρώην Γεννήτορά της και νυν Παγκόσμιο πολιτικό Ηγεμόνα. Πρόκειται για μία απόφαση απογαλακτισμού, η οποία συνάδει και στην πολιτική ενηλικίωση της Γερμανίας, α-

λλά και στο ρόλο και στις δυνατότητες που μπορεί να έχει ως πολιτική δύναμη της Ευρώπης στην μεταψυχροπολεμική Παγκόσμια Τάξη. Εκείνο που ενδιαφέρει σήμερα να δούμε, δεν είναι το κατά πόσο η Γερμανία είναι έτοιμη να σταθεί όρθια ή να συμπαρασύρει και την υ-

Ο υπουργός Εξωτερικών της Γερμανίας Fischer στο Συμβούλιο Ασφαλείας

ρωπαϊκή Ένωση μαζί με τη Γαλλία, σε μια πολιτική αντιπαράθεση διαφοροποίησης έναντι των Η.Π.Α., γιατί σε αυτό το ζήτημα κατά πάσα πιθανότητα βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα, όπως φαίνεται, η Γερμανία δεν θα μπορέσει να επιτύχει τους στόχους της, ίσως μάλιστα παραμείνει μόνη στο τέλος, Μεγάλη Ευρωπαϊκή Δύναμη, έναντι μιας κυρίαρχης αμερικανικής ισχύος στην ίδια την Ευρώπη, πράγμα που δεν θα σημαίνει γερμανική ήττα, αλλά ευρωπαϊκή. Εκείνο που ενδιαφέρει περισσότερο τούτη την ώρα, εί-

Στρατιωτικές ασκήσεις του NATO στην Πολωνία

να να εξετάσει κανείς τα αίτια και τις συνθήκες, που παράγουν την σημερινή γερμανική πολιτική στάση χειραφέτησης και πολιτικής ανεξαρτητοποίησης. Πρόκειται για ένα φαινόμενο που θυμίζει, τηρουμένων των αναλογιών, τη γαλλική στάση του παρελθόντος, στις εποχές της εθνικής ανεξαρτησίας επί Ντε Γκώλ και Μιττεράν στη συνέχεια λιγότερο. Πρόκειται για μια στάση που οφείλεται σε ένα γνήσιο αντιαμερικανισμό ή ένα κοινωνικά και πολιτικά ενεργούμενο ή ανατροφοδοτούμενο πασιφισμό της γερμανικής κοινωνίας και μέρους της γερμανικής ελίτ; Οι περισσότεροι Γερμανοί αναλυτές αποκλείουν το φαινόμενο του στείρου, αντιαμερικανικά κατευθυνόμενου, γερμανικού εθνικού προσανατολισμού, ο οποίος συνδέεται εν προκειμένω και με ηγεμονικές τάσεις της Γερμανίας στον ευρύτερο ευρωπαϊκό χώρο και τον αποδίδουν πολύ περισσότερο σε κοινωνικοψυχολογικά αίτια μιας έντονα διαφαινόμενης τάσης απώθησης του φαινομένου του πολέμου από τη γερμανική κοινωνία. Αυτό σημαίνει πως για τη γερμανική κοινωνία η χρήση βίας και η καταστροφική λειτουργία του πολέμου για την επίλυση διαφορών αποτελεί ένα "κακό", δημιουργεί φόβο, ακόμα και ενοχές που επιστρέφουν στην καταστροφική εμπειρία του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, η οποία ούτε ηρωική ήταν ούτε νικηφόρα, όπως είναι για τους Βρετανούς και για άλλους

Το τέλος του Ψυχρού Πόλεμου έφερε μαζί του και το τέλος της απειλής, απελευθερώνοντας κατά τρόπο διεκδικητικό κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις στη Γερμανία

λαούς της Δυτικής Ευρώπης. Το ότι αποδεχόταν η γερμανική κοινωνία και στηριζε τον Ψυχρό Πόλεμο, δηλαδή την Αμερικανική Ηγεμονία, οφειλόταν στη σοβιετική απειλή, η οποία στο γερμανικό χώρο ήταν εξαιρετικά έκδηλη. Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου έφερε μαζί του και το τέλος της απειλής, απελευθερώνοντας κατά τρόπο διεκδικητικό κοινωνικές και πολιτικές δυνάμεις στη Γερμανία, δυνάμεις διεκδίκησης της ελευθερίας, της ειρήνης και της δικαιοσύνης, σε έναν κόσμο παγκοσμιοποιημένης εσωτερικής πολιτικής, που να αποσκοπεί στην ευημερία και τη Δημοκρατία για όλους τους λαούς.

Το ερώτημα παραμένει αναπάντητο και υπαρκτό: πρόκειται για νέο γερμανικό ιδεαλισμό ή για μια πραγματική ρεαλιστική εκτίμηση της γερμανικής πολιτικής ηγεσίας πως πρέπει να διαφοροποιηθεί σήμερα έστω και μόνη από τον Ηγεμόνα για να διατηρήσει ανέπαφη την προσδοκία των Ευρωπαίων στο μέλλον μιας ενωμένης πολιτικά Ευρώπης; Το βέβαιο είναι πάντως, πως θα περάσουν πολλά χρόνια, ίσως και δεκαετίες για να μπορέσει ο Ευρωπαϊκός χώρος ως Ε.Ε. να φτάσει στη πολυπόθητη Πολιτική του Ενοποίησης και τη διαμόρφωση θεσμών και πολιτικών Κοινής Άμυνας και Εξωτερικής Πολιτικής. Μια τέτοια προοπτική, που μοιάζει σήμερα μακρινή αλλά όχι ανέφικτη, θα καταστεί αδύνατη με την ένταξη των δέκα Νέων Χωρών, οι πλείστες των οποίων

— εξαιρουμένης της πολύπαθης Κύπρου — έχουν ήδη εκδηλώσει τη Δορυφορική τους προσήλωση προς την Υπερατλαντική Υπερδύναμη. Η στάση των Νέων Χωρών (βλ. κίνηση των Οκτώ), ενόχλησε ιδιαίτερα τους Δεκαπέντε,

πράγμα που ίσως προκαλέσει δεύτερες σκέψεις και φόβους στους κύκλους της Ε.Ε., ως προς το ενδεχόμενο να εισάγουν με τα νέα μέλη ένα "φίδι στον κόρφο" της Ένωσης. Αυτός ο φόβος της Ευρώπης ίσως δημιουργήσει και προβλήματα στην Ένταξη της Κύπρου, χωρίς ούτε η Κύπρος ούτε το Κυπριακό Πρόβλημα να έχει ευθύνη για μια τέτοια εξέλιξη.

ΟΠΛΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΙΘΑΝΩΣ ΝΑ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΘΟΥΝ ΣΤΟ ΙΡΑΚ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΛΑΟ ΤΟΥ

Η ανακοίνωση του επί κεφαλής της ομάδας των επιθεωρητών ήταν σαφής, ότι δηλαδή μέχρι τώρα δεν έχουνε διαπιστώσει την ύπαρξη πυρηνικών όπλων. Αυτό επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι για πυρηνικά όπλα απαιτούνται μεγάλες εγκαταστάσεις, οι οποίες ακόμα και αν ήταν υπόγειες θα είχαν εντοπιστεί. Άφησε όμως αρκετές αιχμές όσον αφορά στο ενδεχόμενο ύπαρξης χημικών ή βιολογικών όπλων, παρά το γεγονός ότι βρήκαν μόνο μερικές ά-

δειες κεφαλές από πυραύλους. Βέβαια δεν υπάρχει αμφιβολία ότι τη δεκαετία του '80 το Ιράκ είχε προσπαθήσει να αναπτύξει τέτοια όπλα. Αδιάφεντος μάρτυρας είναι ο νυν υπουργός Εθνικής Άμυνας των ΗΠΑ. Ο Ντόναλντ Ράμσφελντ, ως εκπρόσωπος μεγάλης εταιρείας, όταν το Ιράκ πολέμουσε με το Ιράν, συνάντησε τον Σαντάμ Χουσεϊν και διαπραγματεύτηκε μαζί του τη χορήγηση τεχνολογίας, τεχνογνωσίας και χημικών και βιολογικών όπλων. Όμως, πρέπει να γνωρίζουμε ότι ιδιαίτερα τα χημικά όπλα είναι πολύ πιθανό να έχουν αχρηστευθεί ή να μην είναι αποτελεσματικά, αν έμειναν αποθηκευμένα για πάνω από μια δεκαετία. Το ενδεχόμενο ύπαρξης βιολογικών όπλων από τη δεκαετία του '80 δεν μπορεί να αποκλειστεί, παρά το γεγονός ότι το Ιράκ παρουσιάζει όσα στοιχεία έχει προς τους επιθεωρητές, οι οποίοι το αναγνωρίζουν αυτό αλλά δεν μπορούν να πουν με βεβαιότητα ότι ο Σαντάμ δεν διαθέτει τέτοια όπλα. Οι ΗΠΑ απάζουν αυτήν την ευκαιρία για να δηλώσουν ότι υπάρχουν κενά. Ότι υπάρχουν 3.000 σελίδες από ντοκουμέντα που λείπουν κι ότι υπάρχουν 6.300 πύραυλοι από χημικά όπλα, οι οποίοι δεν έχουν εντοπιστεί ακόμα. Έτσι, ετοιμάζουν τον αμερικανικό λαό.

Η ΕΕ έχει δείξει ότι δεν μπορεί να εφαρμόσει μια δική της πολιτική. Αυτή τη στάση οι ΗΠΑ θα την εκμεταλλευτούν, προκειμένου να προωθήσουν τα ιμπεριαλιστικά τους σχέδια. Εξ άλλου, ήδη η συγκέντρωση τύσων στρατευμάτων στην περιοχή καθιστά τον πόλεμο σίγουρο.

Είμαι βέβαιος ότι οι Αμερικάνοι θα χρησιμοποιήσουν τον πόλεμο προκειμένου να δοκιμάσουν και να επιδείξουν τα οπλικά συστήματα νέας τεχνολογίας. Με δεδομένο ότι το 70% όλων των εξαγωγών των ΗΠΑ προέρχεται από οπλικά συστήματα, κάθε πόλεμος που γίνεται είναι και μια ευκαιρία παρουσίασης των όπλων νέας γενιάς. Στο Ιράκ το '91, είχαν διαπιστώσει ότι οι ακτίνες λέιζερ,

που κατεύθυναν τους πυραύλους, δεν ήταν αποτελεσματικές. Στον τωρινό πόλεμο οι πύραυλοι θα κατευθύνονται από GPS, δηλαδή κατ' ευθείαν από τους δορυφόρους. Επίσης, έχουν αναπτύξει όπλα που τους επιτρέπουν να ε-

ξουδετερώνουν τις επικοινωνίες του αντιπάλου. Επί πλέον έχουν αναπτύξει μίνι πυρηνικά όπλα, τα οποία μπορεί να εισχωρήσουν σε μεγάλο βάθος και να προκαλέσουν εκρηξιές καταστρέφοντας αποθήκες ή σήραγγες. Επομένως, θα είναι η πρώτη φορά

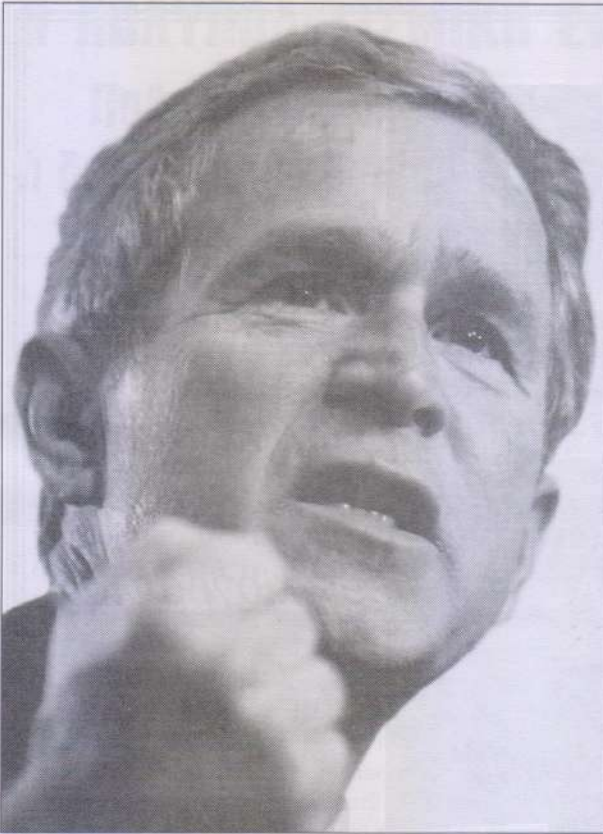
Του Νίκου Κατσαρού
*Δ/ντή Ερευνών «Δημόκριτου»,
Γραμματέα των Βαλκανικών Χημικών
Ενώσεων, Αντιπροέδρου της Ένωσης
Ελλήνων Χημικών*

μετά τη Χιροσίμα και το Ναγκασάκι, που πιθανώς να χρησιμοποιηθούν ξανά πυρηνικές βόμβες. Εάν οι ΗΠΑ χρησιμοποιήσουν τις μίνι - πυρηνικές βόμβες θα είναι μία τραγική στιγμή για όλη την ανθρωπότητα. Ο πυρηνικός εφιάλτης θα ζωντανέψει ξανά στην αυγή του 21ου αιώνα. Οι μίνι πυρηνικές αυτές βόμβες εισχωρούν σε βάθος εξήντα μέτρων, εκρήγνυνται και καταστρέφουν υπόγειες αποθήκες· συγχρόνως όμως μολύνουν με ραδιενέργεια για περισσότερο από τριάντα χρόνια μια περιοχή σε ακτίνα εξήντα χιλιομέτρων. Υπολογίζεται ότι περισσότερο από τρία εκατομμύρια κατοίκων του Ιράκ θα προσβληθούν από ραδιενέργεια. Επειδή δε, μετά τον πόλεμο του Βιετνάμ ο Αμερικανικός λαός έγινε ιδιαίτερα ευαίσθητος σε απώλειες Αμερικανών στρατιωτών, οι ΗΠΑ θα χρησιμοποιούν όλο και πιο πολύ τα όπλα νέας τεχνολογίας προκειμένου να περιορίσουν τις δικές τους απώλειες. Διαθέτουν αεροπλάνα τα οποία μπορούν να βομβαρδίσουν από πάρα πολύ μεγάλο ύψος, με αποκλειστικό σκοπό να μην έχουν οι ίδιοι απώλειες. Εάν βομβαρδίσουν τις πετρελαιοπηγές είτε με συμβατικές βόμβες είτε ιδιαίτερα με τις

Εάν οι ΗΠΑ χρησιμοποιήσουν τις μίνι - πυρηνικές βόμβες θα είναι μία τραγική στιγμή για όλη την ανθρωπότητα.

λεγόμενες βαρυτικές βόμβες, που διαθέτουν συμβατικά εκρηκτικά αλλά εισχωρούν σε μεγάλο βάθος, υπάρχει ο κίνδυνος εκατομμύρια τόνοι πετρελαίου να καούν και να δημιουργήσουν τεράστια νέφη καπνού από τοξικά αέρια, που θα καίγονται ενδεχόμενα επί μήνες και θα μολύνουν την ατμόσφαιρα του Ιράκ με άμεσες επιπτώσεις στην υγεία του πληθυσμού και ιδιαίτερα τα παιδιά και τους ηλικιωμένους, οι οποίοι πρώτοι θα προσβληθούν από ασθένειες του αναπνευστικού συστήματος και χιλιάδες από αυτούς θα πεθάνουν.

Και βέβαια, κανείς δεν ενδιαφέρεται για τις εκατοντάδες χιλιάδες ή και εκατομμύρια των προσφύγων που είτε θα εγκαταλείψουν το Ιράκ ή θα φύγουν από τις μεγάλες πόλεις και θα καταφύγουν σε χωριά και τα εκατομμύρια

αυτά των προσφύγων θα προσπαθήσουν να επιβιώσουν υπό άθλιες συνθήκες υγιεινής όπου ο τύφος, η πνευμονία και η χολέρα θα είναι τα κύρια χαρακτηριστικά. Αυτές οι παράπλευρες ζημίες αφήνουν παγερά αδιάφορους τους εισβολείς, που στο όνομα μιας υποτιθέμενης «αποκατάστασης της δημοκρατίας» θέτουν σε άλλης μορφής υποτέλεια ολόκληρους λαούς. Βοσνία, Κόσσοβο, Αφγανιστάν είναι τα πρόσφατα παραδείγματα.

Πιστεύω ότι η δήλωση της Μαντλίν Ολμπράιτ μετά το τέλος του πολέμου στα Βαλκάνια, όταν είπε ότι «πολλές φορές χρησιμοποιούμε βία και θα το κάνουμε όποτε το θεωρούμε αναγκαίο, γιατί είμαστε το μεγαλόπνοο έθνος, το έθνος που βλέπει μακριά» ήταν δηλωτική των προθέσεων των ΗΠΑ. Η ΕΕ έχει την υποχρέωση να αντιταχθεί, κάτι που δεν έκανε μέχρι σήμερα. Ελπίζουμε ότι τώρα ακόμα και την τελευταία στιγμή θα αντιδράσει. Η μεγάλη ελπίδα για μένα είναι στους λαούς, που πια έχουν αντιληφθεί όχι μόνο τις επιπτώσεις του πολέμου αλλά και την τακτική της μοναδικής υπερδύναμης, των ΗΠΑ.

Οι ΗΠΑ έχουν ήδη διαμορφώσει τη βόμβα E, η οποία παράγει ένα τρομερό ηλεκτρομαγνητικό πεδίο, που νεκρώνει ολόκληρη περιοχή. Έχουν δηλώσει ότι αν εντοπίσουν όπλα χημικού ή βιολογικού πολέμου και μπορεί να τα χρησιμοποιήσουν ως επιχείρημα αυτό, θα ρίξουν μια βόμβα E, η οποία θα καταστρέφει τα ηλεκτρονικά συστήματα των πυραύλων κάνοντάς τους ανίκανους να εκτοξευτούν. Επομένως, ήδη υπάρχουν και θα χρησιμοποιη-

θούν ηλεκτρομαγνητικά όπλα, προς το παρόν μικρής κλίμακας. Είμαι σίγουρος ότι σε μερικά χρόνια οι βόμβες αυτές θα μπορούν να εξουδετερώσουν κάθε μορφή κοινωνίας μιας χώρας ή ακόμα και ένα συγκρότημα χωρών. Υπάρχουν σοβαρές ανακοινώσεις επιστημόνων, που μετείχαν σε αυτά τα προγράμματα στις ΗΠΑ ότι επηρεάζουν και τον εγκέφαλο. Ήδη σε στάδιο σχεδόν εφαρμογής βρίσκεται η εκπομπή της ηλεκτρομαγνητικής αυτής ακτινοβολίας σε διαδηλώσεις. Πάνω σε ένα τζιπ βρίσκεται η κεραία, που εκπέμπει ηλεκτρομαγνητικά κύματα ορισμένης συχνότητας και προκαλείται στο δέρμα των ανθρώπων πολύ υψηλή θερμοκρασία. Αν η εκπομπή διαρκέσει πάνω από δυο - τρία λεπτά, τότε ενδεχόμενα μπορεί να επέλθει και ο θάνατος.

Είναι γεγονός ότι οι επιστήμονες των θετικών επιστημών έχουν μια αυξημένη γνώση για τους τρόπους λειτουργίας και τις μακροχρόνιες επιπτώσεις πολλών από τα νέα οπτικά συστήματα. Όλοι θυμόμαστε τη χρήση ενός αποφυλλωτικού αερίου, του «πορτοκαλί παράγοντα», στον πόλεμο του Βιετνάμ, που έχει προκαλέσει μέχρι σήμερα καρκίνο σε περισσότερους από ένα εκατομμύριο Βιετναμέζους. Το Σύνδρομο του Κόλπου με 250.000 βετεράνους του πολέμου να εμφανίζουν συμπτώματα, που οφείλονται στο απεμπλουτισμένο ουράνιο καθώς και το Σύνδρομο των Βαλκανίων, δείχνουν τις επιπτώσεις που προκαλούνται στους ανθρώπους και το περιβάλλον. Περιοχές ολόκληρες μολύνονται είτε με ραδιενέργεια, όπως στον Κόλπο και τα Βαλκάνια είτε με χημικές ουσίες, όπως ο «πορτοκαλί παράγοντας» στο Βιετνάμ είτε με διοξίνες, όπως έγινε στη Σερβία, οι οποίες διοξίνες παραμένουν για πάνω από είκοσι χρόνια στο περιβάλλον. Αρχαί να σας αναφέρω ότι ένα εκατομμυριοστό του εκατομμυριοστού του γραμμαρίου από τη διοξίνη μολύνει μια περιοχή ακτίνας είκοσι χιλιομέτρων. Επομένως, αυτές τις μακρο-

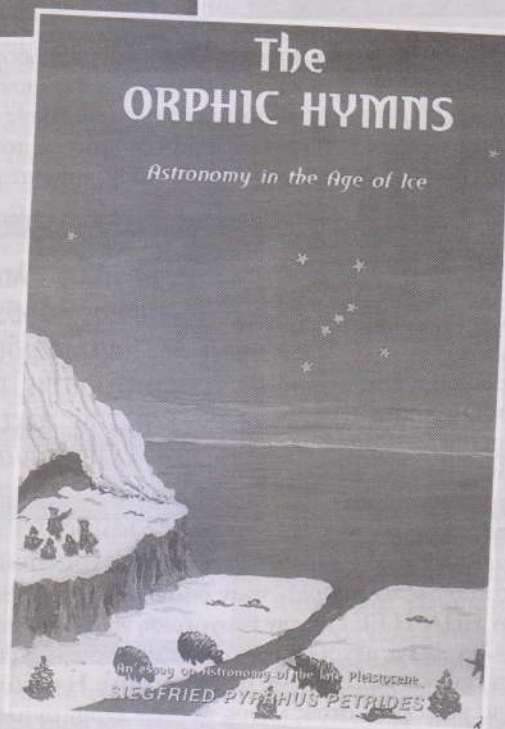
Η μεγάλη ελπίδα για μένα είναι στους λαούς, που πια έχουν αντιληφθεί όχι μόνο τις επιπτώσεις του πολέμου αλλά και την τακτική της μοναδικής υπερδύναμης, των ΗΠΑ.

χρόνιες επιπτώσεις των συγχρόνων όπλων στην υγεία των ανθρώπων και στην τροφική αλυσίδα και στο ευρύτερο περιβάλλον οι επιστήμονες τις αντιλαμβάνονται σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό. Γι' αυτό θα πρέπει ο καθένας να ενημερώνει το κοινό γι' αυτές. Συγχρόνως να καθιστά υπεύθυνες τις κυβερνήσεις για τη συμμετοχή τους ή την αποδοχή χρήσης τέτοιων όπλων, όπως έγινε με το απεμπλουτισμένο ουράνιο, όπου η ελληνική κυβέρνηση και αυτές των άλλων χωρών τις ΕΕ δεν αντέδρασαν. Όταν πια αντιλήφθηκαν τις επιπτώσεις, ήταν ήδη πολύ αργά, διότι και οι περιοχές και οι άνθρωποι είχαν μολυνθεί. Να μην ξεχνάμε ότι ο Αϊνστάϊν έστειλε επιστολή στον Ρούσβελτ ενημερώνοντάς τον για τις δυνατότητες, που θα είχε μια ατομική βόμβα και στη συνέχεια αυτός ο ίδιος ανέλαβε και τον ενημέρωσε για τις τραγικές καταστροφές, που θα προκαλούσε η χρήση της. Επί πλέον, οι επιστήμονες θα πρέπει να καταδικάζουν και όλους εκείνους τους συναδέλφους τους, που με το επιχείρημα των υλικών απολαβών ή του πατριωτισμού εργάζονται στην παρασκευή πυρηνικών, χημικών και βιολογικών όπλων. Καμιά δικαιολογία δεν υπάρχει για όποιον συνεισφέρει στην παραγωγή τους.

Τρεις
πολυτεείς
εργασίες
σε πολυτελή
έκδοση

Τρία
κοσμήματα
της ελληνικής
βιβλιογραφίας

Διατίθενται χονδρικός και λιανικός
από την «ΚΟΚΚΙΝΗ ΜΗΛΙΑ»,
οδός 25ης Μαρτίου και Αναστάσεως, Τ.Κ. 155 61 Χολαργός.
Τηλ. - Τηλεομοίτυπο: 210 6519728

Η ΠΟΛΥΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Πολιτική ενσωμάτωσης των οικονομικών μεταναστών ή δημιουργία εθνικών μειονοτήτων στην ελληνική κοινωνία;

Του Γρηγόρη Γκιζέλη*

Βασικός στόχος του εκπαιδευτικού συστήματος κάθε κοινωνίας είναι η μεταβίβαση της πολιτισμικής κληρονομιάς της στις νεώτερες γενεές. Οι πιο προηγμένες κοινωνίες έχουν ως δεύτερο αλλά εξ ίσου ουσιώδη σκοπό να διδάξουν στους νέους τις πανανθρώπινες αξίες μέσα από τα αριστουργήματα της παγκόσμιας τέχνης, λογοτεχνίας και φιλοσοφίας. Στην πραγματικότητα ο στόχος αυτός αποβλέπει στο να συνειδητοποιήσουν τα νέα μέλη της κοινωνίας ότι ο άνθρωπος είναι μία ενιαία και παγκόσμια αξία. Οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις αποβλέπουν στην βελτίωση των συνθηκών για την επίτευξη αυτών των βασικών στόχων.

Η πιο επαναστατική μεταρρύθμιση των τελευταίων δεκαετιών έγινε στις ΗΠΑ με την εφαρμογή της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης, η οποία έχει την αρχή της στο Κίνημα των Ανθρώπινων Δικαιωμάτων των Μαύρων της Αμερικής στα μέσα της δεκαετίας του 1960. Οι ηγέτες του κινήματος αλαίτησαν να γραφεί εκ νέου το περιεχόμενο των μαθημάτων, που διδάσκονταν στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση για να αποτυπώνεται και το πολιτισμικό σύστημα και η ιστορία των Αφροαμερικανών. Η επιτυχία των μονοεθνικών ή μονοπολιτισμικών μαθημάτων οδήγησε και άλλες ομάδες, όχι μόνον αυτές που δεν κατατάσσονταν στη Λευκή φυλή, όπως οι Ινδιάνοι, οι Λατινοαμερικανοί, οι Ασιάτες Αμερικανοί αλλά και ορισμένες που ανήκαν στη Λευκή φυλή, όπως οι Αμερικανοεβραίοι, και τις ολιγώτερον εκπροσωπούμενες στα κοινά, όπως οι γυναίκες και οι ομοφυλόφιλοι, να ζητήσουν να προσαρμοστούν τα περιεχόμενα των μαθημάτων στις δικές τους ανάγκες. Το επόμενο βήμα ήταν η εφαρμογή ενός συστήματος που περιλάμβανε το πολιτισμικό σύστημα, την ιστορία και τη γλώσσα όλων των ομάδων, που συνθέτουν την αμερικανική κοινωνία και όχι μόνον της κυρίαρχης αγγλοσαξονικής των Λευκών Προτεστάντων.

Έχει επικρατήσει η αντίληψη ότι η πολυπολιτισμική εκπαίδευση δίνει έμφαση στην έννοια του πλουραλισμού και στην ανάγκη να αναπτυχθεί το πολιτισμικό σύστημα των διαφόρων ομάδων, εθνικών, φυλετικών, πολιτισμικών κ.λπ., εντός του δικού τους ιδιαίτερου χώρου. **Στην πράξη αυτό σημαίνει ότι η ιστορία, η γλώσσα, ο πολιτισμός της κάθε ομάδας πρέπει να διδάσκονται μέσα στο δικό της ιδιαίτερο περιβάλλον.**

Ο Neil Postman όμως έχει υποστηρίξει ότι «δεν πρέπει να συγχέεται η έννοια του “πολιτισμικού πλουραλισμού” με αυ-

τή του “πολυπολιτισμού”. Ο πολιτισμικός πλουραλισμός, όπως εισήγαγαν τον όρο οι πολιτισμικοί ανθρωπολόγοι, “δοξάζει” τους αγώνες και τα επιτεύγματα των μη Λευκών ανθρώπων ως ένα μέρος της ιστορίας του ανθρώπινου είδους. Αντίθετα, ο πολυπολιτισμός διηγείται την ιστορία του πώς η καλοσύνη είναι κληρονομημένη στους μη Λευκούς ιδίως σε αυτούς, που έχουν υπάρξει θύματα της ηγεμονίας των Λευκών»⁽¹⁾.

Ο πολυπολιτισμός στο εκπαιδευτικό σύστημα στις ΗΠΑ έγινε δεκτός με αντιδράσεις και αμφισβητήθηκε έντονα. Οι αντιθέσεις και από τους υπέρμαχους και από τους αρνητές αυτού του τύπου της εκπαίδευσης έχουν εκφραστεί πολλές

Ο κύριος κορμός της εκπαίδευσης εκφράζει τις ανάγκες της κυρίαρχης εθνικής ή πολιτισμικής ομάδας και επομένως οι μειονότητες... πρέπει να γίνονται κοινωνοί και αυτής της παιδείας

φορές περισσότερο σε ύψος πολεμικών αντιπαραθέσεων παρά πνευματικών συζητήσεων. Σημαντικό ρόλο στην κριτική του συστήματος της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης έχουν διαδραματίσει και όσα υπερβολικά και αντίθετα προς την πραγματικότητα εμπεριέχονται στα βιβλία των μαθημάτων της ιστορίας και του

πολιτισμού των Αφροαμερικανών με σκοπό να κτιστεί η πολιτισμική τους ταυτότητα. Μία από τις υπερβολές αυτές είναι και η αναφερόμενη στην καταγωγή τους από μια αρχαία φυλή, η οποία δημιούργησε τον Αιγυπτιακό πολιτισμό τον οποίο υιοθέτησαν Έλληνες και Ρωμαίοι.

Η αντιπαράθεση επικεντρώνεται κυρίως στους ακόλουθους δύο τομείς:

Πρώτον, στο περιεχόμενο του προγράμματος: “οι πολυπολιτισμικοί” υποστηρίζουν ότι το πρόγραμμα γίνεται πιο ποικίλο και πιο αντιπροσωπευτικό των απόψεων και της εμπειρίας των περιθωριακών ομάδων. Η απάντηση “των αντιπολιτισμικών” είναι ότι είναι διαιρετικό με την έννοια ότι ενθαρρύνει τους μαθητές να αναζητούν την εθνική ή πολιτισμική ταυτότητα της ομάδας τους και όχι ενοποιητικό της ευρύτερης αμερικανικής ή Καναδικής – γιατί και στη χώρα αυτή υπάρχουν ανάλογες αντιδράσεις-κοινωνίας⁽²⁾.

* Διευθυντής του Κέντρου Ερευνας της Ελληνικής Κοινωνίας της Ακαδημίας Αθηνών.

Δεύτερον, σε επίπεδο φιλοσοφικών απόψεων ο πολυπολιτισμός στην εκπαίδευση έχει επικεντρωθεί στη διαμάχη για το κύρος ορισμένων βασικών εννοιών της δυτικής φιλοσοφικής παράδοσης. Έτσι ο John Searle αντιτίθεται στον πολυπολιτισμό τον οποίο θεωρεί ότι είναι μέρος ενός κινήματος, που αποβλέπει στην υπονόμευση των εννοιών της αλήθειας και της αντικειμενικότητας, που κυριαρχούν στη δυτική φιλοσοφική σκέψη⁽³⁾. Οι θέσεις του αυτές ενισχύουν το επιχείρημα των εκπαιδευτικών αντιπολιτισμικών ότι η πολυπολιτισμική εκπαίδευση βασικά στρέφεται κατά του δυτικού πολιτισμού, της χριστιανιστικής και της "Λευκής φυλής" —όπως ευρύτερα είναι αποδεκτός ο όρος— αφού σήμερα αυτή η διάρεση, αν και εξακολουθεί να χρησιμοποιείται από τη διοίκηση, επιστημονικά αμφισβητείται.

Αντίθετα ο Καναδός ομότεχνός του Charles Taylor, υποστηρίζει την έννοια του πολυπολιτισμού, βασιζόμενος στο γεγονός ότι οι έννοιες της αλήθειας, της πραγματικότητας, της αντικειμενικότητας και του ορθολογισμού, που κυριαρχούν στο εκπαιδευτικό σύστημα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης των χωρών, που εκφράζουν το δυτικό πολιτισμό έχουν αμφισβητηθεί από την "υποκουλτούρα του μεταμοντερνισμού" (subculture of postmodernism), όπως ονόμασε μια ομάδα αριστερών πανεπιστημιακών, που περιλαμβάνει τους πολυπολιτισμικούς, τους φεμινιστές, και τους αποδομιστές⁽⁴⁾.

Οι αντιπολιτισμικοί αντιδρούν για έναν επί πλέον λόγο: Θεωρούν ότι η πολιτική διάσταση που έχει λάβει ο τύπος αυτής της εκπαίδευσης εγκυμονεί κινδύνους για την ελευθερία της ανθρώπινης έκφρασης και συμπεριφοράς. Συγκεκριμένα, υποστηρίζουν ότι ο όρος "πολιτικά ορθός", που επινοήθηκε στον χώρο των πολιτικών κύκλων πέρασε μέσα από τα ΜΜΕ στο εκπαιδευτικό σύστημα με αποτέλεσμα, ενώ αρχικά απέβλεπε στο να δοθούν οδηγίες για γλωσσικούς κανόνες κοινωνικής συμπεριφοράς, όταν το άτομο απευθύνεται ή αναφέρεται σε άλλο με φυλετικές και άλλες ιδιαιτερότητες, στη συνέχεια δημιούργησε στεγανά στον τρόπο που τα άτομα οφείλουν να αισθάνονται, να σκέπτονται, και να συμπεριφέρονται.

Στις αναφερόμενες αντιτιθέμενες και αντιμαχόμενες απόψεις υπεισέρχεται και μια τρίτη, που προσπαθεί να τις συμφιλιώσει και η οποία στηρίζεται στο γεγονός ότι σήμερα με την ανάπτυξη της επικοινωνίας μεταξύ λαών και ατόμων και την ανάμειξή τους γίνεται άμεσα αντιληπτό ότι ο κόσμος συντίθεται από ποικίλες εθνικές και πολιτισμικές ομάδες. Επομένως, η πολυπολιτισμική εκπαίδευση αποβλέπει σε μια αναγνώριση της ενοποίησης του ανθρώπινου γένους και ταυτόχρονα σε αναγνώριση της διαφοροποίησής. Για να ε-

πιτευχθεί όμως η αναγνώριση αυτού του γεγονότος, απαιτείται μεγάλη εποικοδομητική συζήτηση αλλά και δράση⁽⁵⁾.

Αυτή η εκπαιδευτική επανάσταση επηρέασε και τα εκπαιδευτικά συστήματα της Δυτικής Ευρώπης μολονότι στις

«Από το μύθο του Ονήσιμου», ζωγραφικός πίνακας του Τάκη Καλάβρια

περισσότερες χώρες της γηραιάς Ηπείρου υπάρχει σχετική πληθυσμιακή ομοιογένεια. Σε πολλές από αυτές υπάρχουν ανεγνωρισμένοι μειονοτικοί πληθυσμοί, των οποίων η εθνική ταυτότητα σύμφωνα με διμερείς και διεθνείς συμβάσεις προστατεύεται. Γι' αυτό και παρέχεται μεγάλο μέρος του εκπαιδευτικού προγράμματος στην εθνική τους γλώσσα και διδάσκεται η ιστορία και το πολιτισμικό τους σύστημα χωρίς όμως να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι ο κύριος κορμός της εκπαίδευσης εκφράζει τις ανάγκες της κυρίαρχης εθνικής ή πολιτισμικής ομάδας και επομέ-

τως οι μειονότητες για να έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν στα κοινά και να μη αποκλείονται από το σύστημα πρέπει να γίνονται κοινωνικοί και αυτής της παιδείας.

Το Ευρωπαϊκό εκπαιδευτικό σύστημα που προβλέπει τη διδασκαλία της γλώσσας, της ιστορίας και του πολιτισμού μιας εθνικής ή θρησκευτικής μειονότητας διαφέρει από το αντίστοιχο της Αμερικανικής πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης. Η ύπαρξη εθνικών ή πολιτισμικών μειονοτήτων δεν καθιστά τις Ευρωπαϊκές κοινωνίες όμοιες με τις αντίστοιχες των ΗΠΑ και Καναδά. Ούτε άλλαξε η μορφή τους, όταν Ευρωπαϊκές χώρες υποδέχτηκαν μεγάλες μάζες λαών από πρώην σοσιαλιστικές χώρες της Ανατολικής Ευρώπης αλλά και από Ασιατικά και Αφρικανικά κράτη.

Από πολιτικής σκοπιάς οι χώρες-μέλη της Ε.Ε. αντιμετώπισαν το θέμα της μετανάστευσης ευνοϊκά, κυρίως γιατί θεώρησαν ότι θα έλυne το οξύ ασφαλιστικό-συνταξιοδοτικό πρόβλημα, που αντιμετώπιζον λόγω της δημογραφικής υστέρησης τους. Οι αντιδράσεις όμως μεγάλης μερίδας πληθυσμών των χωρών αυτών που εκδηλώνονται και με "ρατσιστικές" συμπεριφορές σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η πλειονότητα των μεταναστών δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις της υψηλής τεχνολογίας, που χρησιμοποιείται από τις αναπτυγμένες χώρες της Δύσης και εντάσσεται στις τάξεις των ανέργων, οδηγούν αφ' ενός μεν σε πολιτικές περιορισμού του μεταναστευτικού κινήματος γνωστές με τον κωδικό "Ευρώπη-Φρούριο", αφ' ετέρου δε σε αναζήτηση άλλων λύσεων για το ασφαλιστικό-συνταξιοδοτικό, όπως η αύξηση των ορίων ηλικίας των εργαζομένων και η συμμετοχή όσον δυνατόν περισσότερων γυναικών από την Ευρωπαϊκή Ένωση στην παραγωγή.

Την οξύτητα των κοινωνικών αντιδράσεων που προέκυψαν ως αποτέλεσμα του μεγάλου μεταναστευτικού ρεύμα-

Η ελληνική κοινωνία, σύμφωνα και με ομιλία της Υπουργού Εσωτερικών... μετατρέπεται από μία «μονοπολιτισμική σε μία πολυπολιτισμική κοινωνία», αφού «έχουμε μετανάστες από 121 χώρες» μολονότι «ο μεγάλος όγκος των μεταναστών είναι από τις γειτονικές μας χώρες».

τος, το οποίο ακολούθησε την πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού, προσπάθησε η Ευρωπαϊκή Ένωση να αμβλύνει με δύο τρόπους:

I) Να ευαισθητοποιήσει την ευρωπαϊκή κοινή γνώμη με εκδηλώσεις, που είχαν αντικείμενο την **ανοχή** έναντι ατόμων διαφορετικής φυλετικής, εθνολογικής, πολιτισμικής, κτλ., προέλευσης (1995, έτος Ανοχής) και την **αντιρατσιστική συμπεριφορά** (1998, έτος ρατσισμού).

II) Να προβεί σε ενέργειες για την εφαρμογή από τις χώρες- μέλη της μιας πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης, η οποία όμως έχει ως βάση την πολιτική, που ακολουθούσαν τα κράτη, τα οποία συντίθενται από διάφορες, ισότιμες εθνοπολιτισμικές ομάδες ή κράτη που έχουν εθνικές ή πολιτισμικές μειονότητες. Η πολιτική αυτή στοχεύει στη διατήρηση της πολιτισμικής ή εθνικής ταυτότητας της ομάδας σε ένα πλαίσιο όμως κοινωνικής ενσωμάτωσης.

Αναγνωρίζεται η πολιτισμική διαφοροποίηση των νέων μεταναστών χωρίς όμως να διατηρηθούν κάποια πολιτισμικά στοιχεία τους, που συγκρούονται με ανώτερες αρχές ενσωματωμένες στην έννοια της ισότητας όλων των ανθρώπων σύμφωνα με τον νόμο και τις δυνατότητες, που προσφέρει η χώρα υποδοχής.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα πολυπολιτισμικής σύγκρουσης είναι η περίπτωση του "Τσαντόρ", που απασχόλησε τη Γαλλία πριν από λίγα χρόνια. Οι αξίες της αστικής δημοκρατίας περί ισότητας των φύλων συγκρούστηκαν με ένα βασικό χαρακτηριστικό γνώρισμα της πολιτισμικής ταυτότητας των γυναικών που προέρχονταν από Μουσουλμανικές χώρες.

Κοινή πάντως είναι η διαπίστωση ότι το πρόβλημα της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης, ιδίως στις περιπτώσεις που υπάρχουν πληθυσμοί μεταναστών με σημαντικές πολιτισμικές διαφορές από τους Ευρωπαίους, είναι τεράστιο και μέχρι στιγμής άλυτο.

Στην Ελλάδα με ένα βασικά συμπαγή εθνολογικά πληθυσμό και με μικρές πληθυσμιακές μειονότητες, με αναγνωρισμένη διεθνώς εκείνη των Μουσουλμάνων της Θράκης, η εκπαιδευτική πολιτική ήταν προσαρμοσμένη για να εξυπηρετεί τους δύο βασικούς στόχους της παιδείας τους οποίους προαναφέραμε. Οι Ελληνόπαιδες είχαν το πλεονέκτημα να διδάσκονται τις παγκόσμιες πανανθρώπινες αξίες κυρίως από κείμενα γλωσσικά οικεία, προϊόντα του πνεύματος και της ψυχής των προγόνων τους. Η μεγάλη αύξηση του αριθμού των "οικονομικών" μεταναστών, — όπως "πολιτικά ορθώς" έχει επικρατήσει να χρησιμοποιείται ο όρος— κατά την τελευταία δεκαετία, ο οποίος υπερβαίνει το 10% του πληθυσμού, σύμφωνα με έκθεση του ΟΟΣΑ (2001) υποχρε-

Έργο του Βαγγέλη Μ. Γκίκα

ώνει την Ελλάδα να αντιμετωπίσει το πρόβλημα σοβαρά, αφού πρώτα απαντήσει στο δίλημμα αν επιθυμεί να ακολουθήσει πολιτική ενσωμάτωσης των μεταναστών ή να δημιουργήσει εθνικές, φυλετικές και πολιτισμικές μειονότητες στην επικράτεια της. Με βάση αυτή την απόφαση θα πρέπει να καθορίσει και την εκπαιδευτική της πολιτική.

Η πολυπολιτισμική εκπαίδευση στην Ελλάδα άρχισε στην αρχή να εφαρμόζεται για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της διδασκαλίας των παιδιών των παλινοστούτων Ελλήνων και στη συνέχεια των μεταναστών, σύμφωνα και με τις υποχρεώσεις μας που απορρέουν από τη συμμετοχή μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Με τη ψήφιση του Νόμου 2413/1996 εισάγεται επίσημα η διαπολιτισμική εκπαίδευση στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα και ιδρύονται τα πρώτα σχολεία σε περιοχές που υπάρχει αρκετός αριθμός μεταναστών.

Η εκπαιδευτική αυτή πολιτική επιβάλλεται γιατί η ελληνική κοινωνία, σύμφωνα και με ομιλία της Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης την 2η Μαρτίου 2001 σε συνέντευξη Τύπου της UNICEF και του ΙΕΚ ΑΚΜΗ με θέμα τις διακρίσεις, τον ρατσισμό και την ξеноφοβία στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, μετατρέπεται από μία "μονοπολιτισμική σε μία πολυπολιτισμική κοινωνία", αφού "έχουμε μετανάστες από 121 χώρες" μολονότι "ο μεγάλος όγκος των μεταναστών είναι από τις γειτονικές μας χώρες".

Τόσο το θέμα της μετατροπής της ελληνικής κοινωνίας από μονοπολιτισμική σε πολυπολιτισμική όσο και το είδος της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης, που εφαρμόζεται στα σχολεία, μολονότι είναι από τα πιο θεμελιώδη θέματα που σχετίζονται με την υπόσταση αυτής της χώρας, δεν συζητούνται σε επίπεδο που να επιτρέπει στον ελληνικό λαό να κατανοήσει το πρόβλημα και να συμβάλει στη λύση του, όποια λύση κρίνει συμφέρουσα. Δεν συζητείται όμως ούτε σε επίπεδο καθαρά τεχνοκρατικό ο προβληματισμός από την μετα-

φορά ενός εκπαιδευτικού συστήματος που πρωτοχρησιμοποιήθηκε σε μια κοινωνία, η οποία Ι) από τη δημιουργία της είχε χαρακτηρίσει πολυπολιτισμικό έστω και αν υπήρχε μια κυρίαρχη οικονομικοκοινωνική ομάδα ΙΙ) έχει βασικές και ουσιώδεις διαφορές στην οργάνωσή της. Στην Ελλάδα το σύστημα της εκπαίδευσης είναι συγκεντρωτικό, αφού όλες οι αποφάσεις λαμβάνονται από το Υπουργείο Παιδείας, ενώ στις ΗΠΑ μπορεί η Ομοσπονδιακή και η Πολιτειακή κυβέρνηση να επεμβαίνουν κυρίως με τους οικονομικούς πόρους, που διαχειρίζονται, σε κάποιες πολιτικές των τοπικών κοινοτήτων, όμως οι τελευταίες έχουν τον πρώτο λόγο, γιατί αυτές καλύπτουν τις δαπάνες για τα σχολεία και τους εκπαιδευτικούς των περιφερειών τους.

Επομένως, το περιεχόμενο της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης διαμορφώνεται σύμφωνα με τη σύνθεση του πληθυσμού της περιοχής, ο οποίος αδιαφορεί για την επέκταση της πολυπολιτισμικής κοινωνίας παγκοσμίως αλλά αντίθετα ενδιαφέρεται **πρώτον**, για το κτίσιμο μιας εθνικής ή πολιτισμικής ταυτότητας στο πλαίσιο της αμερικανικής κοινωνίας, έστω και αν τα στοιχεία του παρελθόντος, που επικαλείται, είναι εντελώς "φαντασιακά" και **δευτέρον** για τα περισσότερα οφέλη που μπορεί να προσποριστεί η τοπική πλειοψηφία σε βάρος των άλλων ομάδων.

Είναι γνωστόν ότι πολλές φορές κοινότητες Αφροαμερικανών έχουν διαμαρτυρηθεί για τη διάθεση πόρων για την υγεία και την παιδεία από την Πολιτεία σε κοινότητες Λατινοαμερικανών, οι οποίες έχουν αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια με αποτέλεσμα να έχει αλλοιωθεί η σύνθεση του πληθυσμού των Δυτικών Πολιτειών, ιδίως της Καλιφόρνιας. Τους πόρους διεκδικούν, επειδή θεωρούν ότι ως η πιο αδικημένη μακροχρόνια φυλετική και πολιτισμική ομάδα στις ΗΠΑ πρέπει να ευνοηθεί έναντι άλλων φυλετικών κ.λπ. ομάδων.

ΙΙΙ) Επί πλέον υπάρχει παντελής έλλειψη συζητήσεων για προβλήματα που έχει δημιουργήσει η πολυπολιτισμική εκπαίδευση στην Αμερική και που ανατρέπουν το επιχείρημα ότι είναι το βασικό μέσον για την καταπολέμηση του ρατσισμού και για τη συμφιλίωση των διαφόρων εθνικοπολιτισμικών και φυλετικών ομάδων.

Η πολυπολιτισμική εκπαίδευση ηχεί ωραία, όταν προβάλλει ως επίτευγμα την γνωριμία διαφόρων πολιτισμικών συστημάτων και λαών καθώς επίσης την αλληλοκατανόηση, που οδηγεί στη μείωση των εντάσεων και συγκρούσεων. Κα-

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ
ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΡΕΥΝΗΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ
ΤΟΜΟΣ 6

Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΘΡΑΚΗΣ
ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

ΑΘΗΝΑ 1995

τά την εφαρμογή της όμως προέκυψαν πολλά προβλήματα που απ' ενός μεν οδήγησαν σε αντίθετα αποτελέσματα, απ' ετέρου δε μείωσαν τον λειτουργικό σκοπό της εκπαίδευσης. Σε πολλές περιπτώσεις ο αριθμός των εθνικών ή φυλετικών ομάδων που ζουν στην περιοχή είναι πολύ μεγάλος έτσι ώστε είναι αδύνατη μία ενιαία πολιτισμικά εκπαίδευση. Είναι αδύνατον να παραχθεί παιδεία όταν υπάρχουν στην ίδια τάξη μαθητές πολλών διαφορετικών εθνολογικά, φυλετικά, πολιτισμικά, ομάδων και διδάσκονται στοιχεία από τη γλώσσα, την ιστορία, και τον πολιτισμό τους. Γι' αυτό οι εκπαιδευτικοί υποχρεώνονται να δίνουν στους μαθητές επιφανειακά στοιχεία του πολιτισμού των ομάδων αυτών, λαογραφικού-τουριστικού τύπου (πχ. εθνικούς χορούς, συνταγές φαγητών κ.λπ.). Αυτό το σύστημα της εκπαίδευ-

σης "ομελέτα", όπως έχει ονομαστεί, περιορίζει τον ρόλο και τις λειτουργίες της παιδείας σε απλή διαδικασία κοινωνικοποίησης. Έτσι όμως οι μαθητές που μετέχουν σ' αυτό το εκπαιδευτικό περιβάλλον, ανεξάρτητα από την εθνολογική ή πολιτισμική τους προέλευση ως μη δυνάμενοι να αποκτήσουν τις κατάλληλες γνώσεις, μένουν εκτός συστήματος και εκ των πραγμάτων βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Η ελληνική πολιτεία άρχισε πιο σοβαρά να αντιμετωπίζει την πολυπολιτισμική εκπαίδευση κατά την τελευταία δεκαετία, όταν αυξήθηκε το μεταναστευτικό ρεύμα και αντιμετώπισε τα εκπαιδευτικά προβλήματα των παιδιών των μεταναστών.

Το μικρό βάθος του χρόνου είναι οπωσδήποτε ένας παράγοντας, που δικαιολογεί το γεγονός ότι δεν υπάρχει μεγάλη φιλολογία γύρω από το μέγιστο αυτό θέμα, όχι μόνον στο πλαίσιο της ενημέρωσης της ευρύτερης κοινής γνώμης αλλά και ανάμεσα σε ειδικούς με διαφορετικούς προσανατολισμούς και διαφορετικές θεωρητικές αλλά και ιδεολογικές προσεγγίσεις.

Υπάρχουν λιγοστές μελέτες παιδαγωγών, οι οποίοι επισημαίνουν τα οργανωτικά, γραφειοκρατικά και οικονομικά κυρίως θέματα, που εμποδίζουν την εφαρμογή μιας σωστής πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης⁶³. Γενικά όμως από τις μελέτες αυτές ελλείπει ο προβληματισμός και ο διάλογος για τη φιλοσοφία, που διέπει ή πρέπει να διέπει την πολυπολιτισμική εκπαίδευση στη χώρα μας, όπως έγινε και γίνεται, όχι μόνον στην Αμερική και τον Καναδά, χώρες που πρωτοεφάρμοσαν το είδος αυτής της εκπαίδευσης, αλλά και στην Ευρώπη. Και όσες συζητήσεις γί-

Είναι αδύνατον να παραχθεί παιδεία, όταν υπάρχουν στην ίδια τάξη μαθητές πολλών διαφορετικών εθνολογικά, φυλετικά, πολιτισμικά, ομάδων και διδάσκονται στοιχεία από τη γλώσσα, την ιστορία και τον πολιτισμό τους.

νονται διακρίνονται από μια ιδεολογική μονομέρεια, πολύ επικίνδυνη για μια δημοκρατία, εφ' όσον δεν υπάρχει αντίλογος.

Αλλά και οι επιστημονικές που έχουν γίνει σχετικά με τα οργανωτικά και άλλα προβλήματα της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης δεν έχουν νόημα, αφού δεν αποτελούν την εξαίρεση του κανόνα. Είναι παγκοίμως γνωστόν ότι η Παιδεία στην Ελλάδα νοσεί σοβαρά σ' όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, όπως διαπιστώνεται από τα στοιχεία, που παρέχουν τα αρμόδια Κοινωνικά όργανα και άλλοι διεθνείς εκπαιδευτικοί φορείς και γνωρίζουν οι Έλληνες γονείς που δαπανούν ετησίως τα περισσότερα χρήματα από τους ομολόγους τους των άλλων χωρών της Ένωσης για να καλύψουν τα κενά στη μόρφωση των παιδιών τους.

Γενικά, στο θέμα της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης υπάρχει στη χώρα μας μονομέρεια απόψεων, που εκφράζεται εκτός από τους ειδικούς, κυρίως από μερικές ομάδες ατόμων, οι οποίες προσεγγίζουν το πρόβλημα με εφόδιο την πολιτική τους ιδεολογία και όχι την επιστημονική εξειδίκευση – η οποία μάλιστα στη συγκεκριμένη περίπτωση απαιτεί πολύ ευρύτερες γνώσεις από εκείνες που προσφέρουν η παιδαγωγική ή η κοινωνιολογία της εκπαίδευσης – η οποία θα τους θωράκιζε με τις κατάλληλες γνώσεις για να κατανοήσουν το θέμα στην ευρύτητά του.

Συνήθως οι συζητήσεις για την πολυπολιτισμική εκπαίδευση περιορίζονται στην ανάγκη εφαρμογής της για να λυθούν τα προβλήματα, που προκύπτουν από την έξαρση ρατσιστικών εκδηλώσεων και ξενοφοβικής συμπεριφοράς μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού και την τεράστια αύξηση του αριθμού των οικονομικών μεταναστών. Έτσι, όχι μόνο οι πρωτογενείς παράγοντες, που προκαλούν αυτή, την αντικοινωνική συμπεριφορά, υποτιμώνται ή παραγνωρίζονται⁽⁷⁾, αλλά και τα πραγματικά οφέλη για την ίδια την παιδεία από την εφαρμογή μιας πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης δεν αναδεικνύονται.

Ακόμη και ειδικοί επιστήμονες παιδαγωγοί επικέντρωσαν το ενδιαφέρον τους στα θέματα αυτά σε μια προσπάθεια να αποδείξουν ότι οι Έλληνες είναι ρατσιστές και επομένως η συμπεριφορά τους θα αλλάξει, αν τα Ελληνόπουλα μετέχουν μιας πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης. Συνήθως υποστηρίζουν τις θέσεις τους: I) με έρευνες στις οποίες εφαρμόζεται μια στατιστική μεθοδολογία ακατάλληλη για την κατανόηση της φερόμενης αρνητικής στάσης εκπαιδευτικών, γονέων και μαθητών έναντι των μεταναστών, και II) με καταγραφή περιστατικών με έντονες αντιδράσεις γονέων που αντιτίθενται στη συμμετοχή παιδιών μεταναστών και Τσιγγάνων στις τάξεις φοίτησης των δικών τους παιδιών.

Στην πραγματικότητα με τη στατιστική μεθοδολογία που

Είναι παγκοίμως γνωστόν ότι η Παιδεία στην Ελλάδα νοσεί σοβαρά σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης. Οι Έλληνες γονείς δαπανούν τα περισσότερα χρήματα για να καλύψουν τα κενά στη μόρφωση των παιδιών τους.

χρησιμοποιούν, καταγράφουν ένα βαθμό της κλίμακας των τάσεων στο συναισθηματικό επίπεδο. Η κλίμακα των τάσεων στο γνωστικό επίπεδο δεν ελέγχεται με αυτή τη μεθοδολογία, ούτε η κλίμακα του επιπέδου της πράξης. Η τελευταία συμπεραίνεται από τη συμπεριφορά και τις αντιδράσεις των γονέων σε ορισμένες περιπτώσεις συνδια-

σκαλίας των παιδιών τους με παιδιά μεταναστών ή Τσιγγάνων, οι οποίες χαρακτηρίζονται ρατσιστικές.

Είναι γνωστόν ότι, επειδή έχει μειωθεί ο αριθμός των παιδιών κατά ελληνική οικογένεια (1,30 παιδιά σύμφωνα με στατική του 2000), οι γονείς ανεξάρτητα από επίπεδο μόρφωσης και οικονομικών δυνατοτήτων έχουν στρέψει την προσοχή και το ενδιαφέρον τους στην μόρφωση του παιδιού ή των παιδιών τους με σκοπό την απόκτηση ενός Πανεπιστημιακού πτυχίου, όποιου πτυχίου, γιατί αυτή η δευτερογενής λειτουργία της εκπαίδευσης ανεβάζει το κοινωνικό γόητρο της οικογένειας. Γι' αυτό και οι γονείς αρχίζουν να προβαίνουν σε δαπάνες όταν ακόμη τα παιδιά τους είναι στο δημοτικό. Οι δαπάνες αυτές πολλές φορές υπερβαίνουν κατά πολύ τις οικονομικές δυνατότητές τους.

Πολλές φορές σε τάξεις που συμμετέχουν μαθητές από οικογένειες μεταναστών, ιδίως νεοφερμένων, με γλωσσικά κυρίως προβλήματα παρατηρούνται δυσλειτουργικά προβλήματα, που επηρεάζουν την απρόσκοπτη διδασκαλία και τις μαθησιακές δυνατότητες των μαθητών. Αυτό συμβαίνει και στις περιπτώσεις που φοιτούν στο σχολείο παιδιά, όπως τα Τσιγγανόπαιδα, που προέρχονται από κοινωνίες ή κοινωνικές ομάδες με πολιτισμικό σύστημα το οποίο βασίζεται αποκλειστικά και μόνον στον προφορικό λόγο και όχι στον γραπτό και τα οποία δεν μπορούν να παρακολούθησουν έναν τρόπο διδασκαλίας, που έχει κατασκευαστεί για την εξυπηρέτηση κοινωνιών του γραπτού λόγου. Το πρόβλημα αυτό, καθαρά πολιτισμικό, δεν μπορεί να το αντιμετωπίσει η Πολιτεία, επειδή οι διαμορφωτές της εκπαιδευτικής πολιτικής δεν είναι εξοικειωμένοι με τον τρόπο λειτουργίας του "πολιτισμικού συστήματος," έννοιας οικείας στους πολιτισμικούς ανθρωπολόγους. Οι επιπτώσεις όμως από το κενό αυτής της πολιτισμικής πολιτικής καθίστανται φανερές, όταν οι Έλληνες γονείς αντιδρούν δεχόμενοι τα μηνύματα της μαθησιακής καθυστέρησης των παιδιών τους. Αυτή όμως η αντίδραση, χωρίς να ερμηνεύονται τα βαθύτερα αίτια, που την προκαλούν, χαρακτηρίζεται ρατσιστική.

Η μονομερής αυτή προσέγγιση βασίζεται στη θεωρία ότι το μονοεθνικό και μονοπολιτισμικό κράτος με την εθνοκεντρική εκπαίδευση, που παρέχει, καλλιεργεί ρατσιστικές συμπεριφορές, εθνοτικές εντάσεις και προκαλεί πολέμους. Γι' αυτό οι υποστηρικτές της εισηγούνται ως λύση την κατάργηση του έθνους-κράτους και τη δημιουργία μιας

Το πρόβλημα θα δημιουργηθεί, όταν η ελληνική κοινωνία μετασχηματιστεί de facto και de jure σε πολυπολιτισμική, οπότε οι διάφορες εθνικές ή εθνοτικές ομάδες θα καθορίζουν το περιεχόμενο των μαθημάτων σε περιοχές που πληθυσμιακά υπερέχουν.

πολυπολιτισμικής κοινωνίας με την ισότιμη συμμετοχή όλων των εθνικών, φυλετικών και πολιτισμικών ομάδων, που κατοικούν και εργάζονται στην Ελλάδα και στις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες.

Η θεωρία όμως αυτή είναι εσφαλμένη, όπως αποδεικνύεται από πλήθος μελετών⁽⁶⁾. Επίσης, πλήθος μελετών αποδεικνύουν ότι τα στοιχεία της ετερότητας στις περισσότερες των περιπτώσεων δεν είναι η γενεσιουργός αιτία ρατσιστικών συμπεριφορών, εντάσεων και συγκρούσεων μεταξύ διαφορετικών φυλετικών, πολιτισμικών και εθνοτικών ομάδων. Στα κείμενα των υποστηρικτών της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης, όπως την κατανοούν στην Ελλάδα, δηλαδή, ως μέσον καταπολέμησης της ξενοφοβίας και των ρατσιστικών τάσεων ελλείπει παντελώς η αναφορά στα προβλήματα που το εκπαιδευτικό αυτό σύστημα αντιμετωπίζει και αντιμετωπίζει στην Αμερική και τον Καναδά, στις δύο κατ' εξοχήν πολυπολιτισμικές κοινωνίες, στις οποίες και πρωτοεφαρμόστηκε. Κυρίως αποσιωπάται το γεγονός ότι από τον τρόπο που κάθε ομάδα ζήτησε να το εφαρμόσει επέτυχε αντί τη συμφιλίωση, πολλές φορές τη σύγκρουση.

Θα μπορούσε κάποιος να υποστηρίξει ότι τα προβλήματα αυτά δεν έχουν εμφανιστεί στην Ελλάδα ακόμη. Δηλαδή, στη χώρα μας κάθε ομάδα με τον τρόπο που παρουσιάζει την ιστορία και τον πολιτισμό της μέσα από το σύστημα της πολυπολιτισμικής εκπαίδευσης δεν δημιουργεί αντιπαλότητες και διασπαστικές τάσεις. Αυτό φυσικά συμβαίνει γιατί τον έλεγχο έχει η κυρίαρχη ελληνική κοινωνία, που καθορίζει μέσω του Υπουργείου Παιδείας σε συνεργασία έστω με εκπροσώπους των ομάδων αυτών το περιεχόμενο των μαθημάτων και των εκδηλώσεων. Το πρόβλημα θα δημιουργηθεί, όταν η ελληνική κοινωνία μετασχηματιστεί de facto και de jure σε πολυπολιτισμική, οπότε οι διάφορες εθνικές ή εθνοτικές ομάδες θα καθορίζουν το περιεχόμενο των μαθημάτων σε περιοχές που πληθυσμιακά υπερέχουν. Και μπορεί σήμερα οι ομάδες αυτές να μην έχουν λόγο, μπορούμε όμως να εικάσουμε από τις προβαλλόμενες θέσεις των Ελλήνων συνηγόρων τους, τί πρόκειται να συμβεί. Οι τελευταίοι ενώ αγωνίζονται για την προστασία της εθνικής ή πολιτισμικής ταυτότητας των διαφόρων ομάδων μεταναστών, **διαμαρτύρονται γιατί ο Νόμος 2413/1966 κατοχυρώνει την προστασία της ελληνικής ταυτότητας**. Αναμφίβολα υπάρχει σύγκρουση στο σύστημα λογικής, που ακολουθούν.

Η Ελληνική Πολιτεία μέχρι σήμερα ακολουθεί μια εκπαιδευτική πολιτική, που παρέχει σε περιορισμένο βέβαια αριθμό σχολείων πολιτιστικά στοιχεία των πολυπληθέστερων ομάδων μεταναστών, αποβλέποντας, χωρίς να το θέτει ευκρινώς, σε μια πολιτική ενσωμάτωσης στον κορμό της ελληνικής κοινωνίας. Πιέζεται όμως από πολιτικές ομάδες και κάποιους εκπαιδευτικούς να προχωρήσει σε πολιτικές παροχής παιδείας σε ορισμένες φυλετικές, εθνοτικές και πολιτισμικές ομάδες, η οποία θα βασίζεται στη γλώσσα, την ι-

Το πρόβλημα είναι πολιτικό, γιατί σχετίζεται με τον τύπο κοινωνίας που οι Έλληνες επιθυμούν να υπάρχει στη χώρα τους. Είναι πολιτικό, γιατί τα πολιτικά κόμματα πρέπει να θέσουν ευθαρσώς και ευκρινώς τις θέσεις τους στην κρίση του ελληνικού λαού, αν επιθυμεί μια εκπαίδευση, που θα οδηγήσει στη δημιουργία εθνικών μειονοτήτων στη χώρα ή στην ενσωμάτωση των πληθυσμών αυτών. Αυτή είναι η μόνη δημοκρατική πολιτική.

στορία και τον πολιτισμό τους μέσα στο δικό τους περιβάλλον. Δηλαδή, να προχωρήσει στη δημιουργία και τελικά αναγνώριση διαφόρων μειονοτήτων. Αυτού του τύπου όμως η εκπαίδευση, όπως η εμπειρία από την Αμερική έχει δείξει, αντί να συμβάλλει στη συμφιλίωση, οδηγεί σε σύγκρουση των ομάδων μεταξύ τους και προς την κυρίαρχη.

Επειδή τα σοβαρά αυτά θέματα δεν συζητούνται ευρέως, προβάλλονται μονοπωλιακά από κάποιες ομάδες μη ειδικών αλλά και από κάποιους ειδικούς οι απόψεις υπέρ μιας εκπαίδευσης, που θα δημιουργήσει μέσα στην ελληνική κοινωνία δεκάδες εθνικές, φυλε-

τικές και πολιτισμικές ομάδες, απομονωμένες ή μία από τις άλλες και εκτός του συστήματος και γι' αυτό εχθρικές ή μη φιλικές μεταξύ τους.

Το πρόβλημα είναι πολιτικό, γιατί σχετίζεται με τον τύπο κοινωνίας, που οι Έλληνες επιθυμούν να υπάρχει στη χώρα τους. Είναι πολιτικό, γιατί τα πολιτικά κόμματα πρέπει να θέσουν ευθαρσώς και ευκρινώς τις θέσεις τους στην κρίση του ελληνικού λαού, αν επιθυμεί μια εκπαίδευση που θα οδηγήσει στη δημιουργία εθνικών μειονοτήτων στη χώρα ή στην ενσωμάτωση των πληθυσμών αυτών. Αυτή είναι η μόνη δημοκρατική πολιτική.

Σημειώσεις

- 1) Neil Postman, *The End of Education: Redefining the Value of School*, New York: 1996, σ. 52-53.
- 2) N. Bissoondath, *Selling Illusion. The Cult of Multiculturalism in Canada*, Toronto: Penguin Books, 1994. Arthur M. Schlesinger, Jr. Στο *New York State Social Studies Review and Development Committee. One Nation, Many Peoples: A Declaration of Cultural Interdependence*, New York: Author, 1991. Arthur M. Schlesinger, *The Disuniting of America: Reflections on a Multicultural Society*, New York: W. W. Norton, 1998.
- 3) John R. Searle, "Rationality and Realism: What is at Stake?" *Daedalus*, Vol. 122, No. 4 (Fall 1992), σ.55-84.
- 4) Charles Taylor, "The Politics of Recognition," στο *Multiculturalism*, Amy Gutmann (επιμ.), Princeton: Princeton University Press, 1994, σ. 25-73.
- 5) Louis Denti, "Multiculturalism and Schools. The Struggle toward Open-Mindedness", Fred Schultz (επιμ.) *Multicultural Education*, Connecticut: Dushkin/McGraw-Hill, 1999/2000, σ.13.
- 6) Βλέπε π.χ. Μιχάλης Διμανάκης (επιμ.), *Η Εκπαίδευση των Παλινοστώντων και Αλλοδαπών Μαθητών στην Ελλάδα: Διαπολιτισμική Προσέγγιση*, Αθήνα: Εκδ. Gutenberg, 1997.
- 7) Για τους πρωτογενείς παράγοντες δημιουργίας ρατσιστικών συμπεριφορών και εθνοτικών συγκρούσεων, βλέπε: Marie Besanson and Ismene Gizelis, "Poverty, Ethnicity, and Gender, The Socio-Economic Conditions for Ethnic Conflict and Peace", Presented at the annual meeting of Peace Science, New Haven, CT, 2000. Παναγιώτης Κονδύλης, *Από τον 20ό Αιώνα: Τομές στην Πλανητική Πολιτική περί το 2000*, Αθήνα: Θεμέλιο, 1988, σ.94.
- 8) Βλέπε ενδεικτικά, Beverly Crawford and Ronnie D. Lipschutz, (επιμ.) *The Myth of Ethnic Conflict: Politics, Economics, and "Cultural Violence"*, Berkeley: University of California, 1998.

ΣΚΕΨΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ ΤΟΥ 1821*

Του Σπυρίδωνος Γεραμάνη
Συνταγματάρχη Πεζικού ε.α

Ο ιστορικός της Επανάστασης Σπυρίδων Τρικούπης γράφει ότι: «**δια της Επανάστασης επρόκειτο περί ομοθύμου εξεγέρσεως ολοκλήρου του έθνους προς τον σκοπόν να εξώση δια των όπλων εκ της Ελλάδος ξένην και αλλόθρησκον φυλήν, ήτις δια των όπλων ηχημαλώτισεν αυτήν προ αιώνων και μέχρι τέλους την εθεώρει αιχμάλωτον και υπό την μάχαιράν της**».

Πράγματι η Ελληνική Επανάσταση του 1821 διακρίνεται άλλων, από τον εθνικό και απελευθερωτικό χαρακτήρα της. Οι επαναστάτες δεν άρπαξαν τα όπλα για την παραχώρηση πολιτικών ελευθεριών ή για αποτίναξη καταθλιπτικού πολιτικού καθεστώτος ή για ανατροπή δεσποτικής κυβερνήσεως.

Οι Έλληνες, παρά την μακροαίωνα δουλεία κάτω από ξένο και τυραννικό ζυγό, δέν απέβαλαν την εθνική τους συνείδηση, αλλά διατήρησαν αλώβητο το εθνικό τους φρόνημα, ώστε, πολλές φορές, κατά περίπτωση, προσπάθησαν να αποτινάξουν τον αφόρητο τυραννικό τουρκικό ζυγό με τοπικής μορφής εξεγέρσεις, ήδη δε, σύσσωμοι επιδόθηκαν σε μεγάλο αγώνα με πνεύμα εθελοντισμού και πλήρους θάρρους για την εθνική αποκατάσταση.

Οι Έλληνες, αφού επείσθησαν, επί τέλους, ότι και αυτή η Ρωσία, η οποία επί Μεγάλου Πέτρου και Αικατερίνης Β' έδειχνε διαθέσεις ανασυστάσεως της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, ήδη δε επί Αλεξάνδρου Α' είχε αντιταχθεί με τις άλλες Μεγάλες Δυνάμεις της Δύσεως στην ανασύσταση αυτή, αποφάσισαν να επιδιώξουν την απελευθέρωση της πατρίδος τους με τις δικές τους δυνάμεις, την ιδέα δε αυτή ενίσχυσαν στο υποδουλωμένο Γένος οι ηρωικοί αγώνες των Σουλιωτών κατά του τυράννου των Ιωαννίνων Αλή Πασά.

Γι' αυτό ιδρύθηκε η **Φιλική Εταιρεία**, η οποία ήταν η ενσωμάτωση του πόθου των Ελλήνων περί ανεξαρτησίας. Ωστόσο, περιορίστηκε, απλώς στην εξάπλωσή της με τη μύηση μεγάλου αριθμού Ελλήνων και στον διορισμό το 1819 του Αλέξανδρου Υψηλάντη, ως αρχηγού του κινήματος. Ο Υψηλάντης χωρίς κάποια προπαρασκευή, μετά από σύσκεψη και απόφαση των Φιλικών στην Οδησό για έναρξη του αγώνα στη Μολδαβία και τη Βλαχία, διέβη τον Προύθο ποταμό με 200 άνδρες από την Βεσσαραβία και εισήλθε στο Ιάσιο της Μολδαβίας. Από εκεί κινήθηκε προς τη Βλαχία με την

ελπίδα ότι θα ενισχύοταν από τον χριστιανικό πληθυσμό και τους μισθοφόρους στρατιώτες στην υπηρεσία των ηγεμόνων και των ντόπιων αρχόντων και ότι δεν θα συναντούσε τουρκικό στρατό στις παραδουνάβιες χώρες αφού, κατά τις συνθήκες, η Τουρκία, για να εισαγάγει στρατό σ' αυτές έπρεπε να ζητήσει τη συγκατάθεση της Ρωσίας. Αυτή όμως, ανήκουσα στην **Ιερή Συμμαχία**, η οποία αποδοκίμαζε κάθε φιλελεύθερη κίνηση, επέτρεψε την είσοδο με τα γνωστά για την κίνηση αποτελέσματα.

Η έκρηξη της Επανάστασης στην κυρίως Ελλάδα έναν μήνα μετά από την κήρυξη της επανάστασης στο Ιάσιο, ήταν και αυτή καταδικασμένη σε αποτυχία, όπως του Α. Υψηλάντη, λόγω ελλείψεως προπαρασκευής και οργανώσεως. Λίγο δε έλειπε να εκπνεύσει χωρίς αποτέλεσμα, εάν έλειπε η παρέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων Αγγλίας, Γαλλίας και Ρωσίας.

Ας εξετάσουμε τι έπρεπε να είχε γίνει πριν από την εκδήλωση της Επανάστασης για να εξασφαλιζόταν η επιτυχία της.

★ ΠΕΡΙ ΤΙΝΟΣ ΕΠΡΟΚΕΙΤΟ

Επρόκειτο για απελευθέρωση της Ελληνικής Χερσονήσου και των Νήσων, με εξουδετέρωση των τουρκικών δυνάμεων στα διάφορα κέντρα και στρατόπεδα. Δεν επρόκειτο για απελευθέρωση ολόκληρης της Βαλκανικής χερσονήσου, διότι οι μεν χώρες Βλαχία - Μολδαβία ήταν σχεδόν ελεύθερες, διοικούμενες από Έλληνες ηγεμόνες υπό την επικυριαρχία του Σουλτάνου που υποχρεωνόταν να μην εισάγει στρατεύματα στις χώρες αυτές παρά μόνο με την άδεια της Ρωσίας,

* Στην συνέχεια του παρόντος κειμένου δημοσιεύουμε την επιτολή του Αδαμαντίου Κοραή προς τους Σουλιώτες αγωνιστές.

η δε Σερβία, με τη Συνθήκη της Αδριανουπόλεως του 1819, μετά τον Ρωσοτουρκικό πόλεμο, είχε αποκτήσει την ανεξαρτησία της, σαν ηγεμονία υποτελής στον Σουλτάνο, που υποστηριζόταν από την Ρωσία.

Η Φιλική Εταιρεία φαίνεται ότι δεν είχε επεκτείνει την μήση στους Βουλγάρους, λόγω ελλείψεως εμπιστοσύνης.

★ ΠΟΥ ΘΑ ΕΚΔΗΛΩΝΟΝΤΑΝ ΟΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΕΣ ΕΞΕΓΕΡΣΕΙΣ;

Δοθέντος ότι η Επανάσταση αρχικά θα ελάμβανε χώρα μέσα στην Ελληνική χερσόνησο, γεννάται το ζήτημα αν αυτή θα εκδηλωνόταν σε όλη τη χώρα σε μία φάση με σκοπό την απελευθέρωση. Η έκταση, η έλλειψη δυνατοτήτων επικράτησης σε όλη τη χώρα **επέβαλαν την απελευθέρωση σε φάσεις.**

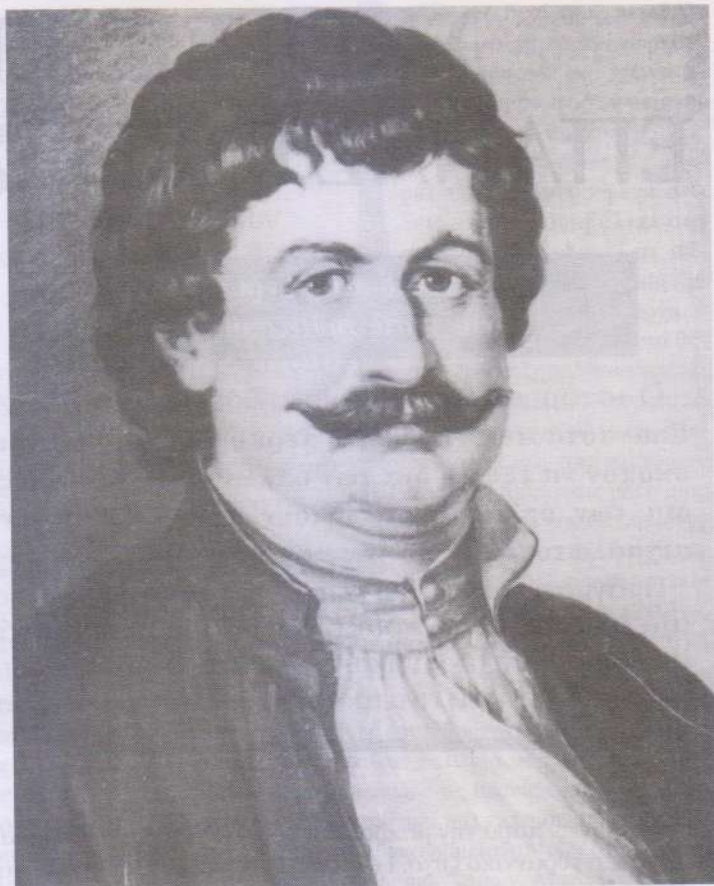
Σε μία **πρώτη φάση** η Επανάσταση θα έπρεπε να απέβλεπε σε απελευθέρωση μέρους της χώρας, της Πελοποννήσου, Στερεάς Ελλάδος, Θεσσαλίας μέχρι της γραμμής Ολύμπου, Βερμίου - Καϊμακτσαλάν - Βιτσιού ή μέχρι της γραμμής Κάτω Ολύμπου - Χασιών - Αράχθου και σε **δεύτερη φάση** σε απελευθέρωση της υπόλοιπης χώρας.

Κατά την πρώτη φάση στη χώρα πέραν των άνω γραμμών θα εκδηλώνονταν μόνο τοπικές ανταρτικές ενέργειες, μακριά από κατοικημένες περιοχές για αποφυγή αντιποίνων, κατά τουρκικών στρατιωτικών συγκεντρώσεων και φαλάγγων σε κίνηση, επ' ωφελεία των επαναστατικών τμημάτων μέσα στο χώρο δράσεως.

Γνωστού όντος ότι οι Τούρκοι, όταν κατέστειλαν εξεγέρσεις, κατέφευγαν σε σφαγές αιχμαλώτων και αμάχου πληθυσμού και σε εξανδραποδισμό, **οι επαναστατικές εκδηλώσεις στα νησιά** θα έπρεπε να αποφευχθούν προ του αποκλεισμού του τουρκικού στόλου στην Προποντίδα και προ της επιτεύξεως προστασίας των νοτιών παραλίων της Ελλάδος από τον αιγυπτιακό και τον αλγερινό στόλο, διότι ο τουρκικός στόλος μπορούσε ταχέως να καταστείλει εξεγέρσεις νησιών του Αιγαίου, λόγω της εγγύτητας των Ασιατικών ακτών και οι άλλοι μπορούσαν εύκολα να προσβάλλουν τα παραλιακά κέντρα.

★ ΜΕ ΠΟΙΟ ΜΕΣΟ;

Για την εξουδετέρωση των τουρκικών στρατοπέδων και κέντρων δεν αρκούσαν οι ευχές, προσευχές, δεήσεις και οι ενθουσιώδεις λόγοι, **χρειαζόταν στρατός**, αλλά τέτοιος δεν υπήρχε, παρά σκιώδης (κλέφτες, αρματολοί... ελαφρές τοπικές οργανώσεις, άοπλοι κατά το πλείστον, αρκετός αριθμός μνημένων Ελλήνων με όπλα και χωρίς κάποια οργάνωση) μη δυνάμενος με τα

Θεοίος εχούθεε σ'ηγορά,
σ'ηγοράει καγε.

Ρίγας Βελεστινλής

ελάχιστα όπλα της εποχής, σφεντόνες, ράβδους και γενικά με αρχέγονα μέσα να καταβάλει στρατό καλά οπλισμένο, καλά οργανωμένο και εμπειροπόλεμο.

Υπήρχε λοιπόν ανάγκη οργανώσεως, σύμφωνα με τις οδηγίες κάποιου μυστικού Επιτελείου σε απροσπέλαστα εδάφη πριν από την εκδήλωση οποιασδήποτε επαναστατικής εκδηλώσεως.

★ ΠΟΤΕ ΘΑ ΕΚΔΗΛΩΝΟΝΤΑΝ ΟΙ ΕΞΕΓΕΡΣΕΙΣ;

Φαίνεται ότι κατά την σύσκεψη των Φιλικών στην Οδησό, περί τα τέλη του 1820, δεν καθορίστηκε χρόνος εκδήλωσης οποιουδήποτε κινήματος. Επίσης, ο Υψηλάντης κατά τα τέλη Δεκεμβρίου του 1820, όταν πρόκειτο να διαβεί τον Προύθο και να εισέλθει στην Μολδαβία, έστειλε στην Πελοπόννησο τον Παπαφλέσ-

σα, που έφερε πύρινο ενθουσιασμό και φλογερές υποσχέσεις, δόθηκε της Ρωσίας, για να ξεκινήσει αυτή την επανάσταση το ταχύτερο, ενθαρρύνοντας και εμπυχώνοντας κυρίως τους Προεστούς, οι οποίοι όμως, επειδή ενθουμούσαν τα παθήματα των Ελλήνων κατά τα παλαιότερα κινήματα (κίνημα Επισκόπου Τρίκκης Διονυσίου, κίνημα 1770 κατά την κάθοδο του Ρώσου Ορλώφ στο Αιγαίο, κίνημα του Λάμπρου Κατσώνη κ.λπ.), ήταν διστακτικοί και απρόθυμοι ν' αρχίσουν τον αγώνα χωρίς σοβαρές εγγυήσεις.

Πάντως, οι εξεγέρσεις θα έπρεπε μετά την αναγκαία προπαρασκευή να συνδυασθούν με άλλες προσπάθειες για περισπασμό της Τουρκίας και διάσπαση των δυνατοτήτων αντίδρασής της οπότε και ευκολότερη επιτυχία του σκοπού.

Για την οργάνωση και προπαρασκευή θα έπρεπε να συγκροτηθεί σε τόπο κατάλληλο και ασφαλή ένα είδος Κυβερνητικού οργάνου και ένα μικτό, κατά κάποιον τρόπο, Επιτελείο από Αξιωματικούς (τον Υψηλάντη, Κολοκοτρώνη, Μιαούλη κ.λπ.).

Η Κυβέρνηση θα ησυχολείτο:

- Με την οργάνωση από μνημένους Έλληνες ελληνικών στρατοπέδων σε ασφαλείς τόπους, πλησίον των τουρκικών στρατοπέδων και κέντρων, κατά τις υποδείξεις του Επιτελείου, ώστε να ήταν κεραινοβόλα η προσβολή και εξάρθρωση αυτών, αμέσως με την εκδήλωση της Επανάστασης.
- Με τον εφοδιασμό των παραπάνω επιστρατευομένων Ελλήνων με πολεμικά μέσα (όπλα, πυροβόλα, πυρομαχικά) και με τρόφιμα.
- Με την οργάνωση και πλουτισμό του στόλου με διάφορα μέσα.
- Με τη συγκέντρωση χρημάτων για τις ανάγκες του αγώνα.

Το Επιτελείο θα ησυχολείτο:

- Με την οργάνωση των επιστρατευομένων σε Τακτικές Μονάδες και πλαισίωση αυτών με στελέχη.
- Με σχετική εκπαίδευση.
- Με τη σύνταξη σχεδίου ενεργείας κατά τη δεδομένη στιγμή.
- Με τη σύνταξη και κοινοποίηση σχετικών οδηγιών ενέργειας στις Μονάδες που συγκροτούνταν.
- Με τη σύνταξη σχεδίου ενεργείας του στόλου, ο οποίος θα έπρεπε να αποβλέπει στον αποκλεισμό του τουρκικού στόλου εντός των Δαρδανελλίων και στην προστασία της χώρας από τον αιγυπτιακό και αλγερινό στόλο, ώστε οι εξεγέρσεις των νησιών να μην εκδηλώνονταν προ του αποκλεισμού του τουρκικού στόλου και της εξασφάλισης της προστασίας των λιμένων της χώρας από τον Αιγυπτοαλγερινό στόλο, για αποφυγή γεγονότων στα νησιά παρόμοιων με αυτά της εξόντωσης της Χίου και των Ψαρών.

Έτσι προπαρασκευασμένη και οργανωμένη η εξέγερση εγγυάτο την επιτυχία του σκοπού της Επανά-

στάσεως, της οποίας η έκρηξη θα έπρεπε να συμπέσει για το ασφαλέστερο και ευκολότερο της επιτυχίας της με άλλους περισπασμούς της Τουρκίας (ανταρσία του Αλή Πασά, Ρωσοτουρκικός πόλεμος κ.λπ.), η οποία, πρέπει να σημειωθεί ότι από τον 17ο αιώνα ευρίσκετο σε κατάσταση παρακμής.

Όπως όμως και αν δούμε αυτόν τον αγώνα των Ελλήνων με τις ατελείωτες θυσίες, τα ολοκαυτώματα και το άφθονο αίμα που πότισε αυτά τα τιμημένα χώματα, στα οποία σήμερα εμείς ζούμε ελεύθεροι, γεγονός είναι ότι κατέληξε στην απελευθέρωση του υπόδουλου Έθνους, παρά τις έριδες και αντιπαλότητες — σε πολλές περιπτώσεις — των αγωνιστών, με τη βοήθεια των Μεγάλων Δυνάμεων, που τελικά επείσθησαν για το δίκιο του αγώνα και με τη Ναυμαχία του Ναυαρίνου έβαλαν την υπογραφή τους για την επίτευξη της πολυπόθητης ελευθερίας. Βέβαια, δεν μπορούμε να παραβλέψουμε ότι σε πλείστες περιπτώσεις έριδων επικράτησε η γνώμη των πιο συντετών και ψύχραιμων για κατευνασμό των παθών και προσήλωση στον υπέρτατο σκοπό, ο οποίος πάντα ήταν η ΣΩΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ.

Η Επανάσταση του 1821 έδωσε ικανό μάθημα στον κόσμο για την ακατάβλητη δύναμη της εθνικής συνειδήσεως και υπέροχο παράδειγμα για μίμηση των υπόδουλων λαών απανταχού της γης.

Στους ηρωικούς αγωνιστές της Επανάστασης του 1821, επώνυμους και ανώνυμους, που κοσμούν το Πάνθεο των Αθανάτων Ηρώων, μαζί με τους προγόνους τους (Λεωνίδα, Μ. Αλέξανδρο, Θεμιστοκλή, Ιουστινιανό, Βασίλειο Βουλγαροκτόνο, Κωνσταντίνο Παλαιολόγο κ.λπ.) και τους απογόνους τους των Βαλκανικών Πολέμων, του έπους της Πίνδου και της Εθνικής Αντίστασης.

• Χρωστούμε ΑΙΩΝΙΑ ΤΙΜΗ και ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗ.

• Δίνουμε και μία ΥΠΟΣΧΕΣΗ: «Να διατηρήσουμε τα άγια αυτά χώματα ακέραια, όπως μας τα παρέδωσαν, τις δε Σημαίες, τις δαφνοστεφανωμένες, να τις κρατήσουμε αναπεπταμένες και ποτέ να μην τις υποστείουμε». Να μην ξεχνάμε ότι ΑΥΤΟΙ προτίμησαν τον θάνατο με τη Σημαία αγκαλιά, παρά την ατίμωση της υποστολής ή της εγκατάλειψης.

«ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Ή ΘΑΝΑΤΟΣ» έγραφε η σημαία των αγωνιστών του 1821.

«Να φυλάττω μέχρι της τελευταίας ρανίδος του αίματός μου τας Σημαίας, να μη τας εγκαταλείπω, μηδέ να αποχωρίζομαι ποτέ απ' αυτών» ορκίζονται οι σύγχρονοι Στρατιωτικοί. Έτσι τιμημένες, όπως τις παραλάβαμε από τους προγόνους μας, έχουμε υποχρέωση να τις παραδώσουμε στους απογόνους μας.

ΠΑΤΡΙΔΑ - ΣΗΜΑΙΑ - ΤΙΜΗ - ΕΘΝΙΚΗ ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ δεν συμβαδίζουν με αυτά που η σύγχρονη τεχνολογία και τα «νέα ήθη» δηλητηριάζουν τη νεολαία μας.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ*

ΑΔΑΜΑΝΤΙΟΥ ΚΟΡΑΗ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΟΥΛΙΩΤΕΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΑΝΕΣΤΗ

Πρός τούς ακαταμαχητούς ήρωας και θερμούς τῆς ἐλευθερίας ὑπερμάχους, τούς κατά τό Σούλιον εὐρισκομένους ταξίαρχας· χαράν, υγείαν, κράτος καί δύναμιν ἀπό τόν ὑψηλόν τοῦ Θεοῦ βραχίονα.

Φίλοι καί ἀδελφοί,

Ἔλαβον τό ἀγαπητόν σας γράμμα, γραμμένον κατὰ τήν πρώτην τοῦ Ἰουλίου ἔτους παρελθόντος, καί τό ἔβρεξα ἀναγινώσκων μέ δάκρυα τῆς ἐλπίδος καί τῆς χαρᾶς. Ἐθαύμασα τήν γενναϊότητα καί μεγαλοψυχίαν σας καί ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιστολῆς καί ἐξ ἀκοῆς ἀρχήτερα μαθῶν τά ἥρωϊκά σας ἀνδραγαθήματα. Ἐκεῖνο δέ, διά τό ὅποιον, φίλοι καί ἀδελφοί, εἴσθε μάλιστα ἀξιοθαύμαστοι, καί διά τό ὅποιον εὐλογεῖ καί ἡ ἀόρατος τοῦ Θεοῦ δύναμις τά ὄπλα σας, εἶναι ὅτι ἔχετε ἔμφυτον εἰς τήν καρδίαν σας τήν εὐτυχίαν ὅλης τῆς Ἑλλάδος. Διότι ποτέ δέν ὀρθοδοεῖ μήτε τέλος ἀγαθόν λαμβάνει, ὅστις φροντίζει μόνον τό ἴδιόν του συμφέρον καί ἀμελεῖ τήν σωτηρίαν τοῦ πλησίον του. Ναι, φίλοι μου καί ἀδελφοί, ἡ Ἑλλάς ὅλη, μέ τά δάκρυα εἰς τούς ὀφθαλμούς, ἐσᾶς βλέπει, εἰς ἐσᾶς καυχᾶται, ἀπό σᾶς παρηγορεῖται καί ἀπό σᾶς μετά τόν Θεόν ἐλπίζει τήν ἐλευθερίαν τῶν λοιπῶν αὐτῆς τέκνων καί ἀδελφῶν σας, ὅσοι ἀναστενάζουσιν ὑποκάτω εἰς τόν ἀνυπόφορον ζυγόν τῶν ἀχρειστάτων Ἀγαρηνῶν.

Ἀνδρίζεσθε λοιπόν καί κραταιοῦσθε, φίλοι καί ἀδελφοί, καί κρατεῖτε καλά τήν ἐλευθερίαν, τήν ὁποίαν ἐλάβετε κληρονομίαν ἀπό τούς προγόνους σας, ἕως οὗ νά ἐξαποστείλῃ ὁ Θεός τῶν Δυνάμεων, ὁ Κύριος Σαβαώθ, καμμίαν βοήθειαν ἀπό τῆς Εὐρώπης τά μέρη. Διότι κατὰ τό παρόν, ἀδελφοί μου, καθὼς ὁ ἀπεσταλμένος ἀπό σᾶς ἡμέτερος ὁμογενῆς τό ἐπληροφορήθη, ἐπειδὴ εἰρήνευσαν τῆς Εὐρώπης αἱ διχόνοιαι, ἀπό τούς Εὐρωπαϊούς ὀλίγη βοήθεια προσμένεται. Τοῦτο ὅμως

δέν πρέπει ποσῶς νά σᾶς ἀπελπίζη. Ὁ Θεός τῶν Δυνάμεων, ὅταν θέλῃ νά βοηθήσῃ, δέν βλέπει εἰς πλήθος ὄπλων καί στρατιωτῶν· ἀλλά στέλλει πρό προσώπου τῶν ἀγαπητῶν αὐτοῦ τέκνων τόν ἐξολοθρευτήν ἄγγελον καί τούς ἐνισχύει τόσον, ὥστε νά διώκῃ ἕνα χιλιούς. Λέγω, «ὅταν θέλῃ νά βοηθήσῃ», διότι, φίλοι καί ἀδελφοί, ὁ Θεός δέν βοηθεῖ παρά μόνους ἐκείνους, ὅσοι ἀληθινά ἀγαπῶσι τήν ἐλευθερίαν, καθὼς ἕως τώρα ἐκάμετε καί καθὼς εἶμαι βέβαιος ὅτι θέλετε πράξει καί εἰς τό ἐξῆς.

Τό ἐξεύρετε πολλά καλά, φίλοι καί ἀδελφοί καί δέν ἔχετε χρείαν νά τό μάθετε ἀπ' ἐμέ, ὅτι εἰς τόν τιμημένον ἄνθρωπον ὁ ὑπέρ τῆς ἐλευθερίας θάνατος εἶναι δόξα καί χαρά· ἡ δουλωμένη ζωὴ εἶναι ἡ μεγαλύτερα καταισχύνῃ καί ἡ πλέον ἀξιοθρήνητος δυστυχία, τήν ὁποίαν δύναται νά πάθῃ. Τά ἥρωϊκά σας ἀνδραγαθήματα ἐγνωρίσθησαν εἰς ὅλην τήν Εὐρώπην· ἡ Εὐρώπη ὅλη τά διηγεῖται καί τά θαυμάζει. Προσέχετε λοιπόν καλά, διά τοῦ Θεοῦ καί τῆς ἐλευθερίας τήν ἀγάπην καί συλλογισθῆτε πόσῃ ἐντροπήν καί καταισχύνῃν, πόσῃ λύπῃν καί ἀπελπισίαν θέλουν δοκιμάσει ὅλοι οἱ πολύπαθοι καί ταλαίπωροι Γραικοί, ἂν ἀκουσθῇ ὅτι οἱ ἥρωες τοῦ Σουλίου ἔγιναν δούλοι ἐνός ἀχρειστάτου τυράννου.

Ἀλλά τί λέγω, ΗΡΩΕΣ; Ἐάν δουλωθῆτε, δέν μένετε πλέον ἥρωες, ἀλλά γίνεσθε καί σεῖς καθὼς καί οἱ λοιποὶ δυστυχεῖς ἀδελφοί μας, τούς ὁποίους ὁ πλέον οὐτιδανός Τοῦρκος ἐμπορεῖ ν' ἀτιμάσῃ αὐτούς, τά τέκνα, τὰς γυναῖκας των, νά ξυλοκοπήσῃ ἢ καί νά σφάζῃ, καθὼς σφάζουσι τά ἄλογα κτήνη, χωρὶς ἐξέτασιν ἢ κρίσιν. Ὅσον δι' ἐμέ, φίλοι καί ἀδελφοί, μάρτυρα καλῶ τόν ἐπουράνιον Θεόν, ὅτι προτιμῶ νά σχισθῇ ἡ γῆ καί νά μέ καταπίῃ ζῶντα παρά νά ἀκούσω τοιαύτην καταισχύνῃν διά τό καύχημα τοῦ γένους μου, τούς γενναίους Σουλιώτας. Εἰς τόν ἐλεύθερον ἄνθρωπον τότε μόνον ἠθέλεν ἴσως εἶσθαι συγχωρημένον νά προδώσῃ τήν ἐλευθερίαν του, ἐάν οἱ δούλοι ἔζων αἰώνιοι εἰς τοῦτον τόν κόσμον ἀλλ' ἐπειδὴ καί ἐλεύθεροι καί δούλοι, καί ἀνδρεῖοι καί ἀνανδροί, ὅλοι ἔχομεν

* «Σημειώσεις εἰς τό Προσωρινόν Πολίτευμα τῆς Ἑλλάδος Ἀθῆναι 1877 σελ. 189 - 199 (Βιβλιοθήκη τῆς Βουλῆς ΙΔ. 4 Ν.Α.Δ. 1192).

νά πληρώσωμεν τό κοινόν χρέος, ἄλλος τώρα καί ἄλλος μετέπειτα, ὁ χρήσιμος ἄνθρωπος πρέπει νά προτιμᾷ τόν τιμημένον θάνατον παρά τήν καταφρονημένην ζωήν. Ἀπέθανε καί ὁ Δαρείος, ἀπέθανε καί ὁ Μιλτιάδης. Ὁ Δαρείος ἦτο ὁ πλουσιώτερος καί κραταιότερος βασιλεὺς τῆς Ἀσίας· παραβαλλόμενος μ' αὐτόν ὁ Μιλτιάδης δέν ἦτο παρά μετριωτάτης καταστάσεως πολίτης. Ἀλλά τίνος ὄνομα ἀκούεται; Τίνος ὄνομα δοξολογεῖται τήν σήμερον; Τοῦ βαρβάρου καί γυναικίδους τυράννου τῶν Περσῶν ἢ τοῦ γενναίου Μιλτιάδου; Καί πῶς τιμημένος ἄνθρωπος δέν ἤθελε προτιμῆσει νά εἶναι Μιλτιάδης, παρά νά ἀπολαύῃ τήν τρυφήν καί τόν πλοῦτον ὅλον τοῦ ἀνάνδρου Δαρείου;

Ἐγώ, φίλοι καί ἀδελφοί, δέν φοβοῦμαι νά μή νικηθῆτε ἀπό τά ὅπλα τῶν ἐχθρῶν σας· ὁ φόβος μου εἶναι νά μή σᾶς ἀπατήσῃ ἡ πανουργία των. Σεῖς εἴσθε ἄνθρωποι ἀπλῆς καί καλῆς ψυχῆς· ὁ δέ ἀντίδικός σας ὑπερβαίνει καί αὐτόν τόν διάβολον εἰς τήν πονηρίαν. Προσέχετε λοιπόν, διά τούς οἰκτιρμούς τοῦ Θεοῦ καί διά τήν ἀγάπην τῆς κοινῆς μητρός, τῆς Ἑλλάδος, ἀπό τās δολιότητας καί πανουργίας του. Ἡ ἀνδρεία εἶναι, θέβαια, μέγα δῶρον τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλά πρέπει νά εἶναι συνωδευμένη μέ τήν φρόνησιν· ἡ δέ φρόνησις αὐξάνει μάλιστα καί ἐνδυναμῶνται μέ τήν σπουδήν καί τήν μάθησιν τῶν γραμμάτων. Ὅθεν ἦτο καλόν καί ἀναγκαῖον πρᾶγμα νά κάμετε παντοίους τρόπους, ὅταν λάβετε ὀλίγην ἥσυχίαν, νά φέρετε εἰς τήν πατρίδα σας κανένα διδάσκαλον, νά διδάσκῃ τὰ φίλτατά σας τέκνα τήν ἐλληνικὴν γλῶσσαν. Ὅταν τῶν Σουλιωτῶν τά παλληκάρια μάθωσιν ἀπό ποίους προγόνους καταγόνται μήτε μέ δόλον μήτε μέ δύναμιν κανεῖς δέν θέλει ποτέ τούς νικήσει.

Καί πάλιν σᾶς τό μεταλέγω, φίλοι καί ἀδελφοί, ὁ ἐλεύθερος ἄνθρωπος εἶναι τό πλέον πολῦτιμον πρᾶγμα ἀφ' ὅσα σκεπάζει ὁ οὐρανός καί βλέπει ὁ ἥλιος· ὁ δούλος δέν ἀξίζει μήτ' ὅσον ψωμίον τρώγει. Ἐλπίζετε εἰς τοῦ Θεοῦ τήν βοήθειαν· ἔχετε ὁμόνοιαν καί ἀγάπην καί πίστιν ἀδελφικὴν ἀναμεταξύ σας καί ἐνθυμεῖσθε πάντοτε ὅτι ὁ Θεός ποτέ δέν ἀφήνει ἀβοηθήτους ἐκεί-

Ὁ θάνατος τοῦ Σουλιώτη ἀγωνιστῆ Λάμπρου Τζαβέλλα.
Ελαιογραφία ἀγνώστου, ἀντίγραφο ἔργο τοῦ L. Lipparini.
Ἐθνικὸ Ἱστορικὸ Μουσεῖο, Ἀθήνα.

νοους, ὅσοι πολεμοῦν ὑπὲρ τῆς πατρίδος των καί προτιμοῦν τόν θάνατον παρά τήν δουλείαν.

Ἵγιαίνετε, φίλτατοι ἥρωες καί ἀδελφοί καί σώζεσθε ἕως νά φθάσῃ τῆς Ἑλλάδος ἡ κοινὴ σωτηρία, ἡ ὁποία δέν εἶναι μακράν.

22 Ἀπριλίου 1803

Ὁ μέγας ἐπαινέτης καί ἐπιθυμητής
τῆς δόξης τῶν Σουλιωτῶν
ΚΟΡΑΗΣ

Σ.Σ.: Τήν παραπάνω ἐπιστολή ἀνέγνωσε ἡ ἡθοποιός Χριστίνα Γκόλλια, στήν πολὺ καλὴ ἐκδήλωση πού διοργάνωσαν τό σωματεῖο «ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΣΟΥΛΙΟΥ» καί ἡ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ», γιὰ τὰ 200 χρόνια ἀπὸ τήν αὐτοθυσία τῶν Σουλιωτῶν. Ἡ ἐκδήλωση ἔλαβε χώραν στήν αἴθουσα τῆς Ἱστορικῆς - Ἐθνολογικῆς Ἐταιρείας (Παλαιὰ Βουλῆ) μέ θέμα «ΜΝΗΜΗ ΣΟΥΛΙΟΥ»

Να μη φοβάσαι αρχόντισσα

Αιώνια αρχόντισσα, που είσ' η πιο μεγάλη
 απ' όλες τις αρχόντισσες, με τ' άπειρά σου κάλλη,
 που δεν μπορεί άλλη καμμιά αρχόντισσα να φθάσει,
 ζεις σε γαλάζιο ουρανό, σε θάλασσες, σε δάση,
 έχεις σοφία περισσή, δόξα και Παρθενώνες
 κι είσαι ο φάρος των λαών σε όλους τους αιώνες,
 μη φοβηθείς αρχόντισσες που ζουν σε ξένα μέρη,
 που 'χουν στολίδια ολόχρυσά στην κεφαλή, στο χέρι,
 που 'χουνε πλούτη αριθμητά και δύναμη μεγάλη,
 όμως χωρίς περίσκεψη, σοφία στο κεφάλι
 κάνουνε πράξεις άνομες, για να επικρατήσουν
 κι ο πλούτος είν' η έννοιά τους, έστω κι αν αδικήσουν
 και θέλουνε τη δόξα σου, δόξα τους να την κάνουν
 και να σε αφανίσουνε μέσα στο νου τους βάνουν.

Του κάκου όμως προσπαθούν, γιατί πολεμουμένη,
 εσύ νικάς και οι εχθροί χάνονται νικημένοι.
 Σε παραστέκουν οι θεοί· του Παντελόπτ' η κόρη,
 Θεά σοφίας Αθηνά, κραδαίνοντας το δόρυ,
 τα βήματά σου ακολουθεί κι όλο σε προστατεύει,
 απ' όποιο χέρι βέβηλο να βλάψει σε, γυρεύει.
 Μαζί σου είναι κι ο Χριστός κι η Παναγιά Παρθένα,
 που το Θεό αδιάκοπα παρακαλεί για σένα.
 Σε συντροφεύουν τα παιδιά που 'συ έχεις γεννήσει:
 Άλλα τ' ανθρώπου τη ζωή είχαν φιλοσοφήσει,
 όταν οι άλλοι οι λαοί άγριοι μεσ' στη φύση
 στα σπήλαια ετρέχανε, καθένας τους να ζήσει·
 δίδαξαν όλους τους λαούς το τι 'ναι ελευθερία,
 το τι σημαίνει ανθρωπισμός, το τι Δημοκρατία.
 Κι άλλα, της μάχης οι αετοί, που με καρδιά στα στήθια,
 εκάμαν κατορθώματα, που μοιάζουν «παραμύθια».
 Και τα πιο νέα σου παιδιά, Κέρβεροι, δεν θ' αφήσουν,
 τις «Σκύλες και τις Χάρυβδες...», να σε καταβροχθίσουν.

Να μη φοβάσαι· άντεξες τότε που δουλωμένη,
 στέναζες κατ' απ' το ζυγό, αιώνες κει δεμένη.
 Κι όσα σ' αρπάξαν βάρβαροι και τα κρατούν με βία,
 δικά σου θα ξαναγενούν, είναι βουλή του Δία.
 Οι άλλες οι αρχόντισσες, χάνονται με τα χρόνια·
 Σένα το πεπρωμένο σου είναι να ζεις αιώνια.
 Αθάνατη αρχόντισσα, Ελλάδα μου, προχώρα,
 στα πεπρωμένα σου Κυρά, όλου του κόσμου χώρα.

Ευσέβιος Βελ. Χούσος
 Αντγος ε.α.

ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΕΣ ΔΙΑΒΑΛΚΑΝΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Διαβάζοντας την πρόσκληση του Ίνστιτούτου Διαβαλκανικών Σχέσεων για συμμετοχή στο έτησιο (2003) Συνέδριό του, του οποίου το θέμα είναι «Οί Σχέσεις της Ελλάδος με τις Βαλκανικές Χώρες, Παρόν και Μέλλον», έσπευσα να επιστημάνω στον πρόεδρό του το ανέφικτο της ευδοώσεως του «Παρόντος και του Μέλλοντος» άνευ της προτάξεως του Παρελθόντος. Όμολογώ δέ ότι ή ιδέα δέν είναι δική μου, αλλά του Ρουμάνου ακαδημαϊκού N. Bănescu, του οποίου δημοσίευμα επιγράφεται «*Μεταξύ Ρουμάνων και Έλλήνων. Αυτό που μās διδάσκει το Παρελθόν*».¹

Επίσης, ύπενθυμίζω στους συνέδρους ότι διακεκριμένοι πολιτικοί και έγκριτοι επιστήμονες της Ρουμανίας, π.χ. οί Al. Sturdza, J. Haikin, N. Lorga, E. Lozovan, Adrian Fochi, άποστέργουν βαλκανικό χαρακτηρισμό. Ό πρώτος, άρχηγός κούλας κράτους, γαλλόγλωσση μελέτη του επιγράφει έντυπωσιακά: «*Η Ρουμανία δέν άνήκει στην καθ' αυτήν βαλκανική χερσόνησο ούτε ως έδαφος ούτε ως φυλή ούτε ως κράτος*».² Ό δεύτερος ειδικευμένος γεωγράφος δημοσιεύει στο πλέον ειδικό περιοδικό μονογραφία του με τίτλο «*Η Ρουμανία δέν είναι χώρα βαλκανική*».³ Ό τρίτος, μέγιστος πολιτικός, ύπουργός Έξωτερικών και πρωθυπουργός της Ρουμανίας, συνάμα δέ περιώνυμος ακαδημαϊκός και καθηγητής του Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου, δέν άπαντά καταφατικά στον Άλέξανδρο Παπαναστασίου, που τον καλεί στην Άθήνα σέ βαλκανικό συνέδριο. Ός αίτιολογία μη άποδοχής της προσκλήσεως επικαλείται τά έξης: «*Όσον άφορά έμās: ή είμαστε βαλκανικοί και τότε πρόπει να μετοικήσουμε από τά Καρπάθια ή είμαστε καρπαθιακοί και δέν έχουμε τίποτε στα Βαλκάνια. Άν και πολιτεύομαι, τουτο δέ με ύποχρεώνει σέ τόση άγνοια, όπως άλλους, που πήγανε στο Συνέδριο*».⁴ Ό τέταρτος, Ρουμάνος καθηγητής του Πανεπιστημίου Κοπεγχάγης, διατείνεται ότι ή ρουμανική γλώσσα δέν είναι βαλκανική.⁵ Ό πέμπτος, καθηγητής του Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου και ακαδημαϊκός, ύποστηρίζει ότι οί Ρουμάνοι ούτε έθνολογικά ούτε γεωγραφικά είναι βαλκανικός λαός.⁶

Όστόσο, διάσημοι εκπρόσωποι της ρουμανικής επιστήμης επιδίδονται με ζήλο στην ένδελεχη και ένδεδειγ-

μένη διερεύνηση των Σχέσεων του Έλληνισμού με τους λαούς των Βαλκανίων, τά όποια άρχικό όνομα επί πολλούς αιώνες έχουν **Ευρώπη**,⁷ όπως ήδη τον 6ο αι. μ.Χ. παρατηρεί ό διοικητής της και καθηγητής του Πανεπι-

στημίου Κωνσταντινουπόλεως⁸ Ίωάννης Λυδός.

Πρωτίστως τις άρχες των σχέσεων ό Ρουμάνος ακαδημαϊκός και διευθυντής του περιοδικού

«Όρφευς» V. Pârvan δέν άνάγει άπλως στο άπώτατο παρελθόν, αλλά και ταυτίζει με συγκεκριμένες αναφορές στον Όρφέα και στον Πέλοπα, Θράκα και Φρύγα, άντίστοιχα. Με βάση δέ τά Όμηρικά έπη και τά άρχαιολογικά εύρήματα χαρακτηριστικά συνάγει και κοινή έλληνική ταυτότητα.⁹ Πάλι ό Pârvan συγγράφει μελέτη, την όποία επιγράφει «*Η έλληνική και έλληνιστική διείσδυση στην κοιλάδα του Δουνάβεως*» και άποκαλύπτει τή μεγάλη επίδραση των Έλλήνων όνομάζοντας και τον Δούναβη ποταμό «έλληνικό».¹⁰

Μετά μισό περίπου αιώνα ό επίσης ακαδημαϊκός D. Pîrpidi βιβλίο του επιγράφει **Οί Έλληνες στον Κάτω Δούναβι από την άρχαϊκή έποχή έως τή ρωμαϊκή κατάκτηση**.¹¹ Μετά δέ τετραετία εκδίδει επιστημονικές ανακοινώσεις του σέ τόμο επιγραφόμενο **Βραχεία Σκυθικά, Έρευνες στις έλληνικές άποικίες των ρουμανικών άκτων της Μαύρης θάλασσας**, όπου μεταξύ πολλών άλλων προβάλλει τόσο την πολιτική σταδιοδρομία όσο και την πολιτισμική συμβολή του Άκορνίνωνος από τή Διονυσόπολη, ό όποιος είχε διατελέσει και «ύπουργός Έξωτερικών» του βασιλιά της Δακίας Βυρεβίστα.¹²

Στή διερεύνηση των Θρακικών προηγείται, ό ακαδημαϊκός I.I. Russu εκπονώντας διδακτορική διατριβή.¹³ Συνεχίζει δέ και διευρύνει τον κύκλο των σπουδών ό Βούλγαρος όμολογός του Al. Fol.¹⁴. Από κοινού οί ακαδημαϊκοί M. Garasanin και I. Nestor¹⁵ παρουσίασαν τους λαούς της ΝΑ Ευρώπης κατά την προρωμαϊκή περίοδο. Ειδικά δέ τους Ίλλυριούς, των όποιων κατονομάζει σχεδόν έκατό φήλα, σκιαγραφεί πάλι ό I.I. Russu.¹⁶ Άλλά γι' αυτούς έγκριτη μελέτη, ή όποία μεταφράστηκε και άγγλικά, συνέγραψε ή καθηγήτρια του Πανεπιστημίου Βελιγραδίου και άντεπιστέλλον μέλος της Άκαδημίας των Σκοπίων F. Papazoglou.¹⁷

Στον ίλλυρικό χώρο ίχνηλατούνται Έλληνες και μυ-

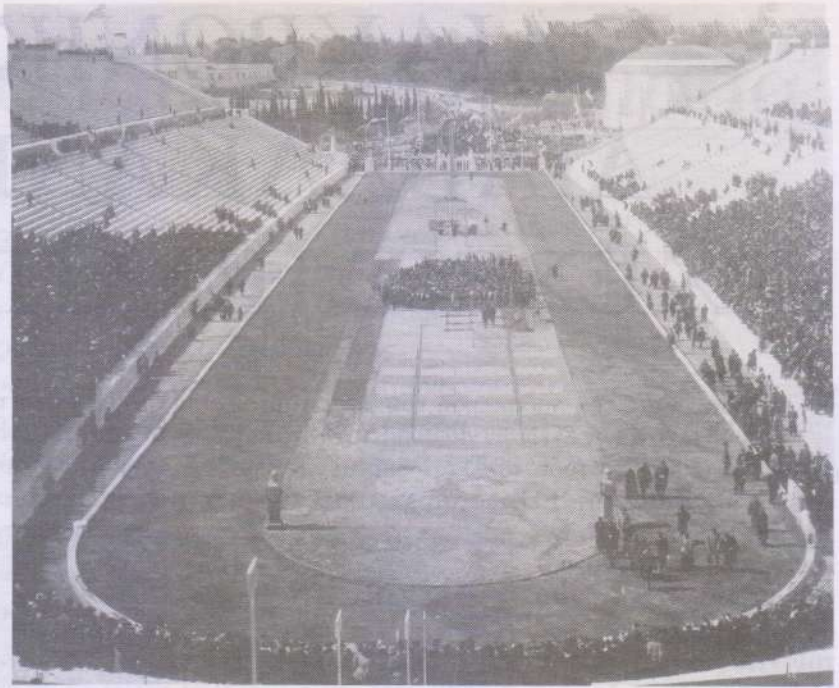
Του Άχ. Λαζάρου
Ρωμανιστή-Βαλκανολόγου,
Δρος Πανεπιστημίου Άθηνών,
r. chargé de cours à la Sorbonne (PARIS iv)

κηναϊκῶν χρόνων, Ἀργοναυτῶν, σύμφωνα με ἀνακοίνωση τοῦ Dujе Rendić Μίοσειν, «Οἱ Ἕλληνες στήν Ἀδριατική», ὅπου γίνεται λόγος καί γιά Ἕλληνες «ἰλλυρίζοντες». ¹⁸ Ὁ δέ P. Digonici στή συγγραφή του **Ἡ Δαλματία καί τὰ προβλήματα τῆς Ἀδριατικῆς** ¹⁹ μάς πληροφορεῖ ὅτι οἱ αὐτόχθονες τοῦ ἀδριατικοῦ χώρου τῆς Βαλκανικῆς ἀπομιμούμενοι τοὺς Ἕλληνες δημιουργοῦν ναυτικό, ἀσχολοῦνται μέ τό ἐμπόριο, ἀναπτύσσουν πνευματική ζωή, ὀργανώνονται πολιτικά. Εὐλόγα ὁ Ρουμάνος ἀκαδημαϊκός Radu Vulpe τονίζει ὅτι τὰ περισσότερα ἀπό τὰ ἐδάφη τῆς Βαλκανικῆς ὑπέστησαν τήν ἰσχυρή διεσδυσή τοῦ Ἑλληνισμοῦ πρὶν ἀκόμη περιληφθοῦν στή ρωμαϊκή αὐτοκρατορία. ²⁰ Αὐτό διαφαίνεται καί μέ τήν ἀνάλυση τῆς μετέπειτα Δαλματικῆς ἀπό τόν Vasile Pârvan, πού στή σύνθεσή της διακρίνει γλωσσικά στοιχεῖα λατινικῆς, ἰλλυρικῆς, ἐλληνικῆς. ²¹ Πράγματι

μάς καταπλήσσει ὁ καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου Πάδοβας Logenzo Braccesi ἐπιγράφοντας βιβλίο του **Ἀδριατικός Ἑλληνισμός**. ²² Εὐγλωττότερος δέ καί τολμηρότερος εἶναι ὁ τίτλος συμπληρωματικοῦ του **Ἑλληνικός Κόλπος**, ²³ ἐννοώντας τήν Ἀδριατική!

Ἀπό τοὺς Στράβωνα ²⁴ καί Προκόπιο ²⁵ τὰ ὄρια τοῦ συμπαγοῦς Ἑλληνισμοῦ μέ τοὺς Ἰλλυριοῦς ἐντοπιζοῦνται μέ σαφήνεια καί ἀκρίβεια στήν Ἐγνατία μέ ἀφετηρίες ἐπὶ τῶν ἀνατολικῶν ἀδριατικῶν ἀκτῶν τίς πόλεις Ἀπολλωνία καί Ἐπίδαμνο - Δυρράχιο. Ἐπιβεβαίωση τῶν πληροφοριῶν τοὺς ἀποθέτει καί ἡ Βουλγάρα Ljuba Ognepona ἀποδεικνύοντας ἐλληνική καί μάλιστα χριστιανική τήν ἀπό τό 1898 πιστευτή ὡς μοναδική «ἰλλυρική» ἐπιγραφή τῆς Χρυσουπόλεως (Σκουτάρεως, Σκόδρας). ²⁶ Γιά παλαιότερες καί ὑστερες ἐπιπτώσεις μετακινήσεων ἢ ἐγκαταστάσεων στά Βαλκάνια ποικιλοῦντων λαῶν καταγράφουν περιεκτικές παρατηρήσεις πάμπολλοι ἐπιστήμονες, π.χ. A. Gitti, J. Hatzfeld, B. Mitrea, N. Nicolanci, M. Parović - Pesikan, D. Rendić - Miocević, L. Robert, V. Vinja, Vl. Bazala κ.ἄ. Τοῦ τελευταίου τό δημοσίευμα, ἐπιγραφόμενο «Οἱ ἐπαφές μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων καί τοῦ Ζάγκρεμπ» εἶναι δηλωτικό τῶν δυνατοτήτων διευρύνσεως τῶν σπουδῶν. Ἦδη ὁ σλαβολόγος Γ. Σούλης δίνει δείγματα σημαντικά. Ἀλλά ἀληθινά αἰφνιδιάζει ὁ πολυτάλαντος ἐπίσκοπος Σεβίλλης Ἰσίδωρος μέ τήν ἐπιτόπια διαπίστωση ἀποκαλώντας τό Ἰλλυρικόν Graecia! ²⁷

Δέν ἀπουσιάζουν ἐμπερίστατες μελέτες καί γιά κατοπινούς αἰῶνες. Ἐνδεικτικά μνημονεύονται μερικοὶ συγγραφεῖς ²⁸, πού κυρίως ἔγραψαν γιά τή ΒΔ Βαλκανική. Π.χ. Διονύσιος Ζακυθηνός, Μ. Κωνσταντινίδης, Μ. Ι. Μανούσας, Α. Canini, L. Magrini, R. Puaux, ἰδίως

Τό Καλλιμάρμαρο Παναθηναϊκό Στάδιο πολλές φορές φιλοξένησε Βαλκάνιους ἀθλητές ἀμιλλώμενους.

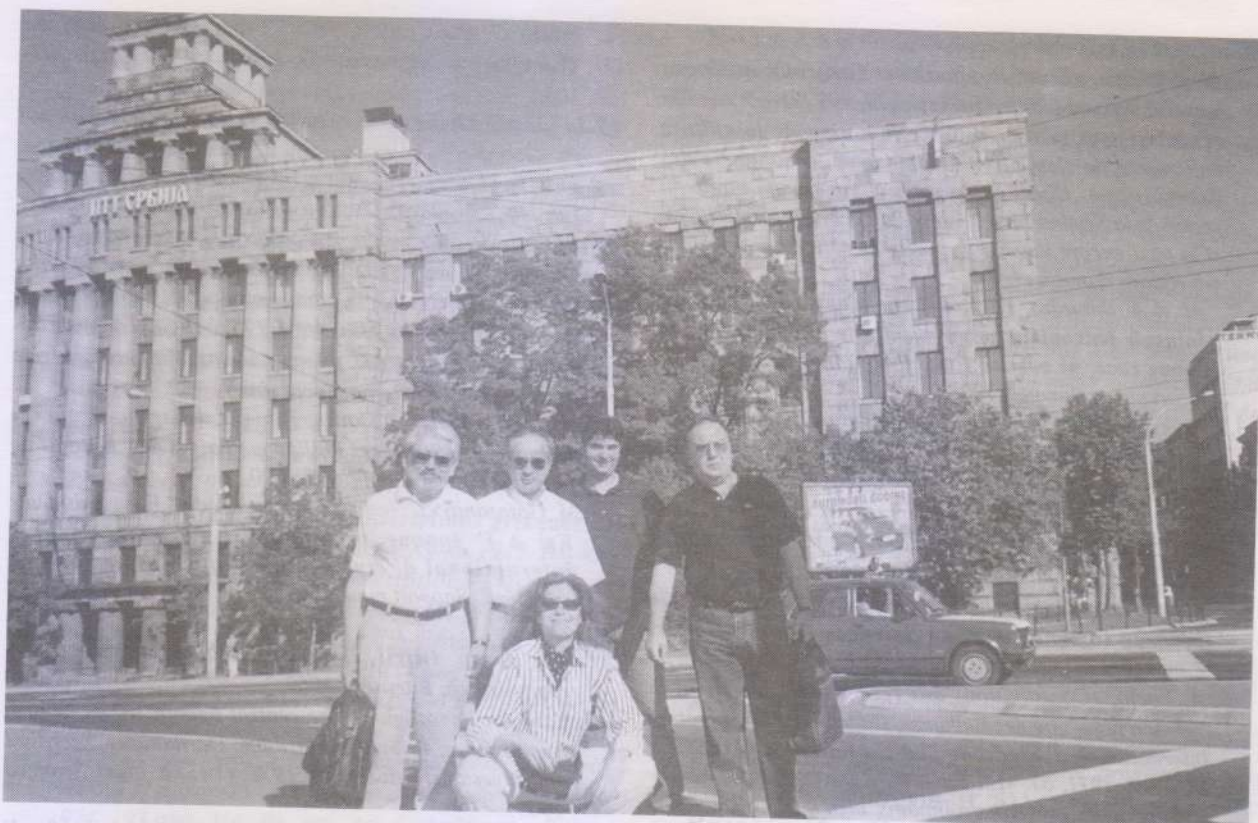
δέ ὁ ἀκραιφνῆς καί πολυτιτοῦχος Σκυπιτάρος Bascibey, ὁ ὁποῖος σέ γαλλόγλωσσο δημοσίευσμά του σκιαγραφεῖ ἀδρότατα τή χώρα του: «Μέ τόν ἀρχέγονο μικρό λαό της, διαιρημένο σέ τρεῖς μεγάλες θρησκείες, ἡ Ἀλβανία ἕως τώρα στερεῖται ἐθνικῆς συνειδήσεως. Κάθε κίνημά της ἐθνικό εἶναι ἐπίπλαστο, εἰσαγόμενο ἀπό τό ἐξωτερικό, πρὸ πάντων ἀπό τή Βιέννη.

— Ἀναγνωρίζουμε τόν ἐλληνικό χαρακτήρα τῆς νότιας Ἀλβανίας, ὅπου τό ὑπεραιωνόβιο πολιτισμικό ἔργο τῶν σχολῶν της κυριαρχεῖ ἠθικά καί ἐθνικά». ²⁹

Ὡς πρὸς τήν πολυμορφία, ἔκταση καί διάρκεια τῶν σχέσεων τοῦ Ἑλληνισμοῦ μέ τοὺς πληθυσμούς τῆς ἀνατολικῆς Βαλκανικῆς παραμένει ὡς ἀδιάσειστη ἀπόδειξη ἡ σειρά τῶν ἐλληνικῶν ἐπιγραφῶν, ἐπίτευγμα μέγιστο τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ G. Mihailov. ³⁰ Ὁ ἴδιος σοφός καθιστᾷ εὐχερέστερη τήν ἀξιοποίηση τοῦ ἐλληνικοῦ ἐπιγραφικοῦ ὑλικοῦ μέ πρόσθετη συγγραφή, τήν ὁποία ἐπιγράφει **Ἡ γλῶσσα τῶν ἐλληνικῶν ἐπιγραφῶν στή Βουλγαρία. Φωνητική καί Μορφολογία**. ³¹ Ἐπιστέγασμα δέ τοῦ ἔργου του εἶναι ἀνακοίνωσή του μέ τίτλο «Τό πρόβλημα ἐξελληνισμοῦ καί ἐκρωμαϊσμοῦ τῶν Θρακῶν». ³²

Ὁ Radu Vulpe ὡς σχολιαστής τῆς δευτέρας ἐκδόσεως τοῦ συγγράμματος τοῦ Pârvan *Οἱ ἀρχές τῆς ρωμαϊκῆς ζωῆς στά στόμα τοῦ Δουνάβεως*, ³³ ἐξηγεῖ πῶς πληθυσμοὶ τῆς περιοχῆς, τῶν ὁποίων οἱ μητρικῆς γλώσσες δέν διέθεταν γραφή, ἐκλατινίσθηκαν. Ἐπιπρόσθετα, στοὺς ἴδιους χώρους ἐντοπιζει καί Ἕλληνες, αὐτόχθονες καί ἐπῆλυδες, οἱ ὁποῖοι μετά τόν ἐκλατινισμό τῶν γειτόνων ἀλλογενῶν λατινοφωνοῦν ³⁴ καί αὐτοί, ἦτοι γίνονται Βλάχοι, ἐφ' ὅσον ὁ ὄρος σημαίνει λατινοφωνο. ³⁵

Τό φαινόμενο τῆς ἀλλαξογλωσσίας ἐπισυμβαίνει καί

Αντιπροσωπεία συνέδρων Έλλήνων Δικηγόρων στο Βελιγράδι κατά την περίοδο των Αμερικανικών βομβαρδισμών (Μάιος 1999) στο κτήριο του Ταχυδρομείου στο κέντρο του Βελιγραδίου.

σέ άλλους λαούς, που έχουνται άγρότερα κάτω του Δουνάβειος. Περίτεχα και περισπούδαστα ιστορεί ένα ό ακαδημαϊκός Διονύσιος Ζακυθινός σέ μελέτημά του έπιγραφόμενο «Οί Βούλγαροι άπό του έξελληνισμού είς τόν έκσλαβισμόν».³⁶ Έν τούτοις δέν στεροδνται έφεξής βασικών πολιτισμικών προσφορών του Βυζαντινού Έλληνισμού, όπως τούς άναφέρει ό καθηγητής τών Πανεπιστημίων Πράγας και Χάρβαντ Frantisek Dvornik: «Τό Βυζάντιον διέπλεσε τίς άπειθήρχητες φυλές τών Σέρβων, Βουλγάρων, Ρώσων, Κροατών και τίς διεμόρφωσε σέ έθνη. Τούς έδωσε τήν θρησκεία του, τούς θεσμούς του και τίς παραδόσεις του και έδίδαξε τούς άρχηγους των πώς νά κυβερνοούν τῶ όντι, τούς έδωσε τήν ουσία του πολιτισμού - τήν γραφήν και τήν φιλολογίαν».³⁷

Ό ακαδημαϊκός N. Loga σέ άρθρο του, έπιγραφόμενο «Προβλήματα βαλκανικά», τονίζει ότι «στή Βαλκανική υπάρχει ή ίδια έννοια άυτοκρατορίας, ή ίδια Όρθόδοξη Έκκλησία, ή ίδια λαϊκή τέχνη, οι ίδιες άνατολικές πολιτικές επιδράσεις με τίς ίδιες έπιπτώσεις».³⁸ Έλικαλείται δέ και πρόσφατη συναντίληψη τών όμολόγων του D. Angelon και St. Stefanescu. Μετά τριετία δημοσιεύει άυτότελές γαλλόγλωσσο μελέτημα με τίτλο «Ό κοινός χαρακτήρας τών θεσμών τής ΝΑ Ευρώπης»,³⁹ ώστε νά συμπεριλαμβάνεται και ή Ρουμανία.

Πάντως οι Βούλγαροι εδεργετοδνται πολιτισμικά και κατά τούς σκοτεινούς χρόνους τής τουρκοκρατίας.⁴⁰ Τής παιδείας, ή όποία διαχέεται σέ πολλές πόλεις και κωμοπόλεις τής Βουλγαρίας με τή λειτουργία

έλληνικών σχολών, π.χ. Σλίβεν, Κότελ, Σφιστόφ, Πλόβνιφ (Φιλιπούπολη), Τουρνόβου, Καρλόβου, Μελενίκου, Άσενοφγκράντ (Στενημάχου), Βάρνας, Σιοδμεν, Μεσημβρίας, Πάζαρτζικ, Τσεπελάρε, Σάμοκωφ, Άρπανάση, Μπουργκάς (Πύργου), Κιουστεντίλ, Άϊτος, Στάρα Ζαγόρα, Χασκόβου, Πέστερας, Άγγιάλου, Σωζοπόλεως...⁴¹, έπωφελοδνται όπωσδήποτε οι Βούλγαροι, καθώς και νέοι άλλων έθνοτήτων. Ό καθηγητής Alex. Balabanoff όμολογεί: «Η Βουλγαρία βρίσκεται κοντά στην πηγή. Και άν έχει κάτι μεγάλο στο παρελθόν της, τό χρωστάει σ' αυτή τή γειτονιά...».⁴² Άπτότερα και πληρέστερα άπεικονίζονται Πνευματικές και πολιτιστικές σχέσεις Έλλήνων και Βουλγάρων άπό τά μέσα του ΙΕ' έως τά μέσα του ΙΘ' αιώνα στόν τόμο τών Πρακτικών του Α' Έλληνοβουλγαρικού Συμποσίου.⁴³

Τελικά σέ παμβαλκανικό επίπεδο οι σχέσεις άναπαριστδνται άπλοϊκά και ύπέροχα άπό τό σπουδαίο περυσινό (2002) πεζοτράγουδο του Χρίστου Ζαφείρη, έπιγραφόμενο **Βαλκάνιος**:⁴⁴

Έμπορος στή Μοσχόπολη, στό Μοναστήρι ταχυδρόμος, γραμματικός στή Βάρνα, πρραματευτής στή Φιλιπούπολη, δάσκαλος στό Σεμπλίνο, ταγιαδόρος στό Κρούσοβο, ποταμιάνος στό Δούναβη, παπάς στήν Κορυτσά έκανε χρόνια, περπάτησε στούς δρόμους με τά σαχμισιά, είναι γραμμένος στά μητρώα τους.⁴⁵

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. N. Banescu, «Entre Roumains et Grecs. Ce que nous apprend le passé», *Νέα Πολιτική*, 9, 1937, 1055 κέ.: «un véritable pays géto-grec», «Cette action de la culture hellénique ne s'est point arrêtée avec la conquête des Romains». «A. Ulmetum, la vaste communauté rurale du centre de la Scythia Minor, on parlait et on écrivait le grec». «On peut encore longtemps parler de «Mix-hellènes» dans ces régions danubiennes».
2. Al. A.A. Stourdza, *La Roumanie n'appartient pas à la péninsule balkanique proprement dite ni comme sol, ni comme race, ni comme Etat*. (Mémoire à la Société de Géographie). Bucarest 1904.
3. J. Haikin, «România nu este o țară baltanică», *Buletinul Soc. Regale Române de Geografie*, 38, 1919, 232 κέ.
4. Ν. Γιόργκα, *Εικόνας από την σημερινή Ελλάδα και πέντε διαλέξεις για την σύγχρονη ελληνική ζωή*. Μετάφραση από τὸ ρουμανικό τῆς κας Μαρίκας Μανέσκου. Ἐκδόσεις «ΦΛΑΜΜΑ», Ἀθήνα 1931, 125.
5. E. Lozovan, «Onomastique roumaine et balkanique», *Vie Congrès International de Sciences Onomastiques*, München 1961, 225 σημ. 1.
6. A. Fochi, «Contributions aux recherches concernant la chanson populaire des Balkans», *Bulletin de l'Association Internationale d'Etudes du Sud-Est Européen (AIESEE)*, IX 1 - 2, 1971, 81: «En échange, l'ouvrage d' Ikononov comprend des proverbes roumains, bien que les Roumains ne soient, ni par leur origine, ni par leur habitat, un peuple balkanique...».
7. Ἰωάννης Λυδός, *Περὶ τῶν ἀρχῶν τῆς Ῥωμαίων πολιτείας*. 261, 68 (Bonn.). Lozovan, «Byzance et la Romanité scythique», *Revue des Etudes Roumaines*, 5 - 6, 1960, 223. Cicerone Poghirc, «Romanisation linguistique et culturelle dans les Balkans», *Les Aroumains*, INALCO, 1989, 34: «...les gens habitant d' Europe» (c' est-à-dire, la péninsule balkanique)...».
8. Michel Dubuisson, «Y a-t-il une politique linguistique romaine?», *Ktéma*, 7, 1982, 195 σημ. 41. Συνακόλουθα εἶχε πρόσβαση καὶ στὰ Ἀρχεῖα. βλ. E. Flintoff, «Varro in the Works of John of Lydia», *Atti Congresso Internazionale. Studi Varroniani*. Rieti 1976, 365 - 377.
9. βλ. *Orpheus*, 2, 1926, 1.
10. V. Pârvan, *La pénétration hellénique et hellénistique dans la vallée du Danube*, Bucarest 1923, 27: «Ce qui est, en tout cas très sûr, c' est que vers 500 av. J. Chr. le Danube, jusqu' au confluent du Sereth, était une rivière grecque...».
11. D.M. Pippidi, *I Greci nel basso Danubio dall' età arcaica alla conquista romana*. Il Saggiatore, Milano 1971, βλ. καὶ Ἀχ. Γ. Λαζάρου, *Τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα στὸν Δούναβη, φορεῖς καὶ ὑπέρμαχοι πολιτισμοῦ*. Ἐκδόσεις τοῦ Ναυτικοῦ Μουσείου τῆς Ἑλλάδος. Ἀθήνα 1974, ὅπου πρόσθετη βιβλιογραφία.
12. D.M. Pippidi, *Scythica minora, Recherches sur les colonies grecques du littoral roumain de la Mer Noire*, Bucaresti - Amsterdam 1975. Ἐπίσης ρουμανιστὴ D. M. Pippidi, *Contributii la istoria veche a României*, Bucaresti 1967, 217 - 298. Γιὰ τὸν ἴδιο Διονισοπολίτη βλ. V. Pârvan, *Dacia*, Bucaresti 1972, 99. R. Vulpe, *Studia Thracologica*, Bucaresti 1976, 44. Γιὰ δύο προσωπικότητες τῶν πρωτορωμαϊκῶν χρόνων, τὸν Κρίτωνα καὶ τὸν Ἀπολλόδωρο, βλ. *Cahiers Balkaniques*. No 25. *Les Oubliés des Balkans. Actes du Colloque du 24 au 26 Octobre* 1977. INALCO [Paris 1998], 78 - 79 σημ. 107 καὶ 108, καὶ *Ἡπειρωτικὰ Χρονικά*, 33, 1998 - 1999, 27 σημ. 107 - 108.
13. I.I. Russu, *Limba traco - dacilor*. Bucaresti 1967. Πβ. καὶ Vl. Georgiev, «L' état actuel de la linguistique thrace. Thrace et Dace», *Πε Congrès International de Thracologie*, Ed. Nagiard, 1982, 29, ὅπου μετὰ συγκριτικὴ μελέτη σχετικὴ μὲ τίς γλώσσες θρακικὴ, δακικὴ, φρυγικὴ ὁ Βούλγαρος ἀκαδημαϊκὸς διαβεβαιώνει: «...ce sont des langues indo-européennes autonomes». Ἡ ὑπογράμμιση δική του. Ἐπί πλέον, αὐτόθι, 174, ὁ Β. Simeonov ἐπαναφέρει τὸν ἐπιμερισμό. «Nous pouvons affirmer que le gète est une langue balkanique séparée».
14. Al. Fol, «Aperçu historiographique des tribus Thraces» *Pulpudeva I. Semaines Philippopolitaines de l'histoi et de la culture Thrace*, Sofia 1976, 10.
15. M. Garasanin - I. Nestor, «Les peuples de l' Europe du Sud-Est à l' époque préromaine», *Premier Congrès international d' études balkaniques et du Sud-Est européen, Rapport pour la séance plénière*, Sofia 1966, 20 κέ.
16. I.I. Russu, *Illirii, Istoria - limba si onomastica - romanizarea*, Bucaresti 1969.
17. Fanoula Papazoglou, *The central balkan tribus in pre-roman times: Triballi, Autariatae, Dardanians, Scordisci and Moesians*. Amsterdam 1978. (1η ἔκδ. σερβ. Serajevo 1969).
18. D. Rendić Miočević, «I. Greci in Adriatico», *Studi Romagnoli*, 13, 1962, 39 - 56.
19. P. Digović, *La Dalmatie et les problèmes de l' Adriatique*, Lausanne 1944, 64.
20. Vulpe, ἔ.ἀ., 300: «...la plupart des territoires... avaient subi la forte pénétration de l' hellénisme avant d' être inclus dans l' Empire romain».
21. Parvan, *Dacia*, 140: «Latina lor este excelentă. Rasa lor e amestecata: illiro-italo-greacă».
22. L. Braccesi, *Grecità adriatica*. Bologna 1971. 2η ἔκδ. 1977.
23. L. Braccesi, *Hellenikòs Kolpos, Supplemento a Grecità adriatica*. Roma 2001.
24. Στράβ. VII, 323: «Ταύτην δὴ τὴν ὁδὸν [Ἐγνατία] ἐκ τῶν περὶ τὴν Ἐπίδαμνον καὶ τὴν Ἀπολλωνίαν τόπων ἰοῦσιν ἐν δεξιᾷ μὲν ἐστὶ τὰ Ἡπειρωτικὰ ἔθνη κλυζόμενα τῷ Σικελικῷ πελάγει μέχρι τοῦ Ἀμβροακικοῦ κόλπου, ἐν ἀριστερᾷ δὲ τὰ ὄρη τὰ τῶν Ἰλλυριῶν...».
25. Ὅσα ἀναφέρει ὁ Στράβων, μετὰ πέντε αἰῶνες ἐπιβεβαιώνει ὁ ἱστορικὸς τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ Προκόπιος, τὸν ὁποῖο μὲ Ἀνακοίνωση σὲ Συνέδριο Ἰλλυρολογικὸ ἐπικαλεῖται ὁ καθηγητὴς Vl. Popović, «L' Albanie pendant la basse Antiquité», *Les Illyriens et les Albanais*, Beograd 1988, 254: «Selon l' historien grec [Procopé de Césarée], les Epirotes étaient établis jusqu' à Epidamnus, ἢ νῦν Δυρράχιον καλεῖται (BV III, 11, 8)».
26. L. Ognenova, «Nouvelle interprétation de l' inscription «illyrienne» d' Albanie», *Bulletin de Correspondance Hellénique*, 83, 1959, 798 - 799.
27. Ἐπὶ μέρους παραπομπὲς γιὰ τὸν καθένα ἀπὸ τοὺς προαναφερομένους βλ. Ach. G. Lazarou, «Die Mazedo - Aromunen». *Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν Ν'* (1999 - 2000), 357 - 358, καὶ αὐτοτελὲς ἀνάτυπο μὲ πρόλογο καὶ εὑρετήρια.

28. Βιβλιογραφικές ενδείξεις βλ. 'Αχ. Γ. Λαζάρου, «'Από την 'Αρμανία των 'Ελλήνων στη Romania των Δακών», 'Ηπειρωτικό 'Ημερολόγιο ΙΗ', 1997, 18 και σημ. 69, 70. Εύρύτερη βιβλιογραφία βλ. Paul H. Stahl, *Tribuni si sate din Sud-Estul Europei*. Bucuresti 2000.
29. Basri-bey, Ancien Député au Parlement ottoman, Président du second Gouvernement national albanais et Chef du Pouvoir Exécutif ad interim (1915 - 1916). Interné dans les garnisons austro-hon-groises (1916 - 1918), *L' Orient débalkanisé et l' Albanie. Origine des dernières Guerres et Paix future*, s.l.n.d., 5. Γενική σκιαγράφηση και τεκμηρίωση βλ. 'Αχ. Γ. Λαζάρου, «'Αλβανία», *Νέα 'Εστία*, 'Αφιέρωμα στους λαούς της Χερσονήσου του Αίμου, Χριστούγεννα 1994, 80 - 97, 89β
30. G. Mihailov, *Inscriptiones Graecae in Bulgaria repertae, I - IV, Serdicae 1956 - 1966*, F, 1970.
31. G. Mihailov, *La langue des inscriptions grecques en Bulgarie. Phonétique et morphologie*, Sofia 1943. Βλ. και S. Stati, «La langue des inscriptions grecques de Dobroudja», *Linguistique Balkanique*, 6, 1963, 29 - 33.
32. G. Mihailov, «Le problème de l' hellénisation et de la romanisation des Thraces», *IIe Congrès Intern. de Thracologie*, 437 - 444. 'Ο ίδιος, «Problèmes de la mythologie et de la religion thraces», *Pulpudeva, I*, 71 - 80.
33. V. Parvan, *Inceputurile vietii romane la gurile Dunarii*, Editia a II-a îngrijită și adnotată de R. Vulpe. Bucuresti 1974, 193 σημ. 314. Βλ. και 'Αχ. Γ. Λαζάρου, «'Εθνολογικά και πολιτισμικά Βαλκανικής», *Πλάτων*, 49, 1997, 181, όπου η σημείωση του Vulpe μεταφρασμένη στην ελληνική γλώσσα.
34. Για πρακτικούς σκοπούς. Βλ. και M. Dubuisson, «Utraque lingua», *Antiquité Classique*, 50, 1981, 282.
35. C. Höeg, *Les Saracatsanes, une tribu nomade grecque, I*. Paris - Copenhage 1925, 74 - 75: «...le mot Βλάχος... originairement n'est que le nom propre du peuple de langue romane qui habite les Balkans...». Βλ. και 'Αχ. Γ. Λαζάρου, «Σαρακατσάνοι. Ρουμανικές και άλλες θέσεις για την καταγωγή», *Παργασός*, 40, 1998, 284 - 312, και αυτότελές ανάπτυπο με πρόλογο και εύρητηρια, 'Αθήναι 1999.
36. Πρακτικά της 'Ακαδημίας 'Αθηνών (ΠΑΑ), 56, 1981, Β', 229 - 240, πίν. I - IX. 'Επίσης D. Zakythinis, «La synthèse byzantine», *Les peuples de l' Europe du Sud-Est...*, *Ier Congrès Intern. des Etudes Balkaniques*, Sofia 1966, 20: «...monument le plus considérable de l' époque est sans doute cette série d' inscriptions protobulgares. On entend par ce terme les textes épigraphiques, rédigés en langue grecque par ordre des khans bulgares, depuis le règne de Tervel (701 - 718) jusqu' au baptême de Boris - Michel (865)... Tous ces monuments épigraphiques, précieux en soi comme une source historique et comme un échantillon de la langue populaire, acquièrent une grande valeur comme des témoins d' une expérience culturelle. Nous sommes d' accord aujourd' hui qu' ils ont été écrits par des Grecs, Grecs indigènes, réfugiés ou captifs, Grecs locaux...». Βέβαια είναι πολύ αρχαιότερο το παράδειγμα εξελληνίσεως γετικού φύλου παραδουναβίων χωρών, το οποίο παραθέτει ο V. Pârvan, *Getica. O protoistoric a Daciei*, Bucuresti 1925, 6. 'Ο ακαδημαϊκός Athanase Joja στην ισχυρή ελληνική επίδραση αποδίδει και τον βαθύ ἐκρωματισμό των Δακών. Πβ. *Revue roumaine*, 3, 1966, 5: «Cette action fut facilitée par les contacts préexistants des Daces avec la culture des Grecs établis dans la Dobroudja».
37. F. Dvornik, *Les Slaves, Byzance et Rome au IXe siècle, II*, Paris 1928, και Π.Π. Χαράνης, 'Η εξέλιξις τῶν βυζαντινῶν σπουδῶν εἰς τὰς 'Ηνωμένας Πολιτείας, Θεσσαλονίκη 1973, 18 και 34. 'Ο Joja ἀξιολογεῖ και τὸν παράγοντα 'Εκκλησία. Πβ., ἔ.ἀ., 7: «Par l' intermédiaire de l' Eglise une forte influence byzantine contribue à parfaire la physionomie morale du peuple roumain. Byzance a influencé les peuples de religion orthodoxe. L' intensité de sa vie spirituelle a imprimé à ces peuples une marque profonde, renforçant l' influence hellénique déjà subie». Βλ. και *Actes du Colloque International de Civilisations Balkaniques*, Commission Nationale Roumaine pour l' UNESCO, Sinaia, 8 - 14, juillet 1962, 114, όπου ὁ D. Zakythinis τονίζει: «l' Empire byzantin a toujours été un puissant foyer d' irradiation. C' est par son canal que les parties les plus reculées du continent et des îles adjacentes ont reçu l' héritage de l' Hellenisme».
38. N. Iorga, «Probleme balcanice», *Neamul românesc*, 64, 1926.
39. N. Iorga, *Le caractère commun des institutions du sud-est européen*, Paris 1929.
40. Αὐτὸ ἰσχύει ἀσύγκριτα περισσότερο και γιὰ τοὺς Ρουμάνους. Πλούσια βιβλιογραφία, ἰδίως ρουμανική, βλ. Γεώργιος 'Αχ. Λαζάρου, 'Η 'Ελληνική 'Ιατρική στὶς Παραδουναβίες 'Ηγεμονίες. 'Η δράση τῶν 'Ελλήνων 'Ιατροφιλοσόφων στὴν εὐρωπαϊκὴ διασπορὰ ἀπὸ τὴν 'Αλωση ὡς τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνα. 'Αθήνα 1999, 267 - 292, και Κεφάλαιο «Προσφορά τοῦ 'Ελληνισμοῦ στὴ Ρουμανία» ἐν 'Αχ. Γ. Λαζάρου, 'Εθνικά Θέματα και κρατικὴ ἀκηδία. 'Εκδόσεις, Πελασγός. [Ἀθήναι 2002], 75 - 105.
41. Π.Χ. Χαρτομασιδης, *Τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα στὴ Βουλγαρία στὰ τέλη XVIII και ἀρχές XIX αἰῶνα*, ἄ.τ., 1985. Nadja Danova, «Les livres grecs de la bibliothèque d' Ivan Dobrovski», *Etudes Balkaniques*, 3 - 4, 1992.
42. A. Balabanoff, «'Η Βουλγαρία και ὁ κλασικὸς πολιτισμὸς», *Νέα 'Εστία*, 22, 1937, 975.
43. 188 - 'Ιδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου. Θεσσαλονίκη 1980.
44. Χρῖστος Ζαφειρης, 'Επισκευαστὴς ἀναμνήσεων. Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη, 2002, 23. 'Ο ἴδιος, *Βαλκάνιος Πραματευτής. 'Οδοιπορία μνήμης σὲ ἑλληνικὲς κοινότητες και παροικίες*. 'Εξάντας 'Εκδοτικὴ Α.Ε. 'Αθήνα 1998, και *Παργασός*, 41, 1999, 419 - 422.
45. Βλ. Tr. Stoianovich, «'Ο κατακτητὴς ὀρθόδοξος βαλκάνιος ἔμπορος», 'Η οικονομικὴ δομὴ τῶν βαλκανικῶν χωρῶν στὰ χρόνια τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας ιε' - ιθ' αἰ. «Μέλισσα», 1979. 'Επίσης Οἱ 'Ελληνες τῆς Βουλγαρίας. 'Ενα ἱστορικὸ τμήμα τοῦ περιφερειακοῦ 'Ελληνισμοῦ. 'Ιδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου - Πανελλήνια 'Ομοσπονδία Συλλόγων 'Ανατολικῆς Ρωμυλίας, Θεσσαλονίκη 1992. Τὸ ἐνιαῖο πολιτισμικὰ ἐκτείνεται πέρα τοῦ Βαλκανικοῦ χώρου, στὸ σύνολο τῆς Εὐρώπης, μάλιστα διαχρονικά. Βασικὴ βιβλιογραφία βλ. 'Αχ. Γ. Λαζάρου, «'Απὸ τὴν 'Αλωση τῆς Πόλης στὴν 'Αναγέννηση τῆς Εὐρώπης», *νέα 'Ελλοπία*, 5 (28), 1996, 57 - 60.

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΡΙΤΗ ΧΙΛΙΕΤΙΑ

Του Σαράντου Ι. Καργάκου

Συγγραφέα - Ιστορικού

Πολλοί, όταν αναφέρονται στον Έλληνισμό και την Όρθοδοξία, όμιλούν για δύο έννοιες. Προσωπικά, δέν αποδέχομαι αυτόν τόν δυϊσμό, πού μερικοί μάλιστα εξακολουθούν νά βλέπουν μανιχαϊστικά σάν ένα δίπολο αντιμαχομένων δυνάμεων. Τό ποιά είναι ή δύναμη τού καλού ή τού κακού καθέναν τό όρίζει μέ βάση τήν όπτική πού βλέπει τά πράγματα. Η θεώρηση αυτή είναι δογματοπαγής, σχηματική και μονομερής. Ο Έλληνισμός και ό Χριστιανισμός ύπήρξαν δύο τεράστια πνευματικά ρεύματα πού, όταν κάποτε συναντήθηκαν, συγκρούστηκαν, όπως συμβαίνει μέ δύο μεγάλα ποτάμια ύδάτινα ρεύματα, πού έρχονται από ψηλά και σέ κάποιο σημείο χαμηλά ένώνονται. Για ένα διάστημα ή σύγκρουση τών νερών συνεχίζεται, σχηματίζονται δί-νες, άλλ' άκολουθώς τά νερά συνενώνονται και άποτελούν ένα πλατύ ποτάμι.

Τό ίδιο έγινε και μέ τή συνάντηση Έλληνισμού και Χριστιανισμού. Οί τριβές και οί προστριβές ύπήρξαν πολλές. Όμως γνώρισμα τού έλληνικού πνεύματος είναι ή διαλεκτική: θέση - αντίθεση - σύνθεση. Ο Έλληνισμός και ό Χριστιανισμός σχημάτισαν ένα είδος «μισγάγκειας», χωρίς άπόλυτο τοπικό ή χρονολογικό προσδιορισμό. Από τή συνένωση αυτή προέκυψε ή έλληνοχριστιανική παράδοση, πού έχει ως θρησκευτική έκφραση τήν Όρθοδοξία. Για μένα -και πάλι όμιλώ προσωπικά- τό Όρθόδοξο δέν είναι μόνο θρησκευτικός αλλά και έθνικός προσδιορισμός. Προσδιορίζει τήν έθνική μου ταυτότητα. Γι' αυτό, όταν αντίτιθε-μαι στίς νέες ταυτότητες,

Πίνακας τού Θέμη Τσιρώνη «Η Παναγία»

πού δέν έχουν ένδειξη θρησκευματος, δέν τό κάνω για θρησκευτικούς μόνο λόγους αλλά και πολιτικούς. Η έλληνικό-τητα στή μορφή πού τή βιώσαμε επί δύο χιλιετίες, χωρίς τήν Όρθοδοξία, θά είναι μία άνάπηρη έλληνικότητα.

Η Όρθοδοξία δέν συνιστά άρνηση τής έλληνικότητας. Όπως σωστά ύποστήριξε ένας Ρώσος θεολόγος, ό Έλληνισμός ολοκληρώθηκε μέσα στην Έκκλησία. Και έννοει προφανώς τήν Όρθόδοξη Έκκλησία. Ο Γ. Θεοτοκάς, ένα πολύ ευαίσθητο και όξυδερκές πνεύμα, έγραψε κάποτε ότι ή Όρθοδοξία στά μάτια τού έλληνικού λαού, είναι θρησκεία έθνική, συνυφασμένη άξεδιάλυτα μέ τά ήθη και τόν όμαδικό χαρακτήρα του, μέ

τό κλίμα και τό άρωμα του τόπου, μέ τά τοπία του, μέ τήν οικογενειακή του ζωή και μέ τά γυρίσματα τών έποχών τής χρονιάς. Είναι, λοιπόν, έδραία ή πεποίθησή μου πώς άν πρόκειται νά μιλήσουμε γιά τό μέλλον τής Όρθοδοξίας, θά πρέπει ν' αναφερθούμε και στό μέλλον του Έλληνισμού. Γιατί δέν νοείται τό ένα χωρίς τό άλλο. Ούτε είναι άλλωστε τυχαίο ότι από τή στιγμή πού ολοκληρώνεται ή συνταύτιση Έλληνισμού και Όρθοδοξίας, έμβλημα τής Έλληνικής Αυτοκρατορίας τής Χριστιανικής Ανατολής γίνεται ο **δικέφαλος άετός**. Στή συνειδήσή μου τό έμβλημα αυτό εκφράζει τή σύζευξη του Έλληνισμού και του Χριστιανισμού στην όρθόδοξη έκφρασή του.

★ ★

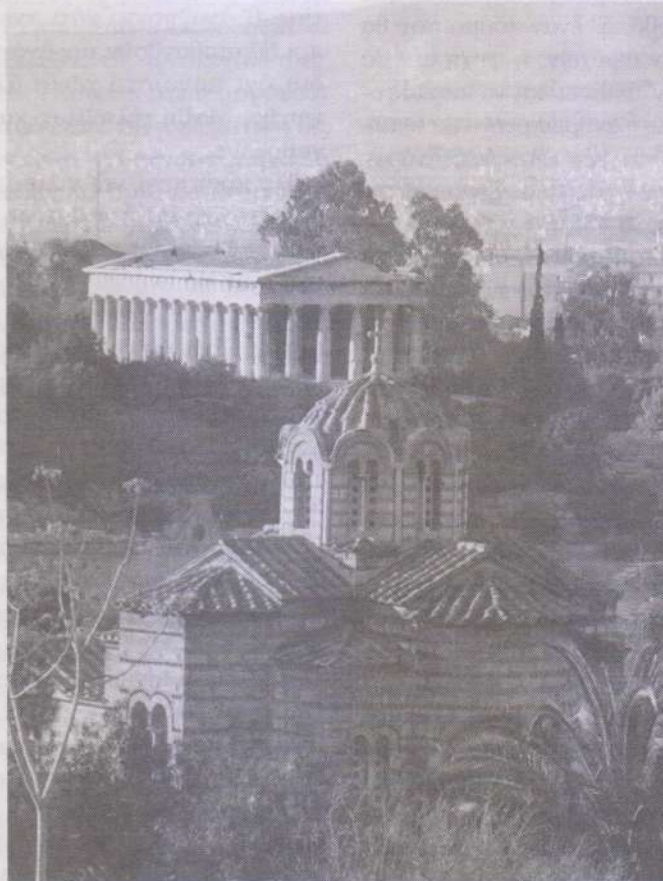
Θεώρησα αναγκαία αυτή τήν εν είδει προοιμίου «έξομολόγηση», γιά νά κάνω σαφέστερη τήν απάντησή μου στό ακόλουθο ερώτημα: ποιό θά είναι τό μέλλον Έλληνισμού και Όρθοδοξίας στον σύγχρονο κόσμο και κατά τήν τρίτη χιλιετία: Έν πρώτοις όφείλω νά παρατηρήσω πώς **ό,τι είναι παρελθόν, δέν σημαίνει ότι δέν είναι και μέλλον**. Η ζωή δέν τεμαχίζεται συνεχίζεται. Κι ακόμη τό παρελθόν του Έλληνισμού, αλλά και τής Όρθοδοξίας, είναι μικρό σέ σχέση μέ τό μέλλον τους. Δύο και τρεις χιλιετίες είναι ένας μικρός ψίθυρος στό μεγάλο ώρολόγιο τών αιώνων. Άρκεί νά μή βλέπουμε τά πράγματα μέσα από τό πρίσμα τής ατομικής μας **μικροβιότητας**. Όταν ο άνθρωπος βλέπει τά πράγματα sub specie aeternitatis, γίνεται μακρόβιος, όταν τά βλέπει από τή σκοπιά τής ατομικής του φθαρτότητας γίνεται **μικρόβιος**.

Πολλοί, κατά τούς τρεις τελευταίους αιώνες, προέβλεψαν τόν θάνατο τής θρησκείας και είδαν τήν έπιστήμη σάν νέο Μεσσία. «Τό λίκνο κάθε έπιστήμης είναι τριγυρισμένο από νεκρούς θεολόγους, όπως εκείνο του Ηρακλή ήταν τριγυρισμένο από νεκρά φίδια», έγραψε ο Τζούλιαν Χάξλεϋ. Στά τέλη του 19ου αιώνα ο Νίτσε προέβλεψε τόν θάνατο του Θεού. Στόν επίλο-

γο του 20ου και τήν αύγή του 21ου αιώνα βλέπουμε μία έξαρση τής θρησκευτικότητας, ακόμη και σέ νοσηρές μορφές. Πολλοί διανοητές, πού μελετούν τά φαινόμενα μέ διακοπές, θά ύποχρεθούν νά μιλήσουν, ενώ εισερχόμαστε, εισήλθαμε ήδη, στην τρίτη χιλιετία, γιά μία **άνα-γέννηση** του Θεού ή γιά **άνα-γέννηση** τής θρησκείας. Ωσαν δηλαδή ο Θεός νά είχε αποθάνει και ξαφνικά αναστήθηκε! Κι όμως αυτές οι φαιδρότητες, πού θά πάρουν έπιστημονικοφανή χαρακτηρισρα και θά προβληθούν σάν μεγάλες διανοητικές συλλήψεις, θυμίζουν τόν πετεινό του μύθου πού νόμιζε ότι ξεμερώνει, έπειδή λαλούσε αυτός. Η θρησκεία ύπηρεξε άπλως οι διανοητές αυτοί δέν τήν έβλεπαν, έπειδή είχαν στραμμένο τό βλέμμα προς άλλα όράματα. Τώρα πού τά όράματα αυτά, μαζί μέ τίς ιδεολογίες πού τά εξέφρασαν, κατέρρευσαν, μέ έκπληξη διαπιστώνουν τήν ύπαρξη θρησκείας και εκλαμβάνουν τήν στροφή του κόσμου προς τήν Εκκλησία ιδίως τών νέων, σάν αναβίωση τής θρησκείας. Άπλως αυτό πού θεωρούν αναβίωση είναι μία αναθέριμανση του θρησκευτικού συναισθήματος.

Κάτι ανάλογο ύποστηρίχθηκε και γιά τόν Έλληνισμό, ιδίως μετά τόν Β' Παγκόσμιο πόλεμο. Όπως είπε Γάλλος διανοητής, αρκετά σηκώσαμε τόν ζυγό του έλληνικού πνεύματος. Και δοκίμασαν νά τόν αποτινάξουν. Τά αρχαία έλληνικά, μέ «πρωτοπόρα» πάντα τήν Ελλάδα, τή χώρα τής «φαιδράς πορτοκα-

λέας» και τών φαιδρών άποφάσεων, καταργήθηκαν σάν αναχρονιστικά, έδρες κλασικών σπουδών καταργήθηκαν, οι έλληνικές σπουδές ύποτιμήθηκαν, ενώ στην Άμερική έξακολουθούν νά έχουν πέραση οι θεωρίες του Μπέρναλ περι «Μαύρης Άθηνάς», ότι δηλαδή ο έλληνικός πολιτισμός είναι αφρικανικός πολιτισμός! Υπό αυτές τίς συνθήκες θά πίστευε κανείς πώς γιά τόν Έλληνισμό ισχύει ο καβαφικός στίχος: «Δέν έχει πλοίο γιά σέ δέν έχει όδό». Δυστυχώς -γι' αυτούς βέβαια- οι έραστές τής προόδου έχουν τήν όραση τών σκαθαριών. Βλέπουν αυτό πού είναι κοντά. Η πνευματική μυωπία τούς κάνει νά πιστεύ-

Έλληνισμός - Χριστιανισμός: ή θεία σύζευξη

ουν πώς, ό,τι δέν βλέπουν, δέν ύπάρχει. Όπως θά έλεγε και πάλιν ό Καβάφης, «δέν άκοϋν τήν βοήν τών πλησιαζόντων γεγονότων». Γι' αυτό δέν αισθάνονται τήν ζωοποιού και γονιμοποιού παρουσία του Έλληνισμού και του Χριστιανισμού, πού δροϋν στά ύπόγεια τής Ιστορίας, δημιουργικά σέ μία άρρηκτη όργανική συνέχεια.

Αυτό πού καταχρηστικά όνομάζεται δυτικός πολιτισμός στηρίζεται σέ δύο άξονες, τόν Έλληνισμό και τόν Χριστιανισμό. Χωρίς τούς άξονες αυτούς, πού θά στηριχθεί, πώς θά πορευθεί, άποκομμένος από τίς ρίζες του, ό πολιτισμός αυτός; Η έπιστήμη μόνη δέν άρκει, γιατί δέν άναπαύει τό πνεϋμα ούτε τήν ψυχή. Έπί αιώνες οί άνθρωποι έζησαν χωρίς έπιστήμη, μόνο μέ τή θρησκεία, και δέν τούς έλειψε ή εϋτυχία. Κατά τόν 20ό αιώνα προσπαθήσαμε νά στηριχθούμε στην έπιστήμη και νά διώξουμε σάν πρόληψη τή θρησκεία, και πορευθήκαμε πρός τήν τραγωδία, πού συνθέτει ό χορός 1.000 και πλέον πολέμων, τοπικών και ύπερτοπικών. Μόνο ό Β' Παγκόσμιος Πόλεμος κόστισε σέ ανθρώπινες ψυχές όσο κόστισαν όλοι οί πόλεμοι τής Ιστορίας. «Προοδέψαμε πολύ σέ τούτο τόν αιώνα αλλά δέν εϋτυχήσαμε», είχε πει μελαγχολικά ό Εϋάγγελος Παπανούτσος. Διότι ή έπιστημονική πρόοδος, έστω κι άν παίρνει τή μορφή τής ψυχολογίας και τής ψυχιατρικής, αφήνει έξω από τό στόχαστρό της αυτό πού είναι στην οϋσία ή ψυχή. Άπ' έναντίας ή ψυχή πνίγεται μέσα στή θάλασσα τών «άγαθών» πού μόνο κατ' όνομα είναι αγαθά. Σ' έναν κόσμο πού θά επιβληθεί ή κυριαρχία τών άνύχων, ή ψυχή δέν θά έχει έδαφος νά βλαστήσει, ν' άνθίσει και νά καρποφορήσει. Θά μαραθεί. Και τότε ή ανθρωπότητα θά θυμηθεί τόν λόγο τής Γραφής: «Τί γάρ ώφελήσει άνθρωπον, εάν κερδίση τόν κόσμον όλον και ζημιωθή τήν ψυχήν αυτού;» (Μάρκου, η, 36 - 38).

Τό δρώμα του ανθρώπου του 20ου αιώνα μπορεί νά προσδιορισθεί μέ μία πολυχρησιμοποιημένη και συχνά ακατάληπτη λέξη: τή λέξη **άλλοτριώση**. Συνήθως έννοούμε ως άλλοτριώση τήν άποξένωση του ανθρώπου από τόν έαυτό του. Ό άνθρωπος δηλαδή νά μήν είναι ό έαυτός του. Νά είναι ένα άπρόσωπο πλάσμα, πού αντί για πρόσωπο, φορεί προσωπεϊό.

Η άλλοτριώση του είδους αυτού κατά κύριο λόγο προέκυψε από τήν **άποξένωση του ανθρώπου από τίς μεγάλες δεξαμενές πνεύματος, πού είναι ό Έλληνισμός και ή Όρθοδοξία**. Και επιμένω στή λέξη Όρθοδοξία, διότι ή προτεσταντική και ή καθολική έκφραση χριστιανισμού έχουν πολύ ξηρασία, πολύ κοσμικότητα, είναι περισσότερο θρησκευτικές εταιρείες και λιγώτερο εκκλησίες. **Στηρίζονται σέ κανόνες εϋλαβείας, όχι σέ άρχές**. Οί άνθρωποι τών προηγούμενων αιώνων κορέσθηκαν από κανόνες και κανονισμούς. Τώρα διψούν για άρχές. Τέτοιες —κι άς μή θεωρηθεί έγωιστικό— μόνο ή έλληνοχριστιανική παράδοση μπορεί νά προσφέρει. Γι' αυτό παραμένει μία όαση έλπίδας. Διότι σύντομα ή ανθρωπότητα, κι

Σαράντος Ι. Καργάκος

ΑΛΒΑΝΟΙ
ARBANITEΣ
ΕΛΛΗΝΕΣ

Γ' ΕΚΔΟΣΗ

Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ

ένώ μόλις βρισκόμαστε στό κατώφλι τής τρίτης χιλιετίας, θ' αναζητήσει κάτι πνευματικώτερο. Οί άνθρωποι θά αισθανθούν τήν ανάγκη νά φυτεύουν λουλούδια όχι μόνο στό χώμα αλλά και στόν χώρο τής ψυχής. Άνθη εϋλαβείας και εϋσπλαχνίας. Άλλιώς χαθήκαμε.

Τίς προηγούμενες χιλιετίες θά μπορούσα —κι άς μου συγχωρηθεί ή γενίκευση— νά τίς όνομάσω **χιλιετίες του σώματος**. Η ανθρωπίνη πρόοδος σκοποϋσε στό πώς θά θεραπεϋσει πρωτίστως τίς σωματικές ανάγκες. Δέν ύποτιμώ τήν προσφορά τής προόδου αυτής. Ένα μέρος τής ανθρωπότητας άπαλλάχτηκε από τό βασανιστικό έρώτημα **«πώς θά ζήσω;»** Ό άνθρωπος, τουλάχιστον στίς αναπτυγμένες χώρες, λυτρώθηκε από τή δουλεία τής πείνας και τό μαστίγιο του ψύχους. Όμως στόν έπίλογο του 20ου αιώνα άρχισε νά τίθεται ένα ακόμη πιό βασανιστικό έρώτημα: **«Γιατί νά ζήσω;»**. Ό άνθρωπος δέν είχε νόημα ζωής, όραμα ζωής, δέν ήξερε γιατί πρέπει νά ζή, άφοϋ δέν έμαθε μέ τί νά ζή. Από τά συγγυτικά αυτά φαινόμενα μπορεί ό άνθρωπος νά άπαλλαγεί κάνοντας μία μεταστροφή, μία στροφή πρός τό «ένδον». Ό περίπλους στό πέλαγος τών αναζητήσεων και τών υλικών κατακτήσεων έφθασε στό non plus ultra. Ό Όδυσσεάς κουράστηκε, κορέστηκε. Αισθάνεται τήν ανάγκη νά έπιστρέψει στην Ίθάκη του. Και αυτή τή φορά Ίθάκη θά είναι όχι οί έξωτερικές άλλ' οί έσωτερικές κατακτήσεις. Ό κόσμος τής ψυχής. Γι' αυτό πιστεύω ότι ή τρίτη χιλιετία θά είναι ή **χιλιετία τής ψυχής**.

Θά κατανοηθεί ότι πολιτισμός δέν είναι τά επιστημονικά θαύματα αλλά ό εξανθρωπισμός, ή εξημέρωση τών ένστίκτων, ή σίγαση τών παθών, ό περιορισμός τών άναγκών στίς πραγματικά «άναγκαίεσ άνάγκεσ». Ψυχή του πολιτισμού είναι ό πολιτισμός τής ψυχής.

Ό άνθρωπος δέν είναι δοϋλος κάποιου άτεγκτου ντετερμινισμού. **“Αν δέν μπορεί ν’ αλλάξει τό παρελθόν, μπορεί ώστόσο ν’ αλλάξει τό μέλλον”.** «Στό χέρι του είναι νά πλάσει από τήν κόλαση τόν οϋρανό και

από τόν οϋρανό τήν κόλαση». Η έλληνοχριστιανική παράδοση βρίσκεται μακριά από τίς θεωρίες του καταναγκασμού, τής άναγκαιότητας ή του καλβινικού προορισμού. Δέχεται τό αϋτεξούσιο και τήν έλευθερία τής βουλήσεως. «*Εφ’ ήμιν έστιν άρετή τε και κακία*». Από έμάς εξαρτάται τό αν θά γίνουμε έναρτεοι ή κακοί. Η άρετή είναι μιá έμπόλεμη κατάσταση μέ τόν έαυτό μας, μέ τόν κακό έαυτό μας. Τό ότι αισθανόμαστε τήν άνάγκη νά πιστεύσουμε, νά αγωνισθοϋμε και έν άνάγκη νά θυσιασθοϋμε για κάποια ιδανικά, είναι μιá ένδειξη για τήν έλευθερία τής βουλήσεως. Οί όραματισμοί του ανθρώπου είναι ή έλευθερία του και ό άγώνας για τήν έμπραγματώσή τους είναι ό πραγματικός πολιτισμός του.

Πολλοί, μέ μοντερνίζουσες θρησκευτικές τάσεις, έχουν τή γνώμη πώς για νά μπορέσει ή Όρθοδοξία νά έχει μιá παρουσία στίς εξέλιξεις τής τρίτης χιλιετίας, πρέπει νά έκσυγχρονιστεί. Πιστεύω ότι ή παρουσία τής Όρθοδοξίας θά εξαρτηθεί από τήν πνευματική της παρουσία. Τό αίτημα δέν είναι μιá **εϋπρόσωπη** αλλά μιá **έμπρόσωπη** Όρθοδοξία. Ό δυτικός άνθρωπος έχει γίνει μιá άπρόσωπη έκφραση προσωπικότητας. Γι’ αυτό είναι στεροποιημένος, στεγανοποιημένος, «κλισαρισμένος». Αυτό πού λέμε δυτικό πρότυπο ανθρώπου είναι κάτι άπρόσωπο. Αντίθετα, ό Έλληνας Όρθόδοξος είναι έμπρόσωπος, είναι ό έαυτός του. Η άνομοιότητα, πού πολλοί τήν κατηγοροϋν, είναι ό πνευματικός πλούτος μας. Ακόμη άντέχουμε στήν ψύξη του δυτικού πολιτισμού. Δέν έχουμε παγώσει ψυχικά. Διατηροϋμε τόν άνόμοιο, τόν άτάσθαλο —έστω—, τόν άσυμμάζευτο χαρακτήρα μας. Η έλληνορθόδοξη παράδοση είναι **έπαναστατική**. Διότι προβάλλει τήν ιδιοπροσωπία, όχι τήν ταυτοπροσωπία. Μέσα στήν έλληνορθόδοξη παράδοση ύπάρχει ένα ήρωικό ήθος. Τιμάται ό **άγωνιστής**. Έχω άκούσει συχνά γέροντες μοναχούς και κληρικούς νά ονομάζουν τούς Άγίους μας **παλληκάρια**.

Ό κόσμος κατά τήν τρίτη χιλιετία θά κληθεί νά γράφει νέα έποποιία. **Οί νέοι ιμπεριαλισμοί έχουν πνευματικό χαρακτήρα. Έπιδιώκουν τήν άποθρησκείωση τών λαών.** Θρησκείες, έθνικοί πολιτισμοί, έθνικές γλώσσες θά γίνουν έθνογραφικά άξιοπεριέργα ή μου-

σειακά είδη. Έτσι θά έπιβληθεί ή **παγκόσμια δικτατορία τής άπροσωπίας**, κοντολογίς ένας τεχνοκρατικός φασισμός. Όπως έγραφα σε ένα δοκίμιό μου παλιά, τίς εικόνες θά ύποκαταστήσουν οί άπίσσεσ, τά σύμβολα θά άντικατασταθοϋν από τά σήματα και τά

έμβλήματα τών πολυεθνικών εταιρειών, τούς ναούς θά διαδεχθοϋν τά «σοϋπερ μάρκετ» και τήν προσευχή τά διαφημιστικά μηνύματα. Καί τόν άνθρωπο φυσικά θά διαδεχθεί ό ύπάνθρωπος πού θά πιστεύει στό δόγμα:

«καταναλώνω, άρα ύπάρχω». Αυτό πού θά ύπάρχει όμως θά είναι τά πράγματα, όχι ό άνθρωπος πού θά διατρέξει τόν κίνδυνο νά γίνει μέρος τών πραγμάτων.

Άρα, οί άνθρωποι πρέπει νά αγωνισθοϋν σκληρά για νά μή χάσουν τό πρόσωπό τους, για νά μή χάσουν τόν πραγματικό έαυτό τους, τό ύπέρτατο είναι τους. Αυτό άπαιτεί άγωνιστικό σθένος και πίστη στήν άξία του ανθρώπου, πού ως ζωσα εικόνα του Θεού, πρέπει νά είναι οντότητα δρωσα, όργωσα, έπαναστατική. Οί καιροί άπαιτοϋν τόν **άνθρωπο άγωνιστή**, τόν άνθρωπο πού θά προτάσει τό «μεγάλο όχι» στήν πολιτική πρακτική τής παγκόσμιας ίσοπεδώσεως, του σιδερωματος τών ψυχών, για νά προκϋψει ό **μεταλλικός άνθρωπος**, ό άνθρωπος χωρίς αισθήματα και συγκινησιακές **άναπάσεις**.

★ ★

Προσωπικά αισιοδοξώ για τό μέλλον του Έλληνισμού και τής Όρθοδοξίας κατά τήν τρίτη χιλιετία. Αυτό δέν σημαίνει ότι ό δρόμος θά είναι στρωμένος μέ βάρια. Θά είναι γεμάτος άγκάθια. Πρό έτών έγραφα ότι προβλέπω νέα περίοδο διωγμών. Οί **«αίρετικοί» του μέλλοντος θά είναι οί Έλληνες Όρθόδοξοι**. Τή λέξη «αίρεση» δέν τήν έννοώ μέ τή συνήθη θεολογική αλλά μέ τή φιλολογική σημασία. Προέρχεται από τό ρήμα **«αίρουμαι»** πού σημαίνει εκλέγω, προτιμώ. Ό Σάρτρ κάπου λέγει ότι έλευθερος είναι ό άνθρωπος, όταν μπορεί νά επιλέγει. Σωστό, αν προστεθεί μιá ακόμη παράμετρος: **κι όταν μπορεί νά άπορρίπτει**. Έδραία πεποίθησή μου είναι ότι ό Έλληνισμός και ή Όρθοδοξία, θά γίνουν «ή μαγιά τής λευτεριάς», όπως ονόμασε τήν κλεφτουριά ό Μακρυγιάννης. Θά γίνουν οί **άκρίτες του πνεύματος**. Δυνάμεις άμφισβητικές, πού θά προτάσουν άρνηση και αντίσταση στή νέα μορφή ύποδουλώσεως, πού είναι πιό ύπουλη από τίς παλιές, γιατί είναι μιá **ύποδούλωση πού άρέσει**. Οί άλυσίδες τής σκλαβιάς άρέσουν, όταν είναι χρυσές. Ό άνθρωπος του σήμερα καταναλώνεται και αναλώνεται μέσα στό καταναλωτικό πάθος του. Ποτέ όμως ή δίψα για έλευθερία δέν πρόκειται νά τόν εγκαταλείψει. Σάν σπίθα θά σιγοκαίει στή στάχτη. Καί κάποτε θά γίνει φλόγα, πού θά φωτίσει τίς σκοτεισμένες συνειδήσεις και τά θολωμένα

από τό «ταμάχι» πνεύματα. **Οί ζωντανοί του αύριο θά είναι οί Έλληνες Όρθοδοξοί.** Καί μέ αυτό έννοώ όχι τούς κατά ταυτότητα Έλληνες Όρθοδοξούς άλλ' όλους εκείνους, πού όχι έκ καταγωγής άλλ' έξ άγωγής, θά ένστερνησθούν τό μήνυμα τής έλληνορθόδοξης παραδόσεως, πού συμπυκνώνεται στην άπόρριψη κάθε λογής αυταρχισμού. Όσοι θά ακολουθήσουν τό ρεύμα τής έλληνικής Όρθοδοξίας, πού είναι δρόμος έλευθερίας, θά γίνουν, στους αιώνες πού έρχονται, **οί νέοι άρχοναύτες του πνεύματος, οί ήρωες τής αυταπαρνήσεως, οί νέοι άκρίτες, ή κλεφτουριά, ή μαγιά τής λευτεριάς για όλη τήν ανθρωπότητα.** Θά είναι, όπως λέει ό Παλαμάς, «μέσα στους σκυφτούς τά παλληκάρια, μέσ στους κοιμισμένους οί στρατιώτες».

Η έλληνοχριστιανική παράδοση ήταν, είναι και θά είναι πάντα επαναστατική. Αυτή θ' άποτελέσει τό έμπόρευμα για τήν άνατροπή του τεχνοκρατικού καισαρισμού και τήν έγκαθίδρυση ενός ψυχικού πολιτεύματος ανθρωπισμού. Θά είναι ή άφυπνιστική δύναμη, πού θά υπενθυμίζει διαρκώς —και άσφαλώς ένοχλητικά— πώς έκτός από τίς άνάγκες του σώματος, υπάρχουν και οί άνάγκες τής ψυχής και του πνεύματος. Λίγοι έχουν διασθανθεί πόσο επαναστατική είναι ή γνωστή, πάρα πολύ γνωστή ευαγγελική φράση «ούκ έπ' άρω μόνω ζήσεται άνθρωπος» (Ματθ. 4, 4). Αυτή μάς υπενθυμίζει διαρκώς ότι σκοπός μας δέν είναι νά δημιουργήσουμε τόν πολιτισμό τής κοιλιάς, αλλά τόν πολιτισμό τής ψυχής και του πνεύματος.

Ό Μάρξ κάπου έλεγε —και τό πιστεύω άπόλυτα— ότι ή άλήθεια είναι επαναστατική. Άλλά άφού ό Θεός είναι άλήθεια, μήπως ή πίστη προς Αυτόν δέν συνιστά επανάσταση; Κι έξ άλλου, τί είναι επανάσταση; Είναι τό επανίσταμαι, τό στέκομαι ξανά στα ποδάρια μου. Ποιός, άραγε μπορεί νά δώσει τέτοια άνορθωτική δύναμη στον άνθρωπο, όσο ή δική μας παράδοση; Γι' αυτό πιστεύω ότι ό Έλληνισμός και ή Όρθοδοξία θά είναι οί λαμπαδηρόμοι τής τρίτης χιλιετίας, οί φωτοδότες, οί ψυχοσώστες και οί ναυαγοσώστες. Ό άρτος και ό οίνος για τή μετάληψη τής πνευματικής ουσίας πού χρειάζεται ή σύγχρονη και ή αύριανή κοινωνία όχι τόσο για νά γίνει άγία, αλλά για νά μή γίνει μιά άγρία και άχρεία κοινωνία. Η έλληνοχριστιανική παράδοση τέλος θά δώσει ένα «τέλος» στον άνθρωπο, τέλος πού σημαίνει σκοπός, ώστε νά μή σημαίνει τό τέλος τής ζωής.

Πολλά έρωτηματικά θά τεθούν για τή θέση τής Όρθοδοξίας και του Έλληνισμού, τώρα πού εισήλαθε στην νέα χιλιετία. Ούτε θά λείπει ή Σφίγγα πού θά θέσει ξανά τό έρωτηματικό αίνιγμά της. Άν στην άπάντηση, πού θά δοθεί, δέν έμπεριέχεται ό άνθρω-

πος, τότε ό κόσμος θά καταστραφεί. Άν προχωρήσουμε στη ζωή χωρίς τόν **άνθρώπινο άνθρωπο**, τότε τά τάρταρα θά ξεφύγουν από τόν μύθο και θά γίνουν πραγματικότητα. Δέν μιλω ποτέ θεολογικά, γι' αυτό δέν μιλω ποτέ για θέωση. Μένω πιο χαμηλά. Αυτό πού αγαπώ στην έλληνοχριστιανική παράδοση είναι τό πάθος τής ανθρωπιάς, τό ύψηλό ήθος του ανθρώπου πού προσφέρει. Πού θέλει τόν άνθρωπο άνθρωπο, ό όποιος ανταποκρίνεται προς τό νόημα - μήνυμα πού έμπεριέχεται στο όνομά του: νά **θρώσκει άνω**.

Άσφαλώς δέν θά λείψουν και τά ψευδοδιλήμματα του τύπου, ποιός είναι σύμβολο θυσίας, ό Ίησους ή ό Ίούδας; Στόχος βέβαια δέν θά είναι ή καλλιέργεια του

στοχασμού άλλ' ή παγίδευση του μυαλού μέ πονηρά παραπλανητικά έρωτήματα. Ό Ίούδας, λένε, είναι πιο αντιπροσωπευτικό σύμβολο θυσίας, διότι επέστρεψε τά τριάκοντα άργύρια και πέθανε μέ τή θέλησή του. «Άπελθών άπήγγξατο». Άντίθετα τόν Χριστό τόν άνέβασαν

άλλοι στο Σταυρό. Άφήνω τή θεολογική διάσταση του ζητήματος και στέκομαι σε κάτι άπλό: τό μεγαλειό του Χριστού πάνω στον Σταυρό —για μένα— έγκείται στο «**άφες αυτοίς**». Διερωτώμαι: οί άνθρωποι θά προχωρήσουν στους δρόμους του μέλλοντος χωρίς τή δύναμη τής συγγνώμης; Η δική μας παράδοση από τά άρχαία ήδη χρόνια στηρίζεται σ' αυτή τήν υπέρτατη άρχή: νά συγχωρείς. **Τό ωραιότερο προνόμιο του άρχοντος είναι νά συγχωρεί**, έλεγε κάποιος άρχαίος. Τό «οὔτοι συνεχθειν αλλά συμφιλειν εφιν» του Σοφοκλή, ακολουθεί ή φράση του Σωκράτη «οὔτε ανταδικειν δεί οὔτε κακώς ποιειν οὔδένα ανθρώπων, οὔδ' αν οτιουν πάσχη υπ' αυτών». Καί ή φράση αυτή παίρνει τήν πλήρη όλοκλήρωσή της μέ τήν περίφημη επί του Όρους όμιλία: «**Αγαπάτε τούς έχθρούς ύμων, εύλογείτε τούς καταρωμένους ύμάς, καλώς ποιείτε (= εύεργετείτε) τούς μισούντας ύμάς**».

Άν ή ανθρωπότητα άπομακρυνθεί από τήν έλληνοχριστιανική αυτή παράδοση, θά άλληλοσπαραχθεί. Οί ιστορικοί διακρίνουν στην ανθρωπινή πορεία στον χρόνο δύο μεγάλους σταθμούς, τούς όποιους συμβολικά όνομάζουν **γεωργική και βιομηχανική επανάσταση**. Πολλοί ύποστηρίζουν ότι τώρα ζοῦμε μία νέα επανάσταση, τήν **επανάσταση τής πληροφορικής**. Μπορεί νά είναι έτσι ή και έτσι. Όμως έχω τή γνώμη, πώς εάν ή ανθρωπότητα άπομακρυνθεί από τόν δρόμο τής αγάπης και τής συγγνώμης, πού χάραξε ή δική μας παράδοση, τότε ή τρίτη μεγάλη επανάσταση θά είναι... **κανιβαλική**. Οί άνθρωποι θά άλληλοσπαραχθούν. Η πληθυσμαική διόγκωση, ή έξάντληση του φυσικού πλούτου τής γής, ή άνιση κατανομή των αγαθών θά κάνει τούς ανθρώπους θηριοδέστερους των θηρίων. Καί τότε ίσως κάποιος σοφοί οικονομο-

Η άλλοτριώση προέκυψε από τήν άποξένωση του ανθρώπου από τίς μεγάλες δεξαμενές πνεύματος, πού είναι ό Έλληνισμός και ή Όρθοδοξία.

λόγοι ανακαλύψουν ότι ο μεγαλύτερος οικονομολόγος, που έδίδαξε επί της γης, ήταν ο... Χριστός! Διότι τότε θα καταλάβουν ότι **η οικονομία δεν είναι ζήτημα μεγάλης παραγωγής αλλά δίκαιης κατανομής** και ότι δεν υπάρχει μεγαλύτερο μάθημα οικονομίας από την παραβολή των πέντε άρτων και των δύο ιχθύων. **Μέ την αγάπη τό λίγο γίνεται πολύ.**

Υπάρχει ακόμη και η μεταφυσική ανησυχία, που πιστεύω πως ποτέ δεν θα εγκαταλείψει τον άνθρωπο. Ο άνθρωπος πάντα θα αισθάνεται την ανάγκη του Θεού. Ακόμη και για να λείπει πως δεν υπάρχει. Και συνήθως λέμε πως δεν υπάρχει αυτό που όντως υπάρχει. Ο άνθρωπος χρειάζεται την επικοινωνία με τον

Θεό, ακόμη και για λόγους εσωτερικής ισορροπίας. Έδω βρίσκεται η μεγάλη συμβολή της Εκκλησίας. Εκκλησία στην ελληνική και χριστιανική παράδοση δεν είναι ο ναός, αλλά ο λαός. Οί άνθρωποι, συναθροισμένοι σε εκκλησία, επικοινωνούν μεταξύ τους, και

αυτό, με την ομαδική προσευχή, βοηθά στην επικοινωνία με τον Θεό, που κάνει πιο ουσιαστική τη δική τους κοινωνία/επικοινωνία. Στην τρίτη χιλιετία θα πορευθούμε χωρίς Εκκλησία; Η επαφή με τον Θεό θα γίνεται τηλεφωνικά και η προσευχή μας θα στέλνεται με Fax; Ή, μήπως, θα ροούμε πως τα ψυχοτρόπα φάρμακα κάνουν καλύτερη την ψυχή από μια ειλικρινή εξομολόγηση και μια ανακουφιστική προσευχή;

Αν στον τόπο μας δεν βρήκε έδαφος να αναπτυχθεί ή ψυχανάλυση, είναι γιατί εξακολουθεί να είναι γνήσια έκφραση ζωής τό μυστήριο της εξομολόγησης.

★★

Ίσως οί προσδοκίες μου για τον υπόλοιπο κόσμο, όσον αφορά στον Έλληνισμό και την Ορθοδοξία, να μίν επαληθευθούν. Ωστόσο, για την Ελλάδα έχω τή βεβαιότητα πως ο λαός μας δεν θα φάγει τον λατό. Και ότι οί εθνικές και θρησκευτικές παραδόσεις μας θα εξακολουθούν να αποτελούν τή βακτηρία στην πάντα δύσκολη πορεία του Γένους των Ελλήνων. Έξ άλλου ή Ελλάς είναι μιά ήλιόλουστη χώρα και οί Έλληνες απολαμβάνουν σε όλη τή διάρκεια του έτους τον φωτεινό της ήλιο. Θά ήταν, λοιπόν, σχήμα δεξίμορο μιά χώρα με τόσο ζεστό κλίμα να έχει πολίτες με ψυχρές σχέσεις.

Ευελπιστώ ότι οί ήλιακίδες της τρίτης χιλιετίας θα εξακολουθούν να θερμαίνουν τά φύλλα της καρδιάς των Ελλήνων. Κι όταν ο Έλληνας διατηρεί τή θερμότητα της καρδιάς, δεν μπορεί να ξεχάσει τή Ορθοδοξία που είναι θρησκεία της καρδιάς, δεν μπορεί να ξεχάσει τή ελληνικότητα που είναι πυξίδα όρθογνωσίας και όρθοπραξίας. Πάντα εις τούς αιώνες που έχο-

νται, θά εξακολουθεί να λέγεται για τόν ευλογημένο τόπο μας: «Άνθρωποι όλοι της γης, δεύτε λάβετε φώς».

Δέν μου ταιριάζει ούτε μου άρέσει να παριστάνω τόν προφήτη, αλλά με τήν πείρα που μου προσφέρει ή συστηματική επαφή με τήν Ιστορία έχω διαμορφώσει κάποιες «σταθερές», που λειτουργούν μέσα μου σαν βεβαιότητες. Μία από αυτές μπορεί να πάρει τό ακόλουθο σχήμα: στό τέλος της τρίτης χιλιετίας κάποιος όμιλητής να απαντά στό πιθανό έρώτημα: «Ποιός θά είναι ο ρόλος του Έλληνισμού και της Ορθοδοξίας στον σύγχρονο κόσμο κατά τήν τέταρτη χιλιετία;

Ίσως όμως να μή χρειασθεί να τεθεί ένα τέτοιο

έρώτημα, διότι τίποτα δεν θά τό επιβάλλει και φυσικά ή απάντηση θά είναι αυτόνομη.

Ο Έλληνισμός και ή Ορθοδοξία ήδη αποτελούν και στό μέλλον θά αποτελέσουν σε μεγαλύτερο βαθμό πρόφραγμα στην άλλοτριώση, στή μαζοποίηση, στή μο-

ναξία και στά κάθε λογής ήθικοβιολογικά προβλήματα, που δημιουργεί ή **πρόοδος των αδιεξόδων**. Όσο περισσότερο ο άνθρωπος θά παρασύρεται από μιά **αδιέξοδη εξέλιξη**, τόσο πιο έντονα θά νοιώθει πως ζή σε μιά φυλακή, και στή φυλακή του αυτή μοναδικός φεγγίτης θά είναι τό φώς της έλληνορθόδοξης παράδοσης. Τό φώς αυτό είναι ή μαγνητική βελόνη που θά του δίνει τή δυνατότητα να μή διασχίσει **άπυξίδωτος τή θάλασσα του ανιδανισμού**, στην όποια κολυμπά σήμερα.

Προσωπικά δεν έχω καμμία έμπιστοσύνη στα σχέδια των τεχνοκρατών, διότι φτιάχνονται χωρίς καρδιά. **Γι' αυτό πιστεύω πως ή Εύρώπη, αν δεν συνέλθει, θά βουλιάξει.** Η περίφημη Εύρωπαϊκή Ένωση, που είναι ένωση μόνο στα χαρτιά, είναι ένας τεχνοκρατικός, καθόλου ζωτικός, μύθος. Χωρίς τό πνευματικό βάθος, στό όποιο ή έλληνοχριστιανική παράδοση, είναι θεμέλιος λίθος, ή ένωση αυτή θά μοιάζει με τό «κουλούριασμα» του φιδιού, όταν σφαδιάζει.

Αντί για ένωση θά έχουμε πολύπλοκες και πολύπλοκαμες συγκρούσεις, που θά φέρουν στην δήθεν ήπειρο του λόγου τόν κατακλυσμό του παραλογισμού. Γιατί αυτή ή Νέα Εύρώπη φτιάχνεται χωρίς Θεό. Θεότητα έχει τόν αριθμό. Οί άξίες της βρίσκονται στην ποσότητα: όχι στην ποιότητα. Ο Χριστός αποουσιάζει από τόν δυτικό πολιτισμό. Και ως Χριστός έννοώ τόν πλησίον μας.

Τό σκάφος «Ελλάς» έχει τά δικά του όράματα. Αν οί ναύτες του σκάφους μείνουν πιστοί στα όράματά τους, τότε τό σκάφος «Ελλάς» μπορεί να γίνει ή νέα κιβωτός, που θά σώσει τήν ανθρώπινη ψυχή από τόν κατακλυσμό.

**Οί νέοι ιμπεριαλισμοί
έχουν πνευματικό χαρακτήρα.
Επιδιώκουν τήν αποεθνικοποίηση
των έθνων και τήν
αποθρησκευοποίηση των λαών.**

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΣΤΗ ΝΟΤΙΑ ΑΦΡΙΚΗ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ

1. Με την ευκαιρία της σύγκλησης του Περιφερειακού Συνεδρίου του Συμβουλίου Αποδήμου Ελληνισμού (τομέας Αφρικής - Ασίας), έτυχα πρόσκλησης ως σύνεδρος εμπειρογνώμων της Ιστορίας του Ελληνισμού της αποδημίας στο Γιοχάνεσμπουργκ της Νοτιοαφρικανικής Δημοκρατίας. Το συνέδριο συνεκλήθη από 1ης μέχρι 5ης Νοεμβρίου του 2002, μετέσχον δε ως μέλος της Επιστημονικής Επιτροπής του με άλλους διακεκριμένους συναδέλφους, καθώς και με εισήγηση σχετικά με την ελληνική παράδοση στα γράμματα και το πνεύμα γενικά και το μέλλον της Ελληνικής παιδείας στην αφρικανική ζωή και κοινωνία. Με αφορμή αυτή την εμπειρία, γράφονται οι πιο κάτω γραμμές.

Αφ' ενός μεν υπήρξαν συναντήσεις με Έλληνες αποδήμους της εκεί παροικίας και της κοινωνίας των Νοτιοαφρικανών, αφ' ετέρου δε υπήρξε συμμετοχή στις εργασίες του συνεδρίου, καθώς και επισκέψεις σε αξιοθέατα της χώρας, τέλος δε παραμονή και περιήγηση επί διήμερο στο Κρύγκερ Παρκ, το περίφημο πάρκο της ζούγκλας της Νοτίου Αφρικής.

α. Οι Έλληνες της Νοτιοαφρικανικής Δημοκρατίας, σήμερα, αριθμούν περίπου 40.000 άτομα (προ δεκαετίας αριθμούσαν σχεδόν 120.000). Είναι οικονομικά καλά εγκατεστημένοι, πλην όμως διάγουν περίοδο αβεβαιότητας και αστάθειας για το μέλλον τους, λόγω δυσμενών συνθηκών διαβίωσης που ατυχώς δεν τους επιτρέπουν να δραστηριοποιηθούν και απερίσπαστοι όπως κατόρθωσαν ως τώρα να διαπρέπουν.

β. Οι εργασίες του συνεδρίου υπήρξαν γόνιμες για την συνέχεια της παραμονής των Ελλήνων της Αφρικής και της Ασίας, κατά κάποιο τρόπο. Είναι ωστόσο δύσκολο να προβλέψει κανείς ένα ευοίωνο μέλλον για τους Έλληνες στις δύο αυτές ηπείρους. Οι πολιτικά αλλαγές των χωρών, ιδίως της Αφρικής, αλλά και ανάλογες αλλαγές στην Ασία, όπου ζουν και Έλληνες, καθώς και η οικονομική δυσπραγία των χωρών αυτών, δυσχεραίνουν πολύ κάθε επιτυχή προοπτική, ώστε να ζήσουν όσοι άφησαν την πατρίδα για ένα καλύτερο μέλλον στην ξενιτιά.

Ακούσθηκαν εκπρόσωποι των Ελληνικών Κοινοτήτων της Αφρικής και της Ασίας να διεκτραγωδούν τις συνθήκες κάτω από τις οποίες λειτουργούν ως φορείς αυτές οι Κοινοότητες. Το σημαντικό τούτο γεγονός μεταφέρθηκε στους τότε παρευρισκόμενους αρμόδιους υπουργούς της ελληνικής κυβέρνησης. Το συνέδριο εξ άλλου λάμπρυναν με την παρουσία τους και εγκαινίασαν ο πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας Κ. Στεφανόπουλος, καθώς και ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας ο Ζ'.

γ. Ενδιαφέρον είχαν η επίσκεψη των συνέδρων στο

Ελληνικό Εκπαιδευτήριο Σαχέτι, στα περίχωρα του Γιοχάνεσμπουργκ, σε ναούς και άλλα ιδρύματα των Ελλήνων, τέλος η επίσκεψη στο πάρκο των θηρίων Κρύγκερ.

2. Έναν μήνα αργότερα, τον Δεκέμβριο, επισκέφθηκα την Αυστραλία, μια περιοχή με εξί-

σου και καλύτερα οργανωμένο ανθηρό Ελληνισμό. Έκαμα χρήση της πρόσκλησης με την ιδιότητα του επισκέπτη καθηγητή στο Πανεπιστήμιο Λα Τρομπ της Μελβούρνης, όπου ομιλώ σε σεμιναριακό επίπεδο

**Του Ευθύμιου Σουλογιάννη - Καθηγητή
Ομότιμου Δ/ντή Ερευνών Ακαδημίας Αθηνών**

Από την έναρξη του Συνεδρίου Αφρικής - Ασίας του ΣΑΕ

στους φοιτητές.

Επισκέφθηκα με την ευκαιρία αυτή τον Ελληνισμό της Πολιτείας Βικτώρια και της Νότιας Νέας Ουαλλίας, καθώς και την περιοχή όπου η πρωτεύουσα Καμπέρρα.

Παντού, κάθε φορά που βρίσκομαι στα μέρη αυτά, βλέπω μια αξιόλογη ελληνική παρουσία τόσο στον οικονομικό τομέα, όσο και στον κοινωνικό των Ελληνικών Κοινοτήτων με το αξιόλογο φιλανθρωπικό έργο, ιδίως τα σχολεία.

Η επιστημονική μου ιδιότητα εξικνείται στην ενίσχυση με κάθε μέσο του Ελληνικού Κέντρου Μελέτης και Έρευνας του Ελληνισμού στο Πανεπιστήμιο Λα Τρομπ της Μελβούρνης. Το Κέντρο διευθύνεται επάξια από τον καθηγητή Αναστάσιο Τάμη, έναν άξιο επιστήμονα, γνώστη και συγγραφέα της Ιστορίας των Ελλήνων της Ωκεανίας. Το Κέντρο τούτο τυγχάνει στήριξης από το ίδιο το Πανεπιστήμιο Λα Τρομπ, το ελληνικό δημόσιο, και έχει τακτικούς χορηγούς ομογενείς της Αυστραλίας, με κορυφαίο τον επιχειρηματία κ. Ζήση Δαρδάλη. Αποτελεί μάλιστα ένα κόσμημα του Ελληνισμού στον επιστημονικό τομέα, με διεθνή εμβέλεια και πολλούς άξιους γηγενείς συνεργάτες Έλληνες και άλλους.

Έτσι η επιστροφή στην πατρίδα, όπως κάθε φορά, οδηγεί σε σκέψη για νέα εξόρμηση, με στόχο πάντοτε την ενίσχυση των αποδήμων αδελφών μας. Αξίζει πράγματι να διατηρείται ο Ελληνισμός, όπου γης, και να φροντίζουμε γι' αυτό με κάθε τρόπο.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Του Ευθύμιου Σουλογιάννη - Καθηγητή
Ομότιμου Δ/τή Ερευνών Ακαδημίας Αθηνών

Στα πλαίσια ενός συνεδρίου στην Αφρικανική Ήπειρο που έχει θέμα την Παιδεία, τον Πολιτισμό και τη Νεολαία, και μάλιστα σε σχέση με τον Ελληνισμό, είναι εύλογο να ακουσθεί ποια ήταν και αν έχει συνέχεια και μέλλον η ελληνική πνευματική παράδοση σ' αυτήν την περιοχή της γης.

Ίσως φανεί παράξενο στους μη πληροφορημένους επαρκώς ότι στην Αφρική η ελληνική γλώσσα μιλιόταν και εν γένει ο ελληνικός πολιτισμός ευδοκίμωσε και διαδιδόταν ολόκληρο τον 2ο αιώνα με πρώτη και ουσιαστική πρωτοβουλία του Ελληνορθόδοξου Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, από την ίδρυσή του και μέχρι τις μέρες μας. Η ελληνική πολιτεία ερχόταν συνεπικουρος μέχρι την άνθηση των ελληνικών παροικιών, οι οποίες ατυχώς σήμερα βλέπουμε να βρίσκονται σε πληθυσμιακή κάμψη.

Η ελληνική παρουσία ωστόσο στην αφρικανική ήπειρο χρονολογείται ήδη από τον 19ο αιώνα με πρώτη φυσικά εκείνη της Αιγύπτου όπου ήδη είχαν οργανωθεί σε φορείς (Κοινότητες, Αδελφότητες και πάσης φύσεως σωματεία) από το 1843 επίσημα και ήδη από τα πρώτα χρόνια του 19ου αιώνα, κατά την εποχή του ιδρυτή της δυναστείας της εποχής εκείνης στην Αίγυπτο Μωχάμετ Άλη.

Προηγούμενος χρονολογικά υπήρξαν οι εποχές της Αρχαιότητας στην Βόρεια Αφρική. Δεν θα αναφερθώ στην πολιτιστική κληρονομιά της Μακεδονικής Ελληνιστικής εποχής ή και Πτολεμαϊκής καλουμένης, που υπήρξε απότοκος της καθόδου του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην Αίγυπτο. Είναι εξ άλλου γνωστή η περίοδος του Μεγάλου Αλεξάνδρου και των διαδόχων του μέχρι το 30 π.Χ. και την τελευταία βασίλισσα Κλεοπάτρα. Η Αλεξάνδρεια ανέδειξε τότε ζωηρή κίνηση στα ελληνικά πλαίσια του πολιτισμού της, καθώς εδέσποσε ως η πρωτεύουσα του κόσμου, οικονομικά και πνευματικά, γεγονός που εφθόνησε η Ρώμη. Η λάμψη όχι μόνο του Φάρου της, αλλά και του πνευματικού Φάρου, του Μουσείου με τις Βιβλιοθήκες, τη Μητέρα και τη Θυγατέρα, όπως λέγονταν. Η λάμψη αυτή συνεχίστηκε και αργότερα.

Θα αναφερθώ λοιπόν, α) στα πρωτοχριστιανικά χρόνια, β) στα μετέπειτα χρόνια της σκοτεινής μάλλον πολύ μεγάλης σε χρονική διάρκεια περιόδου που διαδέχθηκαν την Αρχαιότητα και γ) θα καταλήξω επιμένοντας περισσότερο στη νεότερη και σύγχρονη εποχή της παρουσίας του ελληνικού πνεύματος μέσα από τον χριστιανικό κυρίως λόγο και τη χριστιανική διδασκαλία που μεταδίδει ειρηνικά το Πατριαρχείο Αλεξανδρείας, με τους διακονούντες

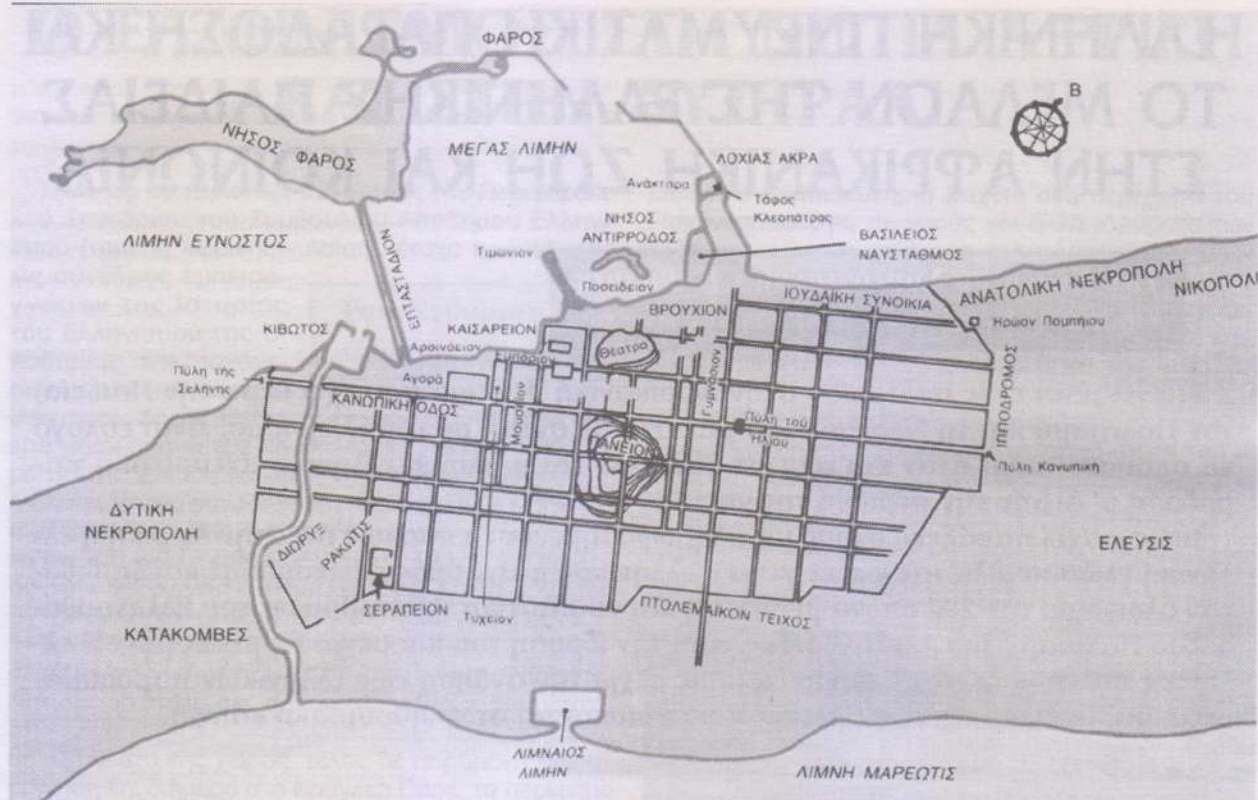
του, κυρίως κληρικούς, αλλά και κάποιους μη κληρικούς, τους λαϊκούς.

Ο πρώτος αιώνας μ.Χ. και οι δύο-τρεις μετά από αυτόν υπήρξαν αποφασιστικής σημασίας για τον Χριστιανισμό, αλλά και για τον Ελληνισμό στην Β. Αφρική, με πρώτη σε ενδιαφέρον και σημασία την Αίγυπτο.

Σε μια χώρα όπως η Αίγυπτος, η οποία δεν ήταν ξένη προς τον Ελληνισμό, κυρίως δε από την εποχή του Μεγ. Αλεξάνδρου και τους διαδόχους του Πτολεμαίους, και η οποία απέκτησε, κατά την ελληνιστική περίοδο, ρίζες ελληνικού πνεύματος και θρησκείας, βρήκε ο Χριστιανισμός μέσω του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας γερά ερείσματα για να αναπτυχθεί και να επιβιώσει και μάλιστα μέσα από αντίξοες συνθήκες (διωγμοί κατά τους Ρωμαϊκούς χρόνους και αραβική κατάκτηση κ.λπ.).

Η ελληνική παιδεία στην Αφρική συνεχίζεται μετά τα ελληνιστικά χρόνια, από τον Απόστολο του Χριστιανισμού στην Αίγυπτο, και ιδρυτή της χριστιανικής κοινότητας και της Εκκλησίας της Αλεξανδρείας Ευαγγελιστή Μάρκο, ο οποίος είναι ο ιδρυτής του εκεί παλαίφατου Πατριαρχείου. Από τότε η Εκκλησία αυτή χειμάστηκε και δοκιμάστηκε αφ' ενός από διωγμούς εκ μέρους των εθνικών είτε αυτοί ήταν Έλληνες είτε Ρωμαίοι, και αφ' ετέρου από θρησκευτικές ενδοχριστιανικές αιρέσεις και έριδες που συγκλόνησαν πίστη, τύπους και ουσία.

Πολλοί Έλληνες εκχριστιανίστηκαν στην Αίγυπτο και στη Β. Αφρική γενικότερα, ενώ παράλληλα στο απόλυτα πνευματικό περιβάλλον της Αλεξάνδρειας δημιουργήθηκε φιλοσοφική σκέψη ελληνικής προέλευσης και παιδείας, ο λεγόμενος γνωστικισμός και η Σχολή του, καθώς και άλλες φιλοσοφικές τάσεις.

Χάρτης της Αλεξάνδρειας στην εποχή των Πτολεμαίων

Περί τα τέλη του 2ου μ.Χ. αιώνα και τις αρχές του 3ου ιδρύθηκε ως αντίβαρο στις αντιχριστιανικές φιλοσοφικές τάσεις η Κατηχητική Σχολή της Αλεξάνδρειας με ιδρυτή τον Πάνταινο από τη Σικελία, που εργάστηκε για την πίστη του Χριστού. Συνεργάτης του υπήρξε ο Κλήμης ο Αλεξανδρεύς, ενώ ακολούθησαν οι Ωριγένης, Ηρακλής, Διονύσιος, Μ. Αθανάσιος, Δίδυμος, Ισίδωρος ο Πηλουσιώτης και άλλοι στυλοβάτες της πίστης στην όλη ορθόδοξη κοινότητα, ελληνικής μόρφωσης και παιδείας όλοι.

Ατυχώς για την κοινότητα της πρώτης χρονολογικά σημαντικής έκφρασης του Χριστιανισμού στον κόσμο, ανακύπτουν ζωηρές αντιθέσεις ανάμεσα σε Έλληνες και Αιγύπτιους, οι οποίοι στο μεταξύ είχαν εκχριστιανισθεί. Έτσι δημιουργούνται αιρέσεις και σχίσματα με κυριότερο εκείνο της δημιουργίας των Κοπτών στην Αίγυπτο, μέχρι τις ημέρες μας. Οι Κόπτες αποκτούν αμέσως οντότητα αξιόλογη, ιδιαίτερη πολιτιστική έκφανση σε όλους τους τομείς.

Το δεύτερο σημαντικό γεγονός στην ιστορία του Χριστιανισμού της Αιγύπτου και συνεπώς ελληνικής πολιτιστικής δομής, μετά την Κατηχητική Σχολή υπήρξε η ίδρυση και διατήρηση των πρώτων μοναστικών κέντρων παγκοσμίως, σε ερήμους της χώρας αυτής είτε στην Ερυθρά Θάλασσα είτε στη Νιτρία, στην περιοχή που ονομάζεται Ουάντι Νατρούν.

Ακολουθεί η σημαντική περίοδος του Μεγάλου Αθανασίου από το 328 μέχρι το 373. Ο Χριστιανισμός πολεμάται τότε από το ελληνικό πνεύμα του νεοπλατωνισμού, μέσω του Πλωτίνου και του Ιουλιανού του Παραβάτη, σε χρόνια βυζαντινής κυ-

ριαρχίας. Τον 5ο αιώνα εμφανής είναι η παρουσία του Πατριάρχου Κυρίλλου, ο οποίος διώκει τους εθνικούς και τον Ιουδαϊσμό μαζί με τον Θεόφιλο και τους γύρω μοναχούς οι οποίοι και προβαίνουν στην εγκληματική ενέργεια κατά της διάσημης τότε Υπατίας.

Τα χρόνια στη συνέχεια χαρακτηρίζονται σκοτεινά για τα ελληνικά γράμματα και την ελληνική παιδεία, με ελάχιστες εξαιρέσεις. Φτάνουμε κυρίως στον 16ο αιώνα, στον οποίο αρχίζει ένα ελληνικό φως να φαίνεται με τον Ιωακείμ τον Πάνυ (1487 - 1567), Σίλβεστρο (1569 - 1590), Μελέτιο Πηγά (1590 - 1601), Κύριλλο Λούκαρη (1601 - 1620), Γεράσιμο Σπαρταλιώτη (1620 - 1636) και Μητροφάνη Κριτόπουλο (1636 - 1639), Γεράσιμο Παλλαδά (1688 - 1710), Σαμουήλ Καπασούλη (1710 - 1723), Ματθαίο Ψάλτη (1746 - 1766), Παρθένιο Παγκώστα (1788 - 1805) στην ελληνική παιδεία, παρά τις οικονομικές δυσχέρειες στον χώρο του σχεδόν ανύπαρκτου ελληνικού ορθόδοξου ποιμνίου του Πατριαρχείου.

Ο Μελέτιος επί παραδείγματι ιδρύει ελληνική σχολή - φροντιστήριο στη Μονή του Αγίου Σάββα στην Αλεξάνδρεια. Το παράδειγμα αυτό ακολουθεί ένας άλλος Πατριάρχης ο Ιωαννίκιος (1645 - 1657) που είναι ο ιδρυτής σχολείου για διδασκαλία των ελληνικών γραμμάτων στο Κάιρο.

Ο 19ος αιώνας είναι η ιστορική στιγμή της αναβίωσης στις πραγματικές διαστάσεις του ελληνικού πολιτισμού, του ελληνικού πνεύματος, της ελληνικής παιδείας και πάλι κατά κύριο λόγο στην Αίγυπτο και στη Β. Αφρική και στη Μέση Ανατολή, και κατά

δεύτερο λόγο στην υπόλοιπη Αφρική, γεγονός σημαντικό που μας ενδιαφέρει και στις μέρες μας.

Στις βάσεις που έθεσαν φωτισμένοι κληρικοί του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας και αναφέρομαι στο Σχολείο των Γραικών και το Νοσοκομείο των Γραικών, που συντηρούσαν επίσης και οι πρώτοι έμποροι Έλληνες, στην Αλεξάνδρεια οικοδομήθηκε το ελληνικό παροικιακό φαινόμενο της Αιγύπτου με χορηγίες των πρωτοπόρων ευεργετών του Γένους των Ελλήνων. Πρόκειται για τους Τοσίτσα, Δ' Αναστάση, Ζιζίνια, Ζερβουδάκη κ.ά. που τους ακολούθησαν οι Αβέρωφ, Μπενάκης, Σαλβάγος και τόσοι άλλοι, για να αναφερθώ στους απόλυτα πρώτους στο είδος τους ευεργέτες που ξεκίνησαν μια υπόθεση ελληνική με πολύ ενθουσιασμό και ακόμη περισσότερο οικονομικό υπόβαθρο. Το φαινόμενο, που αναφέρω πιο πάνω, διήρκεσε σχεδόν 150 χρόνια συνεχούς προσπάθειας του Ελληνισμού να στηριχθεί και να μεγαλοουργήσει στον οικονομικό, στον πνευματικό και στον πολιτιστικό τομέα.

Έτσι ιδρύθηκαν οι οργανισμοί που έφεραν ελληνική μόρφωση και παιδεία στα μέλη των παροικιών που είχαν στο μεταξύ εγκατασταθεί σχεδόν σε ολόκληρη την Αίγυπτο, Έλληνες δηλαδή από κάθε μέρος της ελληνικής γης. Σχολεία με ελληνική εκπαίδευση, ιδρύματα αμιγώς ελληνικά για τη φιλανθρωπική εξυπηρέτηση των Ελλήνων, σύλλογοι και κάθε είδους φορέας γι' αυτούς, όλα μαζί κυριαρχούσαν υπέρ μιας ελληνικής μόρφωσης στην αιγυπτιακή κοινωνία.

Κατ' απομίμηση όλων αυτών ιδρύθηκαν στην υπόλοιπη Αφρική εξ ίσου σημαντικές εστίες για την παιδεία του Ελληνισμού κάθε αφρικανικής χώρας, από τον Βορρά μέχρι τον Νότο, της ηπείρου που ένωσε το όνομά της όσο καμιά άλλη με τον Ελληνισμό, σαν ιδέα, σαν όραμα, μέχρι τις μέρες μας, γεγονός που θα έπρεπε να τύχει περαιτέρω ενίσχυσης, ώστε να συνεχισθεί.

Το θέμα αποκτά ιδιαίτερη σημασία στην εποχή που βιώνουμε, όταν επιχειρήθηκε έντονα και ίσως ακόμη να επιχειρείται η υποβάθμιση της συμβολής του ελληνικού πνεύματος και του πολιτισμού που αυτό μεταφέρει, στην παγκόσμια ανάπτυξη της ανθρωπίνης κοινωνίας.

Τα περί Μαύρης Αθηνάς, Μαύρης Αφροδίτης, Μαύρου Σωκράτη κ.λπ. πέφτουν στο κενό καθημερινά, αφού όμως έκαναν μια πορεία σε πανεπιστημιακούς χώρους των ΗΠΑ. Για το κακό γούστο και την ανακρίβεια της θεωρίας δεν χρειάζεται απόδειξη σε όσους είναι σχετικοί με τα πράγματα, σε όσους υπηρετούμε με σύνεση το πνεύμα. Η επιστήμη ανά τους αιώνες έχει αποδείξει την προέλευση και την αξία του Ελληνισμού και της συμβολής του

ως μιάς ιδέας πανανθρώπινης που ρίζωσε οριστικά και αμετάκλητα στην ανθρωπινή φύση.

Η πρόσφατη αναβίωση της Αρχαίας Αλεξανδρινής Βιβλιοθήκης, είναι μια ανάγλυφη πραγματικότητα αυτού που αποτελεί σήμερα το θέμα μας. Αμφιβάλλει κανείς για την ελληνικότητα της Βιβλιοθήκης αυτής στα αρχαία χρόνια; Και όταν και πάλι στις μέρες μας επιχειρείται από κάποιους να υποβαθμισθεί αυτή η συμβολή του ελληνικού πνεύματος στην αφρικανική ήπειρο, και στην ανθρωπότητα ολόκληρη, ύστερα από την ανακάλυψη στον βυθό της μεσογειακής αιγυπτιακής ακτής πόλεων που άκουγαν στο όνομα Ηράκλεια, Κάνωπος κα., ποιος δεν ξέρει ότι αυτές επίσης ήσαν ελληνικές, αναφερόμενες από τον ποιητή Όμηρο, και που τις ξέραμε στο θεωρητικό τους πεδίο. Αλλά και να μην ήσαν δεν υποβαθμίζεται το γεγονός της ίδρυσης μιας ελληνικής πόλης, της Αλεξάνδρειας, που μέχρι σήμερα φέρει απόφιο το όνομά της: Ισκανταρίγια.

Αλλά ας έρθουμε στην προοπτική μιας συνέχειας του πνεύματος αυτού και της παιδείας. Αυτό είναι το σημείο που μας ενδιαφέρει, πιστεύω, ακράδαντα. Η προσπάθεια βρίσκεται

στις ενέργειες του Πατριαρχείου Αλεξανδρείας, των Κοινοτήτων που απέμειναν, της ελλαδικής αρχής στο μητροπολιτικό μας κέντρο, του Συμβουλίου Αποδήμου Ελληνισμού.

Παρά τις δυσκολίες τις οποίες γνωρίζω, παρά τους δύσκολους καιρούς, το έργο της ιεραποστολής του Πατριαρχείου, μέσα από το ελληνικό πνεύμα και τον λόγο του Ευαγγελίου, η Πατριαρχική Βιβλιοθήκη που και πάλι θα λάμψει,

Φάρος τηλαυγής, όπως ήταν πάντα, τα τρία περιοδικά που τυπώνονται στους πατριαρχικούς κόλπους, «Εκκλησιαστικός Φάρος», «Πάνταινος», «Ανάλεκτα», ο ρόλος των κοινοτήτων μέσα από τα εκπαιδευτήρια της ελληνικής μόρφωσης και το ενδιαφέρον που εκδηλώνει η ελλαδική πρόνοια, ιδού φαντάζομαι, ελπίζω και πιστεύω ποια είναι η προοπτική για το μέλλον αυτής της ελληνικής παιδείας στην αφρικανική γη, έργα που ωστόσο χρειάζονται την περαιτέρω στήριξη όλων μας, από τη θέση που βρίσκεται ο καθένας μας. Το λίγο ή το πολύ θα σπείρει καρπό ωφέλιμο, θα φέρει καλύτερο μέλλον. Η πίστη στα ανθρωπιστικά ιδεώδη αναμφίβολα απέδωσε και θα αποδώσει και στο μέλλον.

Ασφαλώς δεν θα μπορούσα να μην αναφερθώ σε μια αξιολογή και αξιέπαινη πραγματικότητα σήμερα, που αποτελεί παράδειγμα για μίμηση και το αναφέρω με πολύ ενθουσιασμό.

Έχοντας ήδη από μακριά σχετική γνώση, διάβασα ακόμη σε Αθηναϊκή εφημερίδα σχετικό άρθρο με δραστηριότητα σε πανεπιστημιακό επίπεδο που αφορά στην ελληνική παιδεία. Διαβάσαμε ένα άρ-

Τα περί Μαύρης Αθηνάς, Μαύρης Αφροδίτης, Μαύρου Σωκράτη κ.λπ. πέφτουν στο κενό καθημερινά, αφού όμως έκαναν μια πορεία σε πανεπιστημιακούς χώρους των ΗΠΑ. Για το κακό γούστο και την ανακρίβεια της θεωρίας δεν χρειάζεται απόδειξη σε όσους είναι σχετικοί με τα πράγματα, σε όσους υπηρετούμε με σύνεση το πνεύμα.

θρο με τίτλο «Η Αφρική διαβάζει Ερωτόκριτο». Στο Πανεπιστήμιο Rand Afrikaans (RAU) στο Γιοχάνεσμπουργκ από το 1984 υφίσταται Τμήμα Ελληνικών και Λατινικών Σπουδών, όπου διδάσκονται συν τοις άλλοις τα Νέα Ελληνικά. Φοιτητές σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο περίπου 70 τον αριθμό μελετούν τον νεοελληνικό πολιτισμό, άλλοι τόσοι δε σπουδάζουν κλασσικά γράμματα. Οφείλονται πρώτα από όλα συγχαρητήρια στον διδάσκοντα καθηγητή συνάδελφο Μπ. Χέντριξ, διδάκτορα του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Ο κ. Χέντριξ είναι συγχρόνως εκδότης του περιοδικού Εκκλησιαστικός Φάρος, παράρτημα Ν. Αφρικής και διευθύνει το Ινστιτούτο Αφροελληνικών Σπουδών, τέλος είναι αντιπρόεδρος της Νοτιοαφρικανικής Ένωσης Πατερικών και Βυζαντινών Σπουδών.

Με ευχάριστη έκπληξη, πληροφορούμαι ότι στη Νοτιοαφρικανική Δημοκρατία στα εξής Πανεπιστήμιά της διδάσκονται τα ελληνικά.

University of South Africa, of Cape Town, of Durban, of Fort Hare, of Free State, of Natal κ.α. Σε

αυτά υπάρχουν είτε ειδικό Τμήμα Κλασσικών Σπουδών είτε Νέων Ελληνικών, που εντάσσεται στο Τμήμα Κλασσικών Σπουδών.

Και ιδού ποια θέματα διδάσκονται: Ελληνική ποίηση, ιστορία, φιλοσοφία, ρητορική, επιστολογραφία, πολιτική σκέψη, αρχαία κείμενα, μουσική κ.λπ.

Για την επιβίωση των Τμημάτων τούτων, όπως όλων των άλλων παρεμφερών ανά τον κόσμο, είναι ανάγκη να συμβάλλουμε σαν Ελλάδα, σαν Έλληνες είτε στο Μητροπολιτικό Κέντρο είτε στον εκτός αυτού χώρο, όπου ιδρύματα και πατριώτες μπορούν να επιχορηγήσουν την εθνική καθ' όλα αυτή υπόθεση.

Είναι πράγματι λίαν συγκινητικό το γεγονός να βλέπει κανείς Αφρικανούς να ακούουν, να κρατούν σημειώσεις, να μελετούν, πλην των Αρχαίων Κλασσικών συγγραφέων, που είναι παγκόσμιο απόκτημα πλέον, την ποίηση του Σεφέρη, του Ρίτσου, την ποίηση του Ερωτόκριτου και την Κρητική Αναγέννηση και τόσα άλλα που διαμόρφωσαν τον νεότερο πολιτισμό της Ελλάδος.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΩΣΗ

ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ 7 ΑΘΗΝΑ ΤΚ 105 57

ΤΗΛ.: 210 3227110

ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΕΡΗΜΟΠΟΙΗΣΑΝ ΤΗΝ ΥΠΑΙΘΡΟ ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΟΥΝ

«Η αληθινή πολιτική δεν μπορεί να νοηθεί παρά ως πρόβλεψη και προγραμματισμός. Μια νέα αγροτική πολιτική έπρεπε να προβλεφθεί την δεκαετία του '70, του '80 ή του '90 για να αποδίδει σήμερα τους καρπούς της. Στην Ελλάδα, αυτό ούτε από κυβερνήτες έγινε ούτε από αντιπολιτεύσεις. Το αποτέλεσμα, η αποδιάρθρωση του αγροτικού χώρου. Η πολιτική δεν μπορεί να νοηθεί χωρίς την πολιτική τιμωρία των υπευθύνων. Αυτό διδάσκει η δημοκρατία. Αυτοί που ερημοποίησαν την ύπαιθρο δεν μπορούν να την αναγεννήσουν».

ΜΙΧΑΛΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ
(Από ομιλία του στην Καστοριά)

Εκδόσεις ΓΟΡΔΙΟΣ
Μακεδονίας 17
104 33 Αθήνα, τηλ.: 210 8252279

ΜΙΧΑΛΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ

ΑΓΡΟΦΙΛΙΑ

άγροτική αναγέννηση
νέα αγροτικότητα

Γόρδιος

Τό Ἀργυρόκαστρο στόν Αὐτονομιακόν Ἀγῶνα (1914)

Ἡ κυρίως ἱστορία τοῦ Ἀργυροκάστρου, πέρα ἀπό τούς θρούλους σχετικά μέ τό **ἐλληνικώτατο ὄνομα** καί τήν ἐπίσης ἐλληνικώτατη προῖστορία του, ἀρχίζει ἀπό τούς Βυζαντινοὺς, καί δὴ, τούς χρόνους τοῦ Δεσποτάτου τῆς Ἠπείρου. Τοῦτο μαρτυροῦν καί τὰ σωζόμενα ἀκόμη— ὅσα διεσώθησαν ἀπό τήν πρωτοφανῆ μῆνιν τοῦ Ἐνβέρ Χόντζα καί τοῦ καθεστώτος του— ἱστορικά μνημεῖα τῆς περιοχῆς του, ὅπως ἡ περίφημη Ἐκκλησία τοῦ Λαμπόβου, ἡ Μονή τῆς Χορμόβας, σημαντικό κέντρο τῆς ἐλληνικῆς παιδείας καί τῶν γραμμάτων, συνέχεια τῆς ὁποίας ἀποτελεῖ ἡ ἱστορική Μονή Τσέπου, ἡ ὁποία συνδέεται ἄμεσα καί μέ τόν Αὐτονομιακόν Ἀγῶνα τοῦ 1914.

Ἐπί **Τουρκοκρατίας** τό Ἀργυρόκαστρο ἦτο Καζᾶς (Διοίκηση ἢ Νομαρχία) τοῦ Βιλαετίου Ἰωαννίνων. Αὐτό μαρτυρεῖ καί τήν ἀναγνώριση τοῦ ἐνιαίου τῆς Ἠπείρου.

Ἐκκλησιαστικῶς ἦτο ἔδρα τῆς Μητροπόλεως Δρυϊνουπόλεως καί Πωγωνιανῆς, στήν ὁποία ὑπῆγοντο, κατά καιροῦς, καί γειτονικές Ἐπισκοπές, ὅπως τοῦ Δελβίνου καί τῆς Χειμάρρας. Σ' αὐτήν ἀνεδείχθησαν καί σημαντικοί Ἀρχιερεῖς στά ἐκκλησιαστικά, τήν παιδεία καί τούς ἐθνικούς ἀγῶνες (π.χ.: οἱ Σοφιανός, 17ος αἰ., καί Βασίλειος, ἐπί Αὐτονομίας). Ὡς πρός τήν **παιδεία** τό πρῶτο σημαντικό ἐλληνικό σχολεῖο συναντᾶμε ἤδη ἀπό τό 1633. Προώθησαν, ὁμως, περισσότερο αὐτήν οἱ φιλοπρόοδοι Ἀργυροκαστροῖτες ἔμποροι κ.λπ. καί, ἀκόμη περισσότερον, ὁ κατ' ἐξοχήν Ἅγιος καί μάρτυρας τῆς Βορ. Ἠπείρου, Ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός μέ τήν διέλευσή του ἀπό τήν περιοχή αὐτή.

Ἔτσι, ἀπό τό 1833 λειτουργοῦσε Ἀστική Σχολή, τό 1826 Παρθεναγωγεῖο, πληθώρα δέ ἄλλων σχολείων σ' ὁλόκληρη τήν περιοχή Δροπόλεως, Πωγωνίου, Λιούντζης ἢ Λιαντζουριάς, μέ τὰ Ζωγράφεια Διδασκαλεῖα 1872 - 1891, Ρίζης καί Ζαγοράς, μέ Ζάπεια Ἐκπαιδευτήρια Λαμπόβου κ.ἄ. Ἰδίως, ὁμως ἀπό τό 1770, ὅποτε ἀρχισε τό κῦμα μεγάλου ἐξισλαμισμού τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς, πολλοί **Ἀργυροκαστροῖτες** κατέφυγαν στή Νότιο Ἑλλάδα, Κωνσταντινούπολη καί ἀλλαχοῦ, ὅπου καί ἐπλούτισαν, ἀλλά καί ἀνεδείχθησαν στά γράμματα κ.λπ., ὡς φιλοπάτριδες πάντα καί νοσταλγοί τῆς ἰδιαίτερας πατρίδας τους. Ἐνδιεφέροντο, λοιπόν, καί ἔμπρακτα γι' αὐτήν

καί ὁλόκληρη τήν Ἠπειρο, ἰδρύνοντας καί διατηροῦντες σχολεῖα, μέ ἄφθοно τό γνήσιο Ἑλληνοχριστιανικό πνεῦμα (λ.χ. ὁ Γ. Δημητρίου, 1780), καθὼς καί τόν πόθον γιά τήν Ἐλευθερία. Πολλοί, μάλιστα, μαθητεύσαντες καί σ' αὐτά, διακρίθηκαν καί σέ ἀνώτερα ἀξιώματα, ἐκκλησιαστικά, καί λοιπά πνευματικά κ.λπ., ἐμφυσώντας καί στόν λαό ἄφθοно τό ἀνωτέρω ἐλληνικό πνεῦμα.

Εὐρέθησαν ἔτσι ἔτοιμοι συμπαραστάτες, ἀκόμη καί πρωτεργάτες, στούς τοπικούς, ἀλλά καί εὐρύτερους ἐθνικοαπελευθερωτικούς Ἀγῶνες (Πολυζῶης κ.ἄ.).

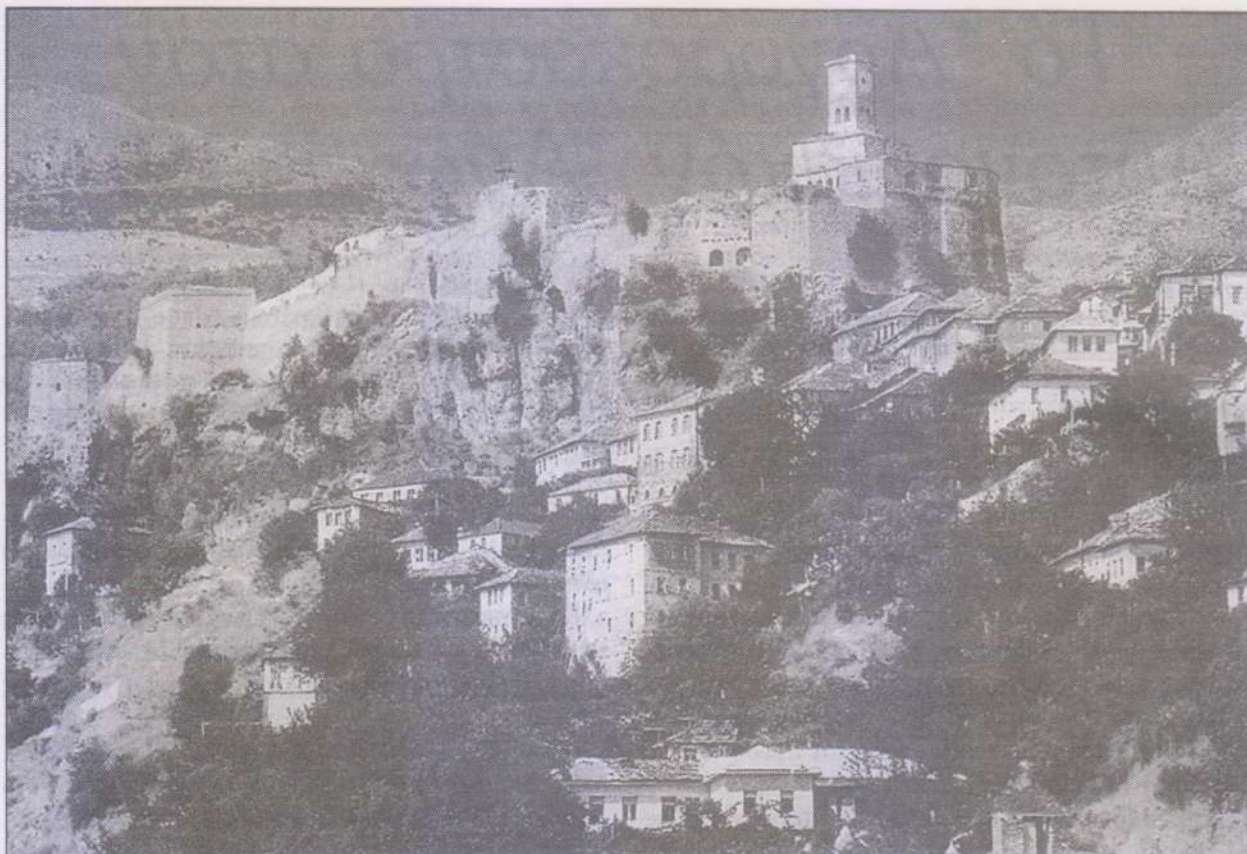
Γιά τούς ἀνωτέρω ἱστορικούς καί ἄλλους λόγους, ἀλλά καί γιά τήν ἀξιόλογη θέση στήν ἐνιαία Ἠπειρο (κεντρικός ἀξονας συγκοινωνιῶν κ.λπ.), κατέστη καί τό ἐπίκεντρο—μετά τὰ Ἰωάννινα— τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ **Α' Βαλκανικοῦ Πολέμου 1912 - 1913** (καθίως καί τῶν μετέπειτα γεγονότων, ὅπως τοῦ **Αὐτονομιακοῦ Ἀγῶνος 1914**).

Ὁ βασικός στόχος, ὡς γνωστόν, τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως στόν ἀνωτέρω πόλεμο ἦτο ἡ ἀπελευθέρωση τῆς ἐνιαίας Ἠπείρου, μέχρι, τοῦλάχιστον, καί τῶν περιοχῶν Αὐλῶνος, Βερατίου καί Πόγραδετς, ὅπου τότε κυριαρχοῦσε, κατ' ἐξοχήν τό ἐλληνικό στοιχεῖο καί ὁ πολιτισμός του. Τελικά, κατόπιν πιέσεων τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων [ἰδίως, Ἰταλίας καί (Αὐστρο)Οὐγγαρίας], ὁ στρατός μας ἔφθασε μέχρι τήν Χειμάρρα (5.11.1912), Τεπελένι - Κλεισοῦρα (4 - 7.3) καί ποταμό Δεβόλη, ἐγγύς Πόγραδετς, ὅρι, τό ὅποιο, καί μέ τή σιωπηρή συγκατάθεση τῶν ἀνωτέρω Δυνάμεων, ἀπετέλεσε τότε καί τὰ βόρεια σύνορα τῆς Ἠπείρου, μέ κάποιες ὑποπτες, ὁμως, ἐπιφυλάξεις (**Συνθήκη τοῦ Λονδίνου, 17.5.1913**).

Ἀμέσως ἡ ἐλληνική κυβέρνηση ἐνέταξε διοικητικά καί τίς ἀπελευθερωθεῖσες αὐτές περιοχές σέ δύο διοικητικά διαμερίσματα, τούς **Νομούς Ἀργυροκάστρου καί Κορυτσᾶς**.

Ἀκολουθεῖ, ὁμως, ἀπό τίς ἑξι Εὐρωπαϊκές Δυνάμεις ἡ ὑπογραφή τοῦ Πρωτοκόλλου τοῦ Λονδίνου (29.7.1913) περὶ ἀνεξαρτησίας τοῦ γιά πρώτη φορά ἰδρυομένου Ἀλβανικοῦ κρατιδίου - ὕστερα καί ἀπό τή σχετική ἀπόπειρα τοῦ Ἰσμαήλ Κεμάλ στόν Αὐλῶνα, Νοέμβρ. 1912) - μέ ἀπολύτως, ὁμως, αὐθαίρετη ἐπιδίκαση σ' αὐτό τῶν ἤδη ἐλευθέρων βορειῶν περιοχῶν τῆς Ἠπείρου.

**Τοῦ Ἀποστόλου Παπαθεοδώρου
Φιλολογοῦ, τ. Γενικός Ἐπιθεωρητῆς Μ.Ε.**

Αργυρόκαστρο: Συνοικισμός σπιτιών στους πρόποδες του Κάστρου

Πρός τυπικήν δέ νομική κάλυψη και σαφέστερη οριοθέτηση, ὄρισαν καί ειδική Διεθνή Ἐπιτροπή, μέ δικά τους μέλη καί μέ κριτήριο μόνον τήν ἐπίπλαστη ὁμιλουμένη στά σπίτια μητρική γλῶσσα.

Ἡ Ἐπιτροπή περιῆλθε τίς περιοχές αὐτές ἐπί δύο μῆνες 15.10 - 13.12.1913), παντοῦ, ὅμως, ἦτο ἀνεπιθύμητη, ὅπως καί στούς ὁμιλοῦντας τήν ἀλβανική ἢ τό βλάχικο ἰδίωμα (π.χ. Κορυτσά).

Παρά ταῦτα —καί ἐνῶ στά μέρη αὐτά εὐρίσκειτο ὁ νικηφόρος Ἑλληνικός Στρατός— μέ βάση τό προκατασκευασμένο πόρισμά της, οἱ Ἐξι ὑπέγραψαν τό πῶ ἀνέντιμο κείμενο, τό γνωστό ὡς **Πρωτοκόλλου τῆς Φλωρεντίας** (17.12.1913), μέ τό ὁποῖο ἐπιδικάζονται αὐτά καί διπλωματικῶς στό ὑπό ἴδρυσή τεχνικό ἀλβανικό κρατίδιο. Τά μέρη αὐτά ἀποκαλοῦνται ἔκτοτε «Βόρειος Ἡπειρος» μέ τά αὐθαίρετα μέχρι καί σήμερα ἑλληνοαλβανικά σύνορα, χωρίς νά συζητηθοῦν καί ὀριστικοποιηθοῦν ἐπισημῶς, μετά, μάλιστα, καί τήν ἐκκρεμοῦσα παραπομπή τῆς ὑποθέσεως τό 1946 στό Συμβούλιο τῶν Τεσσάρων Νικητριῶν Δυνάμεων τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Ὅπωςδήποτε, οἱ ἀτυχεῖς Βορειοηπειρώτες ἀντέδρασαν μέ ὅλες τους τίς δυνάμεις, ἀρχικά μέ εἰρηνικές διαμαρτυρίες, συλλαλητήρια, ἐμπεριστατωμένα ὑπομνήματα πρός πᾶσαν κατεύθυνση, προετοιμαζόμενοι πλέον καί γιά **αὐτοάμυνα**, μέ ἴδρυσή σέ κάθε πόλη καί χωριό Ἐπιτροπῶν Ἐθνικῆς Ἀμύνης, Ἐπι-

μελητειῶν γιά ἐφοδιασμό καί ἐξοπλισμό καί ἐνόπλων τμημάτων (ὅπως Ἱερῶν Λόχων).

Ἡ ὀργή αὐτή, ἀλλά καί ἡ προπαρασκευή γιά αὐτοάμυνα γιά τόν ὑπέρ πάντων ἀγῶνα ἐνετάθησαν μέ τήν ἀποστολή **Διακοινώσεως (Νότας) τῶν «Ἐξι»** πρός τήν ἑλληνική κυβέρνησι (31.1.1914) γιά τήν τακτική ἐφαρμογή τοῦ Πρωτοκόλλου τῆς Φλωρεντίας καί ἀποχώρησι ἐκεῖθεν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, θέτοντας καί τό τραγικό δίλημμα συσχετισμοῦ καί μέ τήν ὑπογραφή ὀριστικῆς παραχωρήσεως στήν Ἑλλάδα τῶν ἐπίσης ἤδη ἐλευθέρων Νήσων τοῦ Ἀνατολικοῦ Αἰγαίου!

Ὁ Ἀὐτονομιακός Ἀγῶν (1914). Μετά καί τήν ἀναγκαστική ἀπάντησι (8.2.1914) —ἀλλ' ὄχι, νομίζομε, καί τήν πλήρη ἄμεση καί ἔμμεση διπλωματική ἐξάντλησι τῶν μέσων της— γιά συμμόρφωσι ἐπί τῶν ἀνωτέρω, δέν ἀπομένει γιά τοὺς Βορειοηπειρώτες, παρά ἡ ὀριστική ἀπόφασί τους, ἔστω καί μόνοι ἀρχικά, γιά τόν ἐπακολουθήσαντα γνωστόν ὡς **Ἀὐτονομιακόν Ἀγῶνα**, ὁ ὁποῖος ἦτο ὄντως ἀνισος καί ἐπικός, διήρκεσε ἐπί 8 δλόκληρους μῆνες (17 Φεβρ. - 24 Ὀκτ. 1914) καί συνεκίνησε στή συνέχεια τό Πανελλήνιο μέ πολλοὺς ἐθελοντές καί ἐξελίχθηκε σέ 2 φάσεις:

Κατά τήν **α' φάσι** (17.2 μέχρι 17.5) ἐπετεύχθη ἡ πολιτική καί στρατιωτική ὀργάνωσι τῆς Ἀὐτονόμου Πολιτείας καί ὕστερα ἀπό σκληροῦς καί νικηφόρους

Ἡ Μονή Δριανοῦ στό Ἀργυρόκαστρο

Ὅπως καταγγέλλει ἡ «Ὁμόνοια» μέ τό ὑπόμνημα πρὸς τό Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης, ἡ Μονή καί ἡ ἰδιοκτησία τῆς (3.063 στρέμματα ἀκίνητης περιουσίας) ἀποδίδεται ἀθαιρέτως στό μέλος τῆς μουσουλμανικῆς κοινότητας μέ ἀπόφαση δικαστηρίου

ἀγῶνες, ὑποχρέωσε τοὺς ἀντιπάλους καί τίς Ἑξι Εὐρωπαϊκές Δυνάμεις σέ ἀνακωχή (24.4) καί ὑπογραφή τοῦ **Πρωτοκόλλου τῆς Κερκύρας**. Εἶναι τό ἰσχυρότερο διπλωματικό ἔγγραφο γιά τό Βορειοηπειρωτικό, πού ἐξασφάλιζε τά βασικά δικαιώματα καί ἐλευθερία μιᾶς Ἀυτονόμου Πολιτείας, ἔστω καί στά πλαίσια τοῦ Ἀλβανικοῦ κράτους, ἀλλά, μέ τήν ἐναρξη τοῦ Α' Παγκ. Πολέμου, ἔμεινε ἀναξιοποίητο, μέ ἀπώλεια ἐνκαιριῶν καί ἀπό τήν πλευρά τῆς Ἑλλάδος, μέχρι καί σήμερα.

Κατά τή **β' φάση** (17.5. - 24.10.1914) συνεχίσθηκε —ὕπαιτιότητι τῶν Ἀλβανῶν— ὁ Ἀγῶνας τῶν Ἀυτονομοστῶν, πού ἔφθασαν μέχρι καί τό **Βεράτι** (16 - 19 Σεπτεμβρίου) μέ τό ἥρωικό ὀλοκαύτωμα τοῦ **Ἀντ. Λεοντοκιανάκη** καί ἑξαδέλφου τοῦ Στεφανάκου.

Κατέληξε δέ ὁ Ἀγῶνας μόνον μέ τήν ἐπιστροφή στή Β. Ἠπειρο τοῦ Ἑλλ. Στρατοῦ (24.10.1914). Σημειώνεται μόνον ὅτι ὁ Ἀγῶνας αὐτός, καίτοι εἶχε ἀντιπάλους τοὺς ἀνοργάνωτους ἀκόμη Ἀλβανούς στρατιῶτες μέ ἀξιωματικούς, κυρίως, ξένους (ὅπως Ὀλλανδούς καί Τούρκους), ὑπό τήν «προστασία» τῶν ἀνωτέρω Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, ὁμως, οἱ αὐτονομισταί δέν ἔτρεφαν κανένα (μῖσος ἐναντίον τους καί ἦσαν πρόθυμοι νά τοὺς βοηθήσουν στήν ὀργάνωση τοῦ νέου κράτους των, ἀλλά στά μέρη πού

ἐδικαιοῦντο, ὅπως μαρτυροῦν καί τά παρακάτω σχετικά ἀποσπασματικά κείμενα, προφητικά καί γιά τοὺς καιροὺς μας:

Α' Ἄν εὐλαβοῦντο οἱ Ἀλβανοὶ πρόμαχοι τῆς Ἀυτονομίας των, θά περιορίζον τὰς ὁρέξεις των ἀπό περιφερειῶν ἀγνώστων Ἠπειρωτικῶν, διενκολύνοντες ἐν τῷ μέλλοντι τὰς σχέσεις καλῶν γειτόνων μετὰ τῆς Ἠπείρου. Διότι ἀπό τοὺς Ἠπειρώτας, πρὸ πάντων, ἀναμένουσιν εἰλικρινῶς ἐνίσχυσιν ἐν τῇ πολιτικῇ αὐτῶν σταδιοδρομία... (ὑπόμνημα - Ψήφισμα ἀντιπροσωπειῶν περιοχῶν Ρίζης καί Ζαγοράς πρὸς τήν Πρεσβευτικὴ Διάσκεψη τοῦ Λονδίνου. 16.6.1913).

Β' «Οὐδέν μῖσος ἐναντίον τῆς Ἀλβανίας ὀπλίζει τὴν χεῖρα ἡμῶν. Εὐχόμεθα, τοῦναντίον, ἵνα τό νεοσύστατον κράτος, ἐν ᾧ βιοῦσι τόσοι Ὀρθόδοξοι, διοργανωθῇ καί ἀκμάσῃ...» (Δήλωση τοῦ Γ. Χρ. Ζωγράφου, ὡς Προέδρου τῆς Προσωρινῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἀυτονόμου Ἠπείρου, 21.2.1914).

Τό Ἀργυρόκαστρο σὺν Ἀυτονομιακόν Ἀγῶνα. Τό Ἀργυρόκαστρο καθ' ὅλη τήν διάρκεια τῆς προπαρασκευῆς, τῆς μεγάλης ἀποφάσεως (17 Φεβρ.) καί διεξαγωγῆς τοῦ ἥρωικοῦ αὐτοῦ Ἀγῶνος, ἦτο ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἀυτονόμου Ἠπείρου καί τό κέντρο λήψεως τῶν μεγάλων ἀποφάσεων, ἀλλά καί τό ἐπίκεντρο ὅλων τῶν περαιτέρω περὶ τό Βορειοηπειρωτι-

κό εξέλιξεων.

Έτσι: Έκει φθάνει από τὰ Ἰωάννινα ὁ Γ. Χρ. Ζωγράφος (12.2.1914) καὶ ἡ **Πανηπειρωτικὴ Συνέλευση λαμβάνει τὴν ἀπόφαση γιὰ τὴν Ἀντίσταση (13.2.)**.

Ἀκολουθεῖ ἡ μετατροπὴ τῆς Ἡπειρωτικῆς Συνελεύσεως σὲ **Συντακτικὴ**, ἡ κήρυξη τῆς Βορείου Ἡπείρου σὲ **Αὐτόνομη Πολιτεία** καὶ ἡ συγκρότηση τῆς **Προσωρινῆς Αὐτονομιακῆς Κυβερνήσεως ὑπὸ τὸν Γ. Χρ. Ζωγράφο**, μέ ἔδρα πάντα τὸ Ἀργυροκάστρο καὶ μέλη της: Ἀλ. Καραπάνο (Ὑπ. Ἐξωτερικῶν), Ἰ. Παρμενίδη (Οἰκονομικῶν), Δ. Δούλη (Στρατιωτικῶν), καὶ τοὺς Μητροπολίτες Δρυϊνουπόλεως Βασίλειο, Κορυτσᾶς Γερμανὸ καὶ Βελλᾶς καὶ Κονίτσης Σπυρίδωνα.

Ἡ **ἐπίσημη ἀνακήρυξη τῆς Αὐτονομίας** πραγματοποιεῖται στὴ Μονὴ Τσέπου, ἐγγὺς τοῦ Ἀργυροκάστρου (**17.7.1914**), ἐνῶ στὴν πλατεῖα Ἀργυροκάστρου καὶ στὴ Μητρόπολη, παρουσία, ἤδη καὶ 7.000 ἐνόπλων, ἀνυψώνεται καὶ ἡ γνωστὴ ἱστορικὴ **Σημαία τῆς Αὐτονομίου Ἡπείρου**, ἐκφωνεῖται ἡ πρώτη σχετικὴ **Προκήρυξη** καὶ ἄλλοι μνημειώδεις λόγοι καὶ δονεῖται ὁ τόπος ἀπὸ τὶς ζητωκραυγές κ.λπ.

Παρά ταῦτα, ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις, ὑποκύνπτουσα καὶ στίς πιέσεις, ἐπιδιώκει ματαίως νὰ μεταπεισῇ τὸν Δ. Δούλη νὰ ἐπιστρέψῃ στὸν Ἑλληνικὸ Στρατό, ἀλλ' ἐκεῖνος, καὶ ὡς Βορειοηπειρώτης, ἀπαντᾷ ὅτι αὐτὸ θεωρεῖ τὸ ὑπέρτατο πρὸς τὴν Πατρίδα καθήκον, ἐνῶ οἱ πόλεις ἀνακήρυξαν ἤδη τὴν αὐτονομία τους (Χειμάρρα, 9.2.1914), ὑπὸ τὸν γενναῖο Σπ. Σπυρομήλιο, Δέλβινο 16.2), ἢ συνεχίζουν (Πρεμετὴ 13.2), ὑπὸ τὴν αὐτόνομη κυβέρνησις.

Ἄλλοι, ὅμως, ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ τοῦ Ε.Σ. μέ ἄνωθεν πιέσεις καὶ ὑποσχέσεις, παραδίδουν τὴν Κορυτσᾶ στὸ ἔλεος τῶν ἀτάκτων Ἀλβανῶν καὶ θά χρειασθοῦν ἄλλους ἀγῶνες καὶ θυσίες, γιὰ νὰ ἐπανακτήσουν τὴν Αὐτονομία (τέλος Ἰουνίου)!

Στὸ Ἀργυροκάστρο, ὡς πρωτεύουσα τῆς Αὐτονομίου Πολιτείας, ἐδρεύουν, ἐκτὸς τῆς Κυβερνήσεως, καὶ ὅλες οἱ λοιπές ἐπιτελικές καὶ κεντρικὲς ὑπηρεσίες, ὅπου λαμβάνονται οἱ ἀποφάσεις γιὰ τὶς ἐπιχειρήσεις τῶν μετώπων (στρατολογήσεως, ἐπανδρώσεως, ἀνεφοδιασμοῦ ἀπὸ τὴν Κεντρικὴ Ἐπιμελητεία, κεντρικὸ Νοσοκομεῖο. Ἐκεῖ καταλήγουν οἱ διάφοροι ἐθελοντές, μεμονωμένοι ἢ καὶ ὁμαδικά, ἀπὸ τὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα καὶ τὸν πανταχοῦ Ἑλληνισμό (μέχρι καὶ τὶς ΗΠΑ καὶ τὴν Ν. Ἀφρικὴ), ὅπως καὶ ὁ Ἱερός Λόχος τῶν μαθητῶν τῆς Ζωσιμαίας Σχολῆς Ἰωαννίνων, ἀκόμη καὶ φοιτητές ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, καθὼς καὶ οἱ διάφοροι ἀνεφοδιασμοί.

Στὴν προσωρινὴ Κυβέρνησις στὸ Ἀργυροκάστρο μετεβίβασαν οἱ «Ἐξι» τὸ αἶτημα τῶν Ἀλβανῶν γιὰ τὴν Ἀνακωχὴ (24.4) καὶ μέ ἐκπροσώπους της συνωμίλησαν καὶ ὑπέγραψαν, τελικά, τὸ Ἱστορικὸ Πρω-

τόκολλο τῆς Κερκύρας (17.5).

Μέ τὴν προσωρινὴ κυβέρνησις στὸ Ἀργυροκάστρο, τέλος, ἐπικοινωνήσῃ ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις, ἡ ὁποία, μέ ἐντολὴ καὶ τῶν Εὐρωπ. Δυνάμεων, λόγω καὶ τῆς ἐνάρξεως τοῦ Α' Παγκ. Πολέμου (Αὐγ. 1914), ἔστειλε ἐκ νέου Ἑλληνικὸ Στρατό στὴ Β' Ἡπειρὸ καὶ γιὰ τὴν τήρησις τῆς τάξεως, λόγω καὶ ἐσωτερικῶν ἀνωμαλιῶν στὴ γειτονικὴ Ἀλβανία. Σ' αὐτόν, ὅπως τονίσθηκε, παρέδωσε ἡ προσωρινὴ Κυβέρνησις τῆς Αὐτονομίου Ἡπείρου. Διότι ἔτσι μόνον θεώρησε λήξασα τὴν ἀποστολὴ τῆς, ὅπως σημειώνει καὶ στὴν τελευταία Προκήρυξί τῆς (24.10.1914):

«Ὁ Ἀγὼν ἡμῶν ἔληξε διὰ θριάμβου. Οἱ πόθοι μας ἐξεπληρώθησαν ὅλοι... Καταθέτοντες τὴν ἐξουσίαν δεόμεθα τῷ Ὑψίστῳ, ὅστις ἠλόγησε τὸν ἀγῶνα ἡμῶν, νὰ τηρήσῃ ὑπὸ τὴν ἀγίαν σκέπην Του τὴν Ἡπειρὸν μας, τὴν προσφιλεῖ ἐν τοῖς κόλποις τῆς Μητρὸς μας Ἑλλάδος. Σεῖς καὶ οἱ ἀπόγονοί σας νὰ ζήσετε εὐτυχεῖς».

— Καὶ ὅμως καὶ αὐτὴ ἡ Ἀνάστασις τῶν ἀτυχῶν Βορειοηπειρωτῶν γιὰ λίγο μόνον χρόνον κράτησε! Τὸ δράμα τους συνεχίσθηκε μέ πολλές διακυμάνσεις καὶ μέ κύρια εὐθύνη τῆς ἄλλης πλευρᾶς, ἀλλὰ καὶ λόγω πολλαπλῶν διεθνῶν συγκυριῶν, ἀλλὰ καὶ μέ ἐπίκεντρο, ἐν πολλοῖς, τὸ Ἀργυροκάστρο.

Καὶ σήμερα, παρά τὶς πολλὰς ἀντίξοες ἀκόμα συνθήκες ἀπὸ τὴν Ἀλβανικὴ πλευρὰ, μέ τὴν ἐσφαλμένη πάγια τακτικὴ τῆς ἐναντι τῶν Βορειοηπειρωτῶν, πού τοὺς ὠδήγησε, ἐν πολλοῖς, καὶ στὸν πολὺ ἐπικίνδυνον ξερριζωμὸ ἀπὸ τὶς ρίζες τους, ὑπάρχει, νομίζω, καιρὸς πολλὰ νὰ διορθωθοῦν καὶ βελτιωθοῦν καὶ γιὰ τοὺς ἀδελφούς Βορειοηπειρώτες.

Ἄρκει καὶ ἡ ἴδια ἡ **Ἀλβανία** νὰ κατανοήσῃ τὸ πραγματικὸ συμφέρον της, στίς κρίσιμες στιγμές πού διέρχεται, καὶ νὰ φανῇ συνεπέστερη στίς ὑποχρεώσεις της ἐναντι τῶν φιλήσυχων καὶ προοδευτικῶν καὶ γιὰ τὴ χώρα τῆς Βορειοηπειρωτῶν, ἀλλὰ καὶ ἐναντι τῆς εὐεργέτιδάς της, Ἑλλάδος.

Ἄλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ, τῆς **Ἑλληνικῆς Πολιτείας**, κάθε ἀπόφασις, πού λαμβάνει γιὰ τὴν γείτονα Ἀλβανία, ἄς τὴν «περνᾷ» καὶ ἀπὸ τὸ Βορειοηπειρωτικὸ. Τέλος, καὶ οἱ ἀδελφοί μας **Βορειοηπειρώτες**, ἰδίως οἱ εὐρισκόμενοι στὴν Ἑλλάδα, μὴ λησμονοῦν ποτέ καὶ οὐδαμῶς τὶς προαιώνιες πατροπαράδοτες ρίζες τους, ἔστω καὶ μέ κάποιες θυσίες, ὅπωςδὴποτε, πάντως, πολὺ ὀλιγώτερες ἐκείνων τῶν προγόνων τους.

Τὸ **Ἀργυροκάστρο**, ἐν τῷ μεταξῷ, καὶ ἡ **Κορυτσᾶ**, ὅπου συμβιοῦν, ἐν πολλοῖς, ἁρμονικά Ἕλληνες Χριστιανοὶ καὶ Μουσουλμάνοι Ἀλβανοί, ἄς εἶναι σὲ ὄλους οἱ δύο ἀμετακίνητοι λάμποντες πολιτικοὶ ἀστέρες, πού νὰ ἐνώνουν τοὺς δύο φίλους, κατὰ τὰ ἄλλα, λαούς.

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ ΣΕ ΑΛΥΤΡΩΤΕΣ ΠΑΤΡΙΔΕΣ

Από την Θεσσαλονίκη με αεροσκάφος της Ολυμπιακής αναχωρήσαμε για την Κωνσταντινούπολη την 6η Νοεμβρίου και ώρα 3.30'. ...Θαυμάσια ή πτήση, φθάσαμε στην «πόλη των πόλεων» μετά από μιάμιση ώρα.

Έν συνεχεία και κατά την αυτή ημέρα επισκεφθήκαμε «τό θαύμα των αιώνων», την ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ.

Μπροστά στην Άγια Σοφία, μέσα στην Άγια Σοφία βλέποντας την Άγια Σοφία συστέλλεσαι, χαμηλώνεις, εκμηδενίζεσαι.

Θέλεις μόνο νά σιωπάς... νά κλαῖς...

Η κατάσταση της από απόψεως συντηρήσεως αποκαρδιωτική, έξωτερικά και εσωτερικά, καταφανή τάχνη της εγκαταλείψεως. Η Τουρκία κάνει τό πᾶν νά ξεαφανίση κάθε τί τό βυζαντινόν από την Βασιλεύουσα!

...Ἄς ὄψονται οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ναζωραίου, οἱ ἐχθροὶ τοῦ ἔθνους καὶ τοῦ Γένους τῶν Ἑλλήνων, οἱ ἐχθροὶ τῆς ἁγιασμένης φυλῆς μας! (περὶ τῆς Ἁγίας Σοφίας θά ἐπανέλθω). Δεύτερη ἐπίσκεψη εἶναι τό τουρκικὸν παλάτι - ἀνάκτορο, «τόπ καπί». Ἐδῶ, φυλάσσονται πολλὰ καὶ διάφορα ἔργα τέχνης, ἀξιόλογα, κυρίως παλαιότερων ἐποχῶν.

Ἀκολουθεῖ ἡ ἐπίσκεψη εἰς τὴν «Μονὴ τῆς Χώρας» μέ τὰ περίφημα ψηφιδωτά - ἀριστουργήματα, χωρὶς ὑπερβολή.

Ἐνας Γάλλος μέ ἀσυγκράτητο θαυμασμό καὶ ἐνθουσιασμό, ὁμολογεῖ ὅτι τὰ ψηφιδωτά «τῆς χώρας τῶν ζώ-

νων» τὸν ἔχουν καταπλήξει.

Τὴν ἐπομένη συμμετέχουμε στὴν πατριαρχικὴ Θ. Λειτουργία, στὸν Ἱ. Ν. Ἁγίας Τριάδος τοῦ Πέραν. Ὁ θαυμάσιος αὐτὸς ναὸς εἶναι ὁ μεγαλύτερος ἐν λειτουργία σήμερα στὴν πόλη, δεσπόζει δέ μ' ἕναν ἐπιβλητικὸν τρόπο στὴν πλατεῖα τοῦ Ταξίμ... Συγκεντρώθηκαν περὶ τὰ 600 ἄτομα. Τὰ Ἑλληνόπουλα τῶν Σχολείων «Ζαπτείου» καὶ «Ζωγραφείου» ντυμένα σεμνά -καὶ μέ ἐλληνικά χρώματα- «κερδίζουν τὴν παράσταση»... Ἡ συγκίνηση ὄλων εἶναι καταφανής. Στό τέλος... μόνος προσπαθῶ νά γνωρίσω, νά «χορτάσω» ὄλους τοὺς χώρους περὶξ τοῦ Ναοῦ καὶ τὸν ὀπωσδήποτε μεγάλο κῆπο του...

Μετά τὴν Ἁγία Τριάδα τό πρόγραμμα προέβλεπε ἐπίσκεψη στό τουρκικὸ ἀνάκτορο «Ντολμὰ Μπαχτσέ» (δηλ. γεμᾶτος κῆπος). Παλάτι ἀφαντάστου γλιδῆς. Ἡ πολυτέλεια τοῦ ἀνυπέρβλητη... Σχεφθεῖτε: Ξοδεύτηκαν στό παλάτι αὐτό 26 τόννοι χρυσοῦ καὶ 26 τόννοι ἀργύρου! Πά μᾶς βέβαια τοὺς Ὀρθοδόξους Χριστιανούς τί ἀξία καὶ τί σημασία ἔχουν αὐτές οἱ ματαιότητες! Πέραν ὅμως ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ἀλαζονεία, θά πρέπει νά ὁμολογήσουμε ὅτι τό «Ντολμὰ Μπαχτσέ» ἀπὸ ἀπόψεως πλούτου καὶ τέχνης, εἶναι κάτι τό φανταστικόν.

Ἀκολούθως ἔγινε ἡ ἐπίσκεψη στὴν Παναγία τῶν Βλαχερνῶν. Στόν Ναὸ αὐτὸ ἐψάλη διὰ πρώτη φορά ὁ Ἀκάθιστος ὕμνος. Εὐρισκόμενοι μέσα σ' ἕναν τόσο ἅγιο τόπο, νομίζω ὅτι μπορεῖτε καὶ σεῖς πολὺ καλά νά καταλάβετε τὰ συναισθήματά μας... Ὅλοι μας, μέ πολὺ εὐλάβεια, συγκίνηση καὶ κατάνυξη, ψάλαμε τό «τῆ

ΜΙΚΡΑ ΑΣΙΑ: Τὰ Βιλαετία τοῦ 1919. (Ἀπὸ τό βιβλίον Γ. Κλ. Σκαλιέρη «ΛΑΟΙ ΚΑΙ ΦΥΛΑΙ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ»)

Ἵπερομάφ...».

Μετά τόν ἱστορικό αὐτό Ναό κατευθυνθήκαμε στό περιώνυμο προσκύνημα τῆς Ἱ. Μονῆς Ζωοδόχου Πηγῆς (Γνωστῆς ὡς Βαλουκλῆ ἢ Μπαλουκλῆ, δηλ. ψαρότοπος), μέ τό θαυματουργό προσκύνημα καί τούς τάφους τῶν πατριαρχῶν.

Τήν ἐπομένη λειτουργηθήκαμε στόν Ἱ. Ναό Ἁγίου Δημητρίου Ξηροκρήνης, ὁ ὁποῖος ἐόρταζε τήν ἐπέτειο τῶν 200 χρόνων ἀπό τήν ἀνέγερσή του.

Ἡ Ξηροκρήνη («Κουρούτσεσμε» τουρκικά) βρίσκεται στήν ὁμορφή ἀκτή τοῦ Βοσπόρου, ἀνάμεσα στά προάστεια Ὁρτάκιοϊ καί Ἀρναούτκιοϊ, καί ἐκτός ἀπό τόν Ναό τῆς, ἐκεῖνο πού τήν κάνει ἰδιαίτερα γνω-

στή στούς Ὀρθοδόξους εἶναι τό περίφημο Ἁγίασμα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Πρόκειται γιά ἓνα μεγαλοπρεπές βυζαντινό Ἁγίασμα, μέ μακρόστενη σήραγγα στό ἀριστερό κλίτος τοῦ Ναοῦ, εἰς τό ὁποῖο προστρέχουν πρός ἰατρεία ἐνίοτε καί μουσουλμᾶνοι!

Τό ἀπόγευμα τῆς ἴδιας ἡμέρας ἐπισκεφθήκαμε τήν Ἱερά Μονή τῆς Ἁγίας Τριάδος εἰς τήν νῆσο Χάλκη... Τόποι ὑπέροχοι, μαγευτικῆς ὁμορφιάς, ἀτέλειωτοι, πανέμορφοι, νά μή χορταίνης νά τούς βλέπης... ἀλλά καί νά λές μέ πόνο: «Τί εἶχαμε καί τί χάσαμε...».

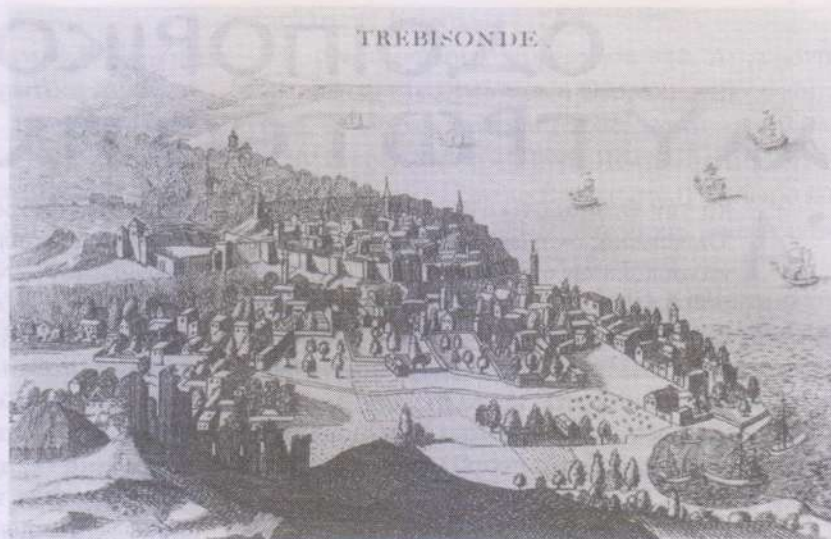
Ἐφιεθήκαμε ἀεροπορικῶς στήν Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας. Ἡ προσγείωση τοῦ ἀεροσκάφους εἰς τήν ἱστορική αὐτή πόλη τῆς Ρωμοσύνης καί τοῦ Μ. Βασιλείου ἐγίνε περί τήν 11η π.μ.

Εἰς τό ἀεροδρόμιο ζήσαμε μία «σκηνή» ἄγνωστη πλέον σέ μᾶς: ὀμάδα νεαρῶν (15-20) ξεπροβόδιζε μέ νταούλια καί ζουρνάδες φίλο τους πού ἐφευγε γιά φαντάρος. Ἀνάλογη «σκηνή» συναντήσαμε καί στήν Χάλκη... Τόν μέλλοντα στρατιώτη εἶχαν τοποθετήσει πάνω σέ μιά τεράστια τουρκική σημαία καί ὄλοι τους, πετώντας τον πρός τά ἄνω, ἐκραύγαζαν συγχρόνως διάφορα πατριωτικά τῶν συνθήματα. Γενικά ἡ πατριωτική τῶν ἔξαρχη ἦταν κάτι τό πρωτοφανές. (Αὐτά, ἄς τά βλέπουν καί ἄς τά ἀκούσουν οἱ δικοί μας ὑπεύθυνοι. Ἐμεῖς δυστυχῶς τά λησμονήσαμε αὐτά, λησμονήσαμε τήν πατρίδα. Καί ἂν κάποιος ἐπιχειρήσῃ κάτι παρόμοιο, θά χαρακτηρισθῇ ρατσιστής, σαβινιστής, φανατικός...).

Ἐπόμενος σταθμός τό Προκόπι, τό ὁποῖο καί ὠρίσθη ὡς «βάση» διά τά ἐν Καππαδοκία προσκυνήματα.

Τό ἀπόγευμα, πρώτη ἐπίσκεψη στήν Συνασό, στήν ὁποία ὑπάρχει θαυμαστός ὑπόγειος Ναός τοῦ Μ. Βασιλείου, καθῶς καί ἄλλος τοῦ Ἁγ. Κωνσταντίνου. Προτοῦ δέ νυχτώσει, ἐγίνε μία περιήγηση στά γύρωθεν ὑπάρχοντα ἑλληνικά χωριά, πού –φυσικά καί δυστυχῶς– τώρα κατοικοῦνται ὑπό Τούρκων.

Τήν ἐπαύριο, ἀρκετά πρωῒ, πήγαμε στό φυσικό κάστρο, τό Ὁρταχισάρ (ὄντως θαυμαστό) ὕψους 80 μ. τό

Ἡ Τραπεζοῦς τό 1701

ὁποῖο ἐσωτερικά εἶναι σκαμμένο κατά ὀρόφους.

Ἄπο τήν κορυφή τοῦ Κάστρου, ἡ θέα ἀπίθανη, μέ ἀποκορύφωμα τήν ὄροσειρά τοῦ ὄρους Ταύρου.

Φεύγοντας, κατευθυνθήκαμε στήν κοιλάδα τοῦ Κοράματος, ὅπου εὐρίσκονται ἀναρίθμητοι ὑπόσκαπτοι ναοί καί μοναστήρια. Ἡ ἐπιβλητικότητα, ἡ Τέχνη, ἡ ποικιλία, ἡ ὁμορφιά τοῦ τόπου θά μείνουν σέ ὄλους μας ἀλησμόνητα. Τό ἀμέσως κατόπιν φυσικό κάστρο πού ἐπισκεφθήκαμε –τό Οὐτζισιάρ– ἐξ ἴσου ἐντυπωσιακό ὅπως τό Ὁρταχισάρ... ἐνδιάμεσα ἐγίνε ἐπίσκεψη εἰς τό Κιλίσεσι, ὅπου ὑπάρχει ὁ λαξευτός Ναός τοῦ Νικηφόρου Φωκά. Πήγαμε ἀκόμη καί εἰς τήν Κοιλάδα τοῦ Ζέλβε, ἡ ὁποία κατά τούς διωγμούς, ὑπῆρξε καταφύγιο πολλῶν Χριστιανῶν τῆς περιοχῆς. Κατ' ἐμέ, ἀπό τά πιό θαυμαστά μέρη πού ἐπισκεφθήκαμε... Προτοῦ δέ κλείσει ἡ ἡμέρα ἐπισκεφθήκαμε τήν πόλη Ἄβανο.

Τήν Τετάρτη, 12 Νοεμβρίου καί πάλι ἀρκετά πρωῒ, ξεκινήσαμε πρός τήν περιοχή τῆς Μαλακοπῆς, πρός ἐπίσκεψη τῶν δύο ΥΠΟΓΕΙΩΝ ΠΟΛΕΩΝ, στό Καΐμακλῆ... Τέτοιες «πόλεις» σκαμμένες κατακόρυφα στήν ἰδιόμορφη πετρώδη αὐτή περιοχή ὑπάρχουν συνολικά 36, συνδέονται δέ μεταξύ τῶν μέ ὑπογείους διαδρόμους, μήκους 5 ἕως 45 χιλιομέτρων!...

Ἵπῆρξε «πολυκατοικία» μέ βάθος 120 μέτρων! Ἡ «πολυκατοικία», πού ἐπισκεφθήκαμε ἐμεῖς, εἶχε βάθος 85 μέτρων. Κατεβήκαμε μέχρι τόν ὄγδοο ὄροφο. Ἡ ἀρχιτεκτονική τέχνη καί κατασκευή εἶναι κάτι τό φανταστικό. Τό σύστημα ἐξαερισμοῦ, κάτι πιό πολύ ἀπό θαυμαστό... Καί ἂν οἱ ἐχθροί καί οἱ διώκτες ἀνεκάλυπταν καί ἐφραζαν ὄλους τούς ἀεραγωγούς, τό ἔσωθεν ὀξυγόνο πού ὑπῆρχε ἀρκοῦσε γιά ἓναν χρόνο!

Φθάσαμε νά ποῦμε: Καυχῶνται πολλοί ὅτι πήγαμε στό φεγγάρι... Ὅμως, ἂν ἔλθουν ἐδῶ θά μείνουν μ' ἀνοιχτό τό στόμα. Ὁμολογῶ ὁ φτωχός ὅτι ἐδῶ στίς ὑπόγειες πολυκατοικίες ἔμεινα κατάπληκτος...

Καί θέλω νά προσθέσω ὅτι ἐάν δέν τίς ἐπισκεφθῆτε, νομίζω πῶς δέν θά μέ καταλάβετε...

Μετά τίς ὄντως θαυμαστές ὑπόγειες πολυκατοικίες

έπισκεφθήκαμε την Καρβάλη (Γκέλβερι), όπου υπάρχει ο Ναός του Ἁγίου Γρηγορίου του Θεολόγου, πού τώρα λειτουργεί ως τζαμί. Πλησίον του Ναού και εἰς ἀρκετό βάθος ἀναβλύζει ἐξαίσιον ἅγιασμα τοῦ Ἁγίου, διαφημιζόμενο καί ἀπό αὐτοῦς τοὺς μουσουλμάνους. Ἐπισκεφθήκαμε καί τὴν ἐρειπωμένη Μονή τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων, καθὼς καί ἕτερον μοναστήριον χρησιμοποιούμενο δυστυχῶς ὡς σταῦλος.

Μετά τὴν Καρβάλη κινηθήκαμε πρὸς τὴν ἀρχαία Ἀριανζό. Πρόκειται γιὰ τὴν γενέτειρα τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ. Δυστυχῶς, ἐκ τῆς Ἀριανζοῦ, τὸ μόνο πού ὑπάρχει εἶναι μία ἀρκετά μεγάλη ἐκκλησία ἐρειπωμένη καί αὐτή. Ἐπειδὴ δὲ πρόσφατα ἡ γῆ εἶχε καλλιεργηθῆ ἦταν ἀδύνατον νὰ πλησιάσουμε... Ἐτσι, ἀπὸ μία ἀπόσταση 1500 περίπου μέτρων, ἀτενίζαμε ἐπ' ἀρκετό τὴν κοκκινωπὴ ἐκκλησία.

Ὅλοι μας σιωπηλοὶ μὲ αἰσθηματα κατανύξεως καί εὐλαβείας, συνεχῶς εἴμεθα ἐστραμμένοι πρὸς τὸν Ναό...

Ὡς νὰ ἐδείκνυε ὁ Ναός κάτι τὸ σπουδαῖο, τὸ ἅγιο, τὸ μυστικὸ, τὸ μαρτυρικὸ... Ἐκ τῶν ὑστέρων πληροφορηθήκαμε ὅτι στὸν Ναό αὐτὸ ἐφυλάσσετο ἐπὶ χίλια τόσα ἔτη τὸ λείψανο τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ! (...ροήν μου τῶν δακρῶν, μὴ ἀποποιήσης, φωτὸς σου ταῖς ἀκτίαι, λάμπρυνον ἄγιε τοῦ Θεοῦ, τὸ ζοφερόν τῆς ἀγνοίας διώκων...).

Προτοῦ κλείσει ἡ μέρα, βρεθήκαμε ὅλοι στὰ Ἰχλαρα, συγκεκριμένα στὴν ξακουστὴ κοιλάδα τοῦ Περιστρέμματος, τὴν ὁποία διαπερνᾷ ὁ ποταμὸς Μέλεντης. Στὴ χαράδρα αὐτὴ ὑπάρχουν θαυμάσιοι ἀναρθίμητοι λαξευτοὶ Ναοί, μὲ τοιχογραφίες. Παλαιότερα ἐδῶ ὑπῆρχε ὁλόκληρο Μοναστικὸ Κέντρο. Θαυμάσαμε πραγματικά τὰ καταπληκτικὰ πρὸς δόξα Θεοῦ αὐτὰ μνημεῖα καί τὴν ἀπερίγραπτη ὁμορφιὰ τῆς φύσεως... Ὁ καλὸς μας ξεναγὸς τόνισε χαρακτηριστικά: Ἐάν δέν σὰς πάω στὴν Κοιλάδα τοῦ Περιστρέμματος, εἶναι σάν νὰ μὴν πῆγατε πουθενά!...

Ἐγὼ δέν ἔχω νὰ προσθέσω τίποτα... Ἐάν ἀξιωθῆτε καί ἐπισκεφθῆτε τὴν κοιλάδα αὐτή, τότε ὅπωςδήποτε θὰ μὲ θυμηθῆτε... Κάτι πού ἴσως θὰ πρέπει νὰ σημειώσω, τὸ θέμα τῶν ἀποστάσεων. Τεράστιες, ἀτέλειωτες ΚΑΤΑΛΥΤΙΚΕΣ στὴν κυριολεξία. Μία ὥρα καί στὴν κοιλάδα καί ἐλάχιστα εἶδαμε...

Τὸ πρωῒ ἐγινε ἐπίσκεψη στὴν ἀρχαία συνοικία τοῦ Προκοπίου καί εἰδικῶς στὴν οἰκία ὅπου ἔζησε ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ῥώσος. Ἡ οἰκία εἶναι μισοκατεστραμμένη,

Οἱ Κομνηνοὶ τὸν δικέφαλον αἰτὸν εἶχον ὡς ἔμβλημα. Μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Παλαιολόγων καί τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς Αὐτοκρατορίας τοῦ Βυζαντίου, μάλιστα δὲ ἀπὸ τοῦ 1282, ὁ μονοκέφαλος αἰτὸς ἐγένετο ἔμβλημα τῆς Αὐτοκρατορίας τῆς Τραπεζοῦντος, τοῦ δικεφάλου αἰτὸς παραμείναντος εἰς ἔνδειξιν ὑπεροχῆς ἐμβλήματος τῆς Αὐτοκρατορίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἄλλως τε ὁ μονοκέφαλος αἰτὸς φέρεται ὡς ἔμβλημα Ποντικὸν ἀπὸ τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος, καθ' ἃ μαρτυρεῖται ἐξ ἀρχαιοτάτων νομισμάτων τῆς Σινώπης.

«Πάλι μὲ χρόνους, μὲ καιροῦς,
πάλι δικὰ μας εἶναι»

σώζονται ὁμως τὸ κατάλυμα τοῦ Ἁγίου καί ὁ σταῦλος τῶν ζῶων, τὰ ὁποῖα ὁ Ἅγιος περιποιεῖτο, καθ' ὑπόδειξη τοῦ τότε πασά-ἀφεντικοῦ του.

Ἐδῶ, τελειώνει ἡ προσκυνηματικὴ ἐπίσκεψη στὴν Καρπαδοκία. Τὰ ὄσα ἐβιώθησαν ὑπὸ πάντων, οἱ συγκλονιστικὲς ἐμπειρίες εἶναι ἀδύνατον ἀπὸ μένα νὰ καταγραφῶν ἐδῶ.

Τὸ πρωῒ, μὲ πούλμαν ἀναχωρήσαμε γιὰ τὴν Ἀγκυρα. Ἡ πεντάωρη διαδρομὴ ἦταν εὐχάριστη. Δεχθῆτε καί μία ἐξομολόγησή μου: Πόσο νύσταξα! Μά ἦταν κάτι φοβερό! Ἀλλά νὰ μὴ θέλω νὰ χάσω καί τίποτα! Ὅλα νὰ τὰ δῶ! Ὅλα νὰ τὰ χορτάσω! Δέν ἐνθυμοῦμαι, πόσο εἶχαμε προχωρήσει καί λέει ὁ ξεναγός: Τώρα μπροστά μας ἔχουμε μία εὐθεῖα 200 χιλιομέτρων... Ἀτέλειωτη πεδιάδα... καί τόσο ὁμορφη... Νεβσεχίρ, Νίγδη, Ἰκόνιο... Κι ὅλα αὐτὰ κάποτε μοσχοβολοῦσαν ΕΛΛΑΔΑ... Πῶς νὰ κοιμηθῆς!

Φθάσαμε στὴν Ἀγκυρα. Ἐδῶ ἄς σημειώσω κάτι ἀπλό. Ὡς πρὸς τὴν τεχνολογία, τὸν κοσμικὸ πολιτι-

σμό (ἄς τὸ πῶ ἔτσι ἀπλᾶ) μᾶς περνοῦν. Οὔτε Ἀγκυρα οὔτε Κωνσταντινούπολη ἔχουμε ἐμεῖς... Ἄν πῆτε γιὰ τὰ ἀεροσκάφη, ἡ διαφορά εἶναι τόση, ὅση ἡ ἡμέρα ἀπὸ τὴν νύχτα...

(...Ἀνάγκη νὰ ξυπνήσουμε...).

Ἡ μετάβαση ἀπὸ Ἀγκυρα στὴν Τραπεζοῦντα ἐγινε ἀεροπορικῶς. Ἀμέσως τὴν ἐπομένη πρωῒ-πρωῒ –πὸ ἄλλου;– στὴν Παναγία Σουμελά!

Θαυμάσια ἡ διαδρομὴ... Ὁ δρόμος πλάι ἀπὸ τὸν ποταμὸ Πυξίτη. Τὰ πολλὰ καί γάργαρα νερά, τὰ πλατάνια, οἱ λοφίσκοι, ἡ πανέμορφη κατάφυτη ὄρεινὴ περιοχὴ τῆς Ματσούκας, τὸ ἡρεμὸ ὄρος Μελά κατὰμεστο ἀπὸ δένδρα... πού νὰ μὴ χορταίνης νὰ βλέπης!

Ἡ Παναγία Σουμελά, τὸ σεπτότερο λείψανο τοῦ Ποντιακοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὸ πανένδοξο αὐτὸ μοναστικὸ κέντρο εἶναι ἐνσωματωμένο σ' ἓναν τεράστιο μονολιθικὸ βράχο...

Τὰ ἐνδοξα ἐρείπια τῆς Μονῆς ταύτης, μὲ τὴν πηγὴ τοῦ Ἁγιάσματος καί τὰ ὑπολείμματα τῶν τοιχογραφιῶν εἰς τὸν ὑπόσκαφο Ναό τῆς, ἀποτελοῦν –θὰ λέγαμε– κάποια ἀκτινοβολοῦντα καρβουνάκια, στοὺς σωρούς τῆς στάκης, πού ἄφησε στὸ πέρασμά της ἡ τουρκικὴ θηριωδία...

Ὅμως, ἡ χάρις καί τὸ Μεγαλεῖο δέν ἔφυγαν, εἶναι ἐκεῖ. Ὁ κάθε πραγματικὸς Ὁρθόδοξος καί Ἑλληνας πού ἐπισκέπτεται τὸν ἅγιο αὐτὸ τόπο, κυριολεκτικῶς, συγκλονίζεται... Ἐδῶ τὰ πράγματα δυσκόλεψαν... Τε-

Ἡ Ἁγία Σοφία. Βρίσκεται 2χλμ. ἔξω ἀπὸ τὰ δυτικά τείχη τῆς Τραπεζούντας καὶ 100 μέτρα ἀπὸ τὴν ἀκροθαλασσιά.
(Ἀπὸ τὸ βιβλίο τῆς Μαριάννας Κορομηλά «ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΗΝ ΜΑΥΡΗ ΘΑΛΑΣΣΑ»

θήκαμε ὑπὸ στενὴ παρακολούθηση, δημοσιογράφοι καὶ πρό παντός οἱ «Γκρίζοι Λύκοι» νὰ μᾶς ἔχουν «κατὰ πόδας». Οἱ κάμερες καὶ ἡ συνεχὴς φωτογράφησίς μας μὲ ἰσχυρὲς μηχανές ἦταν κάτι τὸ ἀγενές καὶ προκλητικὸ ἀπὸ μέρους τους...

Στὴν Παναγία Σουμελᾶ μᾶς ἐπέτρεψαν νὰ παραμεινουμε μόνο ἐπὶ ἓνα τέταρτο τῆς ὥρας.

Πιστεύω ὅτι, ὁ Κύριος μᾶς δυνάμωνε. Εἶχαμε ὄλοι μία ἄνεση, μία χαρὰ, ἓναν ἐνθουσιασμό, ἐν ἀντιθέσει μὲ τοὺς «συνοδοὺς» μας –περὶ τοὺς 30!– πού φαινόταν ταραγμένοι, φοβισμένοι. Ἔτσι, χωρὶς νὰ καμφθῆ καθόλου ὁ ἱερός σκοπὸς καὶ πόθος μας, ξεκινήσαμε πρὸς ἄλλη ἱστορικὴ Μονὴ τοῦ Πόντου, αὐτὴν τοῦ Τιμίου Προδρόμου Βαζελῶνος (ἡ ὄνομασία ἀπὸ τὸ ὄρος Βαζελῶν). Φθάσαμε στὴ Μονὴ μετὰ ἀπὸ 2.30 καὶ ὄλο ἀνηφόρα!

Ἡ Μονὴ εἶναι ἐρειπωμένη... Ἀπὸ τὸ μεγαλόπρεπο τετραόροφο κτίριο μένει μόνο μέρος ἀπὸ τὸν ἐξωτερικὸ σκελετό.

Τὴν ἐπομένη πρῶτο μας προσκύνημα ἡ Ἁγία Σοφία, ἡ ὁποία ἔχει κτισθῆ ἀπὸ τὸν Μ. Κομνηνὸ, Μανουὴλ Α. τὸ 1238.

Σὲ σύγκριση μὲ τίς ἄλλες ἐκκλησίες, διατηρεῖται σὲ καλὴ κατάσταση ὁμοιοφύτου τὸ ὄλο περιβάλλον της, μὲ πολὺ πράσινο...

Ἀκολουθεῖ ἡ ἐπίσκεψη εἰς τὸν Ἱ. Ναὸ τῆς Παναγίας Χρυσοκεφάλου καὶ ἐν συνεχείᾳ στὴν ἑπαυλὴ τοῦ Ἑλληνος τραπεζίτου καὶ ἐμπόρου Καπαγιαννίδη (1890). Εἶναι ἓνα ἀριστούργημα ἓνα κτίσμα - ΜΝΗΜΕΙΟ. Τὸ ἀγόρασε τὸ ὑπέροχο αὐτὸ οἶκημα τὸ τουρκικὸ κράτος, ἔναντι 10 χιλιάδων χρυσῶν λιρῶν... Σήμερα εἶναι μουσεῖο τοῦ Μουσταφᾶ Κεμάλ. Ὁ δὲ δήμος Τραπεζοῦντος ἔχει ἀποφασίσει, ἐφ' ὄρου ζωῆς, οἱ ἀπόγονοι τοῦ Καπαγιαννίδη –πού διαμένουν στὴν Ἀθήνα– νὰ φιλοξενοῦνται ἐσαεὶ δωρεάν...

Ἐπόμενος σταθμὸς, ἡ παλαιὰ γυναικεῖα Μονὴ τῆς Παναγίας τῆς Θεοσκεπάστου, εὐρισκομένη καὶ αὐτὴ εἰς τὴν Τραπεζοῦντα, καθὼς καὶ ἡ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Εὐγε-

νίου, πολιοῦχου αὐτῆς, τὴν ὁποία ἐπισκεφθῆκαμε ὄλοι (δυστυχῶς τὴν ὥρα τῆς ἀμῆρας).

Τὸ μεσημέρι ξεκινήσαμε γιὰ τὸν Ἅγιο Γεώργιο Περιστερεῶτα. Ἀπέχει ἀπὸ τὴν Τραπεζοῦντα περὶ τὰ 30 χιλιόμετρα. Βρίσκεται στὴν περιοχὴ τῆς Γαλλιάνης καὶ σὲ ὕψος 12.00 μ. Ἡ Μονὴ ἰδρύθηκε τὸ 752 καὶ μέχρι τῆς καταστροφῆς της ὑπὸ τῶν Τούρκων (1923) ὑπῆρξε ὁ πνευματικὸς φάρος ὁλοκλήρου τῆς Ἀνατολῆς. Προσέφερε τεράστιες ὑπηρεσίες στὴν Ἐκκλησία καὶ στοῦτο Γένος... Ἀναφέρονται πολλὰ καὶ συγκεκριμένα θαῦματα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Καὶ ἡ δικὴ μας ἐπίσκεψη ἦταν ἓνα θαῦμα. Ἀνηφόρα κατακόρυφη, λάσπη καὶ νερά, χίλια δρομάκια, ὁμίχλη πυκνὴ πού νὰ βλέπης καὶ νὰ μὴ βλέπης στὰ 5 μέτρα.

Βρεθῆκαμε μπροστὰ σ' ἓναν «σκελετωμένο γίγαντα», σ' ἓναν «μεγαλοπρεπῆ ἐρειπιῶνα».

Ναί, ἐρειπιῶν, ἀλλὰ καὶ ἓνα τέτοιο πνευματικὸ μεγαλεῖο πού σοῦ προξενεῖ ἱερὸ δέος...

Ἀρχίσουμε νὰ κατεβαίνουμε... Σ' ἓνα ἴσωμα σταθήκαμε καὶ γυρίσαμε ὄλοι πρὸς τὴν ἐρειπωμένη Μονὴ, νὰ τὴν «χαϊρετίσουμε» γιὰ τελευταία φορὰ ὅσο μποροῦσαμε νὰ ἰδοῦμε. Καὶ τότε ὁ Ἅγιος Γεώργιος ἔκανε τὸ θαῦμα του... Ναί, θαῦμα!

Ἡ ὁμίχλη ἔφυγε αὐτοστιγμῆ –ὅπως τραβᾶμε μὴ κουρτίνα– φάνηκε ἡ Μονὴ φωτεινότετη... πιστέψτε με, συγκλονιστήκαμε. Ἔνα: Ἄαααα!

— Κύριε, ἐλέησον!

— Παναγία μου!

— Ἅγιε Γεώργιε!

Ἄοσοι εἶχαν φωτογραφικὲς μηχανές μετὰ τὴν δικαιολογημένη ἐκπληξη, ἀμέσως προσπάθησαν νὰ τὴν ἀπαθανάτισουν.

Αὐτὸ κράτησε, δὲν κράτησε, δύο λεπτά.

Καὶ ἀμέσως «τραβήχτηκε ἡ κουρτίνα!».

Ἦταν τὸ ἀποκορύφωμα τῶν προσκυνημάτων μας, πού δὲν θὰ λησμονηθῆ ποτέ...

Βάσει τοῦ προγράμματος τὴν ἐπομένη τὸ πρωῒ, ἀναχωρήσαμε γιὰ τὴν Κωνσταντινούπολη.

Ἡ πτήση θαυμάσια καί μετά ἀπό μισή ὥρα βρεθήκαμε στήν Πόλη τῶν Πόλεων.

Λοιπόν, μᾶς μένουν λίγες ἀκόμη ὥρες παραμονῆς στήν Κωνσταντινούπολη. Ἄχ! Αὐτή ἡ Κωνσταντινούπολη, αὐτή ἡ ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ, πόσο μ' ἔχουν «πληγώσει!». Ὅλα μοῦ ἄρεσαν... ὅλα μέ συγκίνησαν... ὅλα καλά καί ἅγια, ὁμως ἡ Κωνσταντινούπολη δέν ἀλλάζεται μέ τίποτα. Κερδίζει πανηγυρικῶς τά «πρωτοτόκια» τῆς ἀγάπης, τῶν ὀνείρων, τῶν ὄραματισμῶν, τῶν θρύλων, τῶν παραδόσεων, τῶν πόνων καί τῶν ιδανικῶν.

...Κωνσταντινούπολις... Ἄγία Σοφία...

Ἡ Κωνσταντινούπολις στάθηκε γιά 15 αἰῶνες ἡ Μητρόπολη τοῦ Γένους μας, ἀλλά καί παραμένει τό μαγευτικό καί ἄσβεστο ὄνειρο καί ὄραμα:

...Πάλι μέ χρόνια μέ καιροῦς
πάλι δικιά μας θῆναι...

...Κωνσταντινούπολις, ἡ πόλη τῶν πόλεων...
ἡ πρώτη καί ἡ κεφαλή τῶν πόλεων...

τό καύχημα ὄλων τῶν Ὁρθοδόξων καί εἰδικά τῶν Ἑλλήνων. Στά φυλλοκάρδια ὄλων τῶν Ἑλλήνων εἶναι θρονιασμένη ἡ «ἐπτάλοφη»... σύμβολο τοῦ γένους καί τῆς Ρωμοσύνης

...Κωνσταντινούπολις! ὁ μυθικός... ὁ παραμυθένιος, ὁ μοναδικός κι ἀλησμόνητος κόσμος τοῦ Βυζαντίου. Κωνσταντινούπολις... Ἄγία Σοφία... ὀνόματα ἱερά... θρύλοι...

Καμμιά πόλη στόν κόσμο δέν ἔχει τήν φυσική ὁμορφιά, τήν ἀρχοντιά, τήν ἱστορία, τήν αἴγλη τῆς

Κωνσταντινούπολη! Ἡ πόλη τῆς Παναγίας!...

Καί ὁ Βόσπορος, ὁ μαγευτικός Βόσπορος εἶναι κάτι τό ἀπερίγραπτο...

Μά πάνω ἀπ' ὅλα ἡ Κωνσταντινούπολις (κατ' ἐπέκταση τό Βυζάντιο) εἶναι ὁ εὐλογημένος τόπος ὅπου βιώθηκε πραγματικά ἡ ἐν Χριστῷ ζωή. Στάθηκε ἡ Νέα Σιών —μία ἐμψυχος Κιβωτός— πού μέσα σ' αὐτήν διατηρήθηκε ἀνόθευτο τό «μυστήριο τῆς πίστεως»...

Καί πόσο θαυμαστό! ...Ἀπό τόν Βασιλέα μέχρι τόν τελευταῖο ὑπηρέτη, ἐφυλάσσετε ἡ ὀρθόδοξη πίστις καί ἐκαλλιεργοῦντο οἱ ἀρετές, μέ πρώτη τήν ΠΡΟΣΕΥΧΗ!

Τό Βυζάντιο εἶναι ἡ προεικόνιση, ἐπάνω στή γῆ, τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ὅσο ἦταν δυνατό νά πραγματοποιηθῆ αὐτό μέσα στόν κόσμο τῆς φθορᾶς...

Ἡ ἐγκατάλειψη —δυστυχῶς— τῆς πνευματικῆς ζωῆς, ἔφερε τήν πτώση...

Ἡ ἁμαρτία, ἡ ἀπιστία πληρώνονται πάντα μέ θάνατο. Ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία, πού γεννήθηκε ἀπό τήν πίστη, ἔγειρε καί θανατώθηκε μόλις πῆρε τήν πίστη τῆς ἀπό τόν Θεό καί τήν στήριξε στή γῆ, στούς ἀνθρώπους, στούς «ισμούς», στήν ἀπιστη καί ἀπαίσια Φραγκιά, πού τελικά ἀρνήθηκε νά βοηθήσει καί νά σώσει τό Βυζάντιο! Ἄχ!, πόσο εὐκόλο εἶναι νά χαθῆ μέσα ἀπό τά χέρια μας καί ὁ μεγαλύτερος θησαυρός, ὅταν μᾶς καταλάβῃ ἡ ἀμέλεια, ὁ ἐγωϊσμός, ἡ διχόνοια, ἡ νόθευση τῆς πίστεως, ἡ ποικιλόμορφη ἁμαρτία, ἡ ἀπομάκρυνση ἀπό τά γνήσια ὀρθόδοξα ἰδανικά, πού εἶναι οἱ στῦλοι καί οἱ προϋποθέσεις γιά τήν ἐπιβίωση τοῦ ἔθνους μας...

«...Τά ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος...»

Κωνσταντινούπολις... Ἄγία Σοφία...

Καί τό μάτι τῆς ψυχῆς πλανάται στά σοκάκια τῆς Πόλης, δεξιά-ξερβά, στό Πέραμα, στό Ταξιμ, στόν Γαλατᾶ, στούς ἀρχοντομαχαλάδες, στίς Βλαχέρνες, στοῦ Μπαλουκλή, στή χώρα τοῦ Ἀχωρήτου, στό Ἑπτατύριο, στόν Περιβολο, στήν Ξηροκρήνη, στό Φενέρ Μπαχτσέ, στή Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή, στά προάστεια, στή Χρυσή Πύλη...

...Κι ὅπου στραφεῖ ἡ σκέψη... αἰσθάνεται...

...βλέπει... πατεῖ...

...χῶμα ἁγιασμένο...

χῶμα ΕΛΛΗΝΙΚΟ...

...βλέπω... σκέπτομαι... καί δέν χορταίνω...

— Τί εἶναι αὐτό, Θεέ μου!...

Ἄγία Σοφία... ὁ Ἀγγελόκτιστος Ναός τῶν θρύλων καί τῶν ὀνείρων, αὐτό τό «οὐράνιο ποίημα», τό καύχημα τῆς πιό ἐνδοξης Αὐτοκρατορίας.

...Ἄγία Σοφία, ὁ ἐπίγειος παράδεισος, τό δεύτερο τοῦ οὐρανοῦ στερέωμα, τό θαῦμα τῆς γῆς, ἡ Νέα Σιών, τό αἰώνιο σύμβολο Ὁρθοδοξίας καί Ἑλληνισμοῦ, ἡ κατοικία τῶν αἰῶνων, τό κάλλος τοῦ Χριστιανισμοῦ...

ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ: — Ὅνομα ἱερόν καί πλήρες μυστηρίου... οἱ φωτεινές... Οἱ πνευματικές διαστάσεις, ἡ ὁμορφιά τῆς Ἄγιας Σοφίας εἶναι τέτοιες, πού φθάνεις νά πῆς ὅτι: ὁ οὐρανός κατέβηκε στή Γῆ ἢ ἡ Γῆ ἀνεβαίνει — δι' αὐτῆς — στόν οὐρανό...

...Ἄγία Σοφία! Τό σύμβολο τῆς Ὁρθοδοξίας καί τοῦ Γένους μας. Μιά ἐκκλησία πού μέ τό ἀπαράμιλλο κάλλος τῆς καί τόν ὄγκο τῆς ἐντυπωσιάζει καί υποβάλλει... στέκοντας ἐκεῖ ἀπό τόν ἕκτο αἰῶνα, ΜΟΝΑΔΙΚΟ μνημεῖο χριστιανικῆς ὀρθόδοξης τέχνης, πού πάντα θά προκαλῆ τόν θαυμασμό καί θά διδάσκη τοὺς Ὁρθοδόξους.

Καί μ' ἓνα ἱερό καί ἥσυχο πείσμα, θά βροντοφωνῆ στούς ποικιλῶνιμους κατακτητές, ὅτι τό πνευματικό μεγαλεῖο τῆς δέν ἐξαφανίζεται ἀπό καμμιά κυριαρχία, ἀλλά πάντα θά ἐξαγγέλλει τόν θρίαμβο τῆς Ὁρθοδοξίας καί τήν συντριβή τῶν φανερῶν καί ὑποουλῶν ἐχθρῶν τῆς...

Διά μέσου τῶν αἰῶνων δέν ἐπηρεάσθηκε, οὔτε ἀλλοιώθηκε ἀπό τήν φθορά. Καί τώρα ἀκόμη, κάτω ἀπό τόν θρησκευτικό φανατισμό —καί ζυγό— μιᾶς βάρβαρης φυλῆς, διατηρεῖ τό ἀθάνατο καί ΜΟΝΑΔΙΚΟ πνευματικό τῆς κάλλος.

Ἡ Ἄγία Σοφία διά μέσου τῶν αἰῶνων ἔχει καταστῆ ὁ θρύλος καί τό σύμβολο, εἰς τό ὅποιο ΣΥΜΒΟΛΟΝ συγκεντρώθηκαν τά μεγάλα ἰδεώδη τῆς ΦΥΛΗΣ μας...

Οἱ «χριστιανοί» Φράγκοι Σταυροφόροι καί ἐν συνεχείᾳ ὁ βάρβαρος Ἀσιάτης, κυριολεκτικῶς τήν ξεγύμνωσαν.

Δέν μπόρεσαν ὁμως νά ξεριζώσουν τό πνευματικό τῆς κάλλος καί τά ἀθάνατα ἰδεώδη τῆς ἁγιασμένης φυλῆς μας.

Γι' αὐτό καί ὁ κάθε Ἑλληνας Ὁρθόδοξος ἐπαναλαμβάνει συνεχῶς, εἰδικῶς ὅταν τήν ἐπισκέπτεται: Σῶπασε κυρα-Δέσποινα καί μή πολυδακρύζης...

πάλι μέ χρόνια μέ καιροῦς

πάλι δικιά μας θάναι...

Καί τό μάτι τής ψυχής μου, ή σκέψη μου, συνεχίζει τήν περιπλάνηση στά άγαπημένα μέρη τής πόλης. Κεράτιος, Προποντίς, Χάσκιοϊ, Ταταύλα, Μάτσκα γιά νά σταθῆ ἐκ νέου στήν Χρυσή Πύλη.

Κι είπαν ότι ἐδῶ στήν πύλη τοῦ Ἁγίου Ρωμανοῦ, ἄφησε τήν τελευταία του πνοή ὁ Βασιλιάς. Μήπως ἀλήθεια, κοιμάται πράγματι κοντά στήν Χρυσή Πύλη;

Στήν καρδιά, πάντως, τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐδῶ και αἰῶνες, ζῆ αὐτός και ἡ Πόλη του! Στό ἀξύπνητο –ἀλλά μόνιμο– ὄνειρο τής φυλῆς, ἡ πονεμένη μορφή του δίνει γλυκύτητα και χάρι... Και ἡ Πόλις φαντάζει, μέσα στό ὄνειρο κι αὐτή, πανέμορφη κι ὀλόλαμπρη –ὅπως και εἶναι. Και ὁ ἑλληνικός λαός συνεχίζει νά ζῆ μέ τό ONEIPO του. Και τό ONEIPO ζῆ μέσα στόν λαό.

...Ἐ, λοιπόν, ἀλήθεια, λέμε!...

Ναί, ἀλήθεια!...

...Δέν μπορεῖ... μιά μέρα τό ONEIPO θά γίνη πραγματικότης!...

...Ναί, θά γίνη!...

...Καί τότε, τότε θά ποῦμε ὅλοι δυνατά,

μέ ἀσυγκράτητο ἐνθουσιασμό...

μέ πείσμα ἱερό:

— Ἡ Πόλις Ἀνέστη!...

— Ἀνέστη ἡ Πόλις!...

Κυριέ μου, τί εἶναι αὐτή ἡ ἐκκλησία σου!

Τί μυστήριο και τί χάρι κρύβει μέσα τής!

Πανέμορφη, ἀπερίγραπτη, ΜΟΝΑΔΙΚΗ...

Ἐνας χώρος στή Γῆ, πού δέν ἔχει σχέση μέ τή Γῆ.

Ἐποῖα μυστική Χάρι ἐκπέμπει ἀπό τό πανάγιο εἶναι τής! Ὁ τεράστιος κεντρικός τροῦλλος τής... σωστός οὐρανός. Ἡ μεγαλοπρέπειά τής, ἡ τέχνη τής, τήν καθιστοῦν τό ἀσυγκρίτως μεγαλύτερο δημιούργημα τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ἡ ἀρχιτεκτονική τής, ἡ ἐσωτερική διακόσμηση, τά ὑπέροχα ψηφιδωτά, οἱ μαρμάρινες εἰκόνες και πλάκες, ἡ μεγαλειώδης ἐντός τοῦ Ναοῦ σύνθεσις ὄλων τῶν στοιχείων, ὁ τεράστιος πάμφωτος χώρος πού δημιουργεῖ σέ ὄλους ἱερό δέος, οἱ πολύχρωμες ἐπιφάνειες μέ τούς ρυθμικούς κυματισμούς και φυσικά ὁ ἀνυπέροβλος τροῦλλος, πού δίνει τήν ἐντύπωση ὅτι αἰωρεῖται.

Ἐνθυμοῦμαι, ἔξω ἀπό τήν Μονή τής Χώρας, εἶχα ἀγοράσει ἕνα βιβλίο περί τής Ἁγίας Σοφίας, Τοῦρκου συγγραφέως, μεταφρασμένο στά Ἑλληνικά. Εἰλικρινῆς –μᾶλλον συγκλονιστική– ἡ ὁμολογία τοῦ Τοῦρκου συγγραφέως: «...Στά παλιά θεμέλια τής Ἁγίας Σοφίας ὁ Ἰουστινιανός στή χρυσή του ἐποχή, ἔχτισε τήν νέα Ἁγία Σοφία. Τελικά τό κτίσμα αὐτό ἐπέφρωτο νά καταστῆ τέτοιο, ὥστε κανένα ἄλλο κτίσμα νά μήν ἠμπορῆ νά συγκριθῆ μέ αὐτό...(!)».

Γι' αὐτό δικαιολογεῖται και ὁ Αὐτοκράτωρ Ἰουστινιανός, πού ὅταν πρωτομπῆκε μέσα κατάπληκτος, ἐκθαμβος, μέ ὑψωμένα τά χέρια, ἀνεφώνησε: Νενίκηκά σε Σολομών! Ἐκτοτε ὁ αὐτός θαυμασμός και αὐτή ἡ ἐκπληξη συνεχίζεται, θά συνεχίζεται και θά ἐπαναλαμβάνεται ἀπό τόν κάθε εὐλαβῆ προσκυνητή, τοῦ ΜΟΝΑΔΙΚΟΥ και ἀφαντάστου μεγαλείου αὐτοῦ μνη-

μείου...

Ἐποῦν δέ ἐγιναν τά ἐγκαίνια τής Ἁγίας Σοφίας, παρόντος τοῦ πατριάρχου, τοῦ Βασιλέως, τῶν Ἀρχῶν και τοῦ Λαοῦ και πάντως ψαλλόντων τό: «Ἄρατε πύλας οἱ ἄρχοντες ἡμῶν και ἐπάρθητε πύλαι αἰῶνιοι και εἰσελεύσεται ὁ Βασιλεύς τής Δόξης...», ἱερό δέος, θαυμασμός και συγκλονισμός κυρίευσε ὄλους. Και ἔκτοτε τόν αὐτό ἀσυνήθιστο συγκλονισμό θά νοιώθῃ ὁ κάθε πραγματικός Ὁρθόδοξος και Ἑλληνας πού τήν ἐπισκέπτεται...

Ἄχ! Πόσο θά ἤθελα αὐτή τήν στιγμή νά τήν ἀκουγα νά χτυπᾷ... «τά τετρακόσια σήμαντρά τής», «νά ἀκουγα τούς παπάδες τής, τούς διάκους, τόν Πατριάρχη...».

...Σημαίνει ὁ Θεός, σημαίνει ἡ Γῆ, σημαίνουν τά ἐπουράνια, σημαίνει και ἡ Ἁγία Σοφία, τό Μέγα Μοναστήρι, μέ τετρακόσια σήμαντρα και ἔξηνταδύο καμπάνες, κάθε καμπάνα και παπᾶς, κάθε παπᾶς και διάκος».

Πόσο θά ἤθελα νά βρισκόμουν μέσα και ν' ἀκούσω τό ἀπερίγραπτο «εὐλογημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρός» και στό τέλος νά κοινωνήσω τῶν Ἀρχόντων Μυστηρίων.

«Τῆ Ὑπερμάχῳ Στρατηγῷ τά νικητήρια...».

Ἄχ! Ἁγία Σοφία μου! Ἡ Ἀρχιτεκτονική σου, ὁ τροῦλλος σου, ὁ θόλος σου, τό πάμφωτο περιβάλλον σου, τό ἀνέκφραστο ἐξώκοσμο σου κάλλος, ἡ ἐκπληκτική σου ἀρμονία γραμμῶν ἡμιθολίων, κογχῶν, ἡ μυστική πνευματική σου χάρι... τά πάντα σου! Εἶναι ἕνα μόνιμο ἀχόρταστο θαῦμα! και γι' αὐτό και Σύ και ἡ Πόλη Σου μ' ἔχετε τόσο πολύ «πληγώσει!».

Ἁγία Σοφία, Κωνσταντινούπολις.

Ἡ πόλη εἶναι ἡ πόλη τής Παναγίας. Και ἡ πόλη τής τήν εὐχαριστεῖ και τήν τιμᾷ, ὅσο και ἂν ἡ ἁμαρτία τήν ἔριξε στή σκλαβιά και στήν ἔσχατη ταπείνωση. Ἄς ὑποφέρῃ ἡ Ἐπτάλοφη, ἄς πονῆ, ἄς τήν ποδοπατοῦν οἱ ἄπιστοι, αὐτή ἔχει τό θάρρος τής στήν ἀκαταίσχυντη προστασία τής Παναγίας, ἕως ὅτου ἔλθῃ «τό πλήρωμα τοῦ χρόνου», «πάλι μέ χρόνια μέ καιρούς, πάλι δικιά μας θάναι», ἐλπίζουμε και πιστεύουμε ὅτι «οἱ χρόνοι και οἱ καιροί» πλησιάζουν.

Και δέν τό κρύβω. Θά ζῶ μέ τό ὄνειρο νά ξαναπαύω. Ἀκόμη θά ζῶ μ' ἕνα μεγαλύτερο ὄνειρο νά ἀξιωθῶ νά προσκυνῆσω και πάλι τά ἁγιασμένα αὐτά μέρη, ὅταν ἐλεύθερα πλέον, παντοῦ θά δεσπόζῃ ὁ Τίμιος Σταυρός και ἡ Γαλανόλευκη...

Ἄναχωροῦμε... Ἡ Κωνσταντινούπολη

ἄρχισε νά σβῆνῃ ἀπό τά μάτια μας

...Πόλη... Ἁγία Σοφία... Καππαδοκία...

Καيسάρεια... Προκόπι... Καρβάλη...

Τραπεζοῦντα... Παναγία Σουμελά

Ἁγιος Ἰωάννης... Ἁγιος Γεώργιος

μέρη εὐλογημένα και ἁγιασμένα.

Τόποι ὀρθόδοξοι και ἀλησιόνητες

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΠΑΤΡΙΔΕΣ...

μέ πάλλουσα ἀπό ἱερή συγκίνηση

καρδιά σᾶς χαιρετῶ.

— Καλή ἀντάμωση, ξανά! Ἀμήν!

Εὐλάβιος Προσκυνητής

ΠΓΔΜ: ΜΕ ΝΕΕΣ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΟΥΝ ΟΙ ΑΛΒΑΝΟΙ ΕΞΤΡΕΜΙΣΤΕΣ

Νέο κύκλο ένοπλων συγκρούσεων στην ΠΓΔΜ, την άνοιξη, προαναγγέλλουν οι Αλβανοί εξτρεμιστές, οι οποίοι καταδικάζουν την ειρηνευτική συμφωνία της Οχρίδας και κατηγορούν τον αρχηγό του αλβανικού κόμματος «Ένωση για Δημοκρατική Ένταξη» (DUI), Αλί Αχμέτι για προδοσία των εθνικών συμφερόντων των Αλβανών.

Σύμφωνα με δημοσίευμα της εφημερίδας «Ντνέβνικ», η οποία επικαλείται την ιστοσελίδα του «Ινστιτούτου για Ενημέρωση από πολέμους και ειρήνη» (IBPR), ο «Αλβανικός Εθνικός Στρατός» (ΑΝΑ) και ειδικότερα η «μεραρχία «Σκέντερ Μπέη», απειλεί με εαρινή εκστρατεία στην ΠΓΔΜ. Το IBPR αναφέρει ότι στην ιστοσελίδα του ΑΝΑ χαρακτηρίζεται ως «αναγκαία μια νέα εκστρατεία, την ερχόμενη άνοιξη, διότι οι προηγούμενες πολεμικές συγκρούσεις δεν έφεραν κανένα αποτέλεσμα για τον αλβανικό λαό», γράφει η «Ντνέβνικ».

Η εφημερίδα σημειώνοντας ότι την περασμένη εβδομάδα στο Λίπκοβο (περιφέρεια Κουμάνοβο) αλλά και στην περιφέρεια του Τετόβου εθεάθησαν ένοπλοι Αλβανοί με στολές του UCK, γεγονός που προκάλεσε την ανησυχία των περιοίκων, δεν αποκλείει οι εμφανίσεις αυτές να συνδέονται με τις προειδοποιήσεις του ΑΝΑ. Επί πλέον, προσθέτει η εφημερίδα, εκπρόσωποι του ΑΝΑ ισχυρίζονται ότι συγκεντρώνουν δυνάμεις στις περιοχές των Σκοπίων, του Τετόβου και του Κουμάνοβο και ότι έχουν δυνάμεις στο Κίτσεβο και το Γκόστιβαρ. Σημειώνει επίσης ότι τον τελευταίο καιρό ο ΑΝΑ έχει ξεκινήσει εκστρατεία συγκέντρωσης χρημάτων από τους Αλβανούς της διασποράς σε Γερμανία, Ελβετία, Βέλγιο και Κόσοβο.

Τα σχέδια των Αλβανών εξτρεμιστών επιβεβαιώνει ένας από τους πολιτικούς ηγέτες του «Μετώπου του ΑΝΑ για την αλβανική εθνική ενότητα», ο Βαλντέτ Βαρντάρι (πιθανώς ψευδώνυμο), ο οποίος σε δηλώσεις του στην αλβανόγλωσση εφημερίδα «Λόμπι», δήλωσε ότι «η μεραρχία «Σκέντερ Μπέη» θα ξεκινήσει νέες επιθέσεις την άνοιξη, στις περιοχές όπου πολεμούσαμε και το 2001», δηλαδή στο Τέτοβο και το Κουμάνοβο, τονίζει η εφημερίδα.

Ο ίδιος υποστηρίζει, προσθέτει η «Ντνέβνικ», ότι στις τάξεις του ΑΝΑ κατατάσσονται αρκετά πρώην μέλη του UCK που αντιτίθενται στη συμφωνία της Οχρίδας την οποία ο ΑΝΑ καταδικάζει ως επιζήμια για τα συμφέροντα των Αλβανών. Ο ΑΝΑ κατηγορεί τον Αλί Αχμέτι για προδοσία των εθνικών συμφερόντων των Αλβανών, δήλωσε ο Βαλντέτ Βαρντάρι.

Σύμφωνα με την εφημερίδα, τα σχέδια του ΑΝΑ προσπαθεί να ανατρέψει ο Αλί Αχμέτι, ο οποίος μετέβη τον Ιανουάριο στην Ελβετία με στόχο να πείσει τους Αλβανούς της διασποράς –μέλη του ΑΝΑ– να

μην συναινέσουν σε ένα νέο κύκλο συγκρούσεων, υποσχόμενος ότι «η πολιτική πρόοδος που συντελείται για τον αλβανικό λαό θα φανεί μετά από λίγο καιρό».

Ορισμένοι πρώην διοικητές του UCK έστειλαν επιστολή στον Αχμέτι, στην οποία εκφράζουν την αντίθεσή τους για τη στάση που τηρεί το DUI στην κυβέρνηση. Στην επιστολή, που δημοσίευσε η εφημερίδα «Φάκτι» οι πρώην διοικητές κατηγορούν τον Αχμέτι ότι «ξέχασε τους σκοπούς για τους οποίους πολεμούσαν». Εξ άλλου, πρώην μέλος του UCK, σε δηλώσεις του στην εφημερίδα «Κόχα Ντιτόρε» της Πρίστινας, αποτιμώντας τον «ένοπλο αγώνα» των Αλβανών, τόνισε ότι «φαίνεται ότι πολεμήσαμε για να καταλάβουν κάποιες κυβερνητικές θέσεις ορισμένα άτομα τα οποία τώρα συνεργάζονται με τους Σλαβομακεδόνες».

Δυτικές διπλωματικές πηγές επιμένουν πάντως, γράφει η εφημερίδα, ότι η κατάσταση δεν είναι τόσο σοβαρή και θεωρούν απίθανη μια ένοπλη σύγκρουση καθώς, όπως τονίζουν, ο ΑΝΑ δεν έχει πλέον την υποστήριξη του ντόπιου πληθυσμού.

Σε άλλο δημοσίευσμά της η εφημερίδα φιλοξενεί δηλώσεις του Αλμπάν Βιόσα, πολιτικού γραμματέα του «Μετώπου του ΑΝΑ για την αλβανική εθνική ενότητα» – όπως ο ίδιος δηλώνει –, ο οποίος τονίζει ότι «το 2003 θα είναι ένα πολύ κρίσιμο έτος για τη λύση του αλβανικού εθνικού προβλήματος».

«**Η ΠΓΔΜ είναι ένα τεχνητό σαθρό κράτος, ένα κράτος που δεν έχει ταυτότητα, έχει ξένα "εθνικά" σύμβολα και έχει οικοδομηθεί στη βάση των διακρίσεων σε βάρος των Αλβανών**», προσθέτει ο Βιόσα, ο οποίος καταδικάζει τη συμφωνία της Οχρίδας ως «επιζήμια για τη γλωσσική, πνευματική και πολιτιστική ένωση με την πατρίδα Αλβανία», ενώ υποστηρίζει ότι αυξάνεται καθημερινά ο αριθμός των ανδρών που κατατάσσονται στον ΑΝΑ.

«**Οι Αλβανοί πρέπει να απελευθερωθούν από τους Σλαβομακεδόνες**» λέει κάνοντας ιδιαίτερη αναφορά στις ειδικές μονάδες της αστυνομίας γνωστές ως «Λέοντες» και «Τίγρεις», ενώ βάλλει και κατά του Αλί Αχμέτι, τον οποίο κατηγορεί ότι εκμεταλλεύτηκε τον ένοπλο αγώνα των Αλβανών για να καταλάβει κυβερνητικούς θώκους.

Καταλήγοντας και απαντώντας στα σχόλια ξένων διπλωματών ότι ο ΑΝΑ δεν έχει την υποστήριξη του ντόπιου πληθυσμού, ο Βιόσα τονίζει: «**Ξένοι διπλωμάτες στην ΠΓΔΜ κάνουν καιρικές προγνώσεις με βαρόμετρα παλαιού τύπου**».

Αναδημοσίευση
από την ημερήσια εφημερίδα
«ΗΧΩ» Δράμας, 6.2.2003

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΑ

ΤΑΥΤΗΝ ΓΑΡ ΟΙΚΟΥΜΕΝ ΟΥΧ ΕΤΕΡΟΥΣ ΕΚΒΑΛΟΝΤΕΣ ΟΥΔ' ΕΡΗΜΗΝ ΚΑΤΑΛΑΒΟΝΤΕΣ ΟΥΔ' ΕΚ ΠΟΛΛΩΝ ΕΘΝΩΝ ΜΙΓΑΔΕΣ ΣΥΛΛΕΓΕΝΤΕΣ. ΑΛΛ' ΟΥΤΩ ΚΑΛΩΣ ΚΑΙ ΓΝΗΣΙΩΣ ΓΕΓΟΝΑΜΕΝ ΩΣΤ' ΗΣΠΕΡ ΕΦΥΜΕΝ, ΤΑΥΤΗΝ ΕΧΟΝΤΕΣ ΑΠΑΝΤΑ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟΝ ΔΙΑΤΕΛΟΥΜΕΝ. ΑΥΤΟΧΘΟΝΕΣ ΟΝΤΕΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΤΟΙΣ ΑΥΤΟΙΣ ΟΙΣΠΕΡ ΤΟΥΣ ΟΙΚΕΙΟΤΑΤΟΥΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ ΕΧΟΝΤΕΣ ΠΡΟΣΕΙΠΚΙΝ. ΜΟΝΟΙΣ ΓΑΡ ΗΜΙΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΗΝ ΑΥΤΗΝ ΤΡΟΦΟΝ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΔΑ ΚΑΙ ΜΗΤΕΡΑ ΚΑΛΕΣΑΙ ΠΡΟΣΗΚΕΙ.

ΙΣΟΚΡΑΤΟΥΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ

«ΚΟΙΤΙΔΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ Η ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΟΧΙ Η ΑΦΡΙΚΗ»

Αυτό τον τίτλο είχε το άρθρο, που δημοσίευσε το έγκυρο επιστημονικό περιοδικό «New Scientist», τεύχος 1701, με αφορμή την ανακάλυψη, που περιγράφω παρακάτω.

Τον Σεπτέμβριο του 1989 ανακαλύφθηκε στο Ξηροχώρι Ν. Θεσσαλονίκης από τους Παλαιοντολόγους Γεώργιο Κουφό του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και Λουί ντε Μπονίς του Πανεπιστημίου Πουατιέ της Γαλλίας το κρανίο ανθρωποειδούς - προγόνου του ανθρώπου της ομάδας των ραμαπιθήκων, ηλικίας 9 - 11 εκατομμυρίων ετών.

Οι επιστήμονες το ονόμασαν «Ουρανοπίθηκο Μακεδονικό». Σημειωτέον ότι το παλαιότερο εύρημα ανθρωποειδούς - προγόνου του ανθρώπου (;) - ήταν εκείνο του Αυστραλοπιθήκου του Αφρικανικού, ο οποίος παρουσιάστηκε στην περιοχή του Ισημερινού πριν από 3 εκατομμύρια χρόνια (κατ' άλλους πριν από 5 εκ.) και βάσει αυτού του ευρήματος εθεωρείτο ως κοιτίδα του ανθρώπου η Αφρική.

Όμως «ο ραμαπιθήκος της Μακεδονίας είναι κατά 5 - 7 περίπου εκατομμύρια έτη αρχαιότερος από τον Αφρικανικό». Αυτό το γεγονός ώθησε το περιοδικό «New Scientist» να δώσει στο άρθρο του τον τίτλο «Κοιτίδα του ανθρώπου η Ελλάδα και όχι η Αφρική». Εκτός από το εύρημα αυτό της Μακεδονίας και σε άλλα μέρη της Ελλάδος έχουν βρεθεί ευρήματα ανθρωποειδών όπως π.χ. στην Πεντέλη (μεσοπίθηκος ο Πεντελικός ηλικίας 10 εκατ. ετών), στο Αλιβέρι (Ελλαδοπίθηκος ο ημιόρθιος ηλικίας 9

- 10 εκατ. ετών) και φυσικά ο πρωτόανθρωπος Homo Erectus Trilliensis (αρχάνθρωπος της Τρίγλιας Χαλκιδικής) που έζησε πριν από 11 εκατομμύρια χρόνια (σύμφωνα με τα νέα ευρήματα, που είναι απολιθωμένη κνήμη και τμήμα της κερκίδος μετά τον καρπό του χεριού, καθώς και πλήθος εργαλείων της τότε εποχής).

Άλλα στοιχεία, που μας επιβεβαιώνουν ότι η Ελλάδα είναι η κοιτίδα του ανθρώπου, είναι:

1. Η ανακάλυψη στο σπήλαιο των Πετραλώνων της Χαλκιδικής από τον καθηγητή Άρη Πουλιανό του ανθρωπίνου σκελετού, που χρονολογήθηκε το 700.000 π.Χ.*, και ανατρέπει έτσι τα δεδομένα περί Αφρικανικής καταγωγής του ανθρώπου και περί της εξόδου του στην Ευρώπη πριν από 200 - 300.000 χρόνια.

Ο αρχάνθρωπος, που ανακαλύφθηκε, έχει ύψος 1,5 μέτρο, σκελετό, όρθιο, όγκο εγκεφάλου 1220 κ. εκ. και είναι ορθογναθικός δηλαδή λευκός! Ενώ ο Αφρικανικός είναι 1,2 μ. ύψος, είναι ημιόρθιος και έχει όγκο εγκεφάλου 800 κ. εκ. Στο σπήλαιο επίσης βρέθηκαν πολλά οστέινα εργαλεία καθώς και τα ίχνη της αρχαιότερης φωτιάς, που άναψε ποτέ ανθρώπινο χέρι στον πλανήτη (1.000.000 π.Χ.).

2. Παλαιολιθικοί οικισμοί στον Πηνειό της Θεσσαλίας (100.000 π.Χ.). Η Γερμανική αρχαιολογική αποστολή στη Θεσσαλία ανακάλυψε το 1958 στις όχθες του Πηνειού εργαλεία παλαιολιθικά λείψανα ηλικίας 100.000 χρόνων. Σημειωτέον ότι το αρχαιότερο παλαιολιθικό εργαλείο, που βρέθηκε στην Ελλάδα, είναι ο «διπρόσωπος» λίθινος χειροπέλτης του Παλαιοκάστρου Σιάτιστας, ηλικίας επίσης 100.000 χρόνων (βλ. ιστορία Ελληνικού Έθνους «Εκδοτική Αθηνών» τόμος 1 σελ. 35).

* Η χρονολόγηση του σκελετού έγινε με τις μεθόδους: της αντίχησης του spin των ηλεκτρονίων, της θερμοφωταύγειας, του ουράνιου/θόριου, του παλαιομαγνητισμού και των αμινοξέων.

Η φωτογραφία είναι από πρόσκληση της Ανθρωπολογικής Εταιρείας Ελλάδος

3. Παλαιολιθικοί οικισμοί του Λούρου της Ηπείρου (50.000 π.Χ.). Στις θέσεις Κοκκινοπηλός και Ασπροχάλικο της κοιλάδας του Λούρου κοντά στα Ιωάννινα βρέθηκαν από ομάδα επιστημόνων του Πανεπιστημίου Κέμπριτζ 800 παλαιολιθικά εργαλεία και απολείψματα από μεταμορφωμένο ασβεστόλιθο (βλ. Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, «Εκδοτική Αθηνών» τόμος 1, σελ. 38).

4. Παλαιολιθικά ευρήματα Αλοννήσου - αποδείξεις για την Αιγιίδα. Ο αείμνηστος αρχαιολόγος Δ. Θεοχάρης την περίοδο 1969 - 70 έφερε στο φως παλαιολιθικά εργαλεία, απολείψματα καθώς και απολιθωμένα οστά ρινόκερων, ιπποπόταμων και άλλων μεγάλων θηλαστικών, ευρεθέντα στην Αλόνησο (στην αρχαία Ίκο) των Β. Σποράδων, όταν την εποχή εκείνη η στάθμη της θάλασσας ήταν χαμηλότερη, τα νησιά των Β. Σποράδων ήταν ενωμένα με τη Μαγνησία και μεταξύ Αλοννήσου και Περιστερας υπήρχε πεδιάδα, όπου στα 100.000 χρόνια περίπου από σήμερα ζούσαν νομάδες κυνηγοί. Έτσι αποδεικνύεται η αλήθεια της «Θεογονίας» του Ησιόδου για την ύπαρξη της χέρσου γης της Αιγιίδος του Αιγαίου Όρους: «...Αιγαίο όρει πεπυκασμένω υληέντι...» [(Θεογονία 484), μετάφραση: στο Αιγαίο βουνό το κατασκέπαστο από βλάστηση] γιατί μόνο στη χέρσα γη της Αιγιίδος μπορούσαν να ζήσουν αγέλες μεγάλων θηλαστικών.

5. Η αρχαιότερη λιθοτεχνία στην Ευρώπη - Κοκκινοπηλός (33.000 π.Χ.). Σε στρώμα ερυθρογής στη θέση Κοκκινοπηλός στην Ήπειρο βρέθηκε η αρχαιότερη λιθοτεχνία στην Ευρώπη και τη Μεσόγειο φτιαγμένη με μικρές στομωμένες λεπίδες του 33.000 π.Χ. [Φ. Παπαδόπουλος «Η εποχή του Λίθου στην Ήπειρο, Δωδώνη»].

6. Η αρχαιότερη ναυσιπλοία στον κόσμο - Φράχτι Αργολίδας (7.000 π.Χ.). Το σπήλαιο αυτό έκρυβε πολλές εκπλήξεις για τους επιστήμονες. Εκεί βρέθηκαν εκτός από την αρχαιότερη ταφή στην Ευρώπη (10.000 π.Χ.) υπολείμματα προϊστορικής αλι-

είας και το σπουδαιότερο: κομμάτια από οψιδιανό του 7.000 π.Χ. (Σημειωτέον ότι το ηφαιστειακό αυτό υλικό υπάρχει μόνο στη Μήλο. Με την ίδια χρονολογία βρίσκουμε οψιδιανό στη Χαλκιδική και στη Χοιροκοιτία της Κύπρου). Αυτό είναι μία απόδειξη ότι το 7.000 π.Χ. οι Έλληνες είχαν εμπορικές επαφές μεταξύ τους.

7. Γεωργική καλλιέργεια στη Ν. Νικομήδεια (7.000 π.Χ.). Μαζί με τα άλλα ευρήματα, που βρέθηκαν στη Ν. Νικομήδεια του νομού Κοζάνης, συγκαταλέγονται και 2.000 περίπου σπόροι σιταριού απανθρακωμένοι. Αυτό μας δείχνει ότι οι μακρινοί εκείνοι πρόγονοί μας γνώριζαν την καλλιέργεια της γης από την 7η χιλιετία π.Χ. Η Ν. Νικομήδεια στη Μακεδονία και η Χοιροκοιτία στην Κύπρο αποτελούν τις αρχαιότερες πόλεις με οικιστική δομή και οργάνωση στον κόσμο.

Την εποχή εκείνη στο προκεραμικό στάδιο ακμάζουν η Κνωσός, η Άργισσα της Θεσσαλίας, η Ελάτεια της Φθιώτιδας (πόλεις με πελασγικά ονόματα) κ.λπ.

8. Πολιτισμός του Σέσκλου (5.000 π.Χ.). Ο πολιτισμός του θεσσαλικού Σέσκλου είναι ο πρώτος αρχαίος ολοκληρωμένος πολιτισμός της Ευρώπης. Χαρακτηρίζεται από τις επάνω σε γηλόφους ακροπόλεις του, από την ωραία κεραμική διακόσμηση των γραμμικών και μαιανδροειδή γεωμετρικών σχημάτων και τις πέτρινες σφραγίδες. Την αυτή εποχή ακμάζουν η Νέα Μάκρη στην Αττική, ο Ορχομενός στη Βοιωτία, το Διμηνί του Βόλου, ο Σάλιαγκος νησάκι της Πάρου, κ.λπ.

Του Βίκτωρα Π. Σαμπό

ΠΗΓΕΣ: Εφημερίδα «ΟΙΚΟΝΕΑ» Ιούλιος - Αύγουστος 1997. «ΑΝΘΡΩΠΟΣ» τεύχη 10 και 13. Και περιοδ. «ΔΑΥΛΟΣ» τ. 147/3/94.

Αναδημοσίευση από την τριμηνιαία έκδοση «ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΙ ΔΩΡΙΕΩΝ», αρ. φύλλου 109

Παρουσιάστηκε η ημιτελής ταινία του 1921 για την Μικρασιατική Εκστρατεία

Η ταινία γυρίστηκε με χρηματοδότηση του υπουργείου Εξωτερικών το 1921, σε σενάριο αγνώστου συγγραφέα, αλλά δεν ολοκληρώθηκε, είτε γιατί η παραγωγή συνάντησε ανυπέρβλητα οικονομικά εμπόδια είτε γιατί επήλθε η ήττα και η καταστροφή. Από την ταινία αυτή σώζονται ορισμένα αποσπάσματα, που παρουσιάστηκαν χτες βράδυ απ' τον Φώτο Λαμπρινό, ο οποίος σχολίασε τόσο τον τρόπο κατασκευής, όσο και το ιδεολογικό περιεχόμενο της ταινίας αυτής.

— **Θα θέλαμε να μας μιλήσετε για την ταινία «Το ελληνικόν θαύμα».**

Η ταινία είναι μια ημιτελής ταινία που ξεκίνησε το 1921 με θέμα την μικρασιατική εκστρατεία· λέγεται «Το ελληνικόν θαύμα» και είναι γυρισμένη από τον Δημήτρη Γαζιάδη και τα αδέρφια του που είχαν την εταιρία "Duck Film" και είναι χρηματοδοτημένη εξ ολοκλήρου με χρήματα από την υπηρεσία τύπου του υπουργείου των Εξωτερικών.

Γνωρίζαμε απλώς την ύπαρξή της εδώ και 20 χρόνια περίπου, αλλά όχι λεπτομέρειες, δηλαδή ποιοι παίζουν, ποιος την έχει γυρίσει, τι είναι αυτό το πράγμα. Βλέπαμε κάποιο υλικό και δεν καταλαβαίναμε τίποτα, βγάζαμε συμπεράσματα τελείως αυθόρμητα και καμμία ιστορία μέχρι τότε του κινηματογράφου, της Μητροπούλου, του Φρίξου Ηλιάδη, δεν αναφέρει τίποτα. Μετά από πολλά χρόνια θέματα 1997 - 98 κάνοντας εγώ μαζί με 4 - 5 συνεργάτες, επί 2,5 χρόνια το κινηματογραφικό αρχείο επί παλαιών επικαίρων στο υπουργείο Εξωτερικών ως χρηστικό αρχείο (δηλαδή μια οπτική βιβλιοθήκη με υλικό από την Ελλάδα και το εξωτερικό καθώς και διεθνή και ελληνικά, κυρίως όμως από την αρχή του αιώνα και μέχρι το 1970), ανακάλυψα έναν φάκελο στο αρχείο του Υπουργείου Εξωτερικών που έχει όλα τα στοιχεία για αυτή την ταινία. Το σενάριο, τα ποσά, τα συμβόλαια, τους ηθοποιούς, τις αποδείξεις πληρωμών από την εταιρία που απέδιδε λογαριασμό συνεχώς στο υπουργείο Εξωτερικών και δεν υπάρχει καμμία δικαιολογία, κανένα χαρτί που να λέει γιατί σταμάτησε. Σταμάτησε, προφανώς, γιατί υπήρξε ένα μικρό αδιέξοδο οικονομικό, χρηματοδότησης δηλαδή, επειδή προφανώς είχε υπερβεί η εταιρία παραγωγής τα συμφωνηθέντα ή κάποια όρια ανοχής του Υπουργείου, αλλά κυρίως εκείνο που υποψιάζομαι εγώ, **σταμάτησε γιατί αντί να νικήσουμε στον πόλεμο και να έχει μια επιβεβαίωση ιστορική η ταινία και να κλείσει θριαμβευτικά με τη νίκη των στρατευμάτων μας, ήρθε η καταστροφή κι έτσι η ταινία που μιλούσε για τη μεγάλη μας εκστρατεία δεν μπορούσε να συνεχιστεί, δεν είχε κάποιο τέλος.** Απλώς, αντικειμενικά και ιστορικά αν μιλήσουμε, έχουμε δύο στοιχεία, το ένα είναι ότι είναι η παλαιότερη σωζόμενη ελληνική ταινία με ηθοποιούς· μέχρι τώρα είχαμε τις περιπέτει-

ες του Βιλάρ που έχει αναπαλαιώσει η ταινιοθήκη της Ελλάδος και είναι του 1926, εξαιρετική, πάρα πολύ καλή ταινία, αλλά πριν απ' αυτήν υπάρχει τούτη εδώ, απλώς δεν είναι τελειωμένη, έχουμε δηλαδή κάποια αποσπάσματα. Το δεύτερο στοιχείο είναι ότι έχει μια ιδιομορφία σε διεθνές επίπεδο για την εποχή εκείνη· τι χρησιμοποιεί ηθοποιούς, αλλά και κομπάρσους αληθινούς φαντάρους και κάνει τα γυρίσματα στο μέτωπο, δηλαδή σε φυσικούς χώρους, τα στρατόπεδα είναι στρατόπεδα, το πλοίο είναι πλοίο κ.λπ. δεν είναι τίποτα ντεκόρ, εκτός από το σπίτι της οικογενείας που είναι η πρωταγωνίστρια οικογένεια της ταινίας, μέσα από την οποία γίνεται όλη η αφήγηση της ιστορίας.

— **Πώς λειτουργεί η αφήγηση;**

Η αφήγηση είναι πάρα πολύ απλή, είναι μια οικογένεια της οποίας ο σύζυγος αποφασίζει για να βοηθήσει την πατρίδα στο μεγάλο και δύσκολο έργο της εκστρατείας να πάει εθελοντής στο μέτωπο και αφού φεύγει, μετά από κάποιο διάστημα κατατάσσεται εθελόντρια και η σύζυγός του νοσοκόμος και τον βρίσκει στο μέτωπο τραυματία· γυρίζουν πίσω και, όταν γίνεται καλά, ξαναφεύγει στο μέτωπο και εκεί σταματά η ιστορία, μέχρι εκεί έχουμε υλικό.

— **Πώς λειτουργεί τεχνικά αυτή η αφήγηση;**

Όπως μια ταινία κανονική, έχουμε το σπίτι, έχουμε τους διαλόγους, έχουμε το ταξίδι στη Μικρά Ασία, έχουμε το στρατόπεδο, τη μάχη, τον τραυματισμό, έχουμε την περιθάλψη, την επιστροφή.

— **Δηλαδή αν και είναι η παλαιότερη ελληνική ταινία, δεν στερείται τεχνικά;**

Όχι, είναι πάρα πολύ καλή, πάρα πολύ καλά φτιαγμένη, άριστα φτιαγμένη, για την εποχή εκείνη είναι άψογη σε επίπεδο διεθνές.

— **Κάνετε όμως κι ένα ντοκιμαντέρ που συσχετίζεται με την ταινία.**

Έχω κάνει 33 ημίωρα που λέγεται «Πανόραμα του αιώνα» και έχουν μεταδοθεί πάρα πολλές φορές· είναι 18 ώρες πρόγραμμα, η πιο μεγάλη ελληνική παραγωγή της ΕΡΤ, μόνο με επίκαιρα για την ιστορία της Ελλάδος στον 20ό αιώνα, αλλά και του κόσμου. Αποτελούνται από παλαιά επίκαιρα μόνο, χωρίς συνεντεύξεις.

— **Αν κοιτάξετε πίσω και δείτε με γρήγορη κίνηση ό,τι έχετε κάνει μέχρι τώρα, πού θα σταθείτε;**

Σε όλα, ήταν όλα τους παιδιά μου, έχω χάσει μια ταινία κάποτε και νόμιζα ότι έχασα παιδί.

Μαρία Φανφάνη

Αναδημοσίευση
από την ημερήσια εφημερίδα
της Κομοτηνής «Ο ΧΡΟΝΟΣ», 23.1.2003

Ο Άμιρι Μπαράκα είναι ένας από τους πλέον γνωστούς ποιητές των ΗΠΑ, γνωστός τόσο για τα γραφτά του όσο και

για τις φιλομαρξιστικές του πολιτικές θέσεις. Τό καλοκαίρι που πέρασε ανακηρύχθηκε από τον Κυβερνήτη του Νιού Τζέρσεϋ, Τζέιμς Μακγκρσβι, τιμώμενος ποιητής της Πολιτείας για τα επόμενα δύο χρόνια.

Τόν περασμένο όμως Σεπτέμβριο ξέσπασε σκάνδαλο με τον Μπαράκα, καθώς ανέγνωσε μπροστά σε 2.000 άτομα (πού τον αποθέωσαν!) ένα ποίημα με τίτλο *Somebody blew up America* (Κάποιος άνατίναξε την Αμερική). Ποίημα που έγραψε για την 11η Σεπτεμβρίου και κάπου είχε την «επιλήψιμη» στροφή:

«Ποιός ήξερε πως θα βομβαρδιζόταν τό World Trade Center;

Ποιός είπε σε 4.000 ισραηλινούς εργαζόμενους στους δίδυμους πύργους να μείνουν σπίτι εκείνη τή μέρα;

Γιατί ό Σαρόν παρέμεινε μακρούα;»

Τίς άμέσως επόμενες μέρες έγινε σάλος. Η διαβόητη έβραϊκή όργάνωση ADL (Αντιδυσφημηστική Λίγκα) ζήτησε την άποπομπή του «άντισημίτη» Μπαράκα από τή θέση του τιμώμενου ποιητή κι ό Κυβερνήτης του Νιού Τζέρσεϋ άναγκάστηκε να ζητήσει την παραίτησή του.

Η άπάντηση του Μπαράκα ήταν καταπέλτης. Δήλω-

ΗΠΑ: Νέο έπεισόδιο στον νεγροεβραϊκό πόλεμο

σε ότι δέν έχει καμμία σχέση με τον άντισημιτισμό, ότι κάθε φορά που θά κατακρίνει κάποιος τό Ίσραήλ βροίσκεϊ μπροστά του τίς ίδιες κατηγορίες,

ότι τό νούμερο 4.000 πρωτογράφτηκε από τήν ισραηλινή έφημερίδα Τζερούσαλεμ Πόστ (12.9.01), προέβαλε τους προηγούμενους στίχους του όπου μιλούσε ύπέρ των Έβραίων και άρνήθηκε να παραιτηθεί, ζητώντας δημόσιο διάλογο στό θέμα ύπό τους κεφαλοκνηγούς του. Παράλληλα μίλησε για τον «προόδρο - κούκλα τής ψευτοδημοκρατίας των ΗΠΑ» και έκανε λογοπαίγνιο με τή λέξη «πόρνη» και τό όνομα τής Κοντολίτζα Ράις. Καταλήγοντας, θύμισε τά δημοσιεύματα του Τύπου ότι για τήν επίθεση ήξεραν τό Ίσραήλ, οι ΗΠΑ κι άλλες δυτικές χώρες αλλά περιέργως ή άμερικανική κυβέρνηση δέν έκανε τίποτε για να τήν άποτροφεί - ό Μπαράκα τήν παραλλήλισε μάλιστα με τον έμπρησμό του Ράιχσταγ! Τό θέμα πήρε διεθνείς διαστάσεις, ή ADL έστισε ιστοσελίδα για να συλλέξει τυχόν άντισημιτικές» δηλώσεις του ποιητή κι ό Κυβερνήτης έμφανίστηκε να έχει βρει φόρμουλα για να άποπέμψει τίς επόμενες εβδομάδες τον Μπαράκα, γιατί «ντροπίασε τήν Κυβέρνηση και τον λαό».

Αναδημοσίευση από τήν δεκαπενθήμερη έφημερίδα «ΑΝΤΙΦΩΝΗΤΗΣ» τής Θεράκης, φύλλο 113, 5.2.2003

Την επέμβαση του υπουργού Γεωργίας ζητούν πατατοπαραγωγοί από τις ακριτικές κοινότητες Άνω Βροντούς και Ορεινής στον νομό Σερρών που καταγγέλλουν ότι η ελληνική αγορά κατακλύζεται από εισαγόμενες πατάτες «μαϊμού» τη στιγμή που δώδεκα χιλιάδες περίπου τόννοι προϊόντος κινδυνεύουν να καταστραφούν στις αποθήκες από τις συνεχιζόμενες βροχοπτώσεις. Οι πατατοπαραγωγοί — που έχουν σταθμεύσει τις τελευταίες μέρες 80 περίπου τρακτέρ έξω από το κτί-

ριο της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Σερρών — καταγγέλλουν ότι οι έμποροι εισάγουν πατάτες από άλλες χώρες και τις πωλούν στους καταναλωτές αφού πρώτα τις «βαφτίσουν» ως πατάτες Άνω Βροντούς, Ορεινής και Νευροκοπίου Δράμας, που ως γνωστόν, είναι άριστης ποιότητας και υπερτερονο ποιοτικά κατά πολύ έναντι των εισαγομένων. Χθες, ο Νομάρχης Σερρών Κωνσταντίνος Παπαπαναγιώτου κοινοποίησε στον υπουργό Γεωργίας Γιώργο

Εισαγόμενες πατάτες τις βαφτίζουν ελληνικές

μαρχίας», αναφέρει στην επιστολή του. Οι αγρότες ζητούν να γίνει αυστηρός έλεγχος της αγοράς και την άνάληψη πρωτοβουλίας από το υπουργείο για την πιστοποίηση και προβολή του προϊόντος, καθώς επίσης και ενίσχυση 0,10 ευρώ ανά κιλό για να μπορέσουν να διαθέσουν το προϊόν σε χαμηλότερη τιμή.

Αναδημοσίευση από τήν ημερήσια εφημερίδα «ΗΧΩ» Δράμας, 7.2.2003

Λάβαμε τα εξής βιβλία και περιοδικά

ΒΙΒΛΙΑ

1 «Αποκέντρωση και Αυτοδιοίκηση» Διαπιστώσεις - Προτάσεις. Έκδοση της ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ - Κέντρο Ερεύνης της Ελληνικής Κοινωνίας. Δημοσιεύματα: Αριθμός 9 - Αθήνα 2000.

2 «Βασίλης Μιχαηλίδης - Η διάσταση της ελληνικότητας στο έργο του», του Ανδρέα Μακρίδη. Έκδοση με επιχορήγηση του Υπουργείου Παιδείας και Πολιτισμού. Λευκωσία 2002.

3 «Ελλαδίτου Περιήγησις», του Αθανασίου Λ. Κόρμαλη. Εκδόσεις ΠΕΛΑΣΓΟΣ, Αθήνα 2002.

4 «Η αλήθεια για τους Βλάχους και ανεπίτρεπτος εφησυχασμός», του Αχιλλέα Γ. Λαζάρου, Αθήνα 2002. Επιμέλεια έκδοσης: «ΜΟΡΙΑΣ» - Θόδωρος Κ. Τρουπής.

5 «Η Ανάπτυξη της Θράκης. Προκλήσεις και προοπτικές». Έκδοση της ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ - Δημοσιεύματα του Κέντρου Ερεύνης της ελληνικής κοινωνίας, Τόμος 6 - Αθήνα 1995.

6 «Η επίδραση της ελληνικής γλώσσας στην Αγγλική και στη διεθνή επιστημονική ορολογία». Παρουσίαση του λεξικογραφικού έργου του Αριστείδη Κωνσταντινίδη. Έκδοση του Συντονιστικού Κέντρου Ελληνισμού... Αθήνα 2001.

7 «Η μάχη της Κύπρου. Οι προδομένοι ήρωες αντιμετωπίζουν τον «Απίλα», του Σταύρου Καρκαλέτση. Έκδοση του περιοδικού «Στρατιωτική Ιστορία», Αθήνα 2002.

8 «Η συμβολή της Θράκης εις τους απελευθερωτικούς αγώνες του Έθνους» (από το 1361 μέχρι το 1920), του Απόστολου Π. Ευθυμιάδη. Εκδόσεις «Αιγαίο». Αλεξανδρούπολις 2002.

9 «Θεόδωρος Κολοκοτρώνης - Η πολυτάραχη ζωή και η δράση του ηγέτη της Επανάστασης», του Νίκου Γιαννόπουλου. Έκδοση του περιοδικού «Στρατιωτική Ιστορία», Αθήνα 2001.

10 «Οι Σαρακατσάνοι Θράκης, Κεντρικής και Ανατολικής Μακεδονίας», Τόμος I, II, III, του Διονύση Μαυρόγιαννη. Εκδόσεις Δωδώνη, Αθήνα - Γιάννινα 1999.

11 «Πάμε για νέο διχασμό;» του Νικολάου Πολυχρονίδη. Έκδοση του Συντονιστικού Κέντρου Ελληνισμού, Αθήνα 2001.

12 «Πόντος Γενοκτονία - Όσα ενθυμούμαι από την περιπετειώδη ζωή μου», του Χρήστου Ηλιάδη, Εκδόσεις «ΓΟΡΔΙΟΣ», Αθήνα 2003.

13 «Ουδέν γλύκειον πατρίδος - Δοκιμές δοκιμών για τον Ελλαδισμό», του Θεόδωρου Ε. Παντούλα. Εκδόσεις ΠΕΛΑΣΓΟΣ, Αθήνα 1997.

14 «Το αρχείο του Νικολάου Χαντέλη - Ενεήντα χρόνια από την απελευθέρωση της Ηπείρου», του Απόστολου Π. Παπαθεοδώρου, Εκδόσεις ΔΩΔΩΝΗ. Αθήνα - Γιάννινα 2002.

15 «Φυλετικό πρελούντιο - ποιήματα», της Νανάς Καφαλοπούλου - Μανουσοπούλου. Αθήνα 1999.

16 «Χρήστος Ι. Σούλης - Το «τσάμικο» και το Βορειοηπειρωτικό», του Απόστολου Π. Παπαθεοδώρου, Αθήνα 2002.

17 «Θεολογικά και ιστορικά μελέτα». Συλλογή Δημοσιευμάτων και μη Σύμμικτα Πολιτιστικά και εκκλησιαστικά. Τόμος δέκατος έβδομος. Μεθοδίου Γ. Φούγια, Μητροπολίτου Πισιδίας πρ. Αρχιεπισκόπου Θυατείρων και Μ. Βρετανίας, Αθήνα 2003.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

1 «Αέροπος». Διμηνιαίο περιοδικό για τον Ελληνισμό. Εκδότρια: Ελένη Κ. Φάσσου, Βατάτζη 10, Αθήνα 114 72, τηλ. 210-6437190, τηλεομ. 210-6438748.

2 «Αθηναϊκή Πρωτοβουλία». Διμηνιαία αδέσμευτη εφημερίδα. Εκδότης: Ιωάν. Χρ. Γιαννάκης, Αχ. Παράσχου 127, 114 75 Αθήνα, τηλ. 210-6440021, τηλεομ. 210-6450097.

3 «Αλέκτωρ». Έντυπο Ποικίλου Προβληματισμού Πολιτιστικού Συλλόγου Θεσ/νίκης «ΑΛΕΚΤΩΡ». Καραϊσκάκη 7, 553 37 Θεσ/νίκη, τηλ. - τηλεομ. 2310-201706, Τ.Ο.Τ. 2310-257 020.

4 «Αντιφωνητής». Δεκαπενθήμερο πανθρακικό έντυπο γνώμης. Υπεύθυνος: Καραϊσκος Κώστας. Διεύθυνση Φρουρίου και Φιλίππου 691 00 Κομοτηνή, τηλ. 25310-81537, τηλεομ. 25310-81536.

5 «Αρδην». Διμηνιαίο περιοδικό. Εκδότης: Καραμπελιάς Γιώργος, Θεμιστοκλέους 37, 10677 Αθήνα τηλ. 210-3826319, τηλεομ.: 210-3839930.

6 «Αρμενικά». Διμηνιαίο περιοδικό. Εκδότης: Χαρουτιούν Μιχκιάν, 28ης Οκτωβρίου 19, Τ.Κ. 162 33 Βύρνας, τηλ. - τηλεομ. 210-7601606. Τ.Ο.Τ. 210-7601606.

7 «Βορειοηπειρωτικών Βήμα». Όργανο του ΠΑ.ΣΥ.ΒΑ. Εκδότης Αριστείδης Καντάνης, Ζωοδόχου Πηγής 7, Αθήνα. Τηλ. 210-3839546, τηλεομ. 210-3845653.

8 «Γνώμη». Μηνιαία ελληνοκαναδική εφημερίδα. Εκδότης: Κ. Καρατσίκης, Βανκούβερ - Καναδάς, τηλ. (604)435-4580, τηλεομ. (604) 435-7619, 5042 Irmin Street Burnaby B.C., Canada V5J1Y5.

9 «Δημοσιογραφική». Όργανο του Δημοσιογραφικού Ομίλου. Εκδότης: Γιάννης Μενούνος, Προκοπίου 7 - 9, 171 24 Αθήνα, τηλ. 210-9731338. Διανέμεται δωρεάν.

10 «Εθνικά Θέματα της Ελλάδος. Σχέδιο του Γ.Γ. του Ο.Η.Ε. για λύση του Κυπριακού. Η ένταξη της Κύπρου στην Ε.Ε. και οι παγίδες της». (Απάνθισμα άρθρων, σχολίων και επιστολών που δημοσιεύθηκαν στον Ελληνικό Τύπο) Α' και Β'

μέρος. Υπεύθυνος Ευθύμιος Παπαπαναγιώτου. Δεκέμβριος 2002, Ιανουάριος 2003.

11 «**Ελλάνιον Ήμαρ**». Τριμηνιαία περιοδική έκδοση Πολιτισμού - Ιστορίας - Φιλοσοφίας. Εκδότης: Γεράσιμος Καλογεράκης, Φιλικής Εταιρίας 39, Θεσσαλονίκη 546 21, τηλ. - τηλεομ. 2310-265042. Τ.Ο.Τ. 2310-265083.

12 «**Ελληνικές Γραμμές**», Μηνιαία εφημερίδα του Ελληνικού Μετώπου, Εκδότης: Χρήστος Χαρίτος, Κολοκοτρώνη 11, 105 62 Αθήνα, τηλ. 210-3251054, τηλεομ. 210-3251521.

13 «**Ελληνική Διεθνής Γλώσσα**». Τριμηνιαίο περιοδικό. Εκδότης: Ιωάννης Χρ. Γιαννάκης, Αχ. Παράσχου 127, 114 75 Αθήνα, τηλ. 210-6440021, τηλεομ. 210-6450097.

14 «**Ενδοχώρα**», για τη Θράκη που επιμένει, τον ελληνισμό που αντιστέκεται. Εκδότης: Κουριανίδης Ιωάννης, Νικηταρά 23, 681 00 Αλεξανδρούπολη, τηλ. και Τ.Ο.Τ. 25510-51278.

15 «**Η Αρναία της Μακεδονίας**». Περιοδική έκδοση ιστορικής - αρχαιολογικής και λαογραφικής ενημέρωσης. Εκδότης: Δημήτριος Θ. Κύρου, 630 74 Αρναία Χαλκιδικής τηλ. 23720-22127.

16 «**Η Βόρειος Ήπειρος σήμερα**». Διμηνιαία έκδοση της Εθνικής Νεολαίας Βορείου Ηπείρου. Εκδότης: Σπ. Ιωαννίδης, Πειραιώς 8, Τ.Κ. 104 31 Αθήνα, τηλ. 210-5228650, τηλεομ. 210-5242069.

17 **Η Εφημερίδα των Αιγυπτιακών**. Δημοσιογραφικό όργανο των επαναπαρισμένων Ελλήνων της Αφρικής. Εκδότης Γ. Ξενουδάκης, τηλ. 210 6511398, τ.ο.τ. 210 6542781.

18 «**Η Κύπρος σήμερα**». Εκδίδεται από το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών, Υπουργείο Εσωτερικών, Λευκωσία - Κύπρος.

19 «**Η Κύπρος μας**». Το περιοδικό των αποδήμων. Τετραμηνιαία έκδοση της Διεύθυνσης Αποδήμων Υπουργείου Εξωτερικών. Υπεύθυνος έκδοσης: Σταύρος Αντωνιάδης, τηλ. 22-300673, τηλεομ. 22-661881.

20 «**Ηχώ**», Καθημερινή εφημερίδα της Δράμας, Εκδότης: Αναστάσιος Μανώλας, Σκρα 90 Γαληνού, 66100 Δράμα, τηλ. 25210-23444, τηλεομ. 25210-20888.

21 «**Ιθώμη**», Περιοδική έκδοσις συλλόγου προς διάδοσιν των γραμμάτων, Εκδότης: Σόλων Καντής, Φαρών 176 Καλαμάτα, τηλ. 27210-83644.

22 «**Λακωνία SOS**». Ανεξάρτητη μηνιαία εφημερίδα των απανταχού Λακώνων, Εκδότης: Παρασκευάς Χονδροκούκης, Ατταλείας 29, Νίκαια 18450, τηλ. 210-4930670-71, τηλεομ. 210-4930671, τηλ. Λακωνίας 27330-56273.

23 «**Ο Πολίτης**». Ανεξάρτητη πολιτική, ειδησεογραφική και κοινωνική εφημερίδα των Κωνσταντινουπολιτών. Εκδότης: Π. Τσουκάτου, Πλ. Βικτωρίας 2, 104 34 Αθήνα, τηλ. 210-8818992, τηλεομ. 210-8818992.

24 «**Ορθόδοξος Τύπος**». Εβδομαδιαία Έκδοσις της Πανελληνίου Ορθοδόξου Ενώσεως.

Εκδότης: Σωτήριος Βασιλόπουλος, Κάνιγγος 10, 106 77 Αθήνα, τηλ. 210-3816 206, τηλεομ. 210-8136981.

25 «**Ο σφυγμός της ΕΤΑΛ**», Διμηνιαίο περιοδικό της εταιρίας Αλληλεγγύης. Εκδότης: Ρουσελάκης Παναγιώτης, Γ. Παπανδρέου 18 Αργυρούπολη, τηλ. 210-9920160, τηλεομ. 210-9929119.

26 «**Ο Χρόνος**». Καθημερινή Εφημερίδα της Κομοτηνής. Εκδότης: Αλεξ. Φανφάνης, Νικ. Ζωΐδου 22 - 24 691 00 Κομοτηνή, τηλ. 25310-22791, τηλεομ. 25310-31302.

27 «**Παλιοχώρι Δωριέων**». Τριμηνιαία έκδοση του Συλλόγου Παλιοχωριτών Αθήνας. Εκδότης: Κάκος Δημήτριος, Αρμοδίου 18, 105 52 Αθήνα, τηλ. 210-3224931.

28 «**Πολιτική Ενημέρωση**», Περιοδική Έκδοση, Εκδότης: Μακεδονικός Κοινωνικός Σύνδεσμος, Αριστοτέλους 26, 54623 Θεσσαλονίκη τηλ. 23102-63997.

29 «**Πολύτεκνη Οικογένεια**», Τριμηνιαίο Δημοσιογραφικό Όργανο της «Πανελληνίας Ενώσεως Φύλων των Πολυτέκνων, Εκδότης: Αντώνιος Αντωνίου, Ακαδημίας 78Δ, 10678 Αθήνα, τηλ. 210-3838496, τηλεομ. 210-3839 509.

30 «**Πόντος**». Δίμηνη εφημερίδα για τον Ποντιακό Ελληνισμό με τη στήριξη της Ομοσπονδίας Ποντιακών Σωματείων Βόρειας Ελλάδας, Τερτσέτη 6, Τ.Κ. 546 30 Θεσσαλονίκη, τηλ. 23105-37290, τηλεομ. 23105-552 70.

31 «**Προσφυγικό Βήμα**». Διμηνιαία Κυπριακή Εφημερίδα. Εκδ.: Χρήστος Προδρόμου, Δαμάρεως 4, 161 21 Καισαριανή, τηλεομ. 210-9629191.

32 «**Σύναξη**». Τριμηνιαία έκδοση σπουδής στην Ορθοδοξία. Εκδότης: Σωτηρία Νέλλα, Θερμοπυλών 39, 152 35 Βριλλήσια, τηλ. 210-8049396.

33 «**Σύνδεσμος**». Μηνιαίο Περιοδικό Ελληνορθόδοξης Μαρτυρίας. Εκδότης: Παν. Ι. Μέντης, Β. Γεωργίου Α' 5, 241 00 Καλαμάτα, τηλ. 27210-23176, τηλεομ. 27210-26478.

34 «**Τετρακτύς Αείγνητος**». Τριμηνιαία Περιοδική Έκδοση Ελλήνων, Τ.Θ. 19788, 540 12 Θεσσαλονίκη, τηλ. - τηλεομ. 23920-63239.

35 «**Το Δημοτικόν Φως**». Τοπική εφημερίδα των ειδήσεων. Εκδότης: Γιώργος Μαραφής, Παπάγου 112Α, 173 43, Αγ. Δημήτριος, τηλ. 210-9704655, τηλεομ. 210-9768818.

36 «**Φωτεινή Γραμμή**», Τριμηνιαίο περιοδικό (Ιστορικού, Πολιτιστικού, Οικολογικού, Κοινωνικού περιεχομένου), όργανο του Ι.Π.Η.Π.Α. και του Διορθόδοξου Συνδέσμου "ο Απόστολος Παύλος", Εκδότης: Ιωάννης Αναγνωστόπουλος, Απόλλωνος 23β, 10557 Αθήνα, τηλ. 210-3254321-3, τηλεομ. 210-3236978.

37 «**Χριστιανική**». Εφημερίδα Χριστιανικού Κοινωνικού Αγώνα. Εκδότης: Μανώλης Μηλιάρης, Ακαδημίας 78Δ, 106 78 Αθήνα, τηλ. 210-3811302, τηλεομ. 210-3806262.

ΖΙΓΚΦΡΙΝΤ ΠΥΡΡΟΥ ΠΕΤΡΙΔΗ

Οἱ Ὀρφικοί Ὑμνοι

ΑΣΤΡΟΝΟΜΙΑ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ
ΤΩΝ ΠΑΓΩΝ

Μέ τό βιβλίον αὐτό, ὁ Ζίγκφριντ Πετριδης, Μηχ/γος - Ἡλ/γος ΕΜΠ, ἔξορμᾷ εἰς ἀναζήτησιν τῶν ριζῶν τοῦ Πολιτισμοῦ ἢ ὅπως λέγει τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, ἀφοῦ μέχρι σήμερον οὐδεῖς ἄλλος πολιτισμός παρήχθη ὑπό τοῦ Ἄνθρωπου, ἐκτός ἐάν τήν βαρβαρότητα ὀνομάσωμεν «Πολιτισμόν». Βεβαίως, καλύβην καί δόρυ ὄλοι οἱ λαοί κατεσκεύασαν, ὁμως Ἐπιστήμας καί Καλᾶς Τέχνας μόνον οἱ Ἕλληνες.

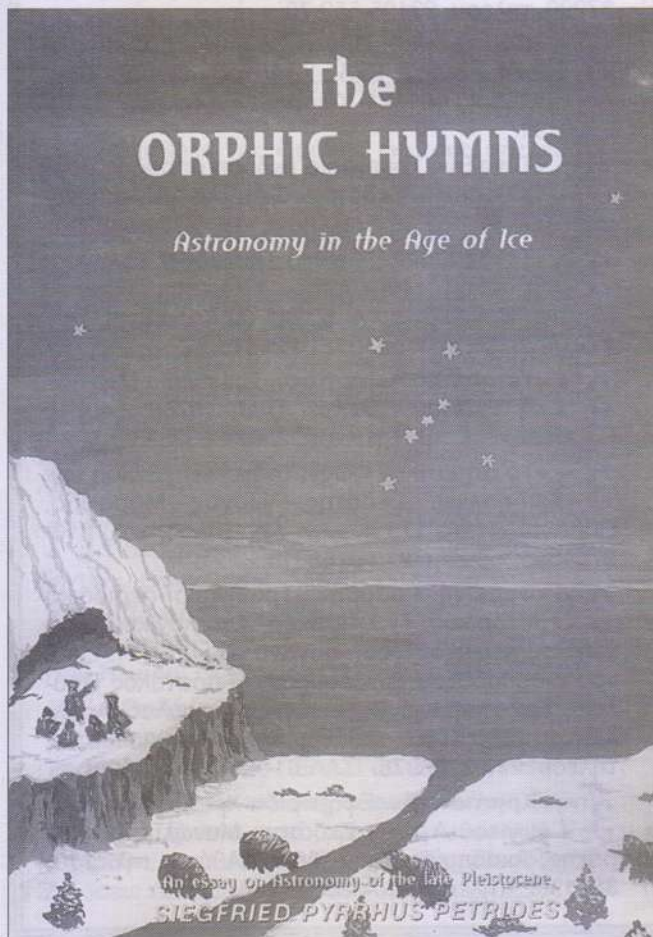
Οἱ Ὀρφικοί Ὑμνοι διεσώθησαν ἐπί τῆς ἐποχῆς τοῦ Πεισιστράτου εἰς Ἀθήνας, δηλαδή τόν 6ον αἰῶνα π.Χ. Εἰς τήν νεοελληνικήν, καί διά πρώτην φοράν, μετεφράσθησαν ἀπό τήν Ἑγκυκλοπαιδείαν τοῦ ΗΛΙΟΥ εἰς τήν ἔκδοσιν τοῦ 1980. Εἰς τήν Ἀγγλικήν, ἄνευ σχολίων, τοῦτο ἐγένετο τό 1824 ὑπό τοῦ Thomas Taylor, μία ἔκδοσις σπανία καί δυσεύρετος. Δι' ὃ καί σχεδόν αἱ ἀστρονομικαί ἀντι-

λήψεις τῶν Ὀρφικῶν ἀπουσιάζουν ἀπό τήν διεθνή ἐπιστημονικήν ἀρθρογραφίαν, μέ ἀποτέλεσμα νά λέγονται «ἄρρητ' ἀθέμιτα» περί τῆς δήθεν παναρχαίας ἀστρονομίας τῶν Αἰγυπτίων καί τῶν Μεσοποταμίων, ἡ ὅποια δέν ὑπερέβαινε τό ἐπίπεδον τῆς Ἀστρολογίας. Μέ τήν μεταφοράν τοῦ κειμένου εἰς τήν Ἀγγλικήν, εἰς τό 2ον Μέρος, ἀφ' ἑνός μὲν δίδεται ἕν ἰσχυρόν ῥάπισμα εἰς τούς ξένους, διότι ἀπέφυγον τόσον καιρόν νά τό πράξουν, ἀφαιρεῖται δέ ἐκ μέσου ἡ δικαιολογία ὅτι τά κείμενα αὐτά τούς εἶναι ἄγνωστα.

Εἰς τό 3ον Μέρος γίνεται ἀναφορά εἰς τās τέσσαρας παγετώδεις περιόδους, αἱ ὁποῖαι συνέβησαν ἐπί τῆς γῆς κατά τό Πλειστόκαινον, ἦτοι κατά τό τελευταῖον ἑκατομμύριον ἔτη. Εἰς τό 4ον Μέρος, εἰσέρχεται ὁ συγγραφεύς εἰς τόν πυρῆνα τοῦ θέματος, διά τῆς λεπτομεροῦς ἀναλύσεως ἑνός ἐκάστου τῶν ὕμνων, ἀπό πάσης σχεδόν πλευρᾶς τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος. Οὕτω εἰς ἀληθῆς καταρράκτης ἀποκαλύψεων ἐπακολουθεῖ ἀπό ἀστρονομικῆς ἀλλά καί γενικωτέρας πλευρᾶς, π.χ. ἔρχεται εἰς φῶς τό τεράστιον χρονικόν βάθος τῶν ἐννοιῶν τῆς Δικαιοσύνης, τῆς διακρίσεως τῶν ἐξουσιῶν, τῆς διά κλήρον ἐπιλογῆς τῶν ἀρχόντων, τῆς παγκοσμίου ἔλξεως, τῆς ἀντι-ῦλης, κ.λπ. Καί τοῦτο γίνεται δυνατόν, διότι ὁ συγγραφεύς καταφέρει νά συνδυάσῃ, κατά τρόπον πειστικόν, τήν ἑλληνικήν θρησκείαν τῶν τριῶν βασιλικῶν περιόδων ἐπί τοῦ οὐρανοῦ, ἕν χαρακτηριστικόν μὴ συναντώμενον εἰς οὐδεμίαν ἄλλην θρησκείαν.

Ἐκ τῆς συσχετίσεως αὐτῆς καί ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι εἶναι γνωστόν εἰς τήν Ἐπιστήμην πότε αὐταί ἤρχισαν καί πότε ἐτελείωσαν, προσδιορίζεται μέ ἐπαρκῆ ἀκρίβειαν ἡ ἡλικία τῶν ἐν τοῖς ὕμνοις περιεχομένων ἐπιστημονικῶν ἀντιλήψεων.

Διά τῆς θαυμασίας, πράγματι, αὐτῆς ἐμπνεύσεως τοῦ συγγραφέως, ἀλλά καί τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐπιχειρουμένης ἀνακατασκευῆς ἐκ πρώτης ἀρχῆς, τῆς ἐξελίξεως τῆς Ἀστρονομίας, ἐν ἀληθῆς τόλμημα ἐπί διεθνoῦς ἐπιπέδου, ἐπιτυγχάνονται θαυμαστά ἀποτελέσματα. Οὕτως, ἡ ἀρχή τῆς γεωργίας ἀλλά καί τῆς ναυσιπλοῖας μετατίθενται εἰς τήν κατωτέραν Παλαιολιθικήν, ἐνῶ ἡ μὲν γεωμετρία ἐμφανίζεται ὡς παράγωγος τῆς Ἀστρονομίας, ἡ δέ τελευταία ὡς ἡ πρώτη ἐπιστήμη τοῦ ἀνθρώπου. Συνέπεια τῆς Ἀστρονομίας ὑπῆρξεν ἡ ποίησις, ἡ πρώτη ἐκ τῶν Καλῶν Τεχνῶν, πρὸς ἣν ὠθήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκ τῆς ἀνάγκης ἀπομνημονεύσεως τῶν οὐρανίων φαινομένων.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ:

Τό Ἀρχεῖο τοῦ Νικολάου Χαντέλη

«Ἐνενήντα χρόνια ἀπό τήν
ἀπελευθέρωση τῆς Ἡπείρου»

Ἀθήνα 2002, σελ. 247

«ΔΩΔΩΝΗ»

Ἐξεδόθη καί ἐκυκλοφόρησε κατ' αὐτάς τό ἐν λόγῳ Ἀρχεῖο τοῦ Ν. Χαντέλη, τοῦ σημαντικώτερου καί μακροχρόνιου, ὅσο καί ἀφανοῦς συντελεστοῦ στίς Μυστικές Ὑπηρεσίες τοῦ Γεν. Προξενείου Ἰωαννίνων, κατά τά χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας στήν Ἡπειρο, καί μάλιστα τά πύο κρίσιμα γιά τήν ἀπελευθέρωσή της, ἤτοι κατά τόν πεντάμηνον περιόπου Α' Βαλκανικό Πόλεμο.

Σαφῶς καταδεικνύουν, πλέον, τοῦτο τά ἴδια τά κείμενα τοῦ Ἀρχείου, τά ὁποῖα καλύπτουν καί τά ὑπόλοιπα τέσσαρα χρόνια ζωῆς καί πλουσίας ἐθνικῆς προσφορᾶς του, μέχρι καί τήν Μικρασιατική Ἀττάλεια, καθῶς καί μέχρι τόν ἀτυχή καί τραγικόν θάνατόν του ἀπό νάρκη γερμανικοῦ ὑποβρυχίου, ὁ ὁποῖος τόν κατέταξε καί στούς ἥρωες τῆς Πατρίδας.

Ἀξιοσημείωτη εἶναι καί ἡ σωζομένη οἰκογενειακή ἀλληλογραφία του, πού ἀποκαλύπτει ὄχι μόνον τόν πλέον ἀγνό καί ἔντιμο ὑπάλληλο καί πατριώτη, ἀλλά καί τόν ἰδανικό οἰκογενειαρχή καί γνήσιον Ἡπειρώτη, ἀρετές πού τόσο μεγάλη ἀνάγκη ἔχει καί σήμερα, κατ' ἔσοχὴν, ὁ λαός μας, ὅπως αὐτές, μεταξύ ἄλλων, πού ἐπισημαίνει δημοσιογράφος ἀπό τό 1919, σέ ἐφημερίδα τῶν Ἰωαννίνων.

«Ἡ πλήρης ἀφοσίωσίς του πρὸς τήν διακονίαν τῆς Ἑλληνικῆς πίστεως, ὁ ἀγνός πατριωτισμός καί ἡ ἀπαράμιλλος δραστηριότης του κατελάμβανον ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἀληθμονήτου Ζαγορίσιου τόσον χῶρον, ὥστε νά μὴ ἐπιτρέπεται ἡ παρεϊσδυσίς ὑπολογισμοῦ ἀποσκοπούντων εἰς τήν ὑστεροφημίαν».

Ἔτσι, τό νέο αὐτό βιβλίον ἐπιβεβαιώνει καί συμπληρώνει ἄλλα, δημοσιευθέντα ἤδη, σχετικά ἀρχεῖα, ὅπως τοῦ Γ.Ε.Σ. τῶν Ι. Λάππα καί Ἀντιγ. Τζαβέλλα (ἐπιμ. Ἐλευθερίας Νικολαΐδου), Ἀθ. Τσεκούρα (ἐπιμ. Απ.Π.Π.) κ.ἄ.

Ἀποτελεῖ συμπλήρωμα καί συνέχεια τοῦ προηγηθέντος βιβλίου τοῦ συγγραφέα:

«Μνήμη τῶν Πρωτεργατῶν γιά τήν ἄλωση τῶν Ἰωαννίνων (Ἰωάννινα, 1983) καί ἀπαραίτητο βοήθημα γιά κάθε ἐρευνητή τῶν ἀπελευθερωτικῶν Ἀγώνων τῆς Ἡπείρου, καθῶς καί εὐχάριστο καί ἐποικοδομητικόν ἀνάγνωσμα γιά κάθε ἐνδιαφερόμενον φιλόστορα ἢ καί ἀπλόν ἀναγνώστη.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Π. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΧΑΝΤΕΛΗ

Διετημνέα τοῦ Ἑλληνικοῦ Γενικοῦ Προξενείου
Ἰωαννίνων (1901-1913)

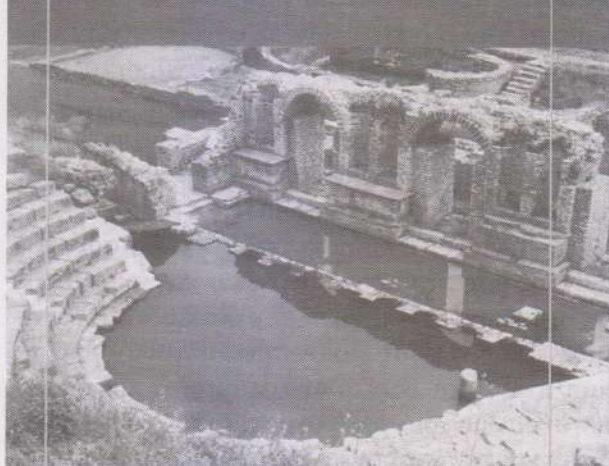
Ἰποπρόξενου στήν Ἀττάλεια Μ. Ἀσίας (1914-1917)

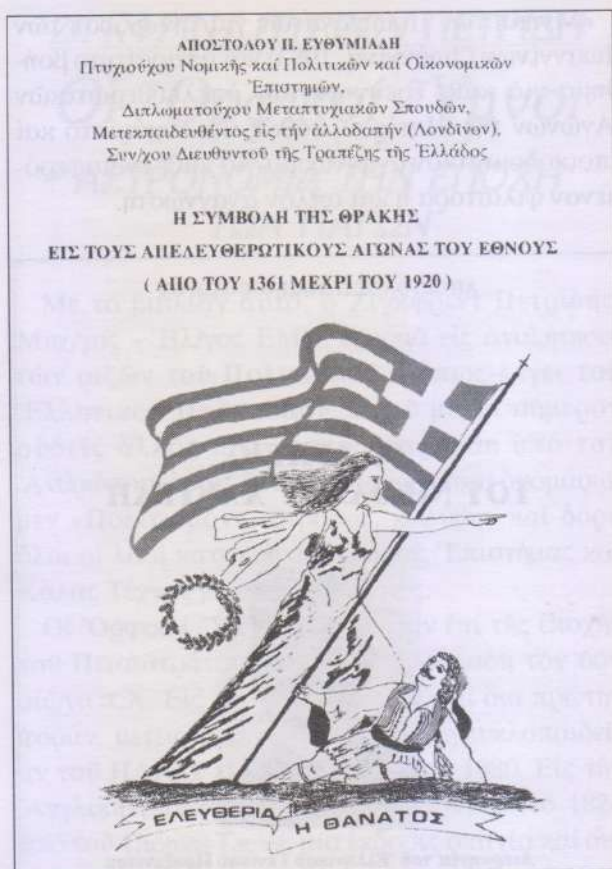
Ἐνενήντα χρόνια ἀπό τήν ἀπελευθέρωση τῆς Ἡπείρου

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΩΔΩΝΗ
Ἀθήνα - Πάρινα
2002

ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ Π. ΕΥΘΥΜΙΑΔΗ:
Ἡ συμβολή
τῆς Θράκης εἰς τοὺς
ἀπελευθερωτικούς
ἀγῶνας τοῦ Ἔθνους
(Ἀπό τοῦ 1361 μέχρι τοῦ 1920)

Τό Ἔθνος μας, ἀναλισκόμενον κατά τὴν μακροαῖωνα ἱστορίαν του διὰ τὴν μετάδοσιν τῶν φῶτων καὶ τὴν διδαχὴν τῶν πανανθρωπίνων ιδεωδῶν τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ὑπῆρξεν ἀνεκαθεν ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεώς του εἰς τό προσκήνιον τῆς ἱστορίας ὁ στόχος τῶν βαρβάρων λαῶν καὶ διέτρεξεν ἐπανειλημμένως τὸν κίνδυνον τοῦ ἀφανισμοῦ του ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.

Εἰς τὰς πλέον κρισίμους διὰ τὴν ὑπόστασιν τοῦ Ἔθνους μας περιόδους ἀνάγεται καὶ ἡ περίοδος τῆς τουρκοκρατίας, κατά τὴν ὁποίαν ὁ Ἕλληνισμός ἐξῆσε τὸν ἱστορικόν του Γολγοθᾶν ὑπὸ τὸ βαρὺ πέλμα τοῦ βαρβάρου κατακτητοῦ καὶ ἠγωνίσθη σύσσωμος διὰ τὴν ἀποτίναξιν τοῦ τυραννικοῦ ζυγοῦ καὶ τὴν ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας του.

Ἡ νεκρανάστασις τοῦ Γένους μας, μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, τὴν ἐπελθοῦσαν ἐθνικὴν μας συμφορὰν καὶ τὴν ἐπακολουθήσασαν μακροαῖωνα τουρκικὴν δουλείαν του, συνετελέσθη διὰ σκληρῶν καὶ αἱματηρῶν ἀγῶνων καὶ δι' ἑκατομβῶν αἵματος καὶ θυσιῶν ὄλων τῶν Ἑλλήνων.

Ὅμως, διὰ λόγους ἀναγομένους εἰς τὰς ἰδιαζούσας συνθήκας τῆς τουρκοκρατίας καὶ τῆς μετὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους περιόδου, δέν ἐγένετο γνωστή ἡ συμβολὴ εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς Ἐθνικῆς μας παλιγγενεσίας ὄλων τῶν περιοχῶν τῆς Πατρίδος μας.

Ὁρισμένοι περιοχαὶ τοῦ Ἑλλαδικοῦ χώρου ἔχουν ἀδικηθῆ ἱστορικῶς διὰ τῆς παρασιωπήσεως, λόγῳ ἀγνοίας, τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, τὰ ὅποια εἶναι γεγραμμένα διὰ τοῦ αἵματος τῶν κατοίκων των, εἰς τὰς θυσίας τῶν ὁποίων ὀφείλομεν τὴν ὑπαρξίν μας καὶ τὴν ἐλευθερίαν μας.

Μεταξὺ τῶν, κατὰ τὰ ἀνωτέρω, ἱστορικῶς ἠδικημένων περιοχῶν τῆς Πατρίδος μας καταλέγεται καὶ ἡ Θράκη, παρὰ τὴν πολὺ μεγάλην συμβολὴν τῆς καὶ προσφορὰν τῆς εἰς τοὺς ἀπελευθερωτικούς ἀγῶνας τοῦ Ἔθνους μας, τόσοσιν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μακροαῖωνος τουρκικῆς δουλείας, ὅσον καὶ κατὰ τὴν Ἐθνεγεσίαν τοῦ 1821, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν μετὰ τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους (1829) καὶ μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς Θράκης (1920) χρονικὴν περίοδον.

Ἐλάχιστα ἐκ τῆς μεγάλης αὐτῆς συμβολῆς καὶ προσφορᾶς τῆς Θράκης εἰς τοὺς ἀπελευθερωτικούς ἀγῶνας τῆς Ἐθνικῆς μας παλιγγενεσίας εἶναι γνωστά, ὄχι μόνον εἰς τό Πανελλήνιον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἡμᾶς τοὺς ἐκ τῆς Θράκης καταγομένους καὶ διαβιοῦντας εἰς τὴν πεποτισμένην καὶ καθηγιασμένην διὰ ποταμῶν αἵματος τῶν Θρακῶν προγόνων μας ἱεράν Θρακικὴν γῆν.

Ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω, γεννᾶται ἱερά ὑποχρέωσίς μας, ἰδίᾳ τῶν καταγομένων ἐκ τῆς Θράκης, διὰ τὴν ἔρευναν, συλλογὴν καὶ προβολὴν τῶν ἱστορικῶν στοιχείων, τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν πολὺ μεγάλην συμβολὴν καὶ προσφορὰν τῆς Θράκης εἰς τοὺς ἀγῶνας τῆς Ἐθνικῆς μας παλιγγενεσίας, ὥστε νὰ ἀρθῆ ἡ μέχρι τοῦδε γενομένη ἀδικία εἰς βάρος τῶν Θρακῶν προγόνων μας διὰ τῆς παρασιωπήσεως, λόγῳ ἀγνοίας, τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, τὰ ὅποια εἶναι γεγραμμένα διὰ τοῦ αἵματός των καὶ ἀνάγονται εἰς τὰς πλέον ἐνδόξους, ἀλλὰ ἀγνώστους, σελίδας τῆς Ἐθνικῆς μας ἱστορίας.

Επιμέλεια βιβλιοπαρουσίασης
Θεόδωρος Μπινιχάκης

ΑΡΘΡΑ ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΥΧΗ ΤΗΣ Α' ΠΕΡΙΟΔΟΥ (1990-94) ΤΗΣ "ΕΛΛΟΠΙΑΣ"

Σ' αυτό το τεύχος επαναδημοσιεύουμε, μετά από τρία χρόνια περίπου, επιλογή άρθρων από τις είκοσι θεματικές ενότητες της Α' περιόδου (1990-1994) της «ΕΛΛΟΠΙΑΣ». Στο επόμενο τεύχος θα συνεχίσουμε τη δημοσίευση με επιλογή άρθρων από την Β' περίοδο (1995-2003) της προσπάθειάς μας.

Περιορισμένος αριθμός αντιτύπων είναι διαθέσιμος για κάθε ενδιαφερόμενο.

ΑΙΓΑΙΟ

- Τχ. 1 Η μειοδοτική πολιτική και οι συνέπειές της, της **Σ. Αντωνοπούλου**.
Τχ. 5 Οι τουρκικές διεκδικήσεις στο Αιγαίο, του **Α. Συρίγου**.
Τχ. 7 Ναυτικά γυμνάσια στο Αιγαίο και το πρόβλημα της Λήμνου, του **Κ. Κεντρωτή**.
Τχ. 23 Να μην "πνιγούμε στο Αιγαίο", του **Αθ. Κόρμαλη**.

ΑΜΥΝΑ

- Τχ. 14 Το ελληνικό αμυντικό δόγμα, του **Χ. Λυμπερή**.
Τχ. 22 Κυπριακή οικονομία και αμυντική θωράκιση της Κύπρου, του **Γ. Βαγιακάκου**.

ΒΑΛΚΑΝΙΑ

- Τχ. 8 Η ελληνική μειονότητα στη Ρουμανία, της **Ένωσης Ελλήνων Ρουμανίας**.
Τχ. 8 Ορθοδοξία και γεωπολιτική στην καθ' ημάς Ανατολή, του **Κ. Χολέβα**.
Τχ. 8 Ελλάδα και Βαλκάνια, του **Τ. Φιλανιώτη**.
Τχ. 9 Βουλγαρία. Ένα έθνος ανάμεσα στον πανικό, τον μεγαλοϊδεατισμό και την χειραφέτηση, του **Δ. Καλουδιώτη**.
Τχ. 10 Η αποσύνθεση των Βαλκανίων και οι στρατηγικοί προσανατολισμοί της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, του **Γ. Καραμπελιά**.
Τχ. 11 Βαλκανικές αντιφάσεις, της **Ξανθίππης Κοτζαγεωργή**.
Τχ. 11-13 Η γένεση του Μακεδονικού ζητήματος, ο Μακεδονικός Αγώνας και η διεθνής διπλωματία (I), (II), (III), του **Ε. Φακιολιά**.
Τχ. 13 Υπάρχει χώρος για μια πολιτική ειρήνης και συνεργασίας στις χώρες του υπαρκτού εθνικισμού; του **Τ. Φιλανιώτη-Χατζηναστασίου**.
Τχ. 14 Ο παντουρκισμός στους κόλπους των Γιουγκοσλάβων μουσουλμάνων, του **Μ. Γέφτις**.
Τχ. 14 Η βαλκανική κρίση και οι δικές μας δυνατότητες, του **Θ. Ζιάκα**.
Τχ. 14 Κοσσυφοπέδιο: Οι επιδιώξεις και τα όρια της αλβανικής πολιτικής, του **Α. Μαρκογιάννη**.
Τχ. 15 Το τουρκικό τόξο και η συνεργασία των Ορθοδόξων, του **Κ. Χολέβα**.
Τχ. 15 Βαλκάνια, σημερινές συνθήκες και προοπτικές, του **Γ. Παπαγιαννόπουλου**.
Τχ. 15-16 Η μουσουλμανική μειονότητα της Βουλγαρίας και οι σχέσεις της με την Τουρκία (I), (II), του **Γ. Κυμιωνή**.
Τχ. 17 Οι Γκαγκαούζοι, η Τουρκία και... εμείς, του **Ν. Ταπούρη**.
Τχ. 17 Εμείς και οι Σέρβοι, του **Κ. Χολέβα**.
Τχ. 18 Μύθος και πραγματικότητα για το ρόλο της Γερμανίας και των ΗΠΑ στα Βαλκάνια, του **Β. Κοροβίνη**.
Τχ. 19 Για μια αποτελεσματικότερη παρουσία του Ελληνισμού στα Βαλκάνια, του **Κ. Χολέβα**.
Τχ. 19 Η κρίση στα Βαλκάνια και η Ελλάδα. Κίνδυνοι και δυνα-

τότητες, του **Β. Κοροβίνη**.

- Τχ. 22 Οι Ελληνοβουλγαρικές σχέσεις, του **Τ. Χατζηναστασίου**.
Τχ. 23 Σύμμαχός μας, πλέον, μόνον ο Θεός, του **Δ. Παξινού**.
Τχ. 24 Οι Σαρακατσάνοι της Βουλγαρίας, του **Δ. Γαρούφα**.

ΒΟΡΕΙΟΣ ΗΠΕΙΡΟΣ

- Τχ. 3 Αφιέρωμα στη **Β. Ήπειρο**
• Η σημασία του αυτονομιακού αγώνα της Β. Ηπείρου, του **Κ. Χολέβα**.
• Διεπιστημονική θεώρηση της Β. Ηπείρου, του **Αχ. Λαζάρου**.
• Συνέντευξη από τον Μητροπολίτη + Σεβαστιανό.
• Β' Πανελλήνιον Επιστημονικόν Συνέδριον. Το Βορειοηπειρωτικό ζήτημα, του **Β. Μιχαήλ**.
• Αλβανική "εθνική" ενότητα και ποίηση, του **Κ. Λουκέρη**.
Τχ. 4 Εντυπώσεις από ένα ταξίδι στην Αλβανία, του **Θ. Μπνιχάκη**.
Τχ. 5 Γνωριμία με δύο Βορειοηπειρώτες αγωνιστές.
Τχ. 6 Ο Ιταλικός παράγων στο Βορειοηπειρωτικό του 1912-13, του **Κ. Λιολιούση**.
Τχ. 7 Στο μετέωρο βήμα του αετού..., της **Ε. Παπαδάτου**.
Τχ. 9 Βορειοηπειρωτικό ζήτημα και ελληνοαλβανικές σχέσεις, του **Γ. Παπαγιαννόπουλου**.
Τχ. 9 Για το ζήτημα της "Τσαμουριάς", της **Ε. Πιτούλη**.
Τχ. 10-11 Νομικές και ιστορικές διαστάσεις του Βορειοηπειρωτικού ζητήματος (I) και (II), του **Κ. Χατζηαντωνίου**.
Τχ. 13 Κοσσυφοπέδιο - Β. Ήπειρος: παράλληλες πορείες, του **Γ. Παπαγιαννόπουλου**.
Τχ. 15 Βόρειος Ήπειρος: Ελλάδα που αντιστέκεται, του **π. Αν. Γκοτσόπουλου**.
Τχ. 17 Η ορθόδοξη αυτοκέφαλη εκκλησία της Αλβανίας και ο Βορειοηπειρωτικός αγώνας σήμερα, του **π. Α. Γκοτσόπουλου**.
Τχ. 17 Το ζήτημα των περιουσιών των μουσουλμάνων Τσάμηδων της Θεσπρωτίας, του **Κ. Κεντρωτή**.
Τχ. 18 Οι εθνικοί αγώνες των Βορειοηπειρωτών (1945-1990), του **Κ. Χατζηαντωνίου**.
Τχ. 19 Το παρελθόν και το μέλλον της Β. Ηπείρου, του **N. Hammond**.
Τχ. 21 Το εκπαιδευτικό πρόβλημα στη Βόρειο Ήπειρο, των **Γ. Ντριγκόγια, Χ. Κυρανούδη**.
Τχ. 23 Η ζωή και ο αγώνας του αείμνηστου Μητροπολίτη Σεβαστιανού, της **Σ.Φ.Ε.Β.Α.**

ΓΛΩΣΣΑ-ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

- Τχ. 1 Τα συμφωνητικά φαινόμενα της νέας Ελληνικής, του **Χρ. Δάλκου**.
Τχ. 4 Ενδοσυγκριτική Γλωσσολογία και Γραμμική γλώσσα, του **Χ. Δάλκου**.

- Τχ. 5** Αρχαία ναυάγια στο Αιγαίο, του **Ε. Βρανόπουλου**.
- Τχ. 8** Συμβολή στην έρευνα του χορού του Ελλήνων του Πόντου, του **Ν. Ζουρντζήδη**.
- Τχ. 9** Ιστορία του ελληνικού θεάτρου στις ΗΠΑ, του **Χρ. Λάζου**.
- Τχ. 10-11** Τα αδιέξοδα της Παιδείας (I), (II), του **Σ. Καργάκου**.
- Τχ. 11, 12** Μετανάστευση και Λογοτεχνία, (I), (II), του **Φ. Φιλίππου**.
- Τχ. 11, 12** Τσακωνική διάλεκτος: ένα πρωτοελληνικό απολιθώμα, (I), (II), του **Χ. Δάλκου**.
- Τχ. 14-15** Γλώσσα και εθνική άμυνα, του **Σ. Καργάκου**.
- Τχ. 14-15** Η διαχρονικότητα της αρχαίας ελληνικής γλώσσας στην κυπριακή διάλεκτο, (I), (II), του **Α. Μακρίδη**.
- Τχ. 15** Μπρούνο Καζιλε: ένας Ελληνόφωνος ποιητής της Καλαβρίας, του **Γ. Μεταξά**.
- Τχ. 16, 17** Ο γλωσσικός εξανδραποδισμός στην Κύπρο, (I), (II), του **Α. Μακρίδη**.
- Τχ. 19-20** Διαπολιτισμική παιδεία, (I), (II), του **Π. Κοτσιώνη**.
- Τχ. 22** Τα σχολικά βιβλία και η νεότερη ιστορία της Κύπρου, του **Π. Παπαπολύβιου**.
- Τχ. 23** Ο ποιητής Βασίλης Κουρής, του **Ν. Καρρά**.

ΔΙΕΘΝΗ ΘΕΜΑΤΑ

- Τχ. 1** Ανατολική Ευρώπη και Εθνικά, του **Σπ. Κακουριώτη**.
- Τχ. 2** Οι οικονομικές συνέπειες της κατάρρευσης του διπολισμού στην Ευρώπη και η σημασία της για την Ελλάδα, του **Β. Κοροβίνη**.
- Τχ. 5** Σκέψεις για τη Νέα Τάξη Πραγμάτων, του **Δ. Καλουδιώτη**.
- Τχ. 10** Οι Πράσινοι της Ευρώπης και τα εθνικά ζητήματα, του **Τ. Φιλανιώτη**.
- Τχ. 16-17** Η Συμφωνία παρα-Ευξείνιας συνεργασίας (I), (II), του **Αν. Παπαδόπουλου**.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

- Τχ. 12, 13** Εναλλακτικές επιλογές και διλήμματα της ελληνικής αποτρεπτικής στρατηγικής (I), (II), του **Π. Ήφαιστου**.
- Β' περίοδος**
- Τχ. 4** Στρατηγικές εξισορροπήσεις, του **Χρ. Γιαλλουριδή**.
- Τχ. 4** Η διεκδίκηση ως μέσο αποτροπής, του **Β. Στοϊλόπουλου**.
- Τχ. 5** Η εξωτερική πολιτική του κράτους των Αθηνών, του **Ν. Ψυρούκη**.
- Τχ. 5** Ομοψυχία και εθνική στρατηγική, του **Δ. Γαρούφα**.
- Τχ. 10-11** Διεθνής πολιτική και εθνικοί προβληματισμοί, του **Χρ. Σαρτζετάκη**.
- Τχ. 12** Η ελληνοτουρκική προσέγγιση και οι πολιτικοί Ρουβάδες, του **Ν. Σαρρή**.
- Τχ. 17** Τουρκία και ελλαδικός "ρεαλισμός", του **Στ. Καρκαλέτση**.
- Τχ. 23** Σκέψεις πάνω στην εθνική στρατηγική της μεταπολίτευσης, του **Τ. Φιλανιώτη**.

ΕΥΡΩΠΗ

- Τχ. 13** Η δική μας Ευρώπη, του **Γ. Καραμπελιά**.
- Τχ. 13** Η Ελλάδα στην ΕΟΚ: Σχεδιάγραμμα μερικού απολογισμού, του **Θ. Στοφορόπουλου**.
- Τχ. 13** Εμείς και το Μάαστριχτ, του **Θ. Ζιάκα**.
- Τχ. 14** Νεοέλληνες και Ευρώπη, του **Χ. Γιανναρά**.
- Τχ. 14** Η Ελλάδα μεταξύ Ανατολής και Δύσης: Η περίπτωση της Κύπρου, του **Δ. Καλουδιώτη**.
- Τχ. 21** Εμείς και η Ευρώπη, του **Γ. Σχίζα**.
- Τχ. 22** Ο αντιορθόδοξος ρατσισμός και οι Ευρωπαϊκές εξελίξεις, του **Κ. Χολέβα**.

ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΕΘΝΟΣ

- Τχ. 1** Κράτος και Έθνος, του **Ν. Ψυρούκη**.
- Τχ. 1** Τουρισμός και Εθνική Αλλοτρίωση, του **Γ. Σχίζα**.
- Τχ. 1** Σχετικά με την έννοια του Έθνους, του **Π. Ροδάκη**.
- Τχ. 1** Εθνισμός-Εθνικισμός-Διεθνισμός, του **Κ. Λιολιούση**.
- Τχ. 2** Παιδεία και Εθνισμός, του **Θ. Ζιάκα**.
- Τχ. 3** Σχετικά με το πρόβλημα του ορισμού του έθνους, του **Θ. Κεσσίδη**.
- Τχ. 4** «Εθνισμός και Θρησκεία», του **Θ. Ζιάκα**.
- Τχ. 5** Ευρωπαϊκός διαφωτισμός και η Ρωμισσύνη, του **π. Γ. Μεταλληνού**.
- Τχ. 6** Η προβληματική του εθνισμού. Ιστορικές όψεις, του **Θ. Ζιάκα**.
- Τχ. 7** Η αυτοδιάθεση των εθνών στη νέα τάξη πραγμάτων, του **Γ. Σχίζα**.
- Τχ. 7-10** Το πρόβλημα της ταυτότητας στη σύγχρονη ελληνική-εθνική συνείδηση (I), (II), (III) (IV), του **Θ. Ζιάκα**.
- Τχ. 12** Ιστορία της προβληματικής γύρω από το έθνος, του **Τ. Φιλανιώτη-Χατζηναστασίου**.
- Τχ. 11-13** Το πρόβλημα του έθνους: μια απόπειρα πλουραλιστικού ορισμού (I), (II), (III), του **Θ. Ζιάκα**.
- Τχ. 14** Η αλλοτρίωση του νέου Ελληνισμού, του **Θ. Ζιάκα**.
- Τχ. 15, 16** Χώρος και χρόνος (I), (II), του **Γ. Καραμπελιά**.
- Τχ. 15-16** Εθνισμός και κοινωνισμός. Προβλήματα συμβιώσεως (I), (II), του **Θ. Δημόπουλου**.
- Τχ. 17, 18** Είμαστε Έθνος ανάδελφο; (I), (II), του **Θ. Ζιάκα**.
- Τχ. 19** Το πρόβλημα του ορισμού του έθνους, του **Θ. Ζιάκα**.
- Τχ. 19** Σύγκρουση πολιτισμών; του **Ε. Παντελούρη**.
- Τχ. 20, 21** Επιστολή-απάντηση (I), (II), του **Χρ. Σαρτζετάκη** (τέως Προέδρου της Δημοκρατίας) στο άρθρο: «Είμαστε Έθνος Ανάδελφο;».
- Τχ. 22** Ελλάδα: μια χώρα των συνόρων, του **Θ. Ζιάκα**.

ΘΡΑΚΗ

- Τχ. 1** Το πρόβλημα της Δυτικής Θράκης, του **Θ. Τσιούμπα**
- Τχ. 1, 2, 3, 6** Η Μουσουλμανική μειονότητα στη Δ. Θράκη και η πολιτική της Τουρκίας (I), (II), (III) και (IV), του **Ν. Σαρρή**.
- Τχ. 6** Ανοικτή επιστολή ενός πολίτη της Κομοτηνής στον Έλληνα Πρωθυπουργό, του **Αν. Πολυμέρη**.
- Τχ. 10** Οι παλινοστούντες Έλληνες από την πρώην Σοβιετική Ένωση ως παράγοντας ανάπτυξης της Θράκης, του **Δ. Καλουδιώτη**.
- Τχ. 13** Η Θράκη σήμερα, του **Φ. Μαλκίδη**.
- Τχ. 13** Συνοπτική αναδρομή στην ιστορία του Μικρασιατικού και Θρακικού Ελληνισμού, του **Β.Κ. Αναστασιάδη**.
- Τχ. 16** Η μειονοτική γλώσσα, του **Ν. Παναγιωτίδη**.
- Τχ. 19** Ο γλωσσικός ευνουχισμός των Πομάκων, του **Ν. Παναγιωτίδη**.
- Τχ. 21, 22** Η μουσουλμανική μειονότητα και η οικονομική κατάσταση της Θράκης (I) και (II), της **Σ. Αντωνοπούλου**.
- Τχ. 23** Αναγέννηση του Θρακικού Ελληνισμού, του **Χ. Αμπελίδη**.

ΙΣΤΟΡΙΑ

- Τχ. 3** Το Ανατολικό Ζήτημα, της **Μ. Βεργέτη**.
- Τχ. 4** Ποιος φοβάται το Ισλάμ; του **Βλ. Αγγζιδή**.
- Τχ. 2-5** Οι Αρβανίτικες φάρες και η κάθοδος τους στον Ελλαδικό χώρο (I), (II), (III), (IV) του **Π. Ροδάκη**.
- Τχ. 5-6** Αρχαία Ελληνική Δημοκρατία και Πολυκομματική Κοινοβουλευτική Δημοκρατία (I), (II), του **Β. Κοροβίνη**.
- Τχ. 7-8** Από την Αυτοκρατορική Ιδέα στην Εθνική Ιδέα (I), (II), του **π. Γ. Μεταλληνού**.
- Τχ. 9-10** Το Βυζάντιο ως δογματικός σχηματισμός στα πλαίσια

- της Ευρασιατικής Οικουμένης (I), (II), του **Β. Κοροβίνη**.
- Τχ. 10** Επτάνησα: Η ιστορία μιας πολιτισμικής γενοκτονίας, του **Γ. Σκλαβούου**.
- Τχ. 11-13** Από την Ανατολή στη Δύση: η παράδοση αρχαίων ελληνικών κειμένων από αραβικές μεταφράσεις (I), (II), (III), του **Χ. Λάζου**.
- Τχ. 18** Χρύσανθος Φιλιππίδης, Μητροπολίτης Τραπεζούντας 1913-22, Αρχιεπίσκοπος Αθηνών 1938-41, του **Ηρ. Χατζόπουλου**.
- Τχ. 22-23** Οι συνέπειες της τουρκικής κατακτήσεως για τον Ελληνισμό από απόψεως πολιτικής, πνευματικής και αριθμητικής, (I), (II), του **+Γ. Μαγκριώτη**.
- Τχ. 23** Λευκάδα Ημαθίας, η άγνωστη Πομπή της Μακεδονίας, του **Γ. Λογοθέτη**.

ΚΟΥΡΔΙΚΟ

- Τχ. 1** Κούρδοι, αυτοί οι ανυπότακτοι, του **Λ. Πίγγουρα**.
- Τχ. 2** Ο νόμος της γενοκτονίας του Κουρδικού λαού, του **Αλή Καρδούχου**.
- Τχ. 6** Ελεύθερο Κουρδιστάν ή θάνατος, του **Αλή Καρδούχου**.
- Τχ. 7** Πεθαίνοντας στην Ανατολή, του **Γ. Παπαγεωργίου**.
- Τχ. 13** Γενοκτονία στη Νοτιοανατολική Τουρκία, του **Μ. Δανίκα**.
- Τχ. 21** Οι Κούρδοι και η συνθήκη των Σεβρών, του **Α. Κόρμαλη**.
- Τχ. 23** Η γένεση και η εξέλιξη του Κουρδικού ζητήματος, του **Γ. Μπατζά**.

ΚΥΠΡΟΣ

- Τχ. 1** Ο άλλος Αττίλας, του **Ανδρέα Μακρίδη**.
- Τχ. 1** Η επιστημονική μελέτη του Κυπριακού και η πολιτική ηγεσία, του **Κ. Κύρρη**.
- Τχ. 1** «Πολιτικές ιδεολογίες και πολιτισμική ταυτότητα στη σημερινή Κύπρο», του **Π. Προδρόμου**.
- Τχ. 2 Αφιέρωμα στο Κυπριακό**
- Να μετατρέψουμε το κενό σε ισχύ, του **Τ. Φιλανιώτη**.
  - Εθνικά υπολείμματα, του **Δ. Καλουδιώτη**.
  - Ποιοι διώκουν την Ένωση, του **Σπ. Κακουριώτη**.
  - Ο τουρκικός επεκτατισμός της κατεχόμενης γης μας και τρόποι αντιμετώπισης του προβλήματος, του **+Θεόφιλου Γεωργιάδη**.
  - Αυτοδιάθεση-Κύπρος-Τουρκία-Ευρώπη, του **Κ. Κύρρη**.
- Τχ. 4, 5** Οι καταβολές του ΑΚΕΛ και ιστορικοκοινωνικοί παράγοντες που ορίζουν τη στάση του στο εθνικό ζήτημα (I), (II), του **Π. Προδρόμου**.
- Τχ. 6** Όχι στην Ομοσπονδία. Αγώνας για την απελευθέρωση-αυτοδιάθεση, του **Γ. Ζερβίδη**.
- Τχ. 7** Η ομοσπονδιακή λύση οδηγεί στην τουρκοποίηση, του **Τ. Γεωργίου**.
- Τχ. 7** Ο Ελληνισμός μπροστά στη νέα τάξη πραγμάτων, του **Δ. Καλουδιώτη**.
- Τχ. 7** Από την Κυπριακή τραγωδία στη σημερινή γενική κρίση και εθνική απειλή, του **Ν. Πολυχρονίδη**.
- Τχ. 8** Συνέντευξη του Αρχιεπισκόπου Κύπρου Χρυσόστομου.
- Τχ. 9** Κύπρος: Άραγε μας σώζει η τουρκική αδιαλλαξία; του **Θ. Στοφορόπουλου**.
- Τχ. 9** Για μια νέα πορεία στο εθνικό θέμα της Κύπρου, του **Τ. Γεωργίου**.
- Τχ. 10** Η Κύπρος και το ελληνικό πνεύμα, του **Κ. Δεσποτόπουλου**.
- Τχ. 11** Κύπριοι δάσκαλοι στην υπηρεσία του Ελληνισμού της Μακεδονίας, του **Κ. Κοκκινόφτα**.
- Τχ. 13** Ο σεβασμός της χριστιανικής πίστης από τους Λινοβαμβάκους της Κύπρου κατά το πρόσφατο παρελθόν, του **Κ. Κοκκινόφτα**.

- Τχ. 14** Το Δημοψήφισμα του 1950 για την Αυτοδιάθεση-Ένωση, του **Γ. Ζερβίδη**.
- Τχ. 16** Κύπρος και Στρατηγική του Ελληνισμού, του **Π. Ηφαιστου**.
- Τχ. 16** Το χρέος της Ελλάδας για την Κύπρο, του **Θ. Στοφορόπουλου**.
- Τχ. 17** Για τον εορτασμό της Κυπριακής "Ανεξαρτησίας", του **Γ. Ζερβίδη**.
- Τχ. 17** Μνήμη Χριστόδουλου Σώζου του Κύπριου, του **Π. Παπαπολυβίου**.
- Τχ. 18** Παγκύπριο Γυμνάσιο Λευκωσίας, τα πρώτα εκατό χρόνια μοναξιάς (1893-1993), του **Π. Παπαπολυβίου**.
- Τχ. 19** Η συμμετοχή της Κύπρου στους Βαλκανικούς Πολέμους, του **Π. Παπαπολυβίου**.
- Τχ. 20 Αφιέρωμα στο Κυπριακό**
- Πολιτικό μνημόσυνο Θεόφιλου Γεωργιάδη, του **Λ. Μαύρου**.
  - Χρονικό του προδομένου αγώνα, του **Κ. Χατζηαντωνίου**.
  - Η σύσκεψη της 30ής Νοεμβρίου-1ης Δεκεμβρίου στην Αθήνα, του **Τ. Φιλανιώτη**.
  - Πολιτικές και στρατηγικές πτυχές της σύζευξης του κυπριακού κράτους με το ελλαδικό κράτος, του **Π. Ηφαιστου**.
  - Ελληνο-Τουρκικοί συσχετισμοί στη νέα περίοδο. Το Κυπριακό στο προσκήνιο, του **Δ. Καλουδιώτη**.
  - Ελληνισμός-Ελλαδισμός, ομάδες μαθητών Παγκυπρίου Γυμνασίου.
  - Πικρό οδοιπορικό, του **Φ. Μεταλληνού**.
- Τχ. 21** Ο αγώνας των αποδήμων Κυπρίων προσφύγων στη Βρετανία για επιστροφή, του **Λ. Λεωνίδου**.
- Τχ. 21** Η πολιτική πτυχή του θέματος των εγκλωβισμένων, του **Γ. Κολοकाσιδη**.
- Τχ. 23** Συνέντευξη με την ηρωική δασκάλα Ελένη Φωκά, στους **Α. Κόρμαλη-Θ. Μπινιχάκη**.
- Τχ. 23** «Άς των φρονιμών τις βουλές και το ντουφέκι πιάσε, αν δεν ματώσεις Κύπρο μου, πάντα σου σκλάβο θα 'σαι», του **Γ. Συλλούρη**.

ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ

- Τχ. 4** Μακεδονικό και Διαβαλκανικές σχέσεις, του **Σπ. Κακουριώτη**.
- Τχ. 4** Τα ιστορικοπολιτικά πλαίσια της σύγχρονης Μακεδονίας, του **Κ. Βακαλόπουλου**.
- Τχ. 6** Σέρβοι φιλέλληνες και Νοτιοσλάβοι κρυπτοέλληνες, του **Κ. Χολέβα**.
- Τχ. 8** Η στάση μας στο "Μακεδονικό" και η κατάσταση στα Βαλκάνια, του **Θ. Ζιάκα**.
- Τχ. 9** Σχετικά με το "Μακεδονικό ζήτημα", του **Α. Ανθεμίδη**.
- Τχ. 9** Η πολιτική των Σκοπίων έναντι της Ελλάδος, του **Κ. Κεντρωτή**.
- Τχ. 11, 12, 13** Το Μακεδονικό ζήτημα στο σύγχρονο Βαλκανικό χώρο (I), (II), (III), του **Κ. Βακαλόπουλου**.
- Τχ. 12** Η αναγέννηση του βουλγαρομακεδονικού εθνικισμού, του **Κ. Κεντρωτή**.
- Τχ. 14** Το Μακεδονικό Ζήτημα και οι ελληνοβουλγαρικές σχέσεις στη σημερινή εποχή, του **Κ. Κεντρωτή**.
- Τχ. 21** Ο Ελληνισμός των Σκοπίων στη διάρκεια του μεσοπολέμου (1920-1940), του **Κ. Βακαλόπουλου**.
- Τχ. 23** Το Μακεδονικό Ζήτημα στο ελληνόφωνο δελτίο του ραδιοφώνου των Σκοπίων, του **Κ. Κεντρωτή**.

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

- Τχ. 7** Το σχοινί (Για το Οικουμενικό Πατριαρχείο λόγος ορίων), του **+Στ. Παπασταματέλου**.

- Τχ. 8** Οι ευθύνες των Μεγάλων Δυνάμεων για την καταστροφή του Ελληνισμού, της Μ. Ανατολής, του **Βλ. Αγτζίδη**.
- Τχ. 9** Το ζήτημα των «εγκατεστημένων» στην Κωνσταντινούπολη κατά την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών, της **Ρ. Λαμπροπούλου**.
- Τχ. 12** Ίμβρος και Τένεδος. Η ιστορία και το δράμα δύο Ελληνικών νησιών, του **Αθ. Κόρμαλη**.
- Τχ. 12** Ένας πολεμιστής του Μικρασιατικού αγώνα θυμάται, του **Γ. Παπαγεωργίου**.
- Τχ. 13** Με αφορμή την καταστροφή της Σμύρνης, της **Ν. Χόρτον**.
- Τχ. 13** Η ειρηνική παλιννόστηση του ελληνισμού στη Μικρασία, του **Β. Καπάντα**.
- Τχ. 14** Αποκαλύψεις του Τζεάλ Μπαγιάρ για τη Μικρασιατική Καταστροφή, του **Κ. Αλή**.
- Τχ. 18** Ίμβρος-Τένεδος, ημέρες μνήμης, του **Χρ. Δόλοπα**.
- Τχ. 19** Μνήμη Καππαδοκίας, του **Κ. Χατζηαντωνίου**.

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

- Τχ. 2** Οι διεθνείς ανεκμετάλλευτες δυνατότητες του Ελληνισμού, του **Γ. Αλεξάνδρου**.
- Τχ. 2** Ρουμ Ορτοντόξ: Η προέκταση του γένους μας στη Μέση Ανατολή, του **Κ. Χολέβα**.
- Τχ. 3** Απόδημος Ελληνισμός, του **Δ. Ευαγγελίδη**.
- Τχ. 5** Μια Κρήτη στη Συρία, του **Λ. Πίγγουρα**.
- Τχ. 6** Πόντιοι «Πάρσι» στις Ινδίες, του π. **Κ. Χαλβατζάκη**.
- Τχ. 7** Οι ελληνόφωνοι της Νοτίου Ιταλίας, από το **ΚΕΜΕ**.
- Τχ. 7** Ελληνολατρεία στην ΕΣΣΔ, του **Βλ. Αγτζίδη**.
- Τχ. 10** Η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και οι συνέπειες για τον Ελληνισμό, του **Βλ. Αγτζίδη**.
- Τχ. 11** Η ελληνόφωνη περιοχή της Καλαβρίας, του **Τίτο Squillaci**.
- Τχ. 12** Οι ελληνόφωνες γυναίκες στην Κάτω Ιταλία, της **Β. Λαμπροπούλου**.
- Τχ. 15** Η ελληνική κοινότητα της Βουλγαρίας, του **Κ. Κεντρωτή**.
- Τχ. 18** Όταν το κράτος φοβάται το δικαίωμα ψήφου του μετανάστη, του **Β. Στοϊλόπουλου**.
- Τχ. 19** Εντυπώσεις από τον Ελληνισμό της Αμερικής, της **Ν. Ζουμπούλη**.
- Τχ. 20** Η εικόνα της Ελλάδος στον Γερμανικό Τύπο, του **Β. Στοϊλόπουλου**.
- Τχ. 21, 22** Ο απόδημος Ελληνισμός, οι δυνατότητες και οι προοπτικές του (I), (II), του **Κ. Κοκκινόφτα**.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

- Τχ. 17, 18** Τηλεπικοινωνίες και ιδιωτικοποιήσεις. Στρατηγικές επιλογές για την ελληνική οικονομία (I), (II), του **Κ. Βαΐτσου**.

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ

- Τχ. 1** Αφιέρωμα στον Ποντιακό Ελληνισμό κείμενα-επιμέλεια **Βλ. Αγτζίδη**.
- Ποντιακός Ελληνισμός της ΕΣΣΔ.
  - Αυτονομία των Ελλήνων Ποντίων της ΕΣΣΔ.
  - Οι αυτόνομες ελληνικές περιοχές στην ΕΣΣΔ το Μεσοπόλεμο
  - Η ελληνική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση το 1926 στην ΕΣΣΔ.
  - Μαρτυρία του Κώστα Σοφινίδη.
  - Οι ελληνικές οργανώσεις στη Μόσχα.
  - Τα ελληνικά αντισταλινικά τραγούδια.
  - Χρονικό του Ποντιακού Ζητήματος.
- Τχ. 3** «Από τη γενοκτονία στην αναγέννηση», του **Γαβριήλ Ποπόφ**.

- Τχ. 5** Η ελληνική εθνική ταυτότητα των Ποντίων της Σοβιετικής Ένωσης, της **Μαρίας Βεργέτη**.
- Τχ. 5** Η ιστορική ελληνικότητα του Πόντου, του **Χ. Μαχαιρίδη**.
- Τχ. 6** Η γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου και η τουρκική αντίδραση, του **Βλ. Αγτζίδη**.
- Τχ. 8-9** Οι διωγμοί των Ελλήνων του Πόντου (I) και (II), του **Π. Ενεπεκίδη**.
- Τχ. 9** Μπροστά στο νέο προσφυγικό πρόβλημα, του **Βλ. Αγτζίδη**.
- Τχ. 10** Η γενοκτονία των Ποντίων, του **Χ. Μαχαιρίδη**.
- Τχ. 11** Το Παγκόσμιο Ποντιακό Συνέδριο, του **Βλ. Αγτζίδη**.
- Τχ. 16** Η απαράδεκτη στάση του ελληνικού κράτους απέναντι στους Έλληνες πρόσφυγες, του **Χρ. Σοφινίδη**.
- Τχ. 14-17** Η φυγή των Ελλήνων της πρ. ΕΣΣΔ στην Ελλάδα. Αίτια και προσδοκίες (I), (II), (III), (IV) του **Βλ. Αγτζίδη**.
- Τχ. 17-18** Η κατάρρευση της ΕΣΣΔ και η κατάσταση των Ελληνοποντίων (I) και (II), του **Θεοχ. Κεσσιδή**.
- Τχ. 18** Το Ποντιακό ζήτημα σήμερα, του **Θ. Κατσονέβα**.
- Τχ. 19** Ποντιακός Ελληνισμός της πρώην ΕΣΣΔ. 75 χρόνια πολιτικής παρουσίας, του **Βλ. Αγτζίδη**.

ΤΟΥΡΚΙΑ

- Τχ. 2** Η Τουρκία και το ζήτημα των εθνοτήτων, του **Χρ. Μαχαιρίδη**.
- Τχ. 5** Για το Εθνικό ζήτημα στην Τουρκία, του **Βλ. Αγτζίδη**.
- Τχ. 6** Η Τουρκία και το Κουρδικό μετά την κρίση του Κόλπου, του **Γ. Καραμπελιά**.
- Τχ. 7** Η αναβάθμιση του ρόλου της Τουρκίας και οι επιλογές της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, του **Μ. Δανίκα**.
- Τχ. 7, 8** Οι Ελληνοτουρκικές σχέσεις με βάση τα τουρκικά σχολικά βιβλία, του **Α. Λαζάρου**.
- Τχ. 8** Τουρκολαγνεία και μισελληνισμός ενός Βρετανού Πανεπιστημιακού, του **Μ. Δανίκα**.
- Τχ. 8** Τουρκικός επεκτατισμός και ελληνικός κοσμοπολιτισμός, του **Γ. Καραμπελιά**.
- Τχ. 10** Κεντρική Ασία. Η τουρκική προώθηση και η Ελλάδα, του **Μ. Δανίκα**.
- Τχ. 11** Το τουρκικό διαστημικό πρόγραμμα, του **Η. Ι. Κουσκουβέλη**.
- Τχ. 14, 15** Οι Μουσουλμάνοι Ρωμιοί της Τουρκίας σήμερα (I), (II), του **Βλ. Αγτζίδη**.
- Τχ. 15** Διπλωματούχοι δολοφόνοι, του **Αλή Καρδούχου**.
- Τχ. 16** Η γενοκτόνος Τουρκία, του **Θ. Στοφορόπουλου**.
- Τχ. 16-19** Τουρανισμός-Παντουρκισμός (I), (II), (III) και (IV), του **Αχ. Στ. Ανθεμιδή**.
- Τχ. 21** Οι κυριότερες παραβιάσεις της συνθήκης της Λωζάννης από την Τουρκία, του **+Γ. Μαγκριώτη**.
- Τχ. 22** Όψεις και πρακτικές της τουρκικής προπαγάνδας. Ελληνικές αδυναμίες, του **Π. Κόνιαρη**.
- Τχ. 23** Η Αραβική πραγματικότητα στην Τουρκία. **Λαϊκό Απελευθερωτικό Μέτωπο Τουρκίας**.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

- Τχ. 8** Ορθοδοξία και Δύση στη νεώτερη Ελλάδα. Οι πρώτοι Έλληνες «ενωτικοί», του **Χρ. Γιανναρά**.
- Τχ. 9** Εξισλαμισμοί και επανεκχριστιανισμοί στον 17ο αιώνα, του **Ι.Κ. Χασιώτη**.
- Τχ. 14, 15, 16** Το Βυζάντιο στη δίνη των χριστολογικών ερίδων (I), (II), (III), του **Β. Κοροβίνη**.
- Τχ. 17** Συνάντηση Ελληνισμού-Χριστιανισμού στην ελληνική Ιωνία, του π. **Γ. Μεταλληνού**.

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ

Δεκαπενθήμερη Έφημερίδα
χριστιανικού κοινωνικού αγώνα

Πενήντα χρόνια αγώνων για:

- Τά έθνημά μας δίκαια
- Τήν ορθόδοξη παράδοσή μας
- Τήν ελληνική παιδεία και πολιτισμό
- Τήν κοινωνική δικαιοσύνη και τό περιβάλλον
- Τόν άνθρωπο και τίς ανθρωπίνες αξίες

Μπορείτε νά τή βρεΐτε στά κεντρικά
περίπτερα σέ όλη τήν Έλλάδα

Γραφεΐτε συνδρομητές
Ένισχύστε τόν Άγώνα μας

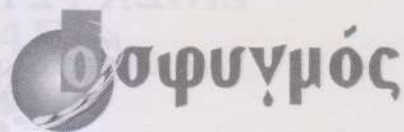

Διεύθυνση: Έφημερίδα «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ»

Άκαδημίας 78Δ, 106 78 Άθήνα

τηλ.: 210 3811302

Τηλεομοιότυπο (Fax) 210 3806262

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ
ΑΛΛΗΛΕΓΥΗΣ

Γ. Παπανδρέου 18,
164 51 Αργυρούπολη,
τηλ.: 210 9920160

ΕΛΛΟΠΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

TAX. ΘΥΡ. 78035 - 17310 - ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ - ATHENS - HELLAS

ΤΗΛ. & ΤΗΛΕΟΜΟΙΟΤΥΠΟ: 210-65.19.728

ΔΕΛΤΙΟ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΟΥ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ .....

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ..... Τ.Κ. .... ΠΟΛΗ .....

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ..... ΤΗΛΕΦΩΝΟ .....

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

	6 τεύχη	12 τεύχη
ΕΛΛΑΔΑ*	30,00€	60,00€
ΕΥΡΩΠΗ-ΚΥΠΡΟΣ	40,00€	80,00€
ΛΟΙΠΕΣ ΧΩΡΕΣ	45,00€	90,00€
ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ-ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ-ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	40,00€	80,00€
ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ	50,00€	

*Φοιτητές, πολύτεκνοι, στρατιώτες,
χαμηλοσυντάξινοι

15,00€ 30,00€

ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Τίς συνδρομές σας μπορείτε νά τίς στείλετε
μέ ταχυδρομική επίταγή στή Διεύθυνση
Άλληλογραφίας ή νά τίς καταθέσετε στόν
λογαριασμό τής ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ
099-515102310, γράφοντας τό όνομά σας
στό έντυπο κατάθεσης.

Γιά όποιαδήποτε πληροφορία επικοινωνήστε μαζί μας στήν διεύθυνση: «ΕΛΛΟΠΙΑ» 25ης Μαρτίου 1 και
Άναστάσεως 155 61 Χολαργός ή στό τηλέφωνο και τηλεομοιότυπο 210-65.19.728, τίς εργάσιμες ήμέ-
ρες και ώρες τής εβδομάδας.

**ΓΡΑΦΤΕΙΤΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΕΣ ΣΤΗΝ «ΕΛΛΟΠΙΑ»
ΕΝΙΣΧΥΣΤΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΜΑΣ**

Διατίθενται όλα τὰ προηγούμενα τεύχη τῆς «ΕΛΛΟΠΙΑΣ»
πρὸς **5,00€** ἕκαστο.

Οἱ ἐνδιαφερόμενοι μποροῦν νά ἐπικοινωνήσουν
στόν ἀριθμὸ τηλεφώνου **210 6519728** ἢ
νά γράψουν στὴν ταχυδρομικὴ διεύθυνση τοῦ περιοδικοῦ

ΠΟΛΥΤΕΚΝΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

**Τριμηνιαῖο δημοσιογραφικὸ ὄργανο
τῆς «Πανελληνίας Ἑνώσεως Φίλων τῶν Πολυτέκνων»
(Π.Ε.ΦΙ.Π.)**

Ἀκαδημίας 78Δ 106 79 ΑΘΗΝΑ
τηλ.: 210 3838496, 210 3822586, τηλεομ.: 210 3839509

Ἀγαπητέ Ἀναγνώστη,

Ἡ ΕΛΛΟΠΙΑ εἶναι μία συλλογικὴ ἐθελοντικὴ προσπάθεια, πού σκοπὸ ἔχει τὴν ἀνάπτυξη τῆς μελέτης,
τὴν καλλιέργεια ἐθνικῆς συνειδήσεως, τὴν προώθηση καὶ προβολὴ τῶν ἐθνικῶν θεμάτων καὶ τὴν ἐνημέ-
ρωση τῶν εὐαίσθητοποιημένων σ' αὐτὰ Ἑλλήνων ἀπὸ εἰδήμονες κάθε θεματογραφίας.

Εἰδικά γιὰ τὴν πατρίδα μας, πού ζῆ ἔντονα τίς ἀπειλές γιὰ τὴν ἐθνικὴ τῆς ἐπιβίωση καὶ πού ἡ γνώση γύ-
ρω ἀπὸ τίς διαστάσεις καὶ τὰ προβλήματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἶναι ἐλλιπής, ἓνα περιοδικὸ σὰν τὴν
ΕΛΛΟΠΙΑ εἶναι ἀπαραίτητο.

Ἡ προσπάθεια αὐτὴ στηρίζεται στὴν ἀφιλοκερδῆ συνεισφορά τῆς ἐκδοτικῆς ομάδος καὶ στὴν ἠθικὴ καὶ
ὕλική ἐνίσχυση ὀλίγων πατριωτῶν, τοὺς ὁποίους εὐχαριστοῦμε.

Μέ τὴν παρούσα θέλουμε νά σᾶς παροτρύνουμε νά γίνετε ἀρωγοὶ στὴν ἀνιδιοτελεῖ προσπάθειά μας ἐγγρά-
φοντας μικρὸ ἀριθμὸ συνδρομητῶν ἀπὸ ἀνθρώπους τοῦ κύκλου σας μέ εὐαισθησίες γιὰ τὰ θέματα τοῦ
Ἑλληνισμοῦ.

Εὐελπιστοῦμε στὴν συμπαράστασή σας.

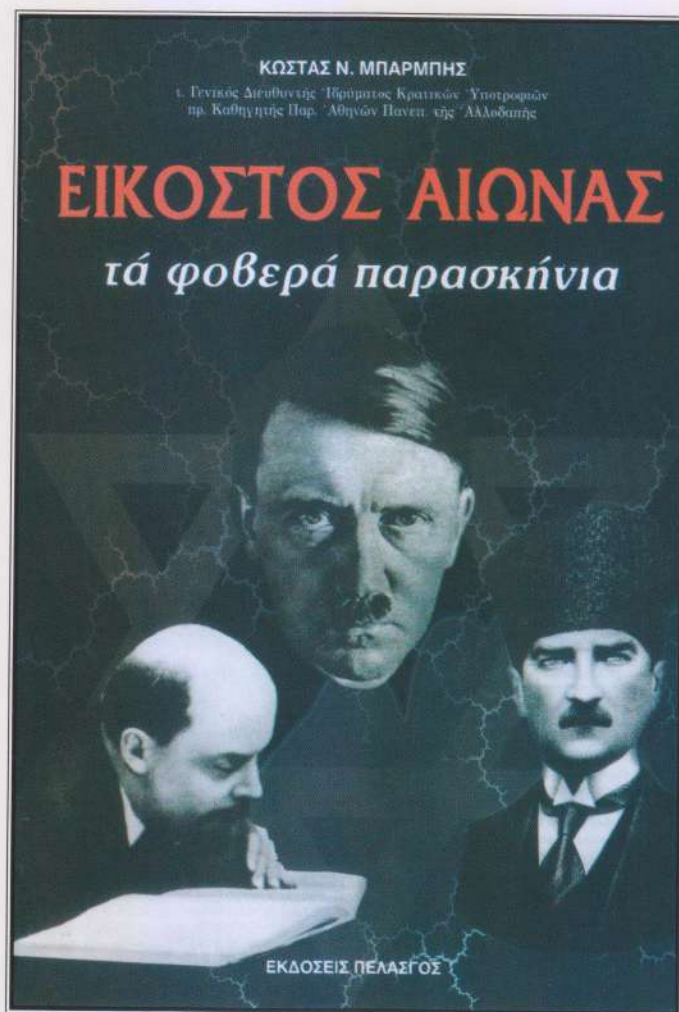
Ἡ Ἐκδοτικὴ Ὁμάδα

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΕΛΑΣΓΟΣ»

Τό αποκαλυπτικό νέο βιβλίο του *Κώστα Μπαρμπή*
ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΑΙΩΝΑΣ

τά φοβερά παρασκήνια

Έπί δεκαετίες λειτουργεί μία ένιαία συνωμοσία, χάρη στις τεράστιες οικονομικές δυνατότητες και στα έντυπωμα ειδικοῦ βάρους ὀνόματα τῶν ἐκάστοτε πρωταγωνιστῶν της

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΥΤΟΓΝΩΣΙΑΣ
(ΠΕΛΑΣΓΟΣ - ΡΗΣΟΣ - ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ - ΜΑΧΗ)

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΑΚΡΟΚΕΡΑΜΟ - ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡ. ΓΙΑΝΝΑΚΕΝΑΣ
ΑΧ. ΠΑΡΑΣΧΟΥ 127, 114 75, ΑΘΗΝΑ * ΤΗΛ. 210-64.40.021 * ΤΗΛΕΟΜΟΙΟΥΤΥΠΟ: 210-64.50.097

Ίστοσελίδα (web): <http://www.hellasbooks.gr> καί E-mail: acrocerao@hellasbooks.gr

ΑΠΟΣΤΕΛΜΕΤΑΙ ΜΕ ΑΝΤΙΚΑΤΑΒΟΛΗ ΣΕ ΟΛΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Η ΑΘΗΝΑ ΜΕΓΑΛΩΝΕΙ, Η ΥΠΑΙΘΡΟΣ ΕΡΗΜΩΝΕΙ...

Τον τελευταίο καιρό, σκέφτομαι όλο και πιο έντονα άλλη μια «πρωτιά» της χώρας μας: ότι η Ελλάδα έχει καταφέρει να συγκεντρώσει το μισό σχεδόν πληθυσμό της στο λεκανοπέδιο της Αθήνας και γύρω από αυτό. Μια διαδρομή στα Μεσόγεια είναι άκρως αποκαλυπτική. Θυμάμαι μέχρι πριν λίγα χρόνια τα χωράφια και τους αμπελώνες, μετά την Αγία Παρασκευή και το Σταυρό, μέχρι τη Νέα Μάκρη και τη Ραφήνα. Σήμερα, όλη αυτή η έκταση έχει τσιμεντοποιηθεί, με πρόσθετο άλλοθι τους Ολυμπιακούς αγώνες. Το λεκανοπέδιο επεκτείνεται σε όλη την ανατολική Αττική και αναρωτιέμαι ως πού θα φτάσει το οικοδομικό τερατούργημα που δημιούργησαν στη θέση της ιστορικής και κάποτε όμορφης πόλης που ζούμε.

Η υπαίθρος ερήμωσε και σε πολλά χωριά κατοικούν πλέον περισσότεροι ξένοι, παρά Έλληνες. Το κράτος επιμένει να μη θέλει να δώσει ουσιαστικά κίνητρα στο νέο που θα θελήσει να μείνει και να δημιουργήσει στην επαρχία. Βέβαια, δε μιλάμε για τις μεγάλες επαρχιακές πόλεις, που αναπτύσσονται άναρχα και με πρότυπο, δυστυχώς, την Αθήνα. Μιλάμε για τα χωριά της ορεινής Ελλάδας, της μεθορίου, των νησιών μας. Ως πού θα πάει αυτή η κατάσταση; Μήπως τελικά αυτή η ανισότητα λειτουργεί σε βάρος και της ίδιας της Αθήνας; Μέχρι πότε θα συνεχίζεται η άναρχη δόμηση και η επέκτασή της; Τι τεράστιο κόστος έχουν τα βασικά έργα υποδομής και συντήρησής των;

Μια σωστή πολιτική σε ένα σωστό κράτος, θα εξισορροπούσε αυτή την κατάσταση, δίνοντας έμφαση στην περιφέρεια. Όμως, φαίνεται πως ούτε πολιτική, ούτε σωστό κράτος διαθέτουμε. Ειδάλλως, θα λειτουργούσαν όλα στον τόπο μας ελληνικά και όχι αθηναϊκά.

Έστω και τώρα όμως, δεν είναι αργά. Ο αργός θάνατος της υπαίθρου, μπορεί να σταματήσει, με την συνετή αντιμετώπιση του προβλήματος, που κι αυτό συνδέεται με άλλη μια απειλή, αυτή της υπογεννητικότητας. Περισσότερη ανάπτυξη στην επαρχία, λιγότερη Αθήνα. Γιατί μια τέτοια πολιτική θα ωφελούσε πρώτα απ' όλα την ίδια την Αθήνα...

Θωμάς Καλογρίτσας

ΚΑΛΟΓΡΙΤΣΑΣ

ΜΕΣΟΓΕΙΩΝ 571, ΑΓ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ
ΤΗΛ.: 210 6014144-49

ΠΡΟΤΥΠΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΥ